

En lector cādide dispu-
tatiões Collationales Docto-
ris subtilissimi ac Theolo-
gorū principis Joannis
Duns Scoti ord. mi-
norū: pristine salu-
ti restitute: no-
uiterq̄ im-
presse.

*

¶ Reuerẽdissimo sacre Theologie magr̃o Angelo aretino dei grã seruorũ ordinis Generali bñ merito frater Romulus Laurẽtianus florẽtinus seruita humillimus seru⁹ sese supplex cõmẽdat.

Latebat & apertum erat hoc opus: apertũ quidem quum nulli sacrarum literarum experto ob autoris excellentiam esset abditum: latebat demum q᷑ sine frontispicio et absq; tituli magnificẽtia in hominum manus prodiret: immiscebatur etenim ceteris tam illuculẽter Scoti operibus vt qui eorum liminares paginas intuerentur: nullam huius mentionem inuenirent: id ego ipe egre ferens: & q᷑ minus honorifice tractaretur: q᷑q; nullius auspicio egrederetur: volui quo carebat honore spectatissimum reddere. Nec minimum laboris assumpsi: quum mendis q̃plurimis scatens opusculum in veram sanitatem reduxi: tuoq; nomini dicaui: vt tanto patrocinio tuum ab omnibus denuo reciperetur: nec mihi iccirco arrogem: quando innumeros esse censeã: q̃ maiore cura feliciore ingenio hoc curare potuissent: nõ curabatur: succurri sine tituli prefatione vagabatur: addidi. absq; nuncupatura prodierat. Te vnicum nostri seculi lumen huic operi delegi cuius auspicio celeste hoc opusculum & cui nõ facile par inuenias omnibus esset gratissimum. Uale.

¶ Quintiani stoe poete laureati de Romulo ad lectorẽ carmen.

¶ Sit licet igniuomis creberrima fama pyropis:
  Et magnum innumeris nomen iaspidibus.
Nullus honos tamen est geminis tellure sepultis.
  Nec retinet formam bractea operta suam.
Sic licet istud opus sua nomina promeret ingens
  Impleretq; suis climata nominibus.
Romulus huic nomen maius dedit: inclyta postq;
  Eduxit titulis dogmata digna suis.
Addidit huic operi frontem: mendosa refecit
  Uerba opus actutum candide lector habe.
Dat tenebris lucem: mollit predura: serenat
  Obscura: irradiat nubila: saxa domat.

¶ Doctoꝝ subtilissimi ac Theologoꝝ principis Joānis Duns Scoti ordinis minoꝝ Collationes seu disputatiões feliciter incipiunt.

Collatio. I.

Utrum tantū sit vna prudētia respcū oim agibiliū ita ꝙ ad dirigendū oēs actus morales i suos fiens sufficiat vna prudētia specie: vr̄ ꝙ sic qđ declarat̄ tripl'r. Pͥo ex pte obiecti sic qm̄ ex pte obiecti hābētis vnā rōnē formalē obiectiuam est tm̄ vnus habitus: ſ3 rō obiectiua obiecti prudētie ē tm̄ vna que est bonū humanū ordinabile ɓm rōnē rectam in finē debitū: ergo prudentia est tm̄ vna specie dirigēs circa oēs actus virtutū moralium.

Preterea hoc scđo declarat̄ ex parte pͥcipij practici: qm̄ prudētia presupponēs ipsū primū principiū practicū agibiliū ad tot scđm vnitatē suā se extendit ad quot se extēdit illud principiū practicū: qꝛ intellect⁹ scđm habitū prudētie elicit syllogizādo ex primo principio practico oēs conclusiones agibiliū: sed primum principium agibiliū se extendit ad oēs cōclusiones agibilium ergo respectu omniū agibiliū sufficit vnā prudentiā specie ponere.

Preterea tertio hoc declarat̄ ex parte vnitatis attributiōis qm̄ q̄uis sint diuersa agibilia circa q̄ dirigit prudētia monastica tñ oia hñt attributionē ad vnū finē. Nā in agibilib⁹ est aliqđ vnum qđ est alioꝝ finis ꝓpter quē oīa alia agibilia sunt ⁊ ad quē ordināda sunt ideo ꝑ hāc vnitatē attributiōis ad aliqđ vna prudētia vnitatē specificā sortit̄. Sꝫ ɔtra rōnē primā arguit̄ sic. Qñcunq3 aliqua plura hñt aliquā vnā rōnē ad quā ɔueniūt ⁊ diuersas rōnes formales quib⁹ in speciali specie differunt sicut de illis est vnus habitus vt vna scientia ɓm illā rōnem communem in qua ɔueniūt ita de illis sunt diuersi habit⁹ vt diuerse scientie prout formaliter ⁊ specifice differūt: sicut de omnibus scibilibus inq̄ꝫtum cōueniūt in ratione entis est vna sciētia communis vt metaphysica. ita etiā de scibilibus diuersis ꝓut differunt ɓm rationes suas formales sunt diuerse sciētie ⁊ diuersi habitus pticulares: ſ3 agibilia circa q̄ sunt ꝟtutes morales q̄uis ɔueniūt in rōne aliqua cōmuni vt in rōne boni humani tñ differunt per ratiōes suas formales quib⁹ specifice differunt. Aliud est eñ bonum humanū in quod inclinat tēperātia ⁊ aliud ad qđ inclinat fortitudo. aliter eñ nō eēnt diuerse virtutes specie. ergo licet respectu omniū agibilium vt ɔueniunt in ratiōe boni cōis ponat̄ vna prudētia tñ respectu agibiliū ꝓut specie differūt scđm rōnes formales agibilis: opꝫ ponere diuersas prudētias. ¶ Preterea ad ɔfirmationē isti⁹ rōnis arguit̄ sicut minor diuersitas obiectoꝝ sufficit ad variationē habitus: ibi maior diuersitas sufficiet ad diuersificandū habitū. ſ3 minor est diuersitas totius vlis a pte subiectiua q̄ toti⁹ integralis a sua parte: ſ3 diuersitas pri

ma sufficit ad diuersificādū habitus formalr: sicut aliꝰ ē habitꝰ de corpe mobili simplr ⁊ aliꝰ ē hitꝰ de corpe mobili ad locū vl' ad formā igit cū bonū spālevt bonum vniꝰse hēat ad bonum cōe sic ps itegralis ad totū itegrale diuersa ci agibilia sūt ptes vniꝰ bōi totalis hūani alia ē prudētia formalr respcū obi pticularis agibilis et respcū boni hūani singularis vl'
6. eth. saltē cū piꝰ differat vnū bonū agibile ab alio ꝙ totū vl'e a ptīculari alius est habitꝰ prudētie respcū vnius boni agibilis ⁊ respcū alterius. ¶ Preterea si bonū agibile fʒ rōnē rectā sit obm prudētie ꝙ vbi ē aliō obʒ formale prudētie ibi erit alia prudētia spē: sed fm phm. 6. ethicoꝝ ꝯparantē prudētiā ad artē ⁊ sciētiā ipa est pceptiua respcū artis scie: obiectū vero scie quātūcūqꝫ (ꝗcqd sit de se factibile qȝ ē obʒ artis) est aliō obiectuʒ formali ab obiecto agibili qȝ hʒ rōnē oppositā: qm̄ agibile est ꝯtigens: obiectū ꝟo scie est necessarium: ꝙ nō respectu olm diri gibiliuʒ est vna prudētia specie. ¶ Preterea sicut prudentia est habitus inclinans ad ꝯsiliandū de ꝟo agibili ꝯplexo ꝯtigenti ita scia est habitꝰ ad speculandū de ꝟo ꝯplexo necessario nō agibili. sed sub scia ꝯsiderante de aliquo obiecto in cōi de quo ostēdit passionē in cōi sunt diuerse scie ⁊ diuersi habitus respectu diuersaꝝ ꝯclusionum specie differentium ⁊ quot sunt diuerse ꝯclusiones tot sunt diuersi ahbitus specifici respectu earundeʒ vt pbabo igit cuʒ sub bono vna agibili humano i cōi sint diuersa agibilia specie differentia respectu eoꝝ erūt diuerse prudētie differētes. Dicit

nor pbat p hoc: qꝛ cū scia vnius ꝯclusiōis i scientia naturali stat ignorantia dispōnis de alia ꝯclusione. Unde cum scia de corpore mobili ad formaʒ stat ignorātia de corpe mobili ad locū vt de corpore celesti. Un̄ etiam phs bn̄ tradens sciam circa aliq̄ naturalia errauit ⁊ errat i dispōnis ignorātia circa q̄dam alia vt Auerrois Auer. circa animā humanaʒ sʒ ad hoc ꝙ sit ignorantia dispōnis de aliqua ꝯclusiōe amota ab itellectu alicuius opʒ ꝙ hoc fiat p habitū scie icōpossibilē ei. si igit habitꝰ scie de aliqua vera ꝯclone sit idē cuʒ habitu scie de ꝯclone de qua habebat ignorantia dispōnis sequit ꝙ idem habitꝰ sit ꝯpossis ⁊ i cōpossis ignorātie dispositionis vnius ꝯclonis qȝ est ipossi. qꝛ tūc idē posset esse ⁊ nō esse. ¶ Preterea cuʒ notitia alicuius vniu'i stat ignorantia eiusdem in pticulari qm̄ fm phm ꝯtigit scire oēm mulam esse sterilem ⁊ tn̄ ignorare in vtero hanc hēre si igit prudētia q̄ habitus est cognitiua habeat p suo pmo obiecto bonuʒ humanuʒ agibile in vniuersali cū hitu talis prudentie stabit ignorātia in dirigēdo esse hoc bonū agibile vt circa bonū temperātie. Cū ꝙ nō sit aliqꝭ prudēs nisi q̄ bn̄ agere hʒ. i. in dirigendo circa. a. bonū opʒ in pticulari circa qȝ hr̄e pōt aliq̄d habituʒ prudētie ⁊ tn̄ nō recte dirigit circa agibile. b. in pticulari: sequit ꝙ non est vnus habitus prudentie respcū olm pticulariū agibiliū. Dicit ꝙ de scibilibus vt inter se distinguūt formalr ⁊ vt ꝯueniūt in vna rōne obiectiua scie communis ex vna pte ⁊ agibilibꝰ diuersis fm spēm ⁊ vt cōueniūt i rōne boni cōis ex alia

pte. Nō est simile q: obiecta spā-lia specifice dria pter hoc φ cōueniūt i vna rōne obiectiua cōi fm quā de eis ē vna scia cōis hñs diuersas rōnis obiectiuas formalr diuersas: pp̄ter quas de eis possunt esse diuerse scie spāles pter cōem: sʒ agibilia spē diuersa pter hoc φ ꝯueniūt in rōne boni hūani nō hñt diuersas rōnes obiectiuas respectu prudētie: q: ex hoc est aliqđ obiectū prudentie: q: hʒ rōnem boni psuasibilis a rōne. ꝛ hec rō eiusdē rōnis īuenit i obiecto tēperātie sicut in obiecto fortitudinis. Vñ agibilia diuersa in quantū specifice differūt tm̄ sunt diuersa obā materialia et respectu prudētie ꝛ nō formalr diuersa ꝛ iō sicut vna logica pt dirigere in sillogizatione circa materiā grāmatice ꝛ geometrie ꝛ circa obiecta oim sciētiarū q̄ nō sunt nisi materialia respcū logice sic vna prudētia pt diligere circa oīa agibilia in actib⁹ virtutū moraliū: q̄ oia vt ꝯueniūt in vna rōne boni hūani sunt obm formale ipsius prudētie. Contra. obm tēperātie fm qđ est obm ei⁹ est agibile formalr distinctū ab obo fortitudis vt obm ei⁹ est alr eēt tēperātia ꝛ fortitudo nō eēnt diuerse ꝟtutes formalr distincte si igr̄ p cōparatione ad prudētiā nō eēnt formaliter disticta obiecta: sʒ tm̄ materialr sequeret φ sub alia rōne eēt aliqđ agibile obiectū prudētie ꝛ tēperātie: ꝛ p ꝯñs ex directiōe prudentie circa obiectū temperātie nunꝗ̄ tēperatus recte ꝑ se eligeret p virtutē tēperātie: sʒ si directe eligat hoc erit p accidēs cum prudentia non dirigat circa agibilia vt sunt obiectū formalr tēperātie: sʒ tm̄ materialr. ¶ Contra scđam rōnē positiōis arguit sic. si pp̄ter hoc est tm̄ vna prudētia fm spēm respectu oiu agibiliū: q: ē vnū pncipiū practicū circa finē vltimū ex quo deducunt p habitū prudētie ꝯclōnes circa oīa agibilia tūc tm̄ erit vna scia de oibus scibilib⁹: q: est tm̄ vnū pmū pncipiū a quo depēdēt oēs ꝯclōnes oim sciaꝝ. Sed dr φ nō est simile q: pmū pricipiū in sciētys speculabilibū pticulat: et qñ sic pticulat vnū nō dependet ab alio ꝛ iō sunt diuerse scie. nūc aūt lʒ pmū pncipiū practicū circa finē cōeʒ pticulet a prudētia syllogizādo ꝛ cōsiderādo circa ea que sunt ad finē hui⁹ ꝟtutis. hoc tn̄ est cū prudētia ad pncipiū particulatū circa finē alteri⁹ ꝟtutis cū ꝟtutes sint cōnexe i prudētia: ita φ ipo∫e sit hr̄e prudētiā circa ea q̄ sunt ad finē hui⁹ vel vni⁹ ꝟtutis quinetiā circa ea que sunt ad finē alterius virtutis simul habeat. Et hoc ideo est: q: qcq̄d prudentiā syllogizat aut cōsiliat circa materiā vni⁹ ꝟtutis aut circa materiā tēperātie hoc est pp̄ter bonū rōnis vt si cōcludat φ tēperate comedēdū sit pp̄ter sanitatē corpis aut pp̄ter aliq̄d aliud ꝛ nō pp̄ter bonū rōnis nō est act⁹ prudētie aut virtutis. bonū aūt rōnis est silr in mā alteri⁹ ꝟtutis ꝛ iō p prudētiā non pōt qs se hr̄e bñ circa materiā vni⁹ ꝟtutis nisi etiā bñ. se habeat circa materiā alterius ꝟtutis. Contra ex pncipio practico sumpto ex fine vni⁹ virtutis vt tēperātie sufficienter pōt practice syllogizari ꝛ cōcludi illud qđ est ad finē tēperātie: sed principiū sumptū ex fine tempe-rātie nō est pncipiū ad cōcludendum illud qđ est ordinatū ad fi-

nem fortitudinis. igr̄ pncipiū pticulatū circa materiā vni⁹ ꝟtut꞉ nō dependet a pncipio pticulato alteri⁹ nec ex pncipio sumpto cir ea finē vni⁹ ꝟtut꞉ pt argui aliqd circa mām alteri⁹ ꝟtutis. Ex hoc arguit̄ ꝓpositū pncipale: q꞉ si ex pncipio practico ex fine tꝑerātie pt recte sillogizari ꝯsiliari de his q̄ sunt ad finē tꝑerātie ex tali actu frequēter elicito pt gnari prudētia dirigēs in actib⁹ tꝑerātie q꞉ null⁹ act⁹ ē act⁹ prudētie cū igit̄ pncipiū sumptū ex fine tꝑerātie nō sit pncipiū ex q̄ pōt recte sillogizari circa ea q̄ sunt ad finē fortitudīs sequit̄ ꝙ pt acqri prudētia pfecta dirigēs circa agibilia tꝑerātie absq꞉ hoc ꝙ acqrat̄ prudētia dirigēs obiectū fortitudinis: ꝛ p ꝯńs tot op꞉ ponere prudentias quot virtutes morales. Dicit̄ ꝙ ex fine tꝑerantie inquātū pt꞉ rōnē boni ſm rōnē sumit̄ pncipiū ad cōcludēdū ea q̄ sunt ad finē temperātie ꝛ q꞉ bonū ſm rōnē inuenit̄ in fine alteri⁹ ꝟtutis iō nō pōt q̄s exercere se in acqrendo prudentiā circa vnā ꝟtutem nisi circa oēs se exerceat anteq̄ habeat pfectā prudentiam. Cōtra aut̄ itelligit̄ ꝙ rō boni ſm rōnem sit formalis ratio obiectiua cuiuslibet ꝟtut꞉ moralis ꝛ finis ꝟtut꞉ moralis: aut ꝙ ꝟtutes morales habeant ꝓpria obiecta formalr̄ distīcta q̄ tñ cōueniāt in cōi rōne boni ſm rōnē. Si primo modo tūc sequit̄ ꝙ nō sit nisi vna ꝟt⁹ moralis formalr̄ eo ꝙ tñ vnā rōnem formalē obiectiuā hñt. si aūt pter cōem rōnem boni ſm rōnē habeāt ꝓpria obiecta distincta formalr̄ ſm suas rōnes formales obiectiuas: tūc sequit̄ ꝓpositum ꝙ principiū sumptū ex fine vnius virtutis nō est mediū ad cōcludēdū ea q̄ sunt ordinata ad finē alteri⁹ ꝟtut꞉. ¶Preterea habitus prudētie nō est augmētabilis in infinitū. igit̄ cū prudētia augmētat̄ ex actibus dictandi ꝛ dirigendi circa ea q̄ sunt ad finē temperātie: totiens actus hmōi elicit ꝙ prudentia sit in termino suo. igr̄ ꝛc. ¶Contra rōnē tertiā positionis arguit̄ sub eadē rōne sub qua prudentia dictat de agibili sub eadē rōne ꝟtus moralis iclinat in illō si igit̄ prudētia dirigit circa oīa opabilia vt hñt attributionē ad finē vnū vltimū vt ad felicitatē virtutes morales eodē modo iclinabūt ī sua obiecta vt attributionē hñt ad vnū finez igr̄ si prudētia habeat suā vnitatē ex pma attributiōe inquātū s. oīa agibilia hñt attributionē ad vnū finem. ergo simr̄ ꝟtutes morales dicent̄ vna ꝟtus spē pp eādem vnitatē attributiōis inquātū s. fines ꝟtutū moraliū hñt attributionē ad vltimū finē moralē. ¶Cōfirmat̄ ista rō quia in itellectu tñ vna fides ponit̄: q꞉ lꝫ sit respcū oīm credibiliū tpalium tñ ꝓpter vnā rōnē q̄ ē de illis respectu pmi credibilis ad qō aliā attributionē hñt simr̄ in volūtate ē tñ vna charitas: q꞉ lꝫ sit de diuersis diligibilib⁹ hoc tñ est ne ordinent̄ ad primū diligile ergo similiter si ꝟtutes morales inclināt appetitū in diuersa agibilia bonaꝝ hūanoꝝ vt ordinant̄ ad vnū pncipiū agibibile siue ad vltimū finē moralē sequit̄ ꝙ sit tñ vna virtus moralis. qō falsum est igr̄ virtus moralis absolute iclinat̄ in vnū bonū agibile absolute nō formalr̄ sub vlteriori respcū igit̄ simlr̄ prudētia diriget circa ta-

lia agibilia absolute non p̄ rōnē formalē alicuius respectus: ꝛ p ꝯ̄ñs prudētia habebit diuersa obiecta formaliter siue attributiōe ad aliqd vnum ꝛ ita erūt plures prudētie. ¶ Ad primū istoꝝ dr̄ ꝙ lȝ prudentia sit tm̄ vna ſm ſpēȝ ꝑpter vnitateȝ illi⁹ attributiōis nō tñ erit tm̄ vna virtus moralis ex eadē attributiōe: qꝛ aliō est ꝙ formalr̄ ꝛ necessario diuersificat virtutes morales eo ꝙ sunt i diuersis potētijs vt irascibili ꝯcupiscibili simil'r qꝛ ꝟtutes morales auferūt diuersas difficultates potētie respectu diuersoꝝ actuū ꝛ hō opȝ ꝙ distinguant̄ spē sicut ꝛ ille difficultates ꝛ act⁹ ꝑ̄ntes ꝛ nō sic est ex ꝑte prudētie: ꝛ ideo sufficit vna prudentia specie. ¶ Contra certuȝ est ꝙ q̄uis virtutes morales ponant in diuersis potentijs partis appetitiue sensitiue ista tñ diuersitas potētiaꝝ non facit formalr̄ diuersitatē habituū moraliū sicut nec vnitas potētie vnitatem habitus. Vñ si sola diuersitas potentie ſ ȝ genus arguit diuersitatē habituū nūq̄ tñ formaliter ꝛ cāliter diuersitas potētiaꝝ arguit diuersitatē habituū qꝛ materia est ꝑpter formā ꝛ nō forma
2. de aia ꝑpter materiā ex scdo de anima Vñ materia hȝ diuersificari ꝑpt formā: ꝛ nō ecōuerso sicut ibideȝ pȝ. ¶ Item ꝙ dicūt de amotione difficultatis potētie respcū actuū non vr̄ valere ad causandū diuersitatem virtutum: qꝛ ista amotio difficultatis est ꝯ̄ñs virtutē moralem prius em̄ virtus hȝ esse anteq̄ faciliter potentiā amouēdo difficultatē. Itē facilitas nō est de rōne formali virtutis. Tū: qꝛ ē cōis virtuti morali ꝛ scie vtraq̄ ei facilitat potētiā amouēdo difficul

tatē respcū act⁹ tū qꝛ hoc nō apparet in diffinitione ꝟtutis q̄ est ꝙ sit habit⁹ electiuus determiatus recta rōne. ¶ Preterea ad ꝓpositum arguit̄ sic ab eodeȝ a q̄ ꝟtus hȝ suā entitatē formalr̄ ab eodem hȝ suā vnitatē ſȝ cū ꝟtus sit habitus electiuus determinatus recta rōne habebit ꝟtus suā entitatē formalr̄ ex determiatōe rōnis. ergo ꝛ vnitatē formalē habebit ex determinatione recte rōnis. ¶ Cum igit̄ determiatio recte rōnis sit a prudentia: sequit̄ ꝙ ꝟtus moralis habebit suā veritatem ex prudētia siue ex respectu ad determinationē prudētie igr̄ si sit tm̄ vna prudentia ſȝ spēȝ est tm̄ vna virtus moralis ſm spēȝ. ¶ Cōfirmat̄ istō q̄uis ꝟtus materialr̄ sit qdam qualitas anime formalr̄: tñ virtus moralis respectum dicit. s. ad determinationeȝ rōnis recte q̄ est a prudētia sicut 7. phi.
pȝ ex diffinitiōe eius. Et iō dicit phs. 7. physi. ꝙ in habitibus virtutis non est alteratio nec mot⁹ virtus igr̄ moralis formalr̄ respectū dicit ad prudentiā sed ipore est ꝙ ad eundem terminū specie sint diuerse relationes differentes specie. ergo virtutes morales non erūt diuerse specie si prudentia non sit diuersa specie. ¶ Preterea sub eadē rōne formali sub qua appetitus iclinat̄ ꝑ virtutes morales ad eligendū itellectus ꝑ prudentiā dirigit in eligendo ꝛ i idem formaliter in quod virtus inclinat prudentia dirigit: qꝛ si prudentia non in idem formaliter dirigit in quod totus inclinat nunq̄ ex directiōe prudētie sequeret̄ recta electio ſm ꝟtuteȝ cū prudētia dirigat in aliqd ꝛ dictet de aliquo ſm vnā rōnē: et vir

tus inclinat in idē fm aliā rōnē sicut igr virtutes] iclināt appetitū in diuersa obiecta formaliter ita opʒ q prudētia sit circa eadem vt sunt obiecta diuersa formalr et nō fm aliquā rōnē vnā igr sicut in appetitu sunt diuersi habitus virtutū ppter diuersitatē obiectorū in q̄ inclinat:in opʒ in intellectu ponere diuersos habit⁹ prudētie corrñdenter ppter diuersitatē formalē eorūdē obiectoꝝ q̄ dirigūt. Itē si in intellectu sufficiat ponere vnā prudētiā dirigētē ⁊ regulantē circa oia opabilia quare in volūtate nō sufficit vna virtus ad inclinandū in ea cū ab vna regl'a regulāte ñ sit nisi vna regl'atio passiua formal'. ¶ Preterea actus gñatiui habit⁹ diuersi fm spēm sunt diuersoꝝ habituū fm spēm:act⁹ prudētie circa obiectū tēperātie ⁊ circa obiectū fortitudinis sunt diuersi fm spetiē. igr prudētia dirigēs i actib⁹ prudētie erit alia spē a prudētia dirigēte i actib⁹ fortitudis maior pbat' p hoc q̄ ipol'e est q due cāe fm spēm diuerse: sint cāe prime p se vn⁹ effect⁹ fm spēm. g cum act⁹ sint p se gñatiui habit⁹ ipol'e est q diuersi act⁹: fm spēm sint cā vni⁹ habit⁹ fʒ spēʒ. minor pbat' p hoc q respcū obiectorum diversoꝝ fm spēm sunt diuersi act⁹ fm spēm:ſʒ finis siue obʒ tēperantie ⁊ fortitudis sunt diuersa fm spēm. g act⁹ prudētie dirigēs circa obiectū vni⁹ ⁊ alterius it diuersus spē. Et ad clariorez intell'm illi⁹ minoris est sciendū fm istos q prudētia nō est habitus primi principij sumpti ab vltimo siue morali:ſʒ forte fm hāc opinionez hoc eēt dicendū ita q virtual'r ptineret directionē circa alia posteriora:ſʒ fʒ eos est habitus pclonis practice pcluse ex principijs practicis eo q prudētia est habit⁹ pciliatiu⁹ fm phm q̄ idu dit discursum. Fiat. g sillogism⁹ practicus fm actū prudētie circa actū vel materiā tēperātie sic honeste est viuendū:ſʒ honesta vita hri nō pt sine castitate. g caste est viuendū ⁊ vlteri⁹ ex ista pclone accepta p principio vlteri⁹ pt argui q caste est viuēdū nō pōt q̄s caste viuere nisi moderando passiōes. ergo passiones sunt moderāde ⁊ sic de alijs. Fiat ēt sillogismus i materia fortitudinis ⁊ sic vbi gr̄a:rē publicā sollicite ⁊ cuz oī virtute custodire opʒ. hoc aūt nō pōt fieri nisi aggrediēdo ⁊ bellādo. ergo p republica bellāduʒ est ⁊ mors aggrediēda est. Prudētia igit' ē habit⁹ vni⁹ pclonis ⁊ alteri⁹:ſʒ act⁹ directiui ⁊ psiliatiui respcū ista ⁊ cōcl'onū sunt diuersi spē. qđ pʒ q: sūt circa obiecta formal'r diuersa spē. ergo habit⁹ cōcl'onū sunt diuersi spē. Principia em̄ ex q̄bus pcedūt sunt diuersa spē. Et vt videat' meli⁹ ista rō pōt aliq̄s statiʒ dicere q sicut arguit' q prudētia isti⁹ pclusionis passiones sunt moderāde est alia spē a prudētia isti⁹ pclusionis bellū p republica est aggrediēdū:q: principia ex q̄bus pcedūt sunt diuersa spē. Ita pōt argui q prudētia de ista pclone caste est viuendū ⁊ de ista pclone iuste est viuenduʒ sint eadē fm spēm:q: principiuʒ ex quo pcedūt est idē. s. illud honeste est viuendū. Sed nota q lʒ illud principiū sit idē vtrobiq̄ tñ mediū qđ est minor variat': q: ex vna pte subijcit' qđ nō pōt q̄s honeste viuere sine castitate. Et ex alia pte qđ non pōt quis: pfecte

vel honeste viuere sine iustitia: et ideo sicut iustū et castū spē differunt ita actus prudētie directiuus et ɔciliatiuus circa vnū et circa aliud respcū ɔclōnū quaꝝ est prudētia sunt diuersi spē: et p ɔñs prudentia q̄ cātur ex istis actibus erit diuersa et diuersa spē. Sed dī hic qꝫ diuersi act⁹ fm spēm nō sunt diuersoꝝ habituū fm spēm gñatiui: sꝫ pñt eē gñatiui eiusdē habitus fm spēm qm̄ intellectiōes albi et nigri sunt diuerse intellectiones fm spēm sicut obiecta sunt diuersa fm spēm: et tñ habit⁹ scie
9. me. de albo et nigro est vn⁹ fm spēm qꝛ eadē est scia ɔ̄rioꝝ et potentia rōnalis vꝫ ad opposita ex. 9. me. Ad ɔ̄bonē dī qd̄ due cāe diuerse fm spēm pñt eē vnius effect⁹: qꝛ ille cāe in agēdo hñt diuersa obiecta spē. Cōtra p̄dicta arguit̄ minor: pbat̄ sic. ola indiuidua eiusdē spēi pñt produci ab vna cā tñ fm spēm sicut qcūqꝫ calor p̄t pduci ab vno agente fm spēꝫ. ois igit̄ effect⁹ vnus fm spēꝫ pducit̄ ab vna cā fꝫ spēm pximā igitur ipossibile est qd̄ due cāe prime et p se diuerse fm speciem sint vni⁹ effectus fm spēm. ¶ Preterea effectus eēntialr̄ depēdet a sua cā fꝫ impōle est qd̄ aliqd̄ p se essentialr̄ depēdeat ab aliquo inferiori quo nō cānte nihil minus fit aut nihil minus hꝫ esse: sꝫ si duo act⁹ diuersi fm spēm sunt gñatiui vni⁹ habit⁹ prudētie nō exñte vno actu nihil min⁹ prudētia hꝫ eē ex alio actu silr̄ non exñte alio actu nihil min⁹ prudētia hꝫ esse ex isto actu. ergo neuter ē p se cā actus. ¶ Preterea si act⁹ sit p se gñatiuus habit⁹ relinqt suā similitudinē i passo. ḡ si duo act⁹ fm spēꝫ diuersi gñant vnū habitū fꝫ spēꝫ vn⁹ habit⁹ fm spēm erit duo fm spēm. Si dī hꝫ qd̄ non sequit̄ nisi qd̄ vn⁹ habit⁹ hēat diuersos gradus fm spēm qd̄ nō est inconueniēs sicut sensitiuū vegetatiuū et intellectiuū sunt diuersi gradus fm spēm in vna forma ita qd̄ per vnū actū gñatur vn⁹ gradus in habitu: et p aliū actū alteri⁹ spēi gñatur alius gradus fm spēm. ¶ Cōtra istos q̄ tenēt istā viā arguit̄ sic fm gradus habit⁹: ē ola simplex nec ē ibi additio grad⁹ ad gradū nisi tñ fm rōnē. igit̄ p aliū actū nō gñatur ali⁹ gradus spē. ¶ Preterea primo rō stat: qꝛ aut p scdm aliqd̄ pducit̄ aut nihil. Si nihil. ḡ habitus nō auget̄ Si aliqd̄ et alteri⁹ spēi a priori. ergo habitus ille ɔtinebit in se eēntias duaꝝ specieꝝ: et ita non erit vna essentia fm spēm nec vꝫ exēplū de intellectiuo sensitiuo et vegetatiuo qꝛ: nō sunt diuerse essentie in eadē forma: sꝫ tñ differunt i forma fm v̄tutē et virtualr̄. Sꝫ ēt qd̄ adducit̄ p opināte qd̄ scia albi et nigri est vn⁹ habit⁹ spē dicendū qd̄ nō vꝫ. nā cuiuscūqꝫ conclusionis in qua ostenditur passio diuersa fꝫ spēm de subiecto diuerso fm spēm a subiecto et passione alteri⁹ ɔclusionis est alius habitus spē. vñ tñ est vn⁹ habit⁹ in virtute alicui⁹ principij aut cōnexione alia. Alr̄ dī ad rōnē prioꝛ qd̄ act⁹ respcū pductionis habit⁹ est cā equiuoca: qꝛ act⁹ et habit⁹ nō sunt eiusdē spēi spālissime: qꝛ tūc actus eēt habit⁹ nunc. aūt nō est incōueniēs qd̄ vni⁹ effectus spē sint due cāe differentes: spē nō agētes mō vniuoco: sꝫ equiuoco: sicut mulus gñatur ab asino et equa differentib⁹ spē. ¶ Cōtra quicūqꝫ habit⁹. hñs termini

sue augmētationis si augmētat̃ ex aliquo actu potest augmentari vsq̃ ad terminū suū ex actibus eiusdē spēi cū priori actu: q̄ quã rōne augmētat̃ ex vno actu augmentari potest ex alio actu eiusdē spēi: ⁊ tñ illi actus eiusdē spēi pñt sibi inuicē succedere in infinitū vel augmētabit̃ ille hitus ĩ infinitū vel p̱ frequētationē istorū actuū tandē deueniet ad terminū. igit̃ prudētia si augmētat̃ ex actu circa obiectū fortitudīs tēperantie ⁊ ex actu circa obiectum q̄ sunt diuersarū specierū poterit ex solis actib⁹ circa obiectū tēperātie augmētari vsq̃ ad terminū suū. ⁊ p̱ ɔ̄ñs prudētia dirigēs circa obiectū tēperātie p̱fecte acquiri pōt sine actib⁹ elicitis circa obiectū fortitudinis: ⁊ ita p̄t eē prudētia dirigēs circa act⁹ tēperantie lȝ nō sit aliq̄ dirigēs circa act⁹ fortitudinis: ⁊ p̱ ɔ̄ñs cuilibet virtuti morali corr̄ndet sua prudentia ⁊ hr̃ ꝓpositū. Vñ mirabile est q̄ dicūt cū aliq̄s prudenter possit agere circa act⁹ fortitudinis ⁊ dictare s̄ȝ rōnē rectā q̄ ꝓpter rēpublicā bellū sit aggrediendū: ⁊ tñ seq̄ passiōes delectatiōis ⁊ eē epicurus. Alr̃ d̄r q̄ dirigere circa obiectū tēperātie ⁊ fortitudīs: sunt actus prudētie ⁊ eiusdem spēi q̄ sunt circa ista obiecta vt hñt vnā rōnē formalē obiectiuā vt rōnē boni hūani: ⁊ hoc sufficit ad hoc q̄ sint vni⁹ spēi. ⁊ sic visio albi et nigri est eiusdem spēi q̄ visio est eorum sub rōne coloris. Et q̄ sit verū hoc ꝓbat̃. Nā sub eadē rōne sub q̄ potētia respicit obiectū act⁹ tēdit in illud: q̄ potētia non vnit̃ obiecto nisi p̱ actū: s̄ȝ primū obiectū ⁊ formale potētie visiue est color. ergo actus videndi non est rō albi ⁊ nigri nisi inq̄ntū sunt colorata. g̃ visio respicit albū ⁊ nigrū sub rōne formali. ergo sunt vni⁹ spēi ille visiōes cū habeant vnā rōnē formalē obiectiuā. Cōtra. adhuc rō stat q̄ ꝓbat̃ q̄ act⁹ dictādi circa diuersa obiecta virtutū sunt alteri⁹ spēi q̄ sunt obiectorū p̱ se ⁊ primo differentium spē sicut ⁊ virtutes alr̃ nō sub eadē rōne dictaret prudētia de illo ad qd̄ inclinat virtus. ¶ Preterea albedo inq̄ntum albedo immutat visum. ergo albedo sub rōne albedinis vr̃ nō tm̃ sub rōne coloris vñ cū color sit genus ⁊ non dicat aliud q̄ vnā formā realē: illud antē qd̄ est principiū immutādi visum: op̄ȝ q̄ dicat vnā aliā formā nō vr̃ q̄ color sit rō imutādi nisi vt hȝ esse in aliqua forma specifica. Itē metaphysica ē vn⁹ habitus s̄m spēm: ⁊ tñ ei⁹ sunt diuersi actus s̄m spēm vt cōsiderare substātiam ⁊ ɔsiderare accñs. Qd̄ si dicat̃ q̄ non cōsiderat hoc nec illud nisi sub rōne entis. tūc sua cōsideratio imperfectissima erit ⁊ imperfectissimā cognitionē faceret. Etiam determinat de substātia vt distinguit̃ ab accidēte. Ad illud qd̄ adducit̃ de visiōe albi ⁊ nigri d̄r q̄ lȝ videant̃ sub colore vt sub ꝓprio obiecto tñ p̱ se videant̃: ⁊ iō visiōes sunt per se specie differentes. ¶ Cōtra. tunc eadē rōne est dicendū de habitu prudētie q̄ lȝ ipsa hēat ꝓ obiectiua rōe formali rōnē boni humani: tñ q̄ p̱ se dirigit circa obiectū tēperantie et circa obiectū fortitudinis que differunt specie: erit alia prudētia specie. ¶ Preterea arguit̃ ad principale sic: sicut ars se hȝ ad factibilia. sic prudentia ad agibilia: q̄ ars est recta rō fa

etibiliū:ſʒ reſpectu omniū facti-biliū nō eſt vn⁹ habit⁹ artis ꝑm ſpēm:ſʒ diuerſus ſpecie ſicut habit⁹ nauis factiue nō eſt eiuſdē ſpeciei cum habitu artis domus factiue.ergo ſimilr̄ reſpectu oīm agibiliū non erit vna prudentia ſpē.¶Preterea ſicut principiū ſe hʒ in ſpeculabilibus ita finis in opabilibus.ſʒ in ſpeculabilibus ali⁹ eſt habit⁹ ꝑm ſpēm de pnci-pio ⁊ ꝯcluſione.ergo ſilr̄ in operabilibus et agibilib⁹ alius erit hītus ꝑm ſpeciē de fine et de his que ſunt ad finē:vt ſi alia ſit prudētia circa finē ⁊ alia de his que ſunt ad finē vt ꝯſtituat finē ꝑm vnā prudētiā et ꝑm aliā dirigat virtutes in finem preſtitutum.

Collatio. II.

Utrū voluntas poſſit amouere itell'm habituatū ab vno dictamine ad aliō dictamē? Uidet ꝙ ſic.q: illa potētia q̄ ꝑm act⁹ ſuos ſubijcit iperio volūtatis pōt ex imperio voluntatis mutari de vno actu ad aliū actū ſʒ intell's ⁊ alie potētie aīales oīno ꝑm act⁹ ſuos ſubſunt iperio volūtatis.ẜ ex iperio volūtatis p̄t itell's ⁊ alie potētie amoueri de vno actu ad aliū ⁊ p ꝯñs volūtas pōt auertere intellectū a cōſideratiōe vni⁹ obiecti ad cōſiderādū de alio obiecto Maior pʒ de ſe.minor ꝓbat per Anſel.de cōceptu virginali.c.4. vbi loquēs in pſona aliarū potētiarū a volūtate dicit deus nos ⁊ ptātem que in nobis eſt ſubijcit volūtati vt ad imperiū eius non poſſimus nō mouere nos ⁊ facere qō vult inquo illa mouet nos ſicut inſtrumēta ſua et facit opa que videmur facere nec nos poſſumus illi per nos reſiſtere nec opera que facit phi nō fieri dñe quā nobis deus dedit nec debemus nec poſſumus nō obedire. hec ille ex quo pʒ ꝙ potētie infe riores mouentur ab vno actu ad aliū ex imperio volūtatis.⁊ mul to magis per ꝯñs ipe intellectus qui eſt magis annexus volūtati habet ei obedire vt ad imperiū eius transferat ab vno actu dicē di vel intelligēdi ad aliū. Sed ꝯ arguit q: ꝑm Aug.inuiſa dilige re poſſumus incognita nequaq̄ volūtas ergo nō poteſt velle niſi prius cognitū ab intellr̄u:ſʒ intel lectus dū actualr̄ conſiderat vnū obiectū nō intelligit q̄dcūq̄ obiectū.ergo intellm̄ cōſiderantem vnū obiectū nō pōt volūtas ꝯuer tere ad intelligēdū q̄dcūq̄ aliud obiectū.ergo.nec ad intelligēdū aliud cū illud ſimul nō itelligat. Dicit ad hoc qō ſufficit cognitio alicuius obiecti in vl'i ad hoc qō volūtas poſſit velle itell'm diſtincte ꝯſiderare illud ⁊ intell's dum conſiderat vnū obiectū hʒ cognitionē alteri⁹ obiecti in vl'i. Contra ſimul duratione dū volūtas eſt in actu ſuo intellectus eſt in actu ſuo:⁊ prius natura intell's eſt in actu ſuo q̄ voluntas ſit in actu ſuo:q: prius natura eſt aliq̄d cognitū q̄ volitū alr̄ incogni tū poſſet diligi:et hoc arguit ſic. in illo inſtanti in quo volū.. auertit intell'm ab vna itellectio ne ad aliā quero q̄d intell's itelli git ⁊ quā intellectionē hʒ aut intellectionem illius obiecti a qua auertit aut intellectionē iſti⁹ obiecti ad quā ꝯuertit. Non primā tū q: tūc illa itellectui nō ineſt cū

Anſ.de ꝯcc.virgi.c.4.

intellectus sit auersus ab illa in-
tellectione in istāti p̄ cōclusionē
nō istā ad quā ɔuertit̄ q: illa na-
turalr̄ sequit̄ actū volūtatis per
quā intellect⁹ ɔuertit̄ ad istā in-
tellectionē cū naturaliter p̄cidat
effectū ⁊ iō naturalr̄ act⁹ volūta-
tis quo ɔuertit intellm̄ ad intelli
gendū aliud naturalr̄ p̄cedit cō-
uersionē intell's ⁊ aliā intellectio
nē ad aliud obiectū intelligēdū.
¶ Preterea si cognitio alicui⁹ in
vl'i sufficiat volūtati ad volendū
idē distīcte ⁊ determinate: tūc vo
lūtas posset intellm̄ ɔuertere ad
intelligēdū aliqđ obm̄ qđ nunq̄
pri⁹ ītellexit cui⁹ spēs nō ē in itel
lectu nec in phantasmate: nec qđ
pri⁹ fuit phātasiatū: ⁊ tūc oporte
ret volūtatē facere spēm illi⁹ obi
in phātasia in itell'u vel ī vtroq̄.
ɔn̄a p3: q: illud obm̄ cuius spēs
nūq̄ fuit in itell'u nec in phātas
mate pōt eē cognitū ab itell'u in
vl'i sicut obm̄ illud cuius spēs h3
in itell'u et in phātasmate. si igit̄
habita cognitiōe alicui⁹ obiecti
in vl'i volūtas possit cōuertere in
tellectū ad illđ ītelligēdū: sequit̄
qđ pri⁹ .f. q̄ volūtas possit facere
intellm̄ intelligere cui⁹ spēm nō
h3 nec in se nec ī phātasmate qđ
est ipoīe. ¶ Preterea si ad hoc q̄
volūtas possit cōuertere intellm̄
cōsiderantē naturā lapidis ad cō
siderādū de asino sufficiat cogni
tio de asino ī vl'i q̄n cognoscit la-
pidē distincte: tūc quero; an ista
cognitio de asino ī vl'i sit alia co-
gnitio de cognitiōe distīcta quā
h3 de lapide aut nō sit alia s3 ea-
dē realr̄ p̄ncipiū nō pōt eē verū:
q: tūc duo actus ītelligēdi simul
essent in intell'u: ⁊ p̄ ɔn̄s duo acci
dentia q̄ nō dr̄ erūt spē. Tum q:
tūc sequeret̄ q̄ ad hoc q̄ volūtas
possit cōuertere intellm̄ ad cōsi-
derationē alterius obi q̄ illi⁹ q̄
considerat req̄rat̄ q̄ intell's h̄eat
duos actus ītelligēdi simul cui⁹
oppositū expimur. Si vero dicat̄
q̄ illa cognitio ɔfusa de asino nō
sit alia cognitio nec alius actus
cognoscēdi q̄ cognitio distincta
de lapide cū actus intelligēdi la-
pidis nō ducat in cognitionē asi
ni vel alteri⁹ disperati sequit̄ q̄
volūtas pōt ɔuertere intellm̄ ad
aliqđ obm̄ cognoscendū qđ sim-
plr̄ nō cognoscit aliquo actu ītel
ligēdi: ⁊ tūc sequit̄ idē qđ pri⁹ q̄
volūtas pōt velle considerationē
obiecti oīno īcogniti. ¶ Preterea
volūtas pōt auertere intellectū a
consideratione vnius obiecti ad
considerandū aliud obm̄ oīno et
p̄mo diuersum cū quo nō ɔuenit
nisi tm̄ in intētione entis sicut a
cōsideratiōe sube ad cōsiderādū
de accn̄te: si igit̄ req̄rit̄ cognitio
cōfusa illi⁹ obiecti in intell'u ad
cui⁹ distinctā intellectionē volū-
tas cōuertit intellm̄. sequit̄ q̄ co
gnitio cōfusa de aliquo inquātū
ens sufficit ad volēdū illđ distin-
cte p̄ volūtatē qđ est falsum: tunc
em̄ volūtas posset velle q̄dcunq̄
incognitū habita app̄h̄ēsione en
tis qđ primo occurrit intellectui
cuiuscūq̄. ¶ Ad primū istoꝝ dr̄
q̄ l3 itell's distincte nō possit plu
ra intelligere: tn̄ potest ītelligere
vnū in cōparatiōe ad aliud vt la-
pidē in cōparatiōe ad asinū ⁊ hec
cognitio sufficit p̄cedēs volūtatē.
Unde qū intell's stat ī tali cogni
tione cōparatiua duoꝝ volūtas
pōt auertere intellectū a cōsidera
tione vnius vt absolute ɔsideret
aliud dimittēdo primū cōsidera-
tum. Per hoc p3 ad formā rōnis
q̄ in illo instāti in quo voluntas

auertit intellectū a ꝯsideratione vnius obiecti ꝯsiderat illud in cōparatiōe ad aliud obm. ¶ Contra. si in illo instāti i quo intell's auertit a ꝯsideratiōe vnius obi: adhuc cōsideret illud obm quā nis in cōparatiōe ad aliud nūq̄ auerteret ab illo obiecto p impe riū voluntatis ⁊ habet ꝓpositū. ꝓbatio ꝯñtie. sit obiectū a cuius cōsideratiōe auertit. a. et obiectū ad cuius cognitionē cōuertit. b. tūc arguit in eodē instāti in quo est auersio intell's ab intellectio ne ipsi⁹. a. est ꝯuersio intellectus ad intellectionē ipsius. b. sicut in eodē instāti est generatio ⁊ corru ptio. si igit intellect⁹ cōsideret. a. in illo instāti i quo auertit ab. a. igit qñ cōuertit ad intellectionē b. nō auertit ab intellectione. a. igitur nūq̄ auertet ab ei⁹ intelle ctone: q2 nūq̄ auertit ab. a. nisi p conuersionē ad aliud intelligi bile nisi ponat oino intell'm non intelligere cui⁹ oppositū suppo nitur. ¶ Preterea si talis cogni tio cōparatiua vnius obiecti ad aliud reqrat ad hoc q̄ voluntas auertat intellectū a cōsideratiōe ad cōsiderationē alterius tunc se quit q̄ volūtas nō pōt auertere intell'm ꝯsideratione vnius obie cti: nisi intell's prius cōparet illō obm ad aliud. ⁊ tūc sequit q̄ vo lūtas non pōt cōuertere intell'm ad cōsiderationē cuiuscūq̄ alte rius obiecti indifferēter cui⁹ spēs et hītū h3 qđ experimur esse falsum nā volūtas pōt auertere intell'm cōsiderantē lapidē ad intelligen dum asinū vel equū vel qđcūq̄ aliud obiectū cui⁹ spēs hr̄ in me moria cū tn̄ intellect⁹ non simul cōparet lapidē ad qđlibet aliud obiectū cui⁹ spēs reponit in me moria. ¶ Preterea vr̄ statim esse falsum q̄ volūtas nō possit auerte re intellectū a cōsideratiōe vni⁹ obiecti nisi intellect⁹ ille illō cō paret aliō obiectū post itellectio nē eñ rōne pōt intell's itelligere pascha: l3 non prius cōparet pa scha ad romā q̄ minime ꝯparari pñt: vñ vr̄ talis cognitio cōpara tiua duoꝝ necessario precedere actiōe volūtatis q̄ vult vnū post aliud. ¶ Ad primū istoꝝ dr̄ q̄ q2 intelligim⁹ ⁊ volum⁹ cū cōtinuo tpe. iō nō ē dare vltimū instās in quo vltimo intelligit. a. sicut ob3 p'lo cognitū sicut nec ē dare vlti mū instās i quo al iqđ ē albū qñ aliqđ mouet de albo ad nō albū iuxta determinationē phi. 8. phy si. ⁊ iō in toto tpe p̄cedēti vltimū instās. a. in ꝯparatione ad. b. ⁊ in vltimo instāti intelligit. b. i quo etia3 instāti tūc primo nō intelli git. a. ⁊ i quo etiam instāti auerti tur ab. a. ⁊ cōuertit ad. b. q2 idē ē instās vtriusq3. s. ꝯuersiōis ⁊ auer sionis. S3 tūc stat argumētū pri mū: q2 quero qđ in instāti cōuer siōis intelligit intell's. si dicatur ipm. b. ad qđ ꝯuertit p imperiu3 volūtatis. ¶ Contra. simul dura tiōe currūt act⁹ volūtatis ⁊ actus intell's p'ri⁹ tn̄ fm naturā ē act⁹ intell's in intellectu q̄s actus volū tatis in volūtate: s3 ꝯuersio ad in tellectionē ipsi⁹. b. sequit fm na turā actū volūtatis in eodē instā ti tpis cū volūtas p imperiū suū sit cā ꝯuersiōis intell's ad intell gendū in illo instāti: nec pōt dici q̄ tūc intelligit ipm. a. q2 iam po nitur q̄ intell's auersus ē a ꝯside ratiōe ipsius. a. ¶ Confirmat rō. agēs inducēs formā in aliē agit in vltimo instanti in quo iducit forma. aliter eñ induceretur for

8. phy sicoꝝ.

ma et nullo agēte: vñ generans qđ intēse agit alterādo in vltimo instante agit formā substātialē inducēs: aliter enī. forma substātialis in instāti illo induceret̄ a nullo. si igit̄ p actū volūtatis cōuertat̄ intell's ad intellectionem alicuius obiecti i vltimo instāti in quo intell's ꝯuersus ē ad illud intelligēdū tūc volūtas operabit̄ p actū suū imperādi: ꝯ per ꝯñs actus volūtatis in illo instāti naturalr̄ p̄cedet actus intell's qđ est impossibile: ꝯ sic non vr̄ ꝙ per actū volūtatis intell's possit cōuerti ab vno obiecto ad intelligendum aliud obm. ¶ Preterea ad principalez rōnem arguit̄ sic alia a volūtate sunt sufficiens cā agens p modū nature cuiuscūqꝫ intellectiōis: igit̄ ad ꝓductionez naturalis intellectiōis voluntas nō agit p imperiū suum: ꝯ p ꝯñs intell's pōt intelligere quodcūqꝫ obiectū absqꝫ hoc qđ cōuertatur ad intellectionē illius p actū volūtatis effectiue. Antecedens pꝫ qꝛ sufficiens cā cuiscūqꝫ intellectionis ē intell's agēs ꝯ intellect⁹ possibilis ꝯ obiectuꝫ imprimens sicut pꝫ in prima intellectiōe intellectus vbi volūtas nō ꝯcurrit nec aliquid aliud preter illa ꝯ illa agente p modū nature: sicut etiā pꝫ in prima intellectiōe respectu cuius nō est in ptāte intell's non intelligere si obiectū sit p̄ns. igit̄ alia a volūtate sunt sufficiens cā intellectiōis p modū nature agētis: ergo volūtas nō ꝯuenit vt cā ad actū intellectus: ista ꝯñtia pꝫ: qꝛ si intellectio sufficienter ꝓducat̄ ab alijs a volūtate. ergo ſm totū eē suū causatū est ab illis. Si igit̄ volūtas p actionē suā ageret ad ꝓductionē illius sequeret̄ ꝙ effectus bis ꝓduceret̄ qđ est impossibile vel pōt hec rō fieri sub forma syllogistica sic. Illud qđ est extra totā causalitatē alicui⁹ effectus nihil operat̄ ad ꝓductionē illius effectus: sꝫ volūtas ē extra totam rōnez totius causalitatis cuiuscūqꝫ intellectioni ꝯ: qꝛ cuiuscūqꝫ intellectiōis sufficiens cā ꝯ totalis est intell's agēs cū intellectu possibili ꝯ obiecto siue specie impressa: igit̄ volūtas nō operat̄ ad aliquā intell's intellectionē: ꝯ per ꝯñs ꝙ intelligat vnū obiectū post aliud nō est p actū voluntatis. quo ꝯuertit intellectū ad illd̄ intelligendū. ¶ Sed hic d̄r ꝙ aliquid agere ad ꝓductiōez alicui⁹ effectus ē dupl'r vel mediate vel imediate ꝯ quadā actiōe preuia: nihil aūt imediate causat actum intelligēdi: nisi itell's possibilis ꝯ obiectū ꝯ intell's agēs q̄ directe cōcurrūt ad intellectionē. Uerū tñ volūtas ꝯcurrit sua actiōe preuia respectu scđe intellectiōis: sꝫ nō respcū prime: qꝛ voluntas sua actiōe auertit intellm̄ a cōsiderationē vnius obi ꝯ ꝯuertit ipm̄ ad cōsiderandū aliud obiectū: ꝯ iō volūtas nō causat actus intelligēdi sicut ꝯcludit rō: sꝫ facit tm̄ ꝙ intell's cōuertit̄ ad aliud ꝯsiderandū: ꝯ tūc intell's cū alijs ꝯcurrētibus ꝓducit actū intelligēdi. ¶ Cōtra. si volūtas nō faciat ad ꝓductionē intellectiōis respectu alteri⁹ obiecti: sꝫ tm̄ auertit a cognitiōe primi obiecti. ergo non erit aliqua cā vel rō quare magis intelligit vnuꝫ obiectū ꝙ aliđ post talē ꝯuersionē nisi qꝛ forte ꝯ quodaꝫ casu sibi occurrit phātasma vnius obiecti ꝯ nō alterius. si enī volūtas nō faceret ad ꝓductiōez scđi actus intelligēdi: cū nō plus

precedat notitia vnius obiecti q̄ alteri' nō plus cōuerteret ad itel lectionē obiecti vni' q̄ alterius. ¶ Preterea ad principale arguit̄ sic volūtas sicut est copulatrix et reparatrix ipsius intell's respectu obiecti intelligibilis: ita ēt ipsius sensus respectu sensibilis. Nunc aūt s̄m Augu. de ciui. c. 8. de ma- gnis. z. 27. de paruis volūtas que cōiungit z copulat sensum in sen tiēdo cū corpore sensibili ipsa nō separat nec disiungit nisi motus corporis a re sensibili auertimus ḡ s̄m Aug. sensum existentē in di rectione ad obiectū nō pōt volun tas auertere ab actu suo nisi quia mouet organū sensus auertendo illud ab obiecto: z sic auertit obm a sensu: cū igit̄ ex pte itellect' nō sit aliqđ tale organū qđ pōt mo- ueri per volūtatē cui' motus se- paret intellectū ab obiecto intel- ligibili nō pōt facere vt obiectum nō sit pñs intellectui: sequit̄ vt vr̄ q̄ voluntas nō possit auertere in tellectū a suo obiecto intelligibili sicut nec visum a visibili nisi mo- ueret organum visus auertendo ipm ab obiecto. ¶ Preterea potē tia vegetatiua radicatur in eadē essentia aīe cum potētia sensitiua z intellectiua: z sicut potentia ve- getatiua naturaliter fert̄ i subie- ctum suū sibi approximatū: ita z potentia sensitiua z intellectiua: quare igitur pōt voluntas magis auertere intellectū vel sensum ab vno actu ad aliuz q̄ potentiā ve getatiuā. Et tu Anselme dic: q̄re deus potentiā vegetatiuam non subiecit imperio voluntatis sicut alias potentia: z hoc vr̄ ↄcludere ↄtra Anselmū. ¶ Preterea arguit̄ q̄ miraculū esset si volūtas auer- teret intellectū a consideratione obiecti sicut si deus impediret q̄ ignis non combureret combusti bile sibi approximatū natū pati: quoniā sicut cōbustibile approxi matum igni naturaliter patitur z ignis naturaliter agit: ita itelle ctus in prima apprehēsione hñs obiectū suuz sibi approximatum natural'r: naturaliter intelligit: nec est in potestate sua nō intelli gere: nunc aūt intellect' nō plus subijcitur imperio voluntatis q̄ ignis imperio diuino: ergo sicut deus non pōt facere nisi p mira- culū q̄ ignis nō comburat com- bustibile sibi approxiatuz: ita vr̄ q̄ volūtas nō possit facere q̄ itel lectus nō intelligat obiectuz sibi approximatū auertendo ipm ab obiecto nisi p miraculum qđ nō est opus. ¶ Uel arguit̄ sic: omne agens naturale hñs passum sibi approximatū s̄m q̄ hoc natū est agere z illud pati necessario agi: z si nō agat hoc erit p miraculū sz intellectus habēs obiectū suū sibi presentatū est agens natura le z natum est ager z etiam pati. ita q̄ nō requirit̄ aliqđ aliud nec ex parte intellect': nec obiecti: q2 s̄m Augustinū nō est in potesta te nostra quin visis tangamur. ḡ intellectus necessario intelliget: ita q̄ si nō intelligat sed auerta- tur: hoc erit per miraculum. Pre- terea s̄m phm. 3. physico. actio et passio sunt idē motus z vna res. Si igit̄ volūtas moueat intell'm ab vna intellectione ad aliā opz vt ille motus sit cōmunis intell- ctui z volūtati: aut ille motus est ipz velle z itelligere: ambo simul aut alterū istoꝝ nō ambo simul: quia intelligere z velle sunt act' realiter differentes: ergo nō sunt eadem res: z per ↄñs non idē mo

Margin notes: Augu. de ci. c. 8. — Ansel. — Aug. — Phs. 3. phy.

tus nec est alterū istoꝝ tñ q: nō intelligere:q: tūc intelligere esset causatū a volūtate etiā in itellectu:⁊ sic actio volūtatis eēt transiens. Si tñ velle ergo motus ille tñ erit in volūtate ⁊ nō in intellectu:⁊ sic intellectus nō moueret ad imperiū volūtatis nec pōt esse aliqd aliud in itellectu q: nec habitus nec species. ¶ Preterea vr ꝙ magis intell'a determinet volūtatē ad certū actū ꝙ ecōuerso volūtas intellectū ad certū actū intelligēdi determinati obiecti.q:
7.phi. ꝑm phm.7. physi.rōne existente vnī cū apprehensione particulari sequit̃ ꝯclo operationis ita ꝙ necesse est volūtatem oꝑari.ergo rō determinat volūtatē ad actū volendi. ¶ Sed q̄cq̄d sit de rōne phi in se sufficit dicere ad ꝓpositū ꝙ minor ꝑticularis nō stat:q: p volūtatē auertimur ad aliud. ¶ Preterea.si voluntas possit auertere intellectū a ꝯsideratiōe vni⁹ obiecti ad ꝯsiderādū aliud hoc nō est nisi ex libertate sua: q: ex hoc est aliq̄d liberū q: est indifferens ad
Com. opposita ⁊ ꝯtradictoria s₃ ꝑ₃ Cō.
3.phy. 3.phy.ols potentia q̄ est respectu oppositoꝝ est passiua. Un̄ ꝑm ip₃ ibidē nulla potētia actiua est indifferēs ad ꝯdictoria.ergo ex hoc ꝙ volūtas est libera ipsa est passiua:⁊ per ꝯns nō mouebit intellectum ab vna intellectiōe ad aliā.
¶ Respōdetur ꝙ potētia duplex
Poten est essentialis ⁊ accidētalis. potē
tia du tia essentialis ad cōtradictoria et
plex. respectu contradictoriorum est passiua semper.sed nō potentia accidētalis ad contradictoria cuiusmodi est volūtatis ad ꝯdictoria.
¶ Preterea. ista potentia magis subijcit̃ alteri que nō pōt habere suū actum sine illa ꝙ ecōtra: sed volūtas nō potest habere actum suum sine intellectu econtra aūt potest intellectus vt de prima intellectione ptz.ergo ⁊c.

Collatio. III.

Utrū dictamē intellectus sit ꝑmuz principiū actuū respectu electōis. Dicitur ꝙ nō: q: si intellectus p dictamine suū esset principiū effectiuū electōis:seq̄ret ꝙ volūtas nō posset idē velle ⁊ nolle:nec idē eligere ⁊ nō eligere.ꝯns est falsum: q: per hoc tolleret̃ libertas volūtatis.ergo antecedēs est falsum.ꝯña ostēditur: quia si agens necessario agit patiēs necessario patitur. aliter eīn aliq̄d ageret nullo patiēte:⁊ sic actio reciperetur in nihil.sed intellectus necessario quātum est a parte sui assentit principijs practicis ⁊ etiā cōclusioni habēti necessariam cōnexionē cum principio practico: itaꝙ quātum est ex parte sui nō pōt illis nō assentire aut non dictare. si igit̃ hmōi assensu ⁊ dictamen sit per se principium effectiuum electionis in volūtate. seq̄t̃ ꝙ volūtas nō potest illud nō eligere nec nolle: sed tñ necessario eligere ⁊ velle. ¶ Preterea.si dictamen per se esset causa electionis aut igitur vt causa totalis:aut vt causa partialis.vna cū volūtate. Non primo modo: q: tūc electio nullo modo conueniret volūtati vt actus eius qđ est contra philosophum. 6. ethicorum.qui dicit 6.eth.
quod electio est appetitus intellectiuus vel intellectus appetitiu⁹ igitur saltem ad voluntatem pertinet. Et qđ in sexto ethicorum dicit sub

dicit sub distinctione in.3.eiusdē
3.ethi. asserit determinate ꝙ eligibile est volūtariū recōciliatū. Nō igiṫ volūtariū per se:⁊ primo pertinet ad electionē:⁊ per ꝯñs intellectus per dictamē suū nō est tota cā electionis. Nec etiā per se cā partialis ita ꝙ intellect⁹ vt vna cā particularis cum voluntate concurrat ad causandū actū electiōis:q: qñ due cause ꝯcurrūt ad ꝓducēdum vnū effectū opꝫ ꝙ concordent in agendo:ita ꝙ actio vnius nō cōtrarietur altioni alterius: nunc aūt volūtas i eligēdo pōt ꝯtrariari itellectui in dictādo. Aliter eñ volūtas necessario eligeret qđ est dictatū per intellectū: ⁊ sic voluntas posset necessitari ⁊ tollereṫ libertas voluntatis.ergo nullo mō concurrit intell's in dictādo tāq̄ per se cā respectu electionis: sed vel tāq̄ occasio ⁊ causa sine qua nō est electio:q: electio ē cū rōne ⁊ intellectu ex.3.ethico. ¶Sꝫ cōtra
3.ethi. hoc arguiṫ primo ꝙ dictamen intellectus nō sit cā sine qua nō respectu electiōis:⁊ hoc per rōnem prius factam in qōne p̄cedēti:q: suppono ꝙ volūtas per actū volēdi perfectum possit auertere itellectū ab vno actu intelligendi ad aliū respectu illius actus volēdi nō est ponere alium actum intelligēdi vt cā sine qua non: q: non actus intelligendi a quo volūtas auertit intellectū q: ille actus nō est qñ intellect⁹ est auersus ab eo nec actus intelligēdi ad quē conuertiṫ:q: actus ille intelligēdi naturaliter sequitur actū volēdi per quē intellect⁹ ad scđm actū est cōuersus.⁊ cā sine qua nō alicuius effectus semꝑ precedit effectū s̄m naturā.ḡ act⁹ intelligēdi nō pōt esse cā sine qua non respectu act⁹

volēdi:⁊ ita nec respectu electionis si electio poniṫ actus volūtatis. Preterea.scđo ꝓbatur ꝙ volūtas nō sit tota cā respectu electionis ⁊ itellect⁹ tm̄ cā sine qua nō: sed per se causa quia causa finalis ⁊ formalis cā seqṫ fieri rei posita cā agēte tota ⁊ sufficiēti ⁊ causa materiali approximatis ꝓut hoc natū est agere ⁊ illud pati necessario poniṫ effect⁹ si sit cā naturalr̄ agēs vel pōt poni effectus si sit cā libere agēs:aliter: eñ eēt ponere quintā cām:vñ tūc cessat cā sine qua nō:nā cā sine qua nō vel reducitur ad approximationē passi vel remouēdū ꝓhibēs sicut diuellēs colūnam est cā sine qua nō motus grauis suppositi: si igiṫ voluntas sit totalis cā electiōis ⁊ sufficiēs ⁊ etiā ipsa est cā materialis ⁊ susceptiua electiōis vt certū ē ⁊ ipsa sufficiēter approximata sibiꝑsi: sequiṫ ꝙ exclusō illo actu intell's ⁊ etiā obiecto eligibili volūtas posset eligere: qđ falsum ē.ḡ opꝫ ꝙ dictamē intell's vel obiectū hñs esse in dictamine intellect⁹ sit per se cā cū volūtate respectu electionis.¶Dicitur ad hāc rōneꝫ ꝙ sicut in actiōe trāseūte ad extra requiritur approximatio passi in qđ agat: ita etiam in actione imanēte in agēte requiriṫ ꝯñsio obiecti. Tuꝫ q: nullū agēs creatū agere pōt nisi pñte obo:et lꝫ actio volūtatis aut itellect⁹ realiter sit manēs in agēte:signatur tm̄ vt trāsiens in obiectū ita ꝙ q̄tuꝫ est ex ꝑte sui nata esset trāsire in obiectū nisi rō agētis ⁊ natura eius impediret. Tū q: sicut agēs actione trāseūte requirit approximationē passi ad determinādū agēs si sit agēs equiuocū vt solita etiā volūtas cū sit equiuocum

respectu actus eligēdi ⁊ intellꝰ respectu actus dictādi reqrit obiectū p̄ns determinās nō imprimēdo sicut nec in actiōe trāseūte ſ3 ostendēdo:⁊ iō vt volūtas determinet ad eliciēdū requiritur obiectū sibi ostēsum p dictamen intellꝰ. Per hoc p3 ad formā rōnis q2 agēte ⁊ passo approximatis ſm φ hoc natum est agere et illud pati pōt sequi actio: sed tūc minor falsa est. Nā absente obiecto ⁊ nō ostenso per actū intellꝰ voluntas nō est sibiipsi approximata vt nata ē agere q2 nō est nata agere nisi determinet p obiectū vt dictū est. vñ sicut in actiōe transeunte passum nō est approximatū agēti qñ est iproportionabiliter distans. nam ⁊ absens ita etiam volūtas non est approximata sibiipi in rōne agēdi nisi obiectū sit sibi ostensum. vnde si ratio concluderet sequeretur φ agens actione transeunte posset agere in passum non approximatum:quia approximatio non est ratio agendi nec ratio qua patiens patit. vñ quando passum: est distās ⁊ nō approximatū agēti ponit agens sufficiēs ⁊ passu3 sufficiēs:nec tñ potest poni actio nec tñ sequit φ approximatio sit quinta cā. Sic est in ꝓposito ad hoc φ agēs actiōe imanēte agat requirit respectꝰ ad obiectū p̄ns nec tñ sequit φ ille respectus sit tertia causa nec obiectū sit causa aliqua cōcurrens ad agendum. ¶ Preterea arguit φ prima rō ꝓpositione non cōcludat quia qñ due cause ꝯcurrūt p se ad agēdū si p̄ncipalis sit libera tota actio dicet libera ⁊ l3 scđaria ⁊ minus p̄ncipalis sit cā naturalr agēs sicut ad actū videndi scđm q̄ est in ptāte nr̄a ꝯcurrit volūtas copulās ⁊ potētia visiua:⁊ iō dicimur libere videre l3 potētia visiua sit cā naturalr agens ⁊ silr dicimur libere mouere:đ2 eñ quis libere mouere cū aliqs moueret manū suā libere l3 potētia motiua i manu sit causa naturaliter mouens. Nūc autem ſm veritatem dictamen intellectꝰ nō est principalis causa respectu electionis sed voluntas q̄ simplr libera est:l3 igit respectu actꝰ electionis ꝯcurrat dictamē intellꝰ vel etiā obm nō sequit φ electio nō sit libera cu3 dictamen ⁊ obm nō sit p̄ncipalis cā electiōis: vñ ista rō solū ꝓbat φ dictamen intellꝰ nō sit tota cā electiōis qđ est ꝯcedēdū: ſ3 tñ est cā p se ⁊ partialis q̄ ad actionem liberā volūtatis agit sicut ad imperium volūtatis agit potentia motiua. ¶ Preterea sic finis se h3 in opabilibus.sicut p̄ncipiu3 in speculabilibꝰ:ſ3 intellꝰ sic se h3 i speculabilibꝰ qđ assentiēs principio nō pōt nō assentire ꝯclusioni habēti ꝯnexionem necessariā ad illud p̄ncipiū:igit voluntas q̄ est p̄ncipalis cā i opabilibꝰ si se h3 ad finē qđ ipsa necessario volens finem necessario vult illud qđ h3 cōnexionē ad finē:igr volūtas sic ordinata ad finē nō pōt nō eligere si sit sibi ostēsum p intellectū. Dicit qđ si ostēdat voluntati aliquid tale ab intellectu ita qđ intellꝰ illud indicauerit hr̄e:omni modā ꝯnexionē ad finē sine quo nullo mō pōt finis attingi:tūc đ2 φ sicut voluntas necessario vult finē ita necessario vult illud qđ h3 cōnexionē talē ad finē:tūc eñ illius nō est electio:sed tñ istius qđ est ostēsum vt non h3 ꝯnexionem necessariā ad finē:si tamen

ostendaẗ volūtati ab intellῐu nō
sub tali electione:tūc volūtas p̄t
illud erigere vel refutare. Sȝ cō
tra hoc arguiẗ qꝛ tunc sequiẗ ꝙ
intellʼs ꝯcurrat vt causa agēs ad
volendū illud qđ est ostensuȝ sic
ꝙ si aliqđ agens de se sit indiffe-
rens ad actionē. ita ꝙ pōt illud
agere ꝛ non agere si concurrente
aliquo alio necessario agat opȝ
sic ꝯcurrēs ꝯcurrat in rōne cause
necessario agētis qꝛ nūꝗ̄ ꝺ agē
te ꝯtingenter fit agēs necessariū
ꝑ ꝯcursum nisi illud ꝯcurrēs ne-
cessario agat si.igr̄ volūtas indif
ferēter se habeat ad volendū ali
qd qđ hȝ necessariā ꝯnexionē ad
finē anteꝗ̄ ostendaẗ ab intellʼs
sub tali ꝯnexione ꝛ post ostensio
nē illiꝰ sub tali ꝯnexione necessa
rio seqniẗ electio involūtate opȝ
vt tale dictamen ꝯcurrēs cū volū
tale sit cā respectu electionis.

¶ Preterea illđ qđ includit eēn
tialr̄ respectū ad actū intellʼs de-
pendet ab actu intellectū sicut a
cā sed electio virtuosa in volūta
te includit ad rōnem respectū et
ad actū prudētie oīs em̄ opatio
virtuosa est dicta a recta ratione
sicut pȝ ex diffinitione virtutis.

¶ Preterea volūtas nō pōt velle
aliqd nisi sub ratiōe boni si igiẗ
intellʼs ostendat volūtati aliqd
sub rōne boni voluntas aut vult
illud ꝛ habeẗ ꝓpositum. aut nō
vult illud qđ non ꝯuenit.cū non
ostēdaẗ nisi sub rōne boni et nō
sub aliqua alia rōne.ꝛc.

Collatio IIII.

UTrum vo lūtas possit peccare eliciēdo cōtra dicta men rationis recte?

ꝙ non videẗ oīs malus est igno
rans ex.3.ethic.ergo non est ma 3.ethi.
litas in volūtate siue ignorantia
in intellectu. ergo volūtas non
potest peccare stante dictatione
rationis recte. Diciẗ ꝙ est igno-
rantia duplex.s.precedens mali-
tiā ꝛ concomitans.malitia vero
potest esse involūtate sine igno-
rātia p̄cedēte sȝ non sine ꝯcomi
tāte ignorātia ꝛ maxime veꝝ est
de malitia radicata.

Contra hoc arguitur ꝙ malitia in volū
tate non potest causare ignoran
tiā in intellectu.primo per scđaȝ
regulā.1.2.collationibus qm̄ in
primo instāti in quo est actꝰ ma
lus involūtate est aliqđ dictamē
sicut intellectio in intellectu pre
cedēs naturalr̄ actum maluȝ in
volūtate lȝ sit simul duratōe illđ
etiā dictamē aut est rectū aut er
roneū. si sit rectū habeẗ ꝓpositū
qꝛ pro illo instāti ꝑ quo aliquis
est malus non est ignorās.non
potest dici ꝙ sit dictamē erroneū
qꝛ illud sequiẗ naturaliter mali
tiā in voluntate q̄ est causa eiꝰ ꝑ
respōsionē. ꝛ opȝ ꝙ alia intelle-
ctio p̄cedat naturalr̄ actuȝ in vo
lūtate dꝛ ꝙ non statim malitiam
in volūtate sequiẗ error in ratio-
ne: sȝ qn̄ est malitia radicata illa
enim excecat intellectum ꝛ errat
circa principia practica vt dꝛ.6.
ethico.ꝛ ideo in primo instāti in
quo ē malitia in volūtate ē dicta
mē rectum in ratione.sed post ꝗ̄
est firmata tūc corrūpit dictamꝰ
rectum et causat errorem in in-
tellectu.

Contra pro illo instan-ti ꝑ quo volun-
tas corrumpit dictamē rectum ꝛ
cāt dictamē obliquuȝ in ratione

aut est illō dictamē rectū in itel lectu aut dictamē erroneū3. si di ctamē rectū tunc sequit̄ ꝓpositū q malitia radicata sit cum ꝓo di ctamine rōnis ⁊ silr̄ si tūc esset di ctamē rectū i itell'u tunc nō corrū perēt illō dictamē rectū nō ꝑt di ci ꝙ ꝑ illo istāti ꝓ q̄ malitia ē ra dicata in volūtate ꝙ sit dictamē erroneū in rōne q: cū causat̄ ꝑ di ctamē ex malitia i volūtate nāli ter sequit̄ malitiā in voluntate⁊ act⁹ itell'a nalr̄ ꝑcedit. ¶ Preter ea illō qō h3 cām nālē sufficiēte3 ꝓducentē ipm aliā avolūtate nō causat̄ a volūtate. tūc eīn idē bis causaret̄ s3 dictamē erroneū i itel lectu h3 cām nālem ⁊ sufficientē aliā avolūtate vt p3 qn̄ dictamē erroneū causat̄ i itell'u ꝑ palogis mū nā ꝑ palogismū sufficiēter ⁊ necessario ꝑ modū nature causat̄ error in rōe ergo nullus error cā tur in intellectu a voluntate ma la ⁊ hec ratio perfecta est i colla tione immediate p:ecedente.

Collatio. V.

Verū volūtas creata possit peccar̄? ꝙ sic q: pctm̄ nō ē de se necesse esse nec h3 aliquā cām efficiē tē sui. igit̄ nō pōt' eē añs p3 q̄ ad pm̄ū quo ad scōm ꝑbat̄ ꝑ Augu. de ciuitate li. 12. c. 8. vel. 7. pctm̄ nō h3 cām effectiuā. Itē pctm̄ est act⁹ volūtari⁹ ꝯtigēs effectus nō necessarius. Tunc sic vl' volūtas non pōt non peccare qn̄ peccat vl' potest nō peccare qn̄ peccat. Si pmum tunc esset effectus necessa rius nō ꝯtigēs ⁊ ita nō pctm̄ silr̄ qn̄ peccat nō pōt non peccare er go. Dico ꝙ sic. Ad pmum pctm̄

Au. de ci. li. 12. c. 8. et 7.

h3 cām non ꝑ se efficientē sed de ficientē ⁊ quodammō ꝑ accidēs. Ad scōm qn̄ peccat potest pecca re ⁊ similiter qn̄ nō peccat in sen su diuisionis qn̄ peccat nec pec cat necessario simpliciter sed fm̄ quid ⁊ conditionaliter tantum.

Cōtra hoc qō dr̄ ꝙ pctm̄ h3 cām defectiua3 aut igr̄ defectiuam defectu neces sario aut defectiuam causa ꝯtigē ti. si sit aliqua causa pctī necessa ria tunc non erit pctm̄ q: erit ne cessarius defectus. Si sit defect⁹ volūtarius: erit pctm̄: ⁊ pctī illi⁹ erit alia causa defectiua: ⁊ sic pec catum erit ante peccatum.

Cōtra alio qn̄cunq3 aliqd repugnat alicui en titati positiue illō non pōt poni illo positiuo manente. sed volūta ti vt peccans ē icōpossibilis ista entitas q̄ est non peccare ergo vo luntate peccante ipossibile est nō peccare inesse volūtati. Si de rō ne volūtatis vt voluntas est. est ꝙ possit nō peccare ergo nūq3 po nit peccare in ipa. Ad pmum nō est dare pmum sine scōo in codē. ordine. ⁊ dico ꝙ eque pmo volun tas est totius actus defectibilis. ergo ꝯcedit̄ maio:. Ad aliō: defe ctibilitas necessario sequit̄ volū tatē creatā ⁊ illa delectabilitas ē in libero arbitrio sicut cā quare pōt peccare nō autē defectibili tas est tota cā ergo pctm̄ non est necessariū. Ad aliud hoc posito non pōt oppositum poni simul in sensu compositionis.

Cōtra ista ꝙ pecī non sit aliq̄ causa ꝓbatio q: si sic voluntas pma posset ali qd ꝯtigenter cāre inde⁊ peccaret sed pma volūtas non vult aliqd ꝯtingenter q: illa ꝯtigenter non

pōt velle aliq̄d libere nec itrinsece:nec in obiecto volito sine ex intrinseco:q2 illud obm extrinsecū ponit volitum nec sub velle cum volūtas necessario poneret illō. in esse.Itē cui entitati vel nō entitati de rōne sui vt ponēde iesse repugnat hr̄e aliā causalitatē a se.Si non est a se impoīe est ipin esse.Sed ƀm Anselmum de casu diaboli causam quare angel⁹ voluit appetere similitudinē dei nō est dare nisi q2 peccare voluit nec est causa quare voluit nisi q2 voluit.Ad primum vult cōtingenter multa ⁊ hec contingentia nō est in actu suo absoluto sed in cognotato.

Cōtra cognotatū est obiectum ergo obiectum est illud in quo est contingentia scilicet.a. vt terminans actum sine eternum terminans. ergo in obiecto fuit cōtingentia ab eterno.Dico contingentia est in voluntate a voluntate diuina et per ipsum velle positum contingenter inesse voluntati.

Cōtra voluntas necessario est sub velle ergo necessario ponit volitum.Dico velle respectu extrinseci est cōtingēs vñ causa est necessaria in se tñ nō necessario causat immo min⁹ necessario se h3 ad aliud a se q̄to est magis necessaria in se. Ad aliud nō fuit altera causa vt act⁹ secūdus respectu velle mali sed tantū actus p̄mus sicut ante illum non alius actus secundus malus vnde quia voluit.i.voluit per velle non q̄ aliud velle malū fuerit causa p̄mi velle mali sicut aduersarij volunt.

Collatio. VI.

UTrū habit⁹ sufficiens aliquā potētiā sit p̄ncipiū actiuū act⁹ ita q̄ p habitū tm̄ p pncipiū elicitiuū vel actiuū eliciatur act⁹ q̄ sic vr̄ forma actiua dās eē p̄mū ē p̄ncipiū actiuū respcū act⁹ scdi s3 habit⁹ prudētie ē hmōi q2 prudētia est habit⁹ cū vera rōne actiu⁹.sicut ars ē habit⁹ factiu⁹ ex sexto ethicoꝝ vbi etiā ph̄s separat prudētiā a sapiētia ⁊ scīa ⁊ ab intellectu:p hoc q̄ prudētia est actiua igr̄ prudētia est p̄ncipiū actiuū opationis scđe quo prudēs agit opus prudētie. ¶Preterea oē hn̄s finē aliquē h3 opationē ꝑpriā p quā attingit istū finē q2 alr̄ illū finē.frustra hēret s3 oē hn̄s opationē ꝑpriā:p quā attingit finē illū est p̄ncipio actiuū illi⁹ opatiōis.cū igr̄ prudētia habeat finē ꝑpriū vt fines aliaꝝ virtutū sequit̄ q̄ prudētia sit p̄ncipiū actiuū respectu ꝑprie actionis.¶Confirmat̄ rō sub hac forma.q̄cq̄d est intellectui habituato rō p quā h3 aliquē finē est sibi principiū actiuū opationis quā attingit illū finē.sed habit⁹ est rō qua intellect⁹ habituatus h3 ꝑpriū finē qui nō est finis intellectus inquātū intellect⁹ sed inq̄tum habituatus:ergo habit⁹ est p̄ncipiū actiuū eliciēdi opationē respectu illius finis. ¶Preterea habit⁹ est forma absoluta vt supponit̄ sed vnūq̄dq̄ tale h3 ꝑpriā opationem in supposito quā c. potest habere ⁊ esse tale cum nō potest non ⁊ hmōi vñ vt ibidē vult oīa sunt determiata operatione ergo habit⁹ h3 ꝑpriā operationē in quam potest ipam eliciendo. ¶Confirmat̄ rō p ph̄m

6.eth.

pati est materie agere ꝟo alteri⁹ vt forme sicut igit materia ē ṗncipiū patiēdi ita ꝙ in quocūq̧ est materia illud est natū pati sic forma vniuersalr est ṗncipiū agēdi igr̄ cū habit⁹ sit forma q̄dā absoluta sequit̄ ꝙ erit ṗncipiū actiuū act⁹ scd̄i. ¶ Preterea agēs in agēdo assimilat sibi effectū ꝑ principiū agēdi illud igit̄ est principiū actiuū respectu actus scd̄i quo ꝑ effectus ꝑ q̄ effect⁹ magis assimilat̄ agēti. sed actus magis assimilant̄ habitui ꝙ̄ potentie. ergo habitus magis erit ṗncipiū actiuum respectu actus ꝙ̄ potētia in qua est habitus. ¶ Preterea ꝺm phm. 8. physicoꝝ ꝛ 2. de aīa isci⁹ qui nō h₃ habitū sciētie est in potentia eēntiali ad actū ꝯsiderādi ꝛ sciendi sciēs hñs habitū scie est in potētia accñtali sed q̄ñcūq̧ aliq̄s est in potētia essentiali ad aliquē actum scd̄m si habeat formā ꝛ remanet tm̄ in potētia accidētali ad scd̄m actū illa forma est ṗncipiū respectu act⁹ scd̄i q̄m id quo aliq̄s reducit̄ ad potētiā accidētalē respectu actus est ṗncipiū actiuū act⁹ sic p₃ ꝺ colore respectu actus calefaciēdi ꝛ in oīb⁹ aliis vbi actus scd̄s sequit̄ actu₃ ṗmū ergo scīa est ṗncipiū actiuū respectu act⁹ ꝯsiderādi. ¶ Rñsio sicut itell'ꝰ añ spē₃ ē i potētia eēntiali ad ꝯsiderādū sic añ sciā₃ ē in potētia eēntiali ad facilr̄ ꝛ ꝑ sciētiā est in potētia accñtali nō q̄dē ad ꝯsiderādū sed ad facilr̄ ꝯsiderandū. ¶ Cōtra opatio ꝓportionat̄ ṗncipio actiuo in hoc ꝙ ꝙ̄to opatio est ꝑfectior ꝛ intēsior tāto ṗncipiū eius actiuū est ꝑfectius aut maiorē conatū hñs si sit tale ṗncipiū cui vel conat⁹ sed opatio elicita a potētia habituata pt eē ꝑfectior ꝛ itēsior ꝙ̄ opatio elicita a potentia eadē nō habituata cū equali aut maiori conatu vñ videmus ꝙ virtuosus cū minori conatu pōt elicere actū virtuosum fortitudinis aut tēperātie ꝙ̄ nō hñs habitū virtutis q̄ cū magna difficultate et conatu potētie nō pōt talē actū elicere. sic etiā est de intellectu et volūtate habituata igr̄ ṗncipiū actiuū talis opatiōis est ꝑfectius et magis actiuū aut maiorē conatū hñs sed hoc non est ex pte potentie: q: cum equali conatu aut maiori nō pōt actum ita ꝑfectu₃ elicere. ergo hoc rōne habit⁹ potētiā ꝑficiētis igit̄ habitus in potētia ṗncipiū actiuū respectu opationis vt q: plus de actiuitate est in potentia ꝛ habitu ꝙ̄ in potentia solum ideo potentia habituata ꝑfectiorē habitum potest elicere. Uel sic pōt argui q̄ cōfert potētia facilitatem agendi aufert ab ea difficultatē agendi. sed potentia agens cū conatu si auferat̄ difficultas agēdi agit cū minori conatu. ergo cum habitus tribuat potētie facilitatem agēdi potētia habituata cū minori conatu operabit̄ equalē opationē ꝙ̄ non habituata ergo cū equali conatu opabit̄ opationē ꝑfectiorē s₃ opatio ꝑfectior est a causa ꝑfectiore hoc aūt in ꝓposito nō est ipsius potētie q: ponitur equalis conat⁹ potētie eq ꝑfecte igit̄ est ꝑp causalitatē habitus cōcurrentis. ¶ Preterea phs q̄nto meta. ꝛ scd̄o phy. reducit artē ad gen⁹ cause efficiētis de arte loquens vt habitus est a quo denolat̄ artifex vñ vult ꝙ ad idē genus cāe reducit̄ ars ꝛ artifex. ergo habit⁹ factiu⁹ q̄ est ars erit ṗncipiū actiuū respectu opationis

8. ph. 2. de aīa.

5. met. 2. phi.

scđe artificis. Sił. 9. met. c. 2. dr
9. met. c. 2. q potētia rōnalis vt ars vn̄e scia factiua sūt potētie factiue q: pn̄cipiū trāsmutādi aliđ inquātuz
5. met. aliđ. Et idē vult. 5. met. ¶ Preter ea ꝟtutis habit⁹ est cā effectiua moralitatꝭ i actu ita: q dat actui q sit ꝟtuosus ⁊ moralis: ſꝫ moralitas actus ē eadē res cū substātia actus. ġ habit⁹ erit principiū actiuū actus. q̄tū ad substātiaz actus. maior pꝫ q: qđ dat actuz p̄mū dat actū scđꝫ vt qđ dat esse in quocūq̄ gn̄e dat agere ſꝫ habitus virtutum dat esse ꝟtuosuꝫ ġ dat agere virtuose ergo ꝟtuositas ⁊ moralitas in actu est ab habitu minor ꝓbať q: si moralitas in actu sit aliđ a substātia actus aut igr̄ aliud absolutū aut aliud respectiuū. nō aliđ absolutuꝫ: q: tūc actus ꝟtutis nō esset formaliter simplex sed esset ens p accidēs. Nec est tm̄ respect⁹: q: tunc cum habitus sit pn̄cipiū illius moralitatis sequiť q ad solā relationeꝫ dareť actio. ¶ Preterea si habitus nō sit principiū actuū actus tūc sequiť vt vr̄ opinio pelagij q nō sit ponere charitatē ⁊ gr̄aꝫ q: tunc sine charitate possꝫ quis diligere deuꝫ super omnia ⁊ ita quicquid potest volūtas cū charitate ⁊ gratia pōt sine tali ⁊ p consequens vt vr̄ nō est necesse ponere gratiam cooperantem nec operantem.

Ad qōnē dicebať q habit⁹ nō ē pn̄cipiū actiuuꝫ respectu actus nec quantum ad substātiā act⁹ nec quātum ad moralitateꝫ in actu. Primum istoꝝ ostendiť sic act⁹ est sufficiens ⁊ totalis cā habit⁹ nō est aūt cā vniuoca sed equiuoca nā actus ⁊ habit⁹ nō sūt eiusdem spēi: cū habit⁹ habeat rōnē manētis ⁊ q̄escētis act⁹ ꝟo rōnē trāseūtis ſꝫ in causis equocis impossibile est q sit circulus vt hoc sit cā illi⁹ ⁊ ecōuerso. ergo impossibile est vt habit⁹ sit cā effectiua actus principiū actiuū eius maior ꝓbať p̄mo de actibus actus eīn volūtatis generās habitū in volūtate sufficienter causat habitū vt cā totať nihil volūtas operādo in ꝓductiōe habit⁹: q: tunc actus nati gn̄are habitū ipm̄ nō gn̄arent si voluntas nollet hm̄oi actus generare habitū qđ falsuꝫ est quātūcūq̄ eī volūtas eliciēs actus iustitie nollet q ex istis generareť iustitia in ipsa adhuc necessario iustitia generareť in ea cū hm̄oi actus naturaliter suā similitudinē imprimūt in volūtate: ergo volūtas nullā actiuitatē immediate hꝫ sup habitū ſꝫ tm̄ actus ex quibus gn̄areť habit⁹ ergo actus est totalis cā habit⁹. Hoc ꝓbať de habitib⁹ moralib⁹ si ponātur gn̄ari in appetitu sensitiuo. Nā actus ex q̄b⁹ gn̄ať habitus tēperātie: in appetitu sensitiuo sunt causati a volūtate ex imperio volūtatis i appetitu sensitiuo ⁊ non sunt a potētia sensitiua nec ab obiecto. Cui⁹ ꝓbatio est impossibile est q agēs naturale naturaľr agens hēat 2rias actiones vt q ignis moueať sursum ⁊ deorsuꝫ appetit⁹ aūt sensitiu⁹ ⁊ obm̄ delectabile ⁊ actus ꝓprius si eliciatur a potentia appetitiua sensitiua sunt agentia naturaliter. ergo impossibile est quod eliciant contrarios actus sed actus proprius ⁊ naturalis appetitui sensitiuo ⁊ obiecto delectabili est contrarius actui ex quo generať habitus q: obiectū

sensibile delectabile de se natũ ē cāre delectationē et sensus appetitiu' de se nat' ē imobilr et imoderate tēdere i obiectũ delectabile ita ꝙ si sensus appetitiuus et ob3 delectabile derelinquantur ꝓpe virtuti cābunt actum corru ptiuũ hītus virtutis. ergo ipossibile est ꝙ ab istis sint actus qb' generaṫ virt' ꝙ sunt impsse in appetitu sensitiuo a volũtate ex imperio volũtatis. Nõ igiṫ potētia appetitiua sensitiua h3 aliquā3 actiuitatē cũ actib' ex qbus generaṫ hītus tēperātie in appetitu sensitiuo: et p ꝯñs act' erit totalis cā hītus et nõ potētia i qua sunt act'. vñ siue sint a potētia siue nõ sint effectiue a potētia: sed tñ impssi in potētia adhuc generãt habitũ. Minor pbaṫ. s. ꝙ impossibile sit esse circulũ in causis equocis. Nã cā equoca semp est pfectior suo effectu. Non eñ põt eē impfectior ipossibile est eñ vt impfectius pducat pfectius tũc eñ posset dici ꝙ tot' mũdus posset pduci a musca si nõ repugnaret impfectiori pducere pfecti' nec poss3 pbari primũ principiũ eē infinitũ nec ēt primũ agēs eē: tũc ei ꝗdlibet a ꝗdlibet posset pduci. Nõ igiṫ cā equoca põt eē impfectior suo effectu: nec ēt equalis in pfectiõe sibi: q: cā equoca et effect' differũt spē et impossibile ē duas spēs eē eq̃les in pfectiõe igiṫ semp cā equoca est pfectior suo effectu. cũ igiṫ pfectius non possit pduci ab impfectiori vt pbatũ est ipossibile ē aliqd indiuiduũ spēi effect' sit cā alicui' indiuidui spēi in ꝗ est cā equoca. igiṫ in causis equocis ipossibile ē eē circulũ et p ꝯñs impoīe est actum esse cām hītus et econuerso. Sed huic rõni primo instaṫ q: non vṙ verũ ꝙ appetit' sensitiu' p act': suos nõ possit in se gñare habitũ: q: l3 appetit': sensitiuus q̃tũ est de se imoderate et effrenate tēderet in obiectũ suũ3 delectabile tñ q: est p suasibilis a rõne et subiacet imperio volũtatis p̃t alio mõ tēdere in obiectũ suũ ꝙ mõ illo ꝗ de se tēderet sicut equus curreret in locũ determinatũ tñ p assessorem põt dirigi nunc ad vnũ locũ nũc ad ꝯ̃rium. ita appetitus per cām superiorē vt p rõnē practicā et volũtatē iperāntē põt alio mõ tēdere et appetere ob3 suũ ꝙ faceret derelict' appetitui ꝓprio.

Cõtra impossibile ē ꝙ cā inferiori naturaliter agēs agat actione3 oppositã sue actioni aut ex impio aut motu cāe supioris nisi cā supiori imprimeret aliã formã in cā iferiori q̃ mediãte possit elicere actionē ꝯ̃riam sue actioni ꝓprie. ergo si voluntas impio suo nõ imprimeret aliã formã in appetitu sensitiuo impossibile est ipm tendere i obiectũ suũ ꝯ̃ria actiõe ꝙ sit natus de se et ita semp tēderet in obiectũ suũ illud ꝯcupiscendo tãꝙ delectabile ꝓsequendu3. Diciṫ ꝙ nõ h3 actionē ꝯ̃riam ex imperio volũtatis actioni sue ꝓprie: sed tñ alio mõ tēdit in obiectũ suu3 p directionē cāe supioris q: ex se inordinate et imoderate tendit ex impio volũtatis et psuasione rõnis tendit ordinate sm debitas: circũstantias nec hoc vṙ inconueniēs cũ videm' in naturalibus ꝙ calor vñ calor h3 ꝯsumere et non nisi ꝓpriam formã inducere et tñ vt dirigiṫ ab aīa est principium augmētandi et ꝯseruãdi cuiusmodi est calor vitalis aīe et huiusmo

di etiam calor in semine.

Cōtra sicut in voluntate velle et nolle respectu eiusdē obiecti sunt actus ɔ̄trij ita fuga et prosecutio siue fugere et prosequi sunt actus ɔ̄trij in appetitu sensitiuo. et fm phm q̄ est (Phs.) affirmatio et negatio in intellectu ē fuga et psecutio in appetitu. ergo opatio qua appetitus tendit in obiectū delectabile ipm appetēdo et psequēdo est ɔ̄tria actui quo appetitus refrenat et fugit illud obiectum delectabile sensui. ex quibus generatur tēperantia igit actus ex quib9 nati sunt ɔ̄gnari habitus virtuosi contrariant actibus qbus appetitus nat9 est tēdere in obiectū suū delectabile ipm psequēdū. Dicit q̄ isti act9 ɔ̄trij nō sunt respectu obiecti sub eadē rōne obiectiua: sʒ sub diuersa rōne obiectiua: et iō sunt respectu diuersoꝝ obiectoꝝ et formaliter qm̄ appetitus sensitiu9 natus est tendere de se in obiectum suū vt est delectabile: sʒ illud idē apprehēsum a rōne practica iudicatur fugibile et tunc appetitus sensitiu9 psuasus a rōne practica fugit illud obiectū et qd pri9 habuit rōnē delectabilis et psequibilis iā ex snia rōnis practice hʒ rōnem fugibilis. Quis aūt agēs naturale respectu obiectoꝝ diuersoꝝ habeat ɔ̄trios actus non est inconueniens.

Cōtra sub eadem rōne q̄ sensibile est apprehēsuʒ a sensu apprehensiuo sub eadē rōne appetitus sensitiu9 tēdit in illud alr̄ eni tēderet sub rōne nō ostēsū: sʒ apprehēsiuus sensus nō apprehēdit sensibile delectabile nisi sub rōne delectabilis qr sub nulla alia rōne de se natū est immutare sensum. ergo impossibile est q̄ alia rōne appetit9 sensitiuus tēdat i illud q̄ʒ sub rōne delectabilis et hoc p actionē sibi propriā: nō igit p suā actionem quā elicit tēdit in illud obiectuʒ sub rōne fugibil. ¶ Preterea sub illa rōne sub qua est apprehēsuʒ a rōne nō est obiectū appetitus sensitiui. cū obiectum intellꝯs sit vniuersale et obʒ sensus sit singulare. ergo q̄ʒuis intellectus dicat aliqd esse fugibile appetitus sensitiuus non tēdet in illud p suaʒ actionē sub eadē rōne nisi ab appetitu intellectiuo causet in appetitu sensitiuo actus q sit illius obiecti sub rōe fugibilis. Preterea predicta rn̄sio multum magis irronabile ponit q̄ʒ rn̄sio ad qōnē Maius enim inconueniens est q̄ intellect9 rōneʒ causaret obiectiuā in obiecto appetitus sensitiui q̄ʒ q̄ volūtas cui9 est fm imperiū suū mouere alias potētias causaret aliqd impressiue in appetitu sensitiuo qd sit actus obiecti sensibilis tanq̄ʒ aliq impressio derelicta in appetitu sensitiuo ex imperio volūtatis et ei9 motu. Sʒ ɔ̄ hoc instat q̄ cū volūtas nō sit potētia factiua hn̄s actum trāseuntē: sʒ immanentē nō vr̄ q̄ volūtas p actū suū et per imperiū possit causare in appetitu sensitiuo actum ipsius appetitu sensitiui. quō eni posset ibi cāre nisi p actū suū illud attingat qd tn̄ nō pōt cū nō hēat actū transeunteʒ ¶ Preterea rōne qua volūtas pt cāre in appetitu sensitiuo actuʒ ipsius appetit9 eadē rōne pōt volūtas in intellectu causare actuʒ intelligēdi cū maiorē cōnexionē hēat cū intellectu q̄ʒ cū sensu: sed hoc dicere respectu intellect9 est

incōueniens q2 tunc intellectus
nō haberet actū sibi ꝓprium.Sȝ
ad hoc est dicēdū ꝙ actus volū=
tatis qui dr velle nō est actu de
gn̄e actiōis:q2 actio de gn̄e actio
nis nō beatificat volūtatē sȝ ali=
qd absolutū volūtas aūt i volē=
do ⁊ diligendo deū beatificabit.
Phs . Silr phs ponēs ꝙ felicitas cōsi=
10. et= stat i actu itells ⁊ rōis nō ponit
hicoꝝ ꝙ felicitas sit actio de gn̄e actio
nis ⁊ iō velle ⁊ itelligere sūt qdā
q̄litates ꝓducte ꝑ actionē d gn̄e
actōis vt ꝑ actiōeȝ dicēdi ex pte
itells ⁊ ꝑ actū sperādi ex pte vo=
lūtatꝭ ⁊ q2 ad actionē d gn̄e actio
nis nō teriat ꝓductio īpossibile
ē ꝙ act9 itelligēdi ⁊volēdi q̄ ꝓdu
cūt ꝑ actōeȝ itells ⁊ volūtatꝭ sint
actiōes de gn̄e actionis sunt igr
qdem qualitates hmōivero qua
litas in ipa volūtate existēs per
ɔuersionē volūtatis ad appetitū
sensitiuū nata ē actū causare in
sensu appetitiuo q̄ ēt actus nō ē
actio de gn̄e actionis sȝ est qdaȝ
qualitas in appetitu sensitiuo.
ex quo derelinquit habit9 i sen=
su appetitiuo ⁊ sic ex imperio vo
lūtatis pōt gn̄ari virtus in appe
titu sensitiuo ⁊ hoc est volūtateȝ
aliis potentiis imparē.Uel etiā
nata est volūtas ex imperio suo
causare actūnō solū i appetitu
sensitiuo :sȝ ēt in potētia moti=
ua:⁊ iō lȝ actus voluntatis q̄ est
de gn̄e actionis nō sit actio tran
siens sȝ recepta in potentia tn̄ q̄
litas illa que est actus volendi
q̄est actiua pōt agere in aliā po
tētiā ⁊ causare ibi qualitatē rea=
lē que sit gn̄atiua habit9. ¶Ad
scdm dicendū ꝙ nō est sile q2 ap
petit9 sensitiuus est receptiu9ali
cui9 qō nō pn̄t cāre mouētia ip=
sum naturalr que sunt obiectuȝ

delectabile ⁊c ipēmet sȝ itells nō
est receptiu9 alicui9 forme ad q̄
nō mouet mouētia ipm nālr.

Scdm pꝛincipa=

le.s.ꝙ habitus nō sit cā mouens
in actu .ꝓbatur sic.actus p̄cedē=
tes hitū v̄tutis sȝ rectā rōnē eli
citi nūq̄ gn̄arēt v̄tuosuȝ habitū
sȝ magꝭ v̄tuosū:igr cū moꝛalitas
i actu pꝛecedat habitū sicut⁊ sda
actus habit9 nō pōt esse cā effe=
ctiua moꝛalitatis in actu: vn̄ nō
est imaginādū ꝙ potētia in qua
est habitus sit cā substātie act9.
⁊ ꝙ habit9 sit cā moꝛalitatis ita
ꝙ substātia act9 coꝛrn̄deat acti
uitati potētie ⁊ moꝛalitas i actu
coꝛrn̄deat habitui sicut qdē ima
ginant:sȝ potētia intellectiua ⁊
volitiua habituata sȝ actualita
tē potētie est cā actus ſm circun
stātias actus ex q̄bus dr virtuo
sus. Nā ex hoc dr v̄tuosus act9:
q2 est ɔfoꝛmis sue regle que est
pꝛudētia.s. intellectui q̄tūcūq̄
enim aliqs eliciat actus tempe
rātie aut foꝛtitudinis qui sȝ re
gulā recte rōnis nati essent gn̄a
re habitū v̄tutis si nō sint ɔfoꝛ
mes sue regule sȝ eliciant ex ti=
moꝛe aut ex alia cā nō virtuosa
nūq̄ generabūt tēperantiā aut
foꝛtitudinē nec dicunt actus v̄
tuosi q̄uis eni ex illis actib9 na
turalr derelinquat quedā qua=
litas absoluta nō tn̄ dicet v̄tus
q2 nō est ɔfoꝛmis sue regule: sȝ
recte rōni.s.habitui pꝛudētie. et
virtus moꝛalis foꝛmalr dicit re
spectū ad regulā suā.s.rectā rō=
nē vt pȝ ex diffinitiōe v̄tutis.put
est dictū pꝛi9 in quadā collatio
ne.⁊ iō si actus p̄cedentes habi
tus v̄tutis generatiui habitus
sūt ɔfoꝛmes recte rōni erūt act9

virtuosi etsi nondũ habeat̃ habi
Phs. tus virtutis.¶Vñ ꝙ dicit phs se
2. ethi cũdo ethicorũ ꝙ nõ hñs iustitiã
corũ. ꝗ̃uis possit opari iusta nõ tñ iu-
ste.hoc est intelligẽdũ ꝗ̃tum ad
oẽm cõditionẽ actus virtuosi qꝛ
nõ hñs habitũ nõ põt prõpte nec
delectabilr̃ opari iuste.⁊ delecta-
tio est signũ generati habitus.ꝙ
tñ non hñs habitũ iustitie possit
iuste ⁊ virtuose opari ꝑ cõformi-
tatẽ ad rõnem rectã (ꝗ̃uis cum
difficultate) nõ credo phm velle
negare.sed ↄ hoc arguit̃ qꝛ,vide
mus ꝙ potẽtia habituata magꝭ
prompta est etiã ad actũ elicien-
di ⁊ delectabilius actum elicit ꝗ̃
carens habitu.ergo habitus dat
potẽtie facilitatẽ ⁊ promptitudi
nẽ ad agendũ ⁊ aufert difficulta-
tem.sꝫ ꝙ dat potẽtie facilitatẽ et
prõptitudinẽ ad agendũ in eliciẽ
do facit ꝙ actus elicitꝰ a tali po-
tentia habituata sit delectabilis
et virtuosus:⁊ ꝑ ↄñs habitus vr̃
esse cã moralitatis saltẽ in actu.
Dicit̃ ꝙ habitꝰ inclinat potentiã
et potentiã facilitat sed nõ ad pa
tiendũ nec ad agendũ. Non ad
patiendũ ⁊ ad recipiendũ actum
qꝛ tũc actus reciperet̃ in toto cõ-
posito ex potẽtia ⁊ habitu:qđ est
falsum:qꝛ actos p̃cedẽtes habitũ
ex quo sunt eiusdẽ speciei cũ acti
bus sequentibꝰ habitũ habebũt
idẽ receptiuũ.actus vero p̃cedẽ-
tes habitũ recipiunt̃ in nuda po
tentia igit̃ silr̃ ⁊ actus sequẽtes
habitũ.nec etiã habitus inclinat
ad agendũ vt preostensum est.sꝫ
đꝛ habitus inclinat potentiã ſm
ꝙ prior forma đꝛ inclinare subie
ctum suũ ad formã posteriorẽ cũ
qua conuenit naturaliter ,forma
prior ⁊ ꝑ quã quodãmodo perfi
citur ⁊ saluat̃ forma prior. Exẽ-
plum si ponat̃ gratia exempli ꝙ
grauitas nõ sit principiũ actiuũ
quo graue mouet se deorsum:tũc
grauitas non inclinat graue ad
mouendũ se effectiue ,deorsum.
nec etiã grauitas' inclinat passi-
ue graue ad recipiendũ vbi deor
sum:qꝛ sola ꝗ̃titas est principiũ
recipiẽdi vbi sicut ⁊ replẽdi locũ.
ideo grauitas đꝛ inclinare graue
ad vbi deorsuꝫ sicut ,forma prior
ad formã posteriorẽ ꝑ quã salua
tur. Nã graue naturalr̃ quiescit
et saluat̃ in vbi .deorsum. Aliud
exemplũ de ligno sicco ad recipiẽ
dũ calorẽ ab igne in quo siccitas
nõ inclinat ad agendũ nec etiam
ad subiectiue recipiẽdũ ita ꝙ sic-
citas sit rõ subiectiua in recipiẽ-
do calorẽ. Sed đꝛ inclinare quia
naturalr̃ siccitas saluat̃ cum for-
ma caloris.et ideo đꝛ siccitas in-
clinare ignẽ ad calorem sicut ad
formã cũ qua cõuenit ⁊ per quã
perficit̃ ⁊ saluat̃. Sic in proposi-
to habitus perficit̃ et auget̃ per
actũ ⁊ ideo đꝛ habitus inclinare
potentiã ad actũ ;sicut ad formã
ꝑ quã saluat̃ ⁊ ꝑficit̃.¶Ad primã
rõnẽ principalẽ dicendũ ꝙ prudẽ
tia đꝛ actiua et ars factiua nõ qꝛ
sit principiũ agẽdi aut faciẽdi ꝓ
prias actiões potẽtie i qua sunt
tũc eñ scia ⁊ aliꝫ habitus specula
tiui essent principiũ actiuũ respe
ctũ ꝓpriarũ operationũ.sed ideo
dicunt̃ isti duo habitꝰ principiũ
agẽdi et nõ ;habitus speculatiui
qꝛ dirigũt circa operatiões exte
riores quõ nõ faciũt habitꝰ specu-
latiui.prudentia eñ dirigit circa
actus virtutũ moraliũ q̃ actꝰ sunt
in volũtate aut in appetitu sensi
tiuo ars aũt dirigit circa opera-
tionẽ trãseuntẽ i exteriorẽ mate-
riã.Ad scđm qñ arguit̃ ꝙ oẽ hñs

finē hʒ operationē ꝓpriā p quā attingit finē:dicendū ꝙ nō semꝑ est verū:qꝛ natura nō dedit pnci piū actiuū intrinsecū cuilibet at- tingēti suū finē:sicut hō nō hʒ ex se sufficiēs pncipiū actiuū ad at- tingēdum btitudinē.silr potētia sensitiua si ponat passiua nō hʒ pncipiū actiuū ad eliciendū actū suū q ē finis ei⁹:sʒ hec vera est oē hñs finē hʒ in se pncipiū actiuū attingēdi finē suū vel natura est aliqd cui⁹adiutorio pt finē attin gere:ꝛ sic habitus prudēte finē suū pōt attingere per actiuitatē sue potētie itellectiue quā pficit. ¶Ad tertiū qñ arguit ꝙ ois for- ma absoluta hʒ ꝓpriā opationē. dicendū ꝙ falsuʒ ē.nō em ois for ma absoluta est actiua:quātitas em ē forma absoluta nō tñ ē pn- cipiū actiuū:vñ forme rerū natu raliū p quas agūt sunt determi- nate ꝓprijs opationib⁹de quib⁹ phs. loquit phs.4.met.cū dicit ꝙ oia 4.me- sunt determinata opatiōe. Etiā taphi. qñ arguit in ɔfirmatiōe:qñ natu ra ipsi⁹materie ē pati:ita natura ipsius forme ē agere:dicēdū ꝙ si loquit ꝓprie de materia prima ꝛ forma sibi ɔueniēte q est pfectio ei⁹ vera ē ꝓpositio ꝙ sicut mate- rie prime ꝓprie est pati : ita for- me substantialis pficiētis mām est agere:pono em formā substā tialē esse actiuā et esse principiū opatiōis specifice.Si ꝟo accipia tur materia improprie p q̄cunqꝫ habēte modū materie sic falsa ē hec ꝙ vbiqꝫ materie est pati:aliq̄ em forma actiua respcū alterius hʒ modū materie ꝛ potētialis:et tñ ē actiua.ꝛ sic etiā falsa ē ꝙ vbi- qꝫ cuiuscūqꝫ forme ē agere. ¶Ad quartū qñ arguit ꝙ actusmagis assimilat habitui q̄ itellectui.ꝙ habit⁹ magis est pncipiū actiuū actus q̄ intellꝰ.dicēdū ꝙ actus magis assimilat obiecto q̄ habi tui ꝛ obiectū ē pncipiū assimilādi actū:ꝛ iō sequit ꝙ obiectū cū in- tellectu sit pncipiū actiuū actus qđ cōcedo.¶Ad quintū qñ argui tur p phm ꝙ intellꝰ p sciētiā re- ducit de potētia essentiali ad po tentiā accñtalē:dicendū ꝙ equi- uoce accipit sciētia a pho. Nam ibi accipit sciētia p spē impressa ab obiecto q pōt dici habitus et sciētia qꝛ hʒ rōnē quiescētis et p- manētis in intellꝰu vel etiā pnci- piū actiuū cū intellꝰu ad intelligē dū ꝛ acquirendū notitiā simpli- cem ,put hʒ vicē obiecti.Sed alio mō accipit sciētia ꝛ habitus pro quadā q̄litate derelicta ex mꝉtis actib⁹ sciēdi ꝛ ista sciētia nō ē pn cipiū actiuū reducēs intelꝉm de potētia eēntiali ad accñtalē:ꝛ sic etiā dicēdū ē de habitu prudētie qꝛ spēs impssa in intellꝰu a pmo obiecto practico est principiū re- ducēdi intelꝉm de potētia eēntia li ad actū prudētie ꝛ pōt dici ha- bitus prudētie illa spēs pp cām pdictā. Sed habit⁹ q qualitas ē derelicta ex actib⁹ prudētie nō ē pncipiū actiuū eliciēdi actū pru- dentie.¶Ad sextū qñ arguitur ꝙ opatio pfectior ꝛ intensior reqrit pncipiū actiuū intēsius vel maio rē conatū in pncipio actiuo dicē- dū ꝙ est verū sʒ tñ q̄libet experit ꝙ hñs habitū cū minori conatu potentie equalē actū elicit q̄ ca- rēs habitu ꝛ ꝙ habitus amouet difficultatē agēdi vñ vr ꝙ habit⁹ sit pncipiū agēdi qñ ē diuersitas a pte susceptiui.sicut igit ignis equali actione intēsiorē calorem causat in ligno sicco q̄ in ligno viridi pp diuersitatem suppositi

vel susceptiui sic in pposito:licet eñ habitus non sit rō susceptiui ita q̄ cōpositū ex potētia ⁊ habitu sit.p p:im⁹ susceptiuū actus tñ pp ɔueniētiā habitus cum actu act⁹ recept⁹ in potētia habituata est pfectio: q̄ȝ in potētia nuda recept⁹ vñ sicut siccitas i ligno iclinat ad recipiēdū calorē intēsiorē pp cōuenientiā quā hȝ sic⁊ habitus iclinat potētiā respectu act⁹ ⁊.fm hoc pȝ quō habit⁹ dr amouere difficultatē. ¶Ad septimuȝ cum arguit̃ p phȝ q̄ ars reducit̃ ad cām agētē dicēdū sicut supra dictū ē q̄ ibi nō accipiat arteȝ p q̄litate derelicta ex actibus sȝ p spē rei artificialis impssa ab eo de quō loquit̃ phs.7.met.cuȝ dicit ab arte fiūt quorūcunq; spēs est in aia:spēm aūt dico q̄ q̄d eē ⁊c. ⁊ ista spēs pōt dici ars⁊ habitus pp cām supradictā.¶Ad octauū cum dr q̄ habitus sit cā moralitatis in actu q: dat eē virtuosum igit̃ dat agere ꝟtuose dicendū q̄ nō sequit̃:quātitas eñ dat rē primū ⁊ tñ non est principiū alicui⁹ opationis scdē ⁊ ideo nō est ver q̄ dans esse primū dat esse scdm scȝ operationē nisi qñ ad esse primū sequit̃ actus secundus qđ nō cōtingit in pposito.¶Ad nonuȝ dicendū q̄ non sequit̃ opinio pelagij q: pelagius dixit q̄ hō ex puris naturalib⁹ potest mereri qđ nō ponit ista opinio.lȝ.n.sine charitate: posset hr̃e substātiam act⁹ quā hȝ cū charitate nō tñ pt mereri sine charitate. Charitas n.reqrit̃ pp rōnē meredi. vt.s.habens charitatē accepteť a deo.

Contra aliqs dicit̃ mereri ppter aliqđ qđ est in ptāte vt sua ppparatiōe quā hȝ. si igit̃ charitas nō sit pncipiū agēdi tūc seqt̃ q̄ nō sit pncipiū merēdi. Dicēdū q̄ maior falsa est de⁹ ei acceptate nō pp actionem tuam sed quia dat sibi charitatē: pp quā acceptat te ⁊ non pp opus tuū. ¶Preterea adhuc arguit̃ ad pncipale actus ppri⁹ prudētie excedit actū intell's nō hñtis prudētiaȝ ita q̄ act⁹ itells hituati p prudentiā excedit actū intell's sine prudētia: q: act⁹ intell's solū ē intelligere aliq̄ diuidēdo vel ɔponēdo nō referendo ad vlteriorē finē: sȝ actus intell's informari p prudentiaȝ ē referre in finē prudētie actus intell's habituati excedit actuȝ intell's nō habituati. Illud plus in quo excedit a quo nō ē: nō ē ab intellu q: tūc nō excederet actuȝ intell's sine habitu existētis. ḡ relinquit̃ q̄ sit ab habitu: ⁊ ita habit⁹ erit principiū actiuū respectu illius. Rñdeo q̄ intell's sine habitu pōt habere illuȝ actum referendo in finē aliter nō possȝ hr̃e actū virtuosum pcedētē habitu ex q̄ habitus generet̃ sine habitu cū nō pōt habere actū ita intēsum non ppter maiorē conatū: sed ppter diuersitatem a pte susceptiui.

Collatio. VII.

Utrum intellectus possibilis sit actiu⁹ in cāndo actū intell's? arguit̃ q̄ nō intell's agens non potest pati. ergo nec intell's possibilis potest agere. ɔñtia probatur ex 3.de aia. 3.de aia sicut intell's agēs ē aia facere. sic intell's possibilis ē oia fieri. Dicit̃ q̄ ɔñtia non valet q: licet agēs aliquid agēdo nō moneat̃ nō phibet tñ q̄ idē qđ mo=

uetur moueat et quod illud quod pat it agat sic est de intellectu agēte et possibili.

Cōtra pbatio quod si intellect⁹ agēs tantum agat quod intell's possibilis tm̄ patiat quia possibilis itell's si sit acti uus respectu act⁹ intelligēdi sequit quod magis actiuus quam intell's agens ꝯñs est falsum. Probatio ꝯñtie. act⁹ intelligendi est q̄litas quedā pfectior et actualior quam spēs abstracta a phātasmate p actionē intell's agētis sed effectus nobilior et pfectior ē semp ab agēte nobilior et magis actiuo pducēte fm vltimū potentie sue: si igit actus intelligēdi pducat p actionez intell's possibilis et spēs repñtans p actionē intell's agētis sequtur quod intell's possibilis sit magis actiu⁹ quam intell's agēs et nobilior intellu agēte cū tm̄ semp patiens sit inobilius suo agente et intell's agēs tm̄ dr agens respectu possibilis et nō respectu phātasmatis quia nihil imprimit i phātasmate sed cum phātasmate agit i intellectum possibilē. Dicit quod ad hec non sequit quod intellectus possibilis sit magis actiuus quia et respectu intellectionis et actus intelligendi intellectus agēs ē magis actiuus et non solū respectu spēi impresse in intellectu possibili.

Cōtra impossibile ē quod in vna natura simplici respectu vnius effect⁹ simplicis pducendi sint causalitates duarum causarū essentialr ordinatarum: sz intell's agens et possibilis sunt vna natura simplex quia natura aīa. supponēdo quod potētie ale nō sint aliq accidētia absoluta superaddita. ergo impossibile est quod intell's agens et possibilis ꝯcurrāt ad pductionē actus intelligendi sub quodaz ordine ita quod intell's agēs sit cā principalior quam possibilis. Maior pbat p hoc quod cause essentialr ordinate hñt diuersitatē in reali nobilitate cū in causis essentialr ordinatis vna sit nobilior alia reali nobilitate: sz impossibile est quod i natura simplici sit diuersitas realis nobilitatis: tunc em̄ eadez natura esset realr nobilior seipsa quod ē impossibile: ergo impossibile ēvt in aliqua natura simplici sit causalitas nobilitatis duplicis essentialr ordinate. Dicit quod maior falsa est quia volūtas est potentia nobilior quam intellectus vel ecōtra: et tm̄ sunt vna essentia anime et vna nihilomin⁹ hz causalitatē nobiliorē alia tam quam cause essentialr ordinate cū volūtas possit intellectuz mouere.

Cōtra aliud non euacuat pbationē maioris quia cū impossibile sit i natura simplici quod sit diuersitas nobilitatis realis opz q̄cunqz duo sunt vna nā simplex quod vnū nō sit nobili⁹ alio reali nobilitate. ergo si intell's et voluntas sint vna natura simplex in tertio vt iam supponitur sequit quod impossibile sit volūtatē esse nobiliorē intellectu aut ecōuerso reali nobilitate: et ideo si intellectus et volūtas sint vna essentia ale quod q̄ querit que potentia sit alta: nulla est nisi p cōparationē ad actus: quia cuz sint vna natura vnū eo non pōt eē nobili⁹ alio reali nobilitate: et ideo nunquam duo ex pte ale pñt eē cause essentialr ordinate ad effectū aliquē pducendū: et simul stat quod potētie ale se excedāt quantū ad actus sz nō quantū ad nobilitatē realē in se absolutā quia vna natura pōt esse

causa etiã agẽs ſm vltimũ poten
tie ſue respectu diuerſoꝝ effectuũ
quoꝝ vnꝰ ſit perfectioꝛ altero dũ
modo tñ ſit cã equinoca ſicut ſol
respectu diuerſoꝝ ab ipſo ꝓdu
ctoꝝ ⁊ ſic aĩa poteſt eſſe cã vnius
actus vt volẽdi ⁊ actꝰ alterius vt
intelligendi quoꝝ vnus ſit nobi
lioꝛ alio ⁊ vt eliciat vnũ ꝙ ſit vna
potẽtia velut aliũ alia potẽtia lꝫ
in ſe nõ habeat potẽtia diuerſita
tem in nobilitate reali. Item qḋ
dicitˀ ꝙ volũtas mouet intellectũ
⁊ agit in ipm hoc nõ eſt intelligẽ
dum mediante ſe volũtas cauſat
actuꝫ volendi q̃ eſt q̃dã qualitas
⁊ per iſtã qualitateꝫ põt agere in
intellectu mouendo ipm ⁊ alias
potentias ⁊ hoc eſt volũtateꝫ mo
uere ſm imperium ſuuꝫ vt ſupꝛa
dictũ eſt. Itẽ intellectꝰ poſſibilis
nõ eſt minus ſufficiẽs ad cauſan
dum actũ ſuũ ꝙ̃ potentie ſenſiti
ue inferioꝛes: ſꝫ potẽtia ſenſitiua
pñte ſuo obiecto vt viſus cũ obie
cto viſibili ſibi pꝛeſentato cauſat
actũ videndi: nec requiritˀ viſus
agens: ergo ſilr pñtato obiecto in
tellectui poſſibili intellectꝰ poſſi
bilis cuꝫ obiecto erit ſufficiẽs cã
ad pñtialitatẽ obiecti cauſan
dam ⁊ ꝓpter hoc vr̃ ſolũ phs po
nere intellectũ agentem. Qḋ etiã
intellectus ſit actiuus ⁊ habeat
ꝓpꝛiã operationẽ ⁊ ꝙ foꝛma ho
minis a qua homo eſt homo ſit
actiua ⁊ nõ ſolũ foꝛma accidenta
Alb. 1. lis dicit Alber. ſuper. 1. ethi. tra
phyſi. ctatu. 4. c. 5. ¶ Pꝛeterea ſi intelle
tract. ctus agẽs dicatˀ actiuus reſpectu
4. c. 5. actus intelligendi hoc nõ eſt niſi
quia mouet intellectũ poſſibileꝫ
ad intelligendũ: ſed hoc vr̃ falſuꝫ
qꝛ tũc per iſtã motionẽ intellectꝰ
agẽs aliqḋ cauſaret in intellectu
poſſibili aut igitˀ actũ intelligen
di aut ſpẽm: nõ actũ qꝛ pꝛius in
tellectus poſſibilis mouetur ab
agente ſm dictam reſponſionem
ꝙ̃ actus eligendi elicitˀ: nõ ſpẽm
qꝛ poſt impꝛſſionẽ ⁊ abſtractionẽ
ſpẽi a phãtaſmate intellectꝰ agẽs
ponitˀ ſm iſtos moueri poſſibilẽ
ad intelligendũ. ergo ⁊c. ¶ Pꝛeterea
arguitˀ ſic ad pꝛincipale ſi intelle
ctus eſſet actiuus qui dꝛ poſſibi
lis: tũc intellectus poſſibilis poſ
ſet ſibi fabꝛicare ſpeciẽ. ꝯñs ẽ fal
ſum: qꝛ tũc intellectꝰ ſibiipſi ſuffi
ceret ad intelligendũ ⁊ ſuperflue
ret ponere intellectũ agentẽ. ꝯña
ꝓbatur id qḋ eſt actiuũ reſpectu
foꝛme nobilioꝛis ⁊ pfectioꝛis eſt
actiuũ reſpectu foꝛme ignobilio
ris p̃ciſe cũ foꝛma ignobilioꝛ ſit
diſpoſitio reſpectu foꝛme nobilio
ris: ſicut pꝫ in actiuis naturalibꝰ
⁊ ꝓpoſitio vr̃ vera per hoc qḋ mi
noꝛ entitas requiritˀ ad ꝓductio
nem foꝛme ignobilioꝛis ꝙ̃ ad ꝓ
ductionẽ foꝛme pfectioꝛis igitur
actiuũ reſpectu foꝛme nobilioꝛis
ſufficit ad ꝓductionẽ foꝛme ino
bilioꝛis: ſed actus intelligẽdi eſt
foꝛma nobilioꝛ ꝙ̃ ſpẽs abſtracta
a phantaſmate q̃ ſpecies eſt ſicut
diſpoſitio requiſita in intellectu
poſſibili ad actũ intelligendi: ergo ſi
intellectꝰ poſſibilis ſit actiuꝰ ad
ꝓducẽdũ actũ intelligẽdi poterit
ꝓducere in ſeipſo ſpẽm intelligi
bilẽ. Dicitˀ ꝙ maioꝛ nõ ẽ vera. ali
quod eñ agẽs ẽ ꝓductiuũ foꝛme
pfectioꝛis qḋ nõ eſt ꝓductiuum
foꝛme ignobilioꝛis: qꝛ nõ cõueniꝰ
ſibi talẽ foꝛmã ꝓducere etiã lꝫ ſit
diſpoſitio ad foꝛmã pfectioꝛẽ. foꝛ
ma eñ ſubſtãtialis pt foꝛmã ſibi
ſimilẽ ꝓducere: ⁊ tñ non foꝛmam
alteratiuam q̃ eſt vt diſpoſitio ad
inductionem foꝛme ſubſtãtialis
qꝛ foꝛma ſubſtãtialis ſibiipſi ſuf

ficeret ad inducēdū formā suam. **Contra** si pducere spēm repugnet intellectui possibili pductiuo act⁹ intelligēdi aut hoc est pp̄ter impfectionē intellect⁹ possibilis aut pp̄ter ei⁹ pfectionē. Si pp̄ter eius impfectionē repugnet sibi habetur ppositū ꝙ repugnabit sibi pducere actū intelligēdi qꝛ impfectio cui repugnat pducere ignobilius repugnat sibi producere nobilius cū maior pfectio reqrat̄ ad pducēdū nobili⁹ ꝙ̄ ignobili⁹ ens. Si aūt hoc repugnet intellectui possibili propter eius perfectionē. ergo cū intellectus agens sit pfecti⁹ ⁊ magis actiuus ꝙ̄ intellectus pos̄s intellectui agēti repugnabit causare speciē in intellectu pos̄ p abstractionē a phantasmate. ¶ Preterea ad pn̄cipale arguit̄ sic oē actiuū subiectū imperio volūtatis pōt ipediri a sua actione p imperiū: sed intellect⁹ possibilis hn̄s obiectū sibi sufficiēter ē presentatū nō p̄t impediri a volūtate quin illud intelligat volūtas eñ cū ante intellectionē intellect⁹ nō habeat illḋ obiectū sibi ostēsum nō pōt intellectū impedire nec aliquē actū hr̄e cū volūtas nō habeat actū nisi circa obiectū cognitū ergo intellect⁹ non hȝ actiuitatē subiectā volūtati: sȝ erit passiu⁹ ab obiecto vt qꝛ volūtas nō pōt ipedire phātasma q̄n maneat intell'm causando passionē q̄ ḋꝛ intelligere: iō nō possit impedire intellectū ab intellectione obiecti sibi ostēsi. Dicitur ꝙ volūtas nō pōt impedire intellectū a p̄ria itellectiōe obiecti. qꝛ nō ē in ptāte nr̄a quin visis tāgamur. p̄t tñ ipedire itell'et a scḋa itellectiōe ⁊ tertia. ⁊ vlr̄ ab exercitio act⁹ in telligēdi postꝙ̄ obm̄ intell'm ē solū ab intell'u ⁊ ostēsum volūtati. **Contra** intell's hn̄s demonstrationem alicuius cōcl'onis subtilis ita firmiter adheret ɔcl'onis veritati in telligēdo ipaȝ ⁊ ɔsiderādo ꝙ volūtas nō pōt facere intell'm dissentire tali ɔcl'oni. g̊ itell's nō hȝ actiuitatē subiectā: qꝛ si talē hr̄et volūtas posset hoc facere. ergo ꝙ hoc nō possit facere, est qꝛ obiectū causat assensuȝ in' intell'u ⁊ nō qꝛ intell's ex se effectiue assentit ɔcl'oni. ¶ Preterea ad principalē arguit̄ sic oē hn̄s entitatē actiuam ab alio distinctā hȝ opationē distinctā in quā p̄t: sȝ intell's pos̄s hȝ entitatē distinctaȝ a specie intelligibili ⁊ per te hȝ actiuitatem distinctā a specie: ergo pōt in operationē intelligēdi sine specie qḋ falsum est. Dicit̄ ꝙ spēs lȝ nō requirat̄ pp̄ter substātiā actus intelligendi q̄ est ab intellectu: ē tñ pp̄ter actuū determinationem. **Contra** si intell's habeat aliquā actiuitatē hoc est respectu determinati act⁹ ⁊ singularis nō respectu act⁹ vl'is. act⁹ igit̄ pduct⁹ ab itellectu ex se singularis est: ergo ab eodē hȝ ꝙ sit hn̄s substātiā suā ⁊ singularitatē qḋ igit̄ est cā act⁹ f̄m substātiā erit causa act⁹ f̄m suā singularitatē. ¶ Preterea. arguit̄ ꝙ nō sit necesse ponere speciem intelligibilē i itellectu pos̄ si sit actiu⁹: qꝛ in ordine agētiū videm⁹ ꝙ quāto agēs est superi⁹ ⁊ pfecti⁹ tāto min⁹ patit̄ ⁊ magis actiuū ē vt pȝ in ordine agentiū corporaliū. vñ celū qḋ est pfecti⁹ inter agētia corporalia min⁹ patitur: imo nō recipit ab exteriorib⁹ ⁊ inferiorib⁹ aliquā passionē. ideo similiter in

ordine vitaliū

o:dine vitaliū agentiuȝ quanto agēs est superi⁹ tāto min⁹ patiť ⁊ magis agit. si igitur sensus ad actionē requirat spēm impressaȝ qua agat ascēdendo erit tandeȝ deuenire ad agentē nature itellectualis q̄ sic agat ꝙ non patiať recipiēdo speciē. ¶ Preterea intell'a ⁊ voluntas cuȝ sint potētie eiusdem imaterialitatis ea q̄ ponunť ꝑ actionē vnius ex parte vni⁹ potētie pn̄t saluare actionē alteri⁹ potētie: sed nunc est ita ꝙ ad hoc ꝙ voluntas velit agendo actū volēdi nō requiriť aliq̄d impressuȝ i volūtate: sȝ sufficit sola ostēsio obiecti in intellu. ergo ad hoc ꝙ intell's si sit actiuus intelligat sufficit ꝙ obm̄ sit sibi ostēsuȝ in phātasmate in v̄tute intell's agētis nec opȝ speciē aliquā imprimi in intellu possibili. ¶ Preterea qd̄ dꝫ ꝙ intell's licet sit actiu⁹ nō tn̄ est tota causa actus sȝ spēs inquantū tenet vicem obiecti ita ꝙ intellectus cū obiecto relucente in spē est totalis causa actus.

Cōtra hoc arguiť primo spāliter de actu intelligēdi reflexo: nam intell's nō solū intelligit aliqd̄ obm̄ vt lapidem sȝ etiā intelligit suū intelligere qd̄ quidā ē ꝑ se intelligibile q: vera q̄litas ⁊ absoluta. q̄ro igiť an intell's sit tota cā act⁹ intelligēdi quo intelligit suū itelligere lapidis aut obm̄ sit cā cum intellectu: si intell's sit tm̄ hr̄ ꝓposituȝ ꝙ intell's sit totalis cā efficiēs actus itelligēdi. Si dicať ꝙ intell's cū obo est cā actus intelligēdi q̄ intelligit suū intelligere.

Cōtra qn̄ itelligit actu reflexo suū intelligere illud intelligere nō ē q: nō est q̄litas mānsiua: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō durat in alio actu intelligēdi: aliter eēn̄ duo actus intelligēdi simul eēnt in intellectu: ⁊ infiniti cū in infinitum ꝯtingat reflectere sup actus intelligēdi sȝ qd̄ nō est nō est ꝑncipiū actiuū actus. igiť nō semꝑ obm̄ ē principiū actiuū respectu actus intelligēdi cuȝ intellectu. ¶ Preterea si obm̄ pn̄s eēt in spē esset cā ꝑticularis act⁹ intelligēdi tūc sequereť ꝙ actus intelligēdi respectu ignobilioris obi esset ꝑfectio: q̄ respcū obiecti ꝑfectioris qd̄ falsum ē. ꝯn̄tia ꝓbať: q: si obm̄ relucēs in spē esset cā actus intelligēdi tūc illud obm̄ qd̄ ꝑfectius relucet in spē ⁊ ꝑfectius eē hȝ in intellectu ꝑ spēm ꝑfectius esset ꝑncipiū causandi actu intelligēdi q: quāto aliqd̄ actiuū veri⁹ esse hȝ tāto est magis actiuū sed quiditas accn̄tis verius esse hȝ i intellectu ꝑ spēm q̄ q̄ditas substātie: q: forte substātia nō intelligiť ꝑ spēm ꝓpriā eo ꝙ speciem ꝓpriā nō facit in intellectu nec i sensu sili' q̄ditas substātie mālis veri⁹ esse hȝ in spē intelligibili q̄ sube imaterialis q̄ nō hȝ ꝓpriuȝ phantasma. ergo actus intelligendi accn̄tis ꝑfectior esset q̄ actus intelligēdi sbe mālis ⁊ actus intelligendi sube materialis ꝑfectior q̄ actus intelligendi sube imaterialis: ⁊ sic respectu nobilioris obiecti esset imꝑfectior actus intelligēdi. ¶ Preterea. sm̄ ꝙ innuit ph̄o. 2. met. ⁊ expssius ibidē hr̄ a Cōmentatore difficultas in cognoscēdo res materiales ē ex pte rerū naturaliū sȝ hui⁹ oppositū sequereť si obm̄ materiale cōcurreret cū intellectu ad actū intelligendi substātie materialis q: oē ac tiuū natū est facere de se actionem sibi ꝓportionatā sm̄ v̄tatē

Ph̄us 2. met. Comment.

tua vnde actiuū pfectiꝰ vt calor intensus natus ē facere actionē calefaciēdi ꝓportionatā sue ꝟtuti ꝛ calor paruus et remissus in obiectū sibi ꝓportionatū natꝰ ē facere actionē ꝓportionatā sue virtuti lȝ nō ita perfectā sicut calor intensus: ergo si obiectū rei sensibilis ꝯcurrat cū intellꝰ ad actuȝ intelligēdi itaȝn illud obiectum aget actionē sibi ꝓportionatam sicut obm nobiliꝰ cū intellectu: igitur difficultas ad cognoscendū res materiales cognitiōe eis proportionata nō erit ex pte rex: sed si intellꝰ esset sola cā actus tunc posset saluari ꝙ difficultas esset ex pte rerū: qꝛ intellꝰ non pōt cognoscere rē pp mutabilitatē rei: non pp imꝑfectionē suā. ¶ Preterea obiectū nō hȝ esse i spē nisi esse splendēs ꝛ repñtatiuū ꝑ qđ hȝ eē cognitū i intellectu hoc eē aut ē eē abstractū a singularibꝰ nihil aūt ꝺm tale esse ē principiū actiuū realis opationis qꝛ oē tale actiuū ē singulare. igitur obiectū ꝺm eē qđ hȝ in spē nō vꝫ ꝙ possit esse principiū realis operatiōis. ¶ Preterea oē agēs respcū duorum effectuū quoꝝ vnus ē nobilior alio si sit totale pncipiū actiuum respcū effectus nobilioris ꝛ multo fortiꝰ ꝛ respectu effectꝰ imperfectioris vt pȝ de solo ꝓducēte diuersa aīalia ex putrefactiōe quoꝝ vnū ē pfectius alio. Et rō est qꝛ minor ꝟtus requirit ad ꝓductionē effectus ignobilioris ꝛ qđ pōt in maius pōt in minꝰ: sȝ anima separata ē equiuoca cā respectu intellectionis sui ꝛ alioꝝ sensibiliū ꝛ intellectio sui ē actꝰ nobilior intellectiōe rei materialis: qꝛ obiectū est nobilius. respectu aūt intellectiōis sui ē cā effectiua totalis: qꝛ i hac intellectione intellꝰ ꝛ obiectū sunt idem. ergo respectu intellectiōis materialis intellꝰ est totale pncipiū. ¶ Preterea hic arguit de visiōe beata. Nam si ad actū videndi beatificum cōcurrit intellꝰ beati ꝛ obiectum vt essentia diuina sequitur ꝙ eēntia diuina necessario habebit actionem ad extra. Probatio ola actio q̄ cōpetit deo prius ꝺm ordinē ꝙ ꝑ respectū volūtatis cōpetit sibi ex natura rei ꝛ ex necessitate sȝ eēntia diuina vt eēntia ē obm beatificū sic aūt ꝺȝ respectū ꝑcedit seipsaȝ vt volēs: ē igr si vt obȝ ē intellectiōis beate ꝯcurrat ad causandū ipsam sequitur ꝙ necessario causabit ipsaȝ: cōfirmatur si angelus videat angelū si obm cōcurrat ad actū intelligēdi causandū angelꝰ visus nō obstāte ꝙ sit intelligēs ꝛ volēs vt tn̄ est qđdam ens: ꝛ nā necessario ꝯcurreret ad illū actū: igitur cuȝ deꝰ cōsistit nō solū vt intelligēs ꝛ volēs sȝ vt natura sic ꝯcurreret ad actū vidēdi necessario causabit illū actum in intellꝰ beati. ¶ Preterea si in cognitiōe intuitiua qua aīa separata vel angelus videt aliqđ singulare pñs ꝯcurrūt intellꝰ possibilis ꝛ obm extra sequitur ꝙ nō sit necessario ponere intellm agētē qꝛ actus intelligēdi ꝑfectior ē q̄ spēs: si igitur ad actuȝ intelligendi causandū sufficit intellꝰ cuȝ obo materiali: multo fortius sufficiet cum obo materiali ad causandū speciē sic nō requirit intellectus agēs: vnde si ꝓpter translationē de ordine materialis ad imateriale ibi non requirit intellectꝰ agens nec oportebit i abstractione spēs cuȝ intellectio sit ita imaterialis sicut species.

Collatio. VIII

Utrum actus intelligendi sit ab obiecto effectiue: videt q sic actus distinguūtur per obiecta sua ex. 2. de anima. hoc aūt nō potest intel
2. de aia. ligi formaliter: quia obiectū non est formaliter actus intelligēdi. ergo formaliter per obiecta non distinguuntur nec materialiter. certū est q materia actuū est subiectum in quo est qd est anima. Similiter operationis manētis in agēte nō est aliquid aliud qd est finis eius pter vsum ex. 9. me
9. me. ta. ergo distinguūtur per obiecta effectiue. ergo obiecta efficiūt in intellectu actus intelligendi diuersos sm speciem imprimendo suas similitudines. Dicit q nullo istorum modorum actus distinguūtur per obiecta nec in aliquo gñe cause: sed tm manifestatiue. nam cum actus intelligendi assimilantur obiectis et non potentie intellectiue ideo distinctio actuū magis manifestatur per obiecta q per potētiam intellectiuā q̄uis effectiue sint actus intelligēdi a potentia intellectiua sola.

Cōtra eadē cā limitata et einsdem rōnis nō pōt esse sufficiēs principium effectiuū respectu diuersorum specifice distinctorum ergo cū diuersorum obo rū sm speciem sint diuerse intellectiōes sm spēm nō pñt diuerse intellectiones sm spēm esse a sola potentia effectiue intellectiua nisi ꝯcurrant effectiue obiecta distincta sm spēm. dicit ad hoc q potētia intellectiua ex sua dignitate et pfectione actiua: hꝫ diuersas ṽtutes per quas pōt i diuersas operationes sm spēm et obm lꝫ nō causet effectiue actū intellectus in potētia intellectiua tñ determinat intellectū qui est potētia indeterminata oīno ad hunc actum vel ad illū. ideo intellectus p hoc q hꝫ diuersas virtutes et p hoc q oba diuersa determināt. pōt elicere intellectiones distinctas sm spēm. vt sic solus intellus facit ad causalitatē actus quātū ad differentiā actus: sed obiectū quātū ad determinationē actus vt actum determinat: tñ potentia indeterminata de se. determinata ab obiecto eliciat.

Contra hoc qd dicit q obiectum determinat potentiā ad actum ex hoc sequit ppositū: q: qcqd est in intellectu impressiue ab alio est vel species vel actus vel habitus. Si igitur obiectū effectiue determinat intellectum illud impressum in intellectu q ipsum determinat ad actū erit vel spēs vel habitus vel actus et tunc sequit ppositum dupliciter. Primo q tale non sit species q: ante talem determinationem intellus species imprimit in qua obiectum relucet q ponit potētiā intellectiuā determinare nec habitus q: huius determinatio pōt pcedere actū intelligēdi et habitus cāt̃us ex actu intelligēdi sequit actū. ergo relinqtur q illd impssum sit actus intelligēdi. Scdo sequit ppositū q: cū hmōi determinatio intellus sit ab obo effectiua et intellus nō pōt in actū intelligendi nisi inqtū determinat ab obo. igit intellus non sufficit ad cāndū actū itelligēdi sine actiōe obi in intellm. ergo ꝯcurrit obm aū causandū actū i ntelligēdi. q: determinatio actus ꝯcurrit ad eli=

ciēdū actū cū itell'e (i quātū sic de termīat actū eliciat ⁊ sic hr̄ ppositū q2 act⁹ itelligēdi nō fit a sola potentia intellectiua effectiue.

Cōtra hoc q̄ scōo dr̄ q̄ in tell's hȝ diuersas ṽtutes ad cāndum diuersas opationes s̄m spēs. Nā sine potētia aie ponat̄ essentia aie siue absolutū additū p hoc q̄ aīa hȝ ṽtutes respectu diuersaꝝ opationuȝ s̄m spēm hȝ diuersas ptātes. alr̄ em̄ itell's ⁊ voluntas nō essent diuerse potētie. ergo si intell's hēat virtutes diuersas respectu diuersaꝝ opationū s̄m spēm sequit̄ q̄ intellectus sit plures potentie.

Contra hoc q̄ tertia dr̄ q̄ itell's cā substātiā actus ⁊ obiectū determinatione in actū q̄m hic actus vt hic actus q̄ attigit obiectuȝ dtermiatus est. ergo qd̄ hȝ sufficiētē cālitatē respectu substātie isti⁹ actus hȝ ēt sufficientē cālitatē respectu determiationis in isto actu si igr̄ solus itell's sit p se cā substātie illius actus: sequit̄ q̄ solus itell's sit cā determinationis illius act⁹ Vñ ab eodeȝ est actus s̄m substātiā ⁊ s̄m determinationem actus

Ad p̄imū istoꝝ dr̄ q̄ illō ipressuȝ ab obiecto in intellectu quo itellect⁹ determiat̄ ad actū determinatum eliciēdū non est spēs nec habitus nec actus: sȝ est sola passio de gn̄e passionis qua intellectiua potentia iclinat̄ ab obiecto ad actum determinatum sicut itelligere non est aliq̄d absolutuȝ sed actio quedam vel passio simpler que est actus perfecti.

Cōtra ph's. 5. phy. pbat p plures rōnes ex intētione q̄ ad actionē non est motus neq̄ ad passionem ergo impossibile est vt motus quo itell's mutat̄ ab. a. esse idetermiato ad esse determiatum p actionē obiecti determinātis effectiue termine t̄ ad solā passionem.

P̄reterea quicq̄d patit̄ realr̄ patit̄ s̄ȝ aliquā formā: q̄ em̄ aliq̄d patit̄ ⁊ tñ q̄ nihil absolutum in passo relinquat̄ est oppositū in adiecto. vñ sicut nihil mouet̄ s̄m motū sȝ s̄ȝ aliquā formā s̄m quā mouet̄ ita nihil patit̄ s̄m passionem sed s̄m aliā formā s̄m quā patit̄. ergo si intellectus patiat̄ ab obiecto p hoc q̄ ab ipso determinat̄ oportervt aliā formaȝ imp̄imat s̄m quam patiatur.

P̄reterea nihil pōt esse p̄ncipiuȝ ⁊ rō formalis operādi nisi aliqua forma absoluta ⁊ nō sola passio nō em̄ p solā passionē vt p p̄ncipiuȝ ⁊ rōnem formaleȝ dr̄ aliq̄d agere sed s̄m dictā responsionē intellectus non p̄t agere nisi inquātuȝ ab obiecto determinat̄. ergo illō p qd̄ intellectus sic determinat̄ non potest esse sola passio. sed aliqua forma absoluta.

P̄reterea posita cā sufficienti ⁊ nālr̄ materia circa quā agit si habeat opationē trāseuntē p̄t agere circunscripto q̄cūq̄ alio. Aliter em̄ non esset cā sufficiens. Si igr̄ intellect⁹ sit sufficiens cā ⁊ totalis respectu intellectionis. cum ipse sit cā nālr̄ agens ⁊ nō libere circunscripta determinatione ⁊ quocunq̄ alio adhuc poterit agere: ergo intellectus ageret: lȝ ab obiecto nō determiet̄ ad itelligēdū.

Vel sub alia forma sic intellectus. aut hȝ

totã cãlitatẽ respectu intellectio nis aut non. si non totã cãlitatẽ hȝ hr̃ ppositũ q actus intelligẽ di nõ sit a sola potẽtia intellecti na. Si vo ītell's hȝ totã cãlitatẽ respectu intellectionis cũ posita tota cãlitate effectus nãliter cau sante ponit̃ effectus: sequit̃ q in tellectus sine obiecto ⁊ sine deter minatione facta ab obiecto ītel ligere posse. Alr̃ dicebat̃ ad rõnẽ superius factã q alio mõ deter minat̃ potẽtia actiua ⁊ potentia passiua nã potẽtia passiua est po tentia cõtradictionis ⁊ nõ deter minat̃ ad aliquẽ actũ scdȝ nisi p aliquã formã q̃ sit pncipiũ actus scdi sibi impressam vt lignũ non determinat ad calefaciendũ, nisi p calorẽ sibi impssum: sȝ potẽtia actiua ad hoc q determinet̃ ad agendũ nõ reqrit q aliqd sibi im pmat̃: sȝ sufficit sola approxima tio materie circa quã agit. hoc pȝ

phs. 9 meta. 9 met. vbi pbat phs q ad hoc q potentia naturalis exeat in actũ non reqrit̃ nisi q sit approxima tum passum ita q hoc sit natum agere ⁊ illud pati ⁊ nõ q aliqd sit potẽtie actiue impressum et iõ cũ sm p̃dictã opinionẽ potẽtia ītel lectiua sit potẽtia actiua ad hoc q determinet̃ ad certũ actũ eliciẽ dum nõ reqrit̃ q aliqd sibi im primat̃ sed sufficit sola exhibitio obiecti in qd p actũ suũ tẽdit. Rõ igit̃ superius facta, falsum sup ponit q obiectũ effectiue deter minat intellm. ⁊ iõ nõ imprimit ob iectum aliqd intellectui nec actũ nec spẽm nec hitũ. sȝ ītell's in se ipso causat actũ ītelligẽdi. ¶ Sȝ tũc restat rñdere ad vnã rationẽ pri9 factã qñ arguit̃ q cã vni9 rõ nis nõ põt esse pncipiũ sufficiẽs respectu diuersarum operationũ distinctarum specie.

Ad qd dr̃ q hoc verũ est de cã vniuoca sȝ nõ de cã equoca q̃ p exhibitionẽ diuer sorũ obiectorum causat diuersas opatiões spẽ distinctas vt sol cõ stringit lutũ et dissoluit glaciẽ in tell's vo est cã equiuoca ⁊ aliquo mõ limitata respectu intellectio nũ et iõ p cõformitatẽ ad diuer sa obiecta potest sua causalitate diuersas intellectiones causare.

Sed cõtra hoc argui tur qr posse pducere duas ītellectiões duo rũ obiectorũ spe distictorũ est ma ioris pfectionis q̃ posse pduce re vnã istarũ tm̃ sicut posse pduce re duas spẽs ⁊ duos effect9 spẽ di stinctos maioris pfectiõis est q̃ pducere vnũ istorũ alr̃ eẽt hñs ṽtutẽ ad pducẽdũ vnũ istorũ tm̃ hret virtutẽ ad pducendũ ambo qd falsum est ⁊ eadẽ rõne posse p ducere tres intellectiones maio ris pfectiõis ẽ q̃ pducere duas. cũ igit̃ ītellectiones possint inui cem succedere in infinitũ si intel lectus hȝ virtutẽ actiuã sufficiẽ tẽ respectu vni9 ītellectiõis habe bit ṽtutẽ cãndi īfinitas ītellectio nes successiue: sȝ hoc est infinite pfectionis vt pbatũ est cũ posse tres intellectiones successiue sit maioris pfectiõis q̃ posse l duas ⁊ ita posse īfinitas successiue erit infinite pfectionis. igit̃ ītellect9 erit infinite pfectionis ⁊ infiniti vigoris quod est impossibile.

Ad hãc rõnẽ dicebat̃ p ostẽdẽdo q hec rõ nõ magis cõcludit cõtra opinio nẽ ponentẽ q intell's sit totalis cã ītellectionis q̃ cõtra aliã opi nionem ponentem q nõ sit tota cã intellectionis sed partialis q̃.

cũ obiecto cõcurrit ad efficiendũ actum intelligendi qm̃ cãlitas ꝛ actualitas ꝑtialis qua itellꝰs cũ duobꝰ obiectis spẽ distinctis pt ꝓducere diuersas itellectiões spẽ distinctas est maioris ꝑfectiõis ꝛ virtutis in itellꝰu ꝙ̃ cãlitas ꝑtialis qua cũ vno obõ pt ĩ vnã itellectionẽ ſm spẽ ꝛ probaꝛ hoc sicut ipsi ꝓbãt qꝛ alr̃ hñs cãlitatẽ ꝑtialẽ respcũ vniꝰ itellectiõis tm̃ hr̃et cãlitatẽ ꝑtialẽ respectu duarũ intellectionũ spẽ distĩctarũ ꝛ hoc ẽt pꝫ esse verũ cũ intellꝰs maiorẽ visum ꝛ maiorẽ ꝟtutẽ hꝫ ad itelligẽdũ maius intelligibile vt substãtiã determinatã ad intelligendũ minꝰ itelligibile ꝛ maioris difficultatis est ad cognoscẽdũ maiꝰ itelligibile ꝙ̃ minꝰ. hec aũt difficultas nõ est ex ꝑte intelligibiliũ qꝛ vnũ obiectũ ꝙ̃tũ est de se natũ est imprimere et agere cũ intellꝰu sicut aliud igiꝛ ſm deductionem rõnis ꝑfecte posse successiue in ĩfinitas intellectiones ſm speciẽ. sicut causa partialis cõcludit in intellectu in finitatem virtutis.

Ad rõnẽ in se dicebaꝛ ꝙ rõ supponit ꝙ põt eẽ ꝓcessus in ĩfinitũ in spẽbus ꝛ obiectꝫ distĩctis ſꝫ spẽꝫ respectu quoꝝ possunt eẽ intellectiones ĩfinite distincte ſm spẽm hoc aũt suppositũ dubiũ est valde. an deus sup oẽm spẽm posset aliã ĩ ĩfinitũ ꝓducere hoc tñ supposito vlteriꝰ dꝛ ad rõnẽ ꝙ posse ꝓducere hanc intellectionẽ ꝛ illã maioris virtutis ꝙ̃ producere vnã tm̃ ꝛ hoc qꝛ iste intellectiões sunt ĩequales ꝛ vna ẽ nobilior ꝙ̃ erit respectu nobilioris obiecti: cuius cognoscibilitas nõ excedit virtutẽ intellꝰs: sed sic procedẽdo in infinitũ in obiecto ſm speciẽ ꝛ intellectionẽ vltio erit deuenire ad aliqḋ obiectũ adequatum virtuti intellꝰs cuius cognoscibilitas adequat virtutẽ cognitiuã intellꝰs qḋ etiã natũ est ab itellectu cognosci ꝙ̃tũ cognoscibile ẽ ꝛ circa illud obiectũ intellꝰs natꝰ est habere actũ intelligendi perfectũ quẽ habere põt ꝛ si tũc producaꝛ aliqua species nobilior q̃ excedit virtutẽ cognitiuã intellectus circa illud obiectũ intellectus non habebit ꝑfectiorẽ actũ cognoscẽdi: ꝛ tandẽ ascẽdẽdo habebit actũ imꝑfectiorẽ cognoscẽdi ꝛ minꝰ intẽsum circa obiectũ nobiliꝰ ꝙ̃ circa obiectũ adequatũ sibi ꝛ tũc posse ꝓducere aliã ĩtellectionẽ imꝑfectiorẽ ꝛ ꝑfectiorẽ circa obm̃ sibi adequatũ nõ ẽ maioris ꝟtutis ꝓducere illã intellectionẽ ꝑfectiorẽ tm̃: qꝛ ꝑ eãdem virtutẽ in summo ꝑ quã potest in actũ ꝑfectiorẽ. potest etiã in actũ imperfectiorẽ circa nobilius obiectum qḋ excedit virtutem intellectus cognitiuam.

Cõtra fiat rõ predicta nõ de ĩequalitate obiectoꝝ ꝛ intellectionẽ ſꝫ de pluralitate itellectionũ ſm spẽm quãuis eẽnt equales ꝛ obiecta eq̃lia sic posse ꝓducere duas itellectiones equales ſm speciẽ maioris virtutis est ꝙ̃ posse ꝓducere vnã tm̃. ergo posse producere infinitas intellectiões diuersas ſꝫ speciem etiã equales erit infinite ꝑfectionis ꝛ virtutis: sed hoc posse conuenit intellectui si sit sufficiens causa respectu intellectionis cuiuslibet obiecti ꝫ vt prius sequiꝛ ꝙ intellectus sit infinitus in vigore. ¶ Preterea qḋ dꝛ ꝙ dubium est de processu in infinitũ in productiõe specierũ hoc nihil

facit ad propositum; quia siue possibile hoc sit siue impossibile ratio equaliter concludit: quia si ponatur p impossibile quod super quamcumque speciem posset produci alia in infinitum et quod solus intellectus causet intellectionem cum omne producibile possit ab intellectu cognosci et posse cognoscere plura obiecta secundum speciem sit maioris virtutis in intellectu etiam successiue quam posse cognoscere pauciora sequitur secundum rationem priorem quod intellectus sit infinitus in vigore: sed hoc impossibile non sequitur propter propositum hoc quo ponitur processus in infinitum in speciebus rerum: quia et si hoc verum esset quod essent species infinite adhuc cum hoc esset vna species limitata sicut modo est intellectus eius esset finitus in perfectione. ergo illud impossibile sequitur ex hoc quod ponitur intellectus actiuus sufficiens ad causandum intellectionem. Unde et phs aliquando in arguendo supponit impossibile dum tamen ex illo impossibili non sequatur impossibile: vt probando quod tempus non sit motus celi arguit quod tunc si plures essent motus celi plura essent tempora cum tamen hoc sit impossibile apud eum. Similiter Augu. probando quod innascibilitas et paternitas non sint eadem notio arguit quod et si pater esset ab alio in diuinis adhuc esset pater et non innascibilis.

phs.

Aug.

Ad primum horum dico quod si essent equales species in perfectione: tunc posse producere duo non esset maioris perfectionis siue virtutis quam posse producere vnam: sicut nec posse successiue producere duo indiuidua arguit maiorem perfectionem intensiuam quam posse producere vnum indiuiduum immo tunc per eandem virtutem per quam ratio vel causa pot producere vnam et aliam.

Contra si esset aliqua causa quae haberet formaliter causalitates infinitarum causarum vniuocarum equalium in perfectione illa esset infinita. ergo cum habere causalitatem alicuius virtualiter sicut habet causa equoca sit perfectius habere causalitatem quam habere formaliter sequitur quod causa equoca virtualiter habens causalitatem respectu infinitorum effectuum specie differentium licet essentialium sit infinite perfectionis intensiue igitur si intellectus habeat causalitatem respectu intellectionum infinitarum specie equalium in perfectione erit infinita in perfectione.

Preterea si posse producere duas species in perfectione non sit maioris virtutis quam producere vnam tunc habens virtutem ad producendum vnam haberet virtutem ad producendum duas et sic cum vna species habeat virtutem ad producendum indiuiduum speciei sue sequitur quod vnaquaeque species possit producere aliam indifferenter quod falsum est.

Ad primum quod si omnes species essent equales in perfectione sicut indiuidua vnius speciei: tunc illa causa includet formaliter causalitates omnium non esset infinita intensiue sed solum extensiue. Si enim esset infinita intensiue necessario perfectio vnius speciei esset maior quam perfectio alterius.

Ad primum principale arguitur per philosophum. 7 metaphysice. vbi vult quod principium omnium in phs. 7

syllogismis practicis: est q̄d q̄d est ex quo fiūt syllogismi. Vñ ait ibi q̄ sicut eorū que fiūt a natura est potētia in spermate p̄ quā fit aliqd sile: sic eorūque fiunt ab arte est principiū rei facte vt ꝯclōnes practice reducant̄ i pñcipia ⁊ principiū q̄ q̄d est: s3 q̄d q̄d est obm est, intell'o. ḡ obm intell'o ē principiū actiuū eorū q̄ fiunt ab arte quorūcunq̄ spēs est in aia. spēm aūt dico q̄d q̄d erat esse cuiuscūq̄ ... illud q̄d q̄d erat eē rei artificialis in aia dicit eē principiū actiuū cognitiōis factiue siue artificialis ꝓpter q̄d etiā pñcipiū dicit in artificialib' sile fit a sili. Vñ ꝯcludit q̄ sanitas fit ab arte tūc spēs q̄ ē ab aia est faciēs: vñ inchoat̄ motus sanādi ⁊ sic dicit q̄ accidit sanitatē ex sanitate fieri: q2 ex sanitate in aia fit sanitas i re extra. si autē solus intell'o eēt principiū actiuū cognitionis artificialis tūc in artificialib' nullo mō fieret sile ex simili. nec ex domo i aia' fieret domus ext̄: s3 ex solo itell'u q̄ nō magis assimilat̄ domui q̄ sanitati.

Collatio. IX.

Utrum itellectus circunscripto oi actu volūtatis: possit assentire oi p̄ se scibili. Dr̄ q̄ oi p̄ se scibili a nobis i via p̄t intell'o assentire circūscripto iperio volūtat3 nō tñ oi scibili i se. Primū pbat̄ p̄ hoc q̄ ois potētia h3 i se suā opationē q̄ est salus ⁊ p̄fectio ei' circūscripto q̄cūq̄ alio q̄d nō facit ad suā opationē: sed ostēso aliq̄ scibili a nobis ipsi intellectui assentire veritati illi'. et intelligere ṽitatē illi' scibilis est opatio intell'o que est salus ⁊ p̄fectio ei' ad eē cuiusmodi operationis nihil facit act' volūtatis: Tū q2 nō est inuoluntate nr̄a q̄n visis tāgamur. Tū q2 actus itelligendi prior est actu volūtatis: ⁊ primū nō depēdet a posteriori ergo circūscripto oi actu volūtatis intell'o pōt de se assentire oi scibili ab alio nō tñ oi scibili i se: q2 creditū aūt deū esse trinum ⁊ vnū est scibile i se ⁊ tñ ei nō assen- beat' Aug.
tit intell'o nisi ꝯcurrat actus volūtatis q2 s3 Aug. cetera pōt qs nolēs credere ṽo nō nisi volēs.

Contra arguitur' pbando q̄ cuilibet scibili ēt crēdito p̄t intell'o assentire sine impio volūtat3: ita q̄ si ē scibile i se q̄ sit scibile a nob. Et arguit̄ sic ois ꝯpositio cui' termini pñt apphēdi ab itell'u si ē scibilis in se est scibilis illi intellectui s3 hmōi ꝯplexionis deū esse trinū termini pñt apprehēdi ab intellectu nr̄o. ergo talis cōplexio scibilis est ab intellectu nostro. ¶ Dicit̄ q̄ maior vera est si termini cōplexionis possint apprehēdi ab intellectu scōm suas rōnes quiditatiuas tunc eni ꝯplexio pōt sciri ab eodē intellectu. s3 q̄n termini solum apprehendūtur in generali non op3 sic vero solū apprehendit̄ deus in via a nobis nō ſm suā essentiā vt est hec essentia in se: sed solum ſm ḡnales rōnes attributorum.

Contra maior

pbatur generalr̄ sic arguendo. ois ꝓpositio constituta ex terminis in ḡnali cognitis scibilis est ab itellectu apprehēdente illos terminos in ḡnali vt sunt extre-

ma illi⁹ ppositionis: sz hec deus est trinus est hmōi ppositio constituta ex terminis in gnāli cognitis. ergo est scibilis a nobis i gnāli ab intellectu nr̃o in gnāli apprehēdēte illos terminos: vt sunt extrema illius cōplexionis. Maior sic pbat. Nā talis ppositio aut ē immediata aut mediata. Si est immediata. ergo scibilis est ab intellectu apprehendēte terminos illos eius confuse ꝛ in generali vt sunt termini illi⁹ ppositionis. Si est mediata. ergo medium hz inter extrema: sz si extrema apprehēdi pnt ab aliquo intellectu ꝛ mediū inter illa pōt apprehēdi de quo medio querendum est sicut prius: aut est immediata ppositio aut mediata. Si immediata. ergo scibilis ab intellectu apprehendente terminos. Si mediata: ergo habet mediū ꝛ sic vsq ad aliqd immediatū principiū deueniat. ergo ois ɔplexio cuius termini in generali apprehēdunt ab intellectu aliquo scibilis est ab eodē intellectu. Aliter vo pōt sic formari rō ois cōplexio scibilis: ex terminis cōfuse cognitis scibilis est ab intellectu ɔfuse apprehendente terminos: sz hec de⁹ trin⁹: scibilis est ex terminis: confuse cognitis. ergo scibilis est a nobis apprehēdentibus confuse terminos. Si vero istius fili concedat maior ꝛ negetur minor.

Cōtra ois complexio necessaria ex terminis ɔfuse cognitis scibilis est ab intellectu cōfuse apprehendente terminos: sz hec deus est trinus: necessaria est ex terminis cōfuse cognitis: q2 est aliqua vel est vt sic ꝛ nō ɔtingēs. ergo necessaria ergo hec deus est trinus scibilis est ex terminis cōfuse cognitis. maior pbat: vt pri⁹. q2 ois ɔplexio necessaria ex terminis ɔfuse cognitis est immediata aut mediata sicut pri⁹ argumētatū est.

Collatio. X

TErtiū ad hoc q intellect⁹ assentiat alicui vo requirat aliqd lumen infusum qd non vr p rōnem naturalē cognoscimus q deus est intellectiuus ꝛ natura intellectualis: ꝛ per ɔñs q sit natura volitiua ex quibus etiā cognoscimus q sit cōuersiua supra se. Ex hoc aūt q deus est intelligēs ꝛ ɔuersiuus supra se sequit q sit dicens: omne eñ intellectiuū conuertens se supra se est expressiuū: ꝛ per ɔñs dictatiuum dicere eñ importat notitiā exp̄ssiuā luminis declaratiuā. ergo p rōnē naturalē possumus cognoscere q deus sit dicens: sz vbi est dicens ibi est q dr. ergo naturaliter possumus cognoscere q in deo est dicens ꝛ qd dr: sz illud qd dr importat relationē oppositā ad dicentē relationes vero opposite nō pnt esse in eodē supposito ergo p rōnem naturalē possum⁹ cognoscere deo pluralitatē suppositorum: sic etiā argui pōt ex pte volūtatis q si deus sit natura volitiua ꝛ ɔuersiua supra se q sit spiratiua: g sine infuso lumine naturaliter cognoscere possumus in deo trinitatē personarū ꝛ si hoc verū possumus cognoscere sine lumine infuso multofortius: qdcūq aliud. Dicitur ad hoc q per rōnez naturalem solū potest probari q in deo sit dicens ꝛ qd

dicit differentia sola rõne sꝫ non qꝺ differũt realr quẽadmodũ ꝑsone differũt sicut nec intellʼs ꝛ intellectũ differũt in deo realr.

Cõtra qꝛ aliqd est sufficiens ꝑincipiũ ꝓductiuũ alicuius per rõnem naturalẽ cognosci põt ꝙ in quocũqꝫ est illud principiũ sine imꝑfectione sui ꝛ in dispõne ꝙ in illo etiã est principiũ ꝓductiuum et hoc respectu ꝓducti adequati si agat naturalr ꝛ vniuoce sed memoria. Uñ memoria est pricipiũ sufficiẽs ꝓductiuũ vbi ꝛ itelligo ꝑ memoriã quẽadmodũ Aug. itelligit totũ qꝺ ꝯcurrit ad ꝓductionẽ vbi vt memoriã actuatã ꝑ obm. sic eẽ accipiẽdo memoriã ipsaꝫ. Unde memoria est sufficiens principiũ productiuũ vbi nõ inꝙtũ est ex nihilo: nec in ꝙtuꝫ est ens hñs imperfectionẽ qꝛ tũc qdlibet aliud imperfectũ posset ꝓducere: sꝫ sicut calor non inꝙtum est ex nihilo: nec inꝙtũ hꝫ imperfectionẽ: sꝫ inꝙtum calor est principiũ calefaciendi. sic memoria inꝙtũ memoria est ꝑncipiũ producendi verbũ. ergo in quocũqꝫ est memoria sufficiens hñs obiectũ sibi pñs in illo erit sufficiẽs pricipiũ producẽdi productũ adequatũ cuꝫ agat nãlr. ꝫ cũ in deo sit intellectus hñs obiectum sibi pñs: ꝛ ita memoria sine imperfectione per naturaleꝫ rõnem cognosci põt ꝙ in deo sit principiũ sufficiẽs productiuum producti adeqti: sꝫ nihil est adeqtum memorie dei nisi infinituꝫ ergo per rõnem naturalẽ ꝯcludi põt ꝙ deꝰ producit deũ ꝛ sic per ꝯñs ꝙ in deo sint plura supposita ꝛ hec rõ etiã vꝫ ad pricipale.

Aug.

¶ Preterea arguit per rõnẽ precedẽtis collationis omne necessariũ cuiꝰ termini pñt naturaliter apphẽdi ab intellu põt ab eo dẽ intellu apphendi vel vt principiũ vl vt ꝯclo ꝙtũcunqꝫ termini ꝯfuse apprehendunt nec sunt extrema illius ꝓpositiõis necessaria sꝫ cuiuslibet necessariũ ꝛ crediti vt hmõi deũ eẽ trinũ ꝛ vnuꝫ termini pñt nãliter ab intellectu nr̃o apprehendi lꝫ ꝯfuse vt sunt extrema propositiõis: aliter ꝯplexio nõ posset credi: ergo qdlibet necessariũ põt in lumine nãli apprehẽdi ab intellectu sine in lumine infuso assumpta priꝰ probata est. ¶ Preterea ois forma q̃ propter sui nobilitatem ꝛ dignitate producibilis est a deo solo ꝑfectior est ꝙ producibilis ab ente creato: qꝛ si igr agẽs creatũ pt in formã ꝑfectiorẽ. ꝫ repugnat vtuti create illã formã producere que a solo deo producibilis est. pꝫ igr maior: sꝫ si opꝫ ponere lumẽ infusum: vt lumen fidei illa solũ producibilis est a deo. ꝫ est forma nobilior ꝙ forma quacũqꝫ producibilis ab agẽte creato: ꝛ sic fides eẽt nobilior ꝙ sciẽtia qꝺ est ꝯ Hugonẽ de sacramẽtis: vbi dꝫ ꝙ fides est media inter scientiam ꝛ opinionem.

Hugo de sacramẽtis.

Preterea nõ maior certitudo i actu credẽdi per habitũ infusum põt haberi de aliquo obiecto credibili ꝙ per actum credẽdi fidei acqsite: io nõ requirit lumẽ fidei infusuꝫ vt in isto lumine intellectꝰ firmiter adhereat in cognoscẽdo aliqꝺ obiectũ probatio añtis nõ maior certitudo est i actu aliquo dependẽte ab alio ꝙ sit in illo a quo dependet: sed actus credẽdi fidei ifuse depẽdet ab actu

fidei acq̄site ⁊ fide acq̄sita. Nam puer baptizatus lȝ hẽat fidẽ infusam: nõ tñ propter hoc p̄t actũ credẽdi elicere: sȝ solũ qñ acq̄sierit sibi fidẽ acq̄sitã credẽdo pdicãti ⁊ dicẽti articulos. Un̄ Augustinus ꝯ ep̄laȝ fundamẽti nõ credo euãgelio nisi qꝛ credo ecclesie catholice a qua acquiritur fides de credẽdis. ergo nõ maioꝛ certitudo est in actu fidei infuse q̄ꝫ acq̄site ergo frustra ponit̄ lumẽ fidei infuse ad intelligendũ aliq̄d verũ cũ sufficiat fides acquisita.

Aug. ꝯ epistolaȝ fundamẽti.

¶ Hec rõ fuit ꝯ dictũ rñdentis dicẽtis ꝙ nõ sufficit fides acq̄sita: qꝛ illa innitit̄ ei q̄ põt fallere ⁊ falli: sed fides infusa illi q̄ nõ potest fallere nec falli.

Preterea q̄libet theologus fatet̄ q̄d p̄t ostẽdere naturalr̄ fidẽ: suã nõ esse īpossibilẽ: nec illa eẽ impossibilia q̄ credim⁹ dũ põt solue re rõnes in contrariũ fidẽ inpugnantes. sȝ q̄d nõ est impoẽ est poẽ. ꝰ theologus põt ondere ꝑ rõnẽ naturalẽ ⁊ probare oĩa credibilia eẽ possibilia: vt deũ eẽ trinũ. sȝ cũ in diuinis nõ sit ꝑotẽtia ad vtrũlibet: ꝰ ꝑ rõnẽ nãlem põt ꝯcludere ꝙ deũ eẽ trinũ ⁊ vnũ est poẽ necessariũ ⁊ sic de aliis. ꝰ ⁊c.

Preterea cum sint tria gñã relationũ ex. 5. met. ⁊ in diuinis nõ sit relatio ꝑ modũ numeri: qꝛ ibi non ẽ cõtinuũ vñ causet̄ numer⁹. Nec ẽt relatio ꝑ modũ mẽsure ⁊ mensurati: qꝛ scĩa nõ mẽsurat̄ ab aliquo qꝛ non causatur nec ab aliquo extra nec ab aliquo intra. ergo relinquit̄ ꝙ ibi sit relatio per modũ actiui ⁊ passiui producentis et ꝑducti vt sic eẽntia diuina vt est sub vna rõne actiuitatis

5. met.

cõstituat vnũ suppositũ: ⁊ eadẽ essentia sub eadẽ ratione opposita aliud suppositum.

Preterea in ꝑ se ordinatis sic̄ simplicit̄ ad simplr̄ ⁊ maius ad maius sic maximũ ad maximũ: si ẽ verũ põt cognosci ab intellectu nostro. ergo magis verũ magis cognoscet̄ ab intellectu nr̄o et maxime verũ maxĩe põt cognosci ab eodẽ intellectu sine aliquo lumine infuso. ergo ⁊c. Nec vȝ dicere ꝙ cõsideratio tȝ in his q̄ sunt in eodẽ gñe: qꝛ ẽt tȝ in analogis vt si caloꝛ paru⁹ p̄t ꝑducere calidũ si virt⁹ caloris maioꝛ eẽt ĩ alio q̄ꝫ prioꝛ magis calidũ põt ꝑducere sic ẽt cũ sapiã sit scĩa ꝑfectioꝛ: ꝑfectius verũ illa potest cognoscere.

Preterea fides est que dã forma q̄ obscure repñtat deũ. ⁊ ita est forma imꝑfectioꝛ. ꝰ nõ repugnat ꝙ causet̄ creatura rõnalis q̄ includat ꝑfectionẽ illi⁹ ꝰ talis creatura ex puris naturalib⁹ põt omne credibile cognoscere et firmiter assentire. ergo ⁊c.

Collatio. XI.

Uerũ ad hoc ꝙ intellect⁹ noster videat deũ in ꝑñtia reqrat̄ lumen infusum: ꝙ nõ arguit̄ qñ intell'ꝰ noster in via in lumine suo nãli ꝑ actũ intelligẽdi attingit deũ in rõne obiẽ ergo cũ intellectus ⁊ lumẽ naturale nõ sint minoris v̄tutis post separationẽ a corꝑe vr̄ ꝙ intell'ꝰ in lumine suo naturali ꝑ actũ intelligẽdi potest attingere deum sub ratione obiecti in presentia sed nõ attingit deũ vt obiectum

absens:qꝛ hoc ē impoſſe in pria: ergo vt pñs:ſʒ attingere obim vt pñs eſt ipm attingere cognitione intuitiua nō obſcura ſʒ clara. ergo intell's in patria lumine ꝓprio pōt deū videre: ergo ⁊c. Dicit̄ ꝙ non eſt idē de lumine naturali ⁊ intell'u reſpectu dei in via ⁊ in patria:qꝛ in via intell's nr̄ cognoſcit deū ꝑ creaturas diſcurrēdo a creaturis ad deū:q̄ modus cognitiōis nō eſt in patria:et iō lʒ hic intellect⁹ noſter ꝑ actū diſcurſiuū deū attingat:nō tn̄ in patria in lumine naturali ſʒ requirit̄ ſupnaturale in quo deum intuitiue videat.

Cōtra quis itell's hic in via diſcurrat a creatura ad deum : tn̄ in fine diſcurſus opʒ ꝙ directe intelligat deū ibi inſiſtēdo. Aliter eīn i fine diſcurſus nō directe intueret̄ deum in rōne obiecti:ſeʒ q̄d aliud ab illo vlterius eſſet diſcurrere ad cognoſcendū deū:⁊ eſſet ꝓceſſus in infinitū:opʒ igit̄ ꝙ intell's tandē ſiue memoria hic cognoſcat deū directe a corpore ſequit̄: qꝛ tunc pōt intell's ꝑ actū ſuū directe intelligere deū.ſed nō vt abſentē ergo vt pn̄tem. Dicit̄ ad hoc ꝙ intell's in fine diſcurſus nō itelligit deū in ſe etiā abſolute:ſʒ in reſpectu ad creaturā:puta inquātū ē pn̄cipiū vel cā creature:etiā referēdo ad deū ea q̄ ꝯueniūt creature vt cum intelligit̄ vt ens incorporeum ſimpler ⁊ imutabile q̄ modus intelligēdi nō eſt in prima.

Cōtra adhuc rō ſtat:qꝛ lʒ ponat̄ tāq̄ dubiū ꝙ intellect⁹ nr̄ in fine diſcurſus nō itelligit verū ſub reſpectu ad creaturā:cum iſto tn̄ reſpectu ad creaturā opʒ cointelligere aliq̄d abſolutū cui nunc iſte reſpectus: qꝛ nō intelligit ſolum illū reſpectum ad creaturā: ergo hic in via intellectus noſter per actū ſuū attingit eſſentiā ſuam ſub reſpectu ad creaturā. ergo cū intell's cum lumine ſuo ſeparatus et in patria exiſtēs nō ſit minoris ꝑfectionis ibi:poterit deū intelligere ꝑ eēntiā diuinā:lʒ ſub reſpcū ad creaturam::ſed nō intelligit in patria eſſentiā eius vt abſentē.ergo vt pſentē vt prius argutum eſt.

Preterea ſcdo ad pncipale arguit̄: poſitis principijs ꝯcurrentibus ſufficiunt ad actum intelligēdi: neceſſario ponit̄ actus intelligēdi:qꝛ poſitis cauſis a quib⁹ effectus eſſentialr̄ depēdet ponitur effectus:ſʒ intell's ⁊ obiectū concurrūt ad actū intelligēdi tanq̄ principia:a quib⁹ eſſentialr̄ dependet. ergo iſtis poſitis ſufficiēter ⁊ approximatis neceſſario ponetur effectus vt actus intelligēdi: ſed in patria eſt obiectū ⁊ intell's ſibi pñs: ergo ex iſtis pt̄ ſequi actio ſine lumine quocūq̄ īfuſo:et ſupnaturali:maior ē euidēs : minor ꝓbat̄ quacūq̄ poſita opinione de intellectu:ſiue ꝙ ſit actiua tota ſimplr̄ ſiue paſſiua ſimplr̄:ſiue partim actiua cū obiecto ſemper verū eſt ꝙ actus intelligendi tn̄ dependet ab obiecto ⁊ intellectu:ſi eīn ſit pure paſſiua:tūc ſolū depēdet ab obiecto imprimēdo ⁊ ab intellectu recipiēdo:quia intell's de ſe recipit quēcūq̄ actū intelligendi. Si etiā ſit ꝑotentia ſimpliciter actiua ſola cauſans actū intelligēdi:⁊ ab obiecto determināte ſiue excitāte potentiā quocūq̄ mō dicat̄. Si etiā actus intelligēdi eliciat̄ a potētia ꝯcurrente cū obiecto manifeſtum eſt

adhuc q solum depēdet ab illis igit quacūqꝫ via data actus intelligēdi solū depēdet essentialr ab intellectu ⁊ obiecto. ergo istis positis ⁊ approximatis sequit necessario actus intelligēdi. ¶ Dicit ad maiorē qn aliq duo ꝯcurrunt ad aliquā actionē: vnum in rōne agētis ⁊ alind in rōne patientis nō pp hoc sequit actus nisi hoc natū sit agere: ⁊ illud natū pati: ita q sit in tali dispositiōe q vnū possit pati et aliud agere: sicut materia pma nō est imediate disposita ad oēs formas in potētia sed mediātevna tanꝫ dispositione ad aliā est in potētia ad illam eodem mō de agente ꝗntumcūqꝫ approximet nisi sit in debita ꝓportione ad agendū non sequit.

Nunc aūt fm hāc viam intellꝰ non est dispositus ad recipiēdū actum intelligēdi essentie diuine in patria nisi dispōnt p lumē glie nec ēt sufficiēter ad agendū illū actū ē dispositiusfine illo lumine: sine tali lumine in pria nō pōt intelligere eēntiā diuinā q lumē glie est mediū tāꝫ dispositio media preparans intellectū ad recipiēdum: lꝫ actus intelligēdi imediate recipiatur in intellectu.

Cōtra q non reqrat illud lumē ad disponendum intellectū ad recipiendū: ꝓbatio: q qn aliquę perfectiones sunt ordinate illud qd fm se ⁊ immediate est receptiuū infinite ꝑfectionis est etiā receptiuū perfectiōis supme illiꝰ ordine imediate: sꝫ in ordine actuū intelligēdi actus intelligēdi in patria supremus ⁊ pfectissimus: cum igr intellectus sine medio disponente sit receptiuꝰ actus infimi: erit ⁊ silr receptiuꝰ actus intelligendi in patria sine medio disponente.

Nec etiam vr q illud lumē acqrat ur ad disponendū intellectum in agēdo: q illud lumē erit totale principiū agēdi aut ptiale: nō totale q facit vnū p accidēs cum intellectu: ⁊ sic intellꝰ diceretur actiuus p illud qd facit vnum p accidēs cū eo: ⁊ erit formale pncipiū intellectui ad agendū qd ē sibi accidētale: ⁊ sic nō plus diceretur q intellꝰ intelligit in pria ꝗꝫ q lignū calefaciat: qd verū ē per accns q p calorem q sibi accidit.

Nec est etiā pncipiū partiale respectu actus intelligēdi in patria: q tunc requireret pp imperfectionem actiuitatis intellꝰ: igit si fieret intellꝰ pfectior a deo: ⁊ maioris actiuitatis ille sine tali lumine imediate posset videre eēntiam dei. Dicit ad maiorē q qn aliquę pfectiōes sunt ordinate vł sic q sunt vnius gnis vł vnꝰ modi respectu vnius rōnis sunt siue vnius modi: tūc qd est imediatū receptiuū vnius ⁊ alteriꝰ. sꝫ actꝰ intelligēdi in via ⁊ in patria non sunt vniꝰ rōnis sine vniꝰ modi: q vnus ē naturalis ⁊ alius ē supnaturalis: vnde qn actus intelligēdi sunt sic ordinati q oēs sunt naturales vel oēs supnaturales tūc verū est q accipit: sꝫ qn vnus est naturalis ⁊ alter supnaturalis nō opꝫ q illud qd est imediate receptiuū vnius q sit imediatum receptiuum alterius.

Cōtra charitas ē pfectio ⁊ forma supnaturalis. ⁊ tn volūtas imediate sine aliquo dispositiuo recepit eam: sic de fide respectu intellꝰ: sic etiam

de lumine illo glie qd ponit sup naturalr infusuz: g lz actus itelligēdi in patria nō sit naturalis sz supnālis ipse poterit recipi in intellu sine medio disposito. Alr dico q ɔñtia illa non valet sicut qtūcunq augmētat: ꝟtus etiaz volūtatis create nūq supplebit actiuitatez grē ⁊ charitatis: tunc eñi esset p naturā impeccabilis.

Contra visio beata si sit ab intellu btī ⁊ a lumine ⁊ nō ē tota ab vtroq: qꝛ tūc vtrūq eēt tota cā eius: g ꝺm aliquē gradū ē ab vno ⁊ ꝺm aliquē gradū est ab alio: sz ois gradus itellectiuus intellectiua eēntia pōt eē a natura intellectiua. g ille gradus quē lz a lumine pōt esse ab aliquo intellectu pfecto. ¶ Cōfirmat ille grad⁹ opatiōis beate q ponit eē a lumine eq pficit intellm beati sicut alius. g eq liter pfit esse a pncipio intellectiuo. Dicit q nō sequit qꝛ vnus ē naturalis ⁊ alius supnaturalis.

Cōtra ex pfectiōe naturalis / nō naturali nō fit vna forma tūc eēt ptim nālis ⁊ ptim supnaturalis. Itē ista supnaturalitas aut dz graduz infra substātiā opatiōis beatifice aut modū: si tm modū. g tota substātia act⁹ beatifici ē ab intellu nudo qd ē ppositū: si primo mō. g act⁹ beatific⁹ nō eēt simplex sicut alio opatio intellectiua. Itez isti grad⁹ aut sunt eiusdē rōnis ⁊ ordinis aut nō. si primū g vterq pt eē a principio intellectiuo: qꝛ qñcūq aliq duo sunt eiusdez rōnis a quocūq pncipio pōt eē vnuz ⁊ alterū. Si alteri⁹ rōnis. g vnus ⁊ pfectior alio: nō ille gradus q est a lumine qꝛ tūc lumē eēt pfecti⁹ suo subiecto qd ē itellus. Nō scdz qꝛ tūc grad⁹ naturalis eēt: perfectior gradu supnaturali. ¶ Preterea tertio ad ppositum arguit sic: qñcūq aliq duo extrema hñt adinuicē ɔnexionē aliquā naturalē p aliqd mediū ɔnectēs: opz illud mediū cōnectēs extrema eē naturale: alr eñi aliq essent naturalr ɔnexa adinuicē p mediū nō naturale: sz vbi mediū ɔnectens nō ē nāle: nec ɔnexio erit naturalis. g extrema eēnt naturalr ɔnexa sine ɔnexiōe naturali qd ē oppositū in adiecto. Vñ pz q qñ aliqd naturalr ad aliud ordinat p aliqd mediū: opz illud eē mediū nāle: sz intellus nr ordinat ad eēntiā diuinā: ita q intellus nr ⁊ eēntia diuina sunt extrema nāliter cōnexa: igr mediū quo ɔnexionē hñt erit naturale sz hoc mediū ē actus intelligēdi. g intellus vnit eēntie ⁊ etiā lumē tale ponit medium disponēs ad illā vnionē. g act⁹ intelligendi l pfria erit nālis simplr: ⁊ p ɔñs sufficit lumē nāle respcū illi⁹ actus nec reqreret lumē supnaturale mediū. Maior ē euidēs ⁊ pbata: minor pbat sic qñcūq aliq potētia p se ⁊ primo respicit aliqd obz sibi adequatū eadē potētia respicit p se qdlibet obm p se ɔtētū sub pmo obo suo sibi adequato: vt pz de visu respectu coloris ⁊ respcū albi ⁊ nigri ⁊ alioꝝ obiectoꝝ p se ɔtentoꝝ sub colore: sz intellus prio ⁊ p se respicit ens in cōtū ens: ad qd ordinat sicut ad obm suū primū sibi adequatū: igr cū de⁹ ɔtineat sub ente: sequit q intellus naturalr ⁊ p se respicere eēntiā diuinā tanq p se obm qd hz ɔnexionē naturalē. Dicitur q intellus nr respicit ens tanq obiectū primū suum: sz nō quolibet vel quocūq mō: sz vt ē

collectū a sensibilibus: et sic etiam intellectus noster respicit naturaliter deum nō in se q̄uo videbitur in patria: sed in creaturis: et sic naturaliter intelligitur a nobis.

Cōtra impoſſe ē q̄ aliqua potētia p se tendat in aliquod obiectū qd nō ꝯtinet sub obo suo sibi adequato: sicut impoſſe ē q̄ visus videat aliqd qd nō sit colorat ū vel lucidū: si igit obm adequatū intellectui nr̄o sit ens nō inq̄tū ens: sz inq̄tū collectū a creaturis: cū de⁹ sic nō contineat sub ente: ipoſſe ē q̄ itell'o nr̄ p quācūq̧ v̄tutē videat essentiā diuinā in se nisi solū in creatura.

Preterea q̄ si loq̄mur de intellectu vt est cognitiu⁹ naturalr̄ et supnaturalr̄ sic obiectū ei⁹ ē ens: vt cōpetenti naturali et supernaturali. Si loquamur de intellectu solum vt est cognitiuus naturaliter et mō naturalr̄: vt sic dictū est obm ei⁹ est ens collectiuū a creaturis sensibilibus: vn̄ d̄: q̄ itellect⁹ nō pōt tēdere mō naturali i obm qd nō cōtinet sub obiecto suo naturali: sed tn̄ supernaturaliter potest.

Contra illud non soluit: q: potētia intellectiua est q̄dā potētia naturalis ipsi aie: sicut visus aut quecunq̧ alia siue cognoscat mō naturali siue mō supnaturali: sed potētia naturalis h̄z obiectū sibi adequatum et ꝓportionatū naturaliter. ḡ intellectus vt est potētia aie naturalis habebit obiectum sibi adequatū. Illud nō est ens solum abstractū a sensibilibus: vt p̄ri⁹ probatū est: q: tūc nō posset intelligere nisi contētum sub ente creato: q: per nullā virtutē pōt potentia eleuari ad attingendū obiectum aliqd qd nō continetur sub obiecto adequato sibi vt est potentia naturalis: tūc fieret nō potentia aie naturalis. ſ. ipse intellectus. ḡ opz q̄ obiectū adequatū intellectui vt est potentia naturalis sit ens cōe ad ens creatum et ens increatum: et tūc arguitur sicut p̄ri⁹: qd essentialiter et p se respicit, qdlibet cōtētum sub ente sic accepto.

¶ Preterea arguitur quarto ad principale sic: omnis actio q̄ competit essentie diuine vt essentia ē necessario sibi cōpetit: et nō libere: sed mouere intellectū beati ad vidēdū ipm in patria ꝯpetit essentie diuine vt essentia est: ḡ ꝯpetit sibi necessario mouere intellectū beati in patria ad ipm videndū: sed actio nō depēdet necessario a cōtingēti nec a volūtario: contingens et voluntarium est q̄ deus infunderet lumē in itellectu bti: ḡ ad hoc q̄ itellect⁹ beati moueatur nō req̄rit lumē infusum. Maior probat p hoc, qd p̄rima rō libertatis i deo est volūtas et essentia fm rōnē p̄cedit volūtatem: qd igit cōpetit essentie vt essentia ē: cōpetit sibi naturaliter et nō libere. Vn̄ et filius in diuinis producitur naturaliter et necessitate naturali: q: ē p̄ductio cui⁹ p̄ncipiū nō est volūtas sz itellect⁹ p modū nature et natura siue essentia: minor p̄bat. q: sub eadē rōne de⁹ est obm intellect⁹ sui: et itellect⁹ beati in patria: aliter ipm nō beatiff caret: sed essentia diuina est obm intellect⁹ diuini vt essentia est: et nō volēs q: hic sequit: ḡ essentia diuina vt essentia est non vt volens est obiectuz beati in patria: sed vt est obiectū intellect⁹ beati in patria: sic mouet intellectum beati in patria. ḡ vt essentia est et

nō volēs mouet intellm̄ beati in patria ad actū intelligendi. ergo ꝛc. Dicit̄ ꝙ lȝ essentia diuina vt essentia est monet intellm̄ beati in patria: nō tm̄ necessario: qꝛ libere ꝛ per volūtatē ostenditur intellectui beato per modum essentie.

Contra ōis actio naturalis non impedibilis est necessario nō depēdēs a contingēti. sed essentia diuina naturaliter mouet intellectū beati ꝛ nō libere: quia per modū eēntie ꝛ nō volūtatis cū sic moueat intellectum suuȝ proprium. ergo necessario mouet intellectum ei⁹ cum nō sit impedibilis per volūtatem. Si dicas alr̄ ꝙ predicta rō procedit ac si esset intellect' simpliciter passiuus tm̄ mobilis ab essentia cum tamen sit actiuus.

Cōtra hoc non euadit: qꝛ q̄uis actus intelligendi eliciat̄ ab intellectu. de⁹ tm̄ pōt creare intellectionē in intellectu imediatē sicut visionē in visu. Tūc sic: cuiuscūq essentia diuina est productiua vt essentia est ꝛ nō volēs ꝛ libera illud necessario producit. sed essentia diuina est productiua intellectiōis in intellectu sicut probatū est: qꝛ sic naturaliter est motiua ei⁹. ergo ꝛc.

Cōtra hoc ad principale arguit̄ sic: ꝯm coem opinionē aīa xp̄i ponit̄ vniri verbo sine gratia media ꝛ sine aliq̄ medio de potētia dei absoluta et ꝑ cōsequēs illos ex vi illius vnionis potest frui volūtas verbo ꝛ videre verbū. ergo intellectus pōt videre verbū ꝛ essentiā diuinam sine lumine medio: ꝛ si deus pōt ꝑ talē vnionē facere sine lumīe medio ꝙ intellectus pōt videre deū pōt ēt sine tali vnione de potentia sua absoluta. ¶ Preterea. si lumen infusuȝ requiratur ad vidēdum deū in patria aut̄ igit̄ reqrit̄ ad representandū obiectū: aut vt ratio formalis elicitiua act⁹ vidēdi: aut ꝯfortās intellectū: nō pˀio modo: qꝛ essentia diuina ex sua actualitate est sufficiēter suippsi⁹ representatiua q̄tū est de se. Nec scdo mō sic qꝛ tūc actus visionis magis esset attribuēdus lumini q̄ intellectui btō: qd̄ nō est verū: qꝛ tūc magis esset beatificabile. Nec tertio mō ad cōfortādū intellectū: quia nō plus depēdet actus visionis beati ab ipso lumine infuso: q̄ actus nature humane a supposito humano. nūc aūt act⁹ nature humane pōt esse ei⁹ sine hoc qd̄ existit in ꝓprio supposito vt pȝ in xp̄o. sufficit eīm ad hoc ꝙ natura humana habeat propriū actū ꝙ subsistat i' supposito vbi: ita ꝙ vbū ꝑ talē illapsum ꝛ vnionem sufficit ad oēm actū eliciendi. ergo silr̄ essentia diuina pn̄s intellectui beato ꝛ ei illapsa sufficere pōt ad cōfortādū intellectuȝ ad actū visionis eliciēdū sine aliquo speciali lumine. ¶ Preterea potētia q̄ nō debilitatur in agendo ꝑfecti⁹ tēdit aut tēdere pōt in ꝑfectius obiectū: qꝛ si ꝑfecti⁹ tenderet in obiectū imperfecti⁹ q̄ in obiectū perfecti⁹: hoc nō esset nisi qꝛ esset ꝑhs. 3. de aīa minus debilis in eliciēdo actionē respectu illi⁹ obiecti: sȝ intellect⁹ ꝯȝ phm. 3. de aīa est potētia q̄ nō debilitat̄ in intelligēdo: qꝛ intelligēdo perfectius intelligibile: nō min⁹ intelligit imo magis ꝛ ꝑfectius imꝑfecti⁹ itelligibile: opposito aūt mō ē de potētia sensitiua i sentiēdo vt de visu. ꝗ q̄to obm̄ ē in se ꝑfecti⁹ tāto itellect⁹ nat' ē ꝑfecti⁹

illud itelligere ꝙ ad videdū deuꝫ ꝑ essentiā nō reqͥrit aliqḋ lumen in intellectu beato:sed ad hoc vr̄ sufficere intell'ꝰ ex ꝓpͥa natura.

Collatio. XII.

Utrum intell'ꝰ possit quietari i aliqua relatione simpliciter? vr̄ ꝙ sic:qꝛ relatio aut dicit perfectionem aut nō si sic habeo ꝓpositūꝫ: quia in diuinis nō dicit nisi infinitā:qꝛ nihil est ibi nisi infinitum.ꝗ intellectꝰ pōt quietari in illa:si vero dicit imperfectionem.

ethi. Cōtra primo ethi.in omni ḡne est ens ꝛ bonū ꝗ ꝓpria ꝑfectio.Item Hiero.super illud Matt.1.generationem eius quis enarrabit.dicit ꝙ non putemus ꝓphetā euangelistē esse ꝯtrariuꝫ vel ecōuerso vt ꝙ iste impossibile dicit affatu hic enarrare incipiat:qꝛ ħ de incarnatiōe ibi de deitate est dictū:ꝗ ƒm euꝫ ibi ḡnatio ƒm deitatē est inenarrabilis:ſꝫ ḡnatio est relatio ꝛ nihil est inenarrabile nisi infinitū:ꝗ relatio est infinita:ꝛ ꝑ ꝯñs:i tali pōt intellectus quietari.ꝗ ꝛc.

¶Respondetꝰ ꝙ nō.qꝛ nihil pōt quietari intell'm ex se ꝑfecte nisi habeat rōnē obiecti simpl'r ꝛ primo primi:ſꝫ relatio nō hꝫ rōnem primo primi obiecti.ꝗ intellectū non pōt ꝑfecte quietare. Probatio maioris intell'ꝰ inclinat i obiectū suum ꝑ modū nature.ergo sicut natura tm̄ determinatur ad vnū:ita ꝛ intell'ꝰ ad vnū obiectū ꝑcise inclinat, ergo sicut natura nō quietat nisi in illo ad qḋ determinat:ita nec intell'ꝰ quousqꝫ habeat illud ad qḋ summe ꝛ maxime iclinatur: tale nihil est nisi infinitū.ergo ꝛc. Probatio minoris:qꝛ relatio capit realitatem a fundamēto. Item Aui.6.meta. dicit ꝙ relatio pōt fundari in oī ente ꝑ vilitatē ꝛ minimā entitateꝫ.ergo in nullo tali pōt intell'ꝰ quietari. Itē Aug.7.de tri.ca.8. nihil hꝫ rōnem entis simpl'r nisi qḋ est verū:et añ.ca.5.eiusdē libri ꝙ nō est eo deus quo pr̄:tunc arguo verꝫ vel ens est obm intellectus:ꝛ eo quo deꝰ est verū bonuꝫ vel ens:ꝛ nō eo quo pr̄ est.igitur distinguēdo paternitatē a deitate in ipsa non quietat. Itē perfectio simpl'r ƒm Anselmū:est q̄ in oibꝰ melius ipm ꝙ nō ipsum:ſꝫ talis nō est aliqua relatio:qꝛ tūc vna persona esset perfectior alia. Item ƒm Athanasiū in symbolo in diuinis sunt tres ꝑsone ꝛ tres relationes:sed nō tres immensi:sed nihil potest quietare intellectū perfecte nisi immēsum:ergo relatio non est quietatiua.

Aui.6 meta. Aug. 7.de tri. Ansel. Atha. in sym bo.

Ad primū dꝛ ꝙ relatio hꝫ aliquaꝫ perfectionē ꝛ cū arguitur vlteriꝰ ergo relatio in diuinis hꝫ infinitam perfectionē:nego.Cū ꝓbas nihil est in deo nisi sit infinitum verū est nihil ibi quin sit infinitum identice:sed nō formaliter.

Ad secundū dico qḋ ḡnatio filij eterna nō est inenarrabilis nec ineffabilis rōne formali ḡnationis filij:ſꝫ rōne fūdamēti vt eēntie que de se est infinita simpl'r.

Cōtra pedem ꝙ minor assumpta in pede.s. ꝙ relatio nō hꝫ rōnem primi obiecti simpl'r est falsa. Boe in lib. thopi.dicit ꝙ cuius visus est infinitus ipm est infinituꝫ:qꝛ actus

Boe. li.tho.

infinitus nō potest esse sine cā in finita vel forma infinita. Relatio refert psonas infinitas. ḡ forma liter īfinita: qꝛ nihil denominat infinitū nisi ipsum sit infinitū. Item si illud qđ hꝫ rōnem pmi quiditatiue si substātia: cuꝫ sub stātia ꝛ relatio eque diuidāt ens ꝛ sicut illa in qua pmio descēdit ens: ꝛ cum in quolibet genere sit ppria perfectio qua rōne potest quietari in substātia ꝛ in relatio ne. Item ꝫ illud qđ dicit non est eo deus quo pater: qꝛ deitate est deus: ꝛ īfinitus nō sit paternita te. Probatio ꝙ pater eo quo pa ter .s. paternitate sit formalr infi nitas: qꝛ q̄libet psona ē adoran da adoratione latrie: ꝛ de pluri bus psonis sunt distincti articu li fidei nihil ē adorandū adora tione latrie vt obiectuꝫ fidei nisi formalr infinitum. ḡ. Item. ꝫ rō nem ad scđm argumentū arguo sic: essentia ꝑm Hieronymū non generat ſꝫ filius generat forma liter: ꝛ si filius est formalr infini tus: ꝛ est filius formalr per rela tionē generationis. ḡ gnatio for maliter est infinita. Certuꝫ em̄ ē ꝙ loquitur Hieronymus ibi nō de gnatiōe essentie: ſꝫ de genera tione persone quā dicit esse inef fabilem ꝛ inenarrabiliem.

Ad pmū istorū dr ꝙ visus rela tionis non est formalr infinit⁹ nec persone vt relatiue subsistūt formalr p relationes sunt infini te: ſꝫ tm̄ habēt idētitatē infinitā inquantū .s. sunt idē cuꝫ essentia qđ est eoꝝ fundamentū qđ ex se formalr ꝛ simplr est infinitum.

Cōtra scđm. dicta relatio est aliqua pfectio ꝛ hꝫ realitatē a fundamento ꝑm data. ḡ a fundamēto infinito īfi nitam entitatē: ḡ perfectio ē for maliter infinita. Dicitur ꝙ perfe ctionem aliam nō hꝫ q̄ꝫ pfectio nem sui fundamenti. Unde. idē fice ꝛ fundamentaliter est perfe ctio. sed non formaliter.

Cōtra philosophus. 7. meta. inter opposi ta oia cuiſlibet generis alterum est pfectius: ꝛ nobilius ꝛ alteruꝫ vilius: igitur in genere relatiōis opposita diuidentia relationem vnum erit vilius ꝛ alterum nobi lius: ergo relatio hꝫ aliquā nobi litatem ꝛ ita aliquā pfectionem. ꝯsitia probat: qꝛ quantū aliquid habet de nobilitate. tantū de en titate ꝛ de perfectione: qꝛ quāto aliquid est positiuū tāto magis nobile. Ad hoc dicit ꝙ non valet quantum aliquid hꝫ de entitate tantum de bonitate ꝛ nobilitate nisi sit perfectio aliqua. Phus 7. me.

Cōtra perfectū ꝛ imper fectum diuidunt omne ens simplr. ergo omne ens quantū hꝫ de entitate tm̄ de pfe ctione. ¶ Respondeo ꝙ pfectum ꝛ imperfectū diuidunt ens qui ditatiuum qđ est ens perfectuꝫ ꝛ non diuidunt ens simpliciter: qꝛ nihil est quiditatiuū in diuinis nisi natura diuina: ideo ipse for maliter est perfectio ꝛ nihil aliđ nisi ratione ipsius.

Cōtra prime substātie si cut psone aliquid addūt ī diuinis sup quiditatē: ꝛ gnaliter ꝑm te oīs substantia pri ma aliqđ addit sup quiditatē na ture specifice ꝛ ꝑm illud additū dicit maxime substātia perfecta. ¶ Rn̄deo est maxime substātia ꝛ maxime subest alteri: ꝛ sic maxi me ens. ḡ maxime perfecta falsa

tis fm q̃d ad simplr marle substãtie.ergo maxime pfecta:nõ vz añs est oppositũ.Ite.7.met.substãtia diuidit i materiã et formã et compositũ et dicit q̃ rõ substãtie que est compositum est nobilissima:talis est prima suba.&c. Itez vnũquodq; sicut est ens ita est bonũ:sed prima substãtia est ens.ergo ẽ bona. sz quãtũ vnũqdq; hz de bonitate tm̃ hz de pfectiõe

Phs 7.met.

¶ Ad primum sicut prius.

Ad argumentũ

dico q̃ peccat fm equiuocationẽ ꝯñs:q: duplex est bonũ:vnũ qd ꝯuertitur cũ ente. et de illo bono tm̃ hz vnũqdq; quãtũ hz de entitate:aliud est bonũ qd est idẽ q̃ perfectũ qd non incurrit aliquẽ defectũ. et tale nõ est in quocũq; gñe nisi diminute loquẽdo d̃ quiditatibus specierũ ꝯtentarũ sub gñe.et tale non est prima suba.

Cõtra Aug.de quãtitate aie dicit q̃ equalitatez inequalitati in re pponimꝰ nec estimo quẽq; humano sensu pditũ cui illud nõ videat.ergo inequalitati equalitas preponitur:tanq; aliqua perfectio. sz nõ est pfectio vt pponit rõne fundamẽti q: inequalitas põt fundari in illis q̃ sunt maioris nobilitatis vt in deo et creatura: et eq̃litas in illis q̃ sunt minoris nobilitatis sicut iter indiuidua.ergo eq̃litas formaliter dicit aliquã perfectionẽ respectu inequalitatis. ¶ Ad istud d̃z q̃ argumẽtũ Aug. tenet gr̃a materie i quo ait: q: eq̃litas sit nobilior in figuris:q̃ inequalitas:sed non simpliciter.

Aug. de q̃ti tate anime.

Cõtra Aug.pbat ibi in figuris q̃ vna figura triangularis sit nobilior alia figura triangulari:et alia circularis nobilior altera:p hoc mediũ q̃ eq̃litas inequalitati sit iure pponẽda.si igit hoc nõ sit vez nisi in figuris. ergo petit ꝯclusionez in premissa.et pbat idẽ p idẽ non per aliqd magis notũ. ¶ Ad istd dico q̃ equalitas dicit pfectionẽ aliquã:q: m̃ in omni natura cõparando ad aliqd eadẽ nature melior est equalitas suo opposito.s. inequalitate: q: oppositum eius de necessitate dicit iperfectionez non est inequalitas in eadẽ natura:nisi aliquod mediũ imperfecte habeat illam naturam.

Tunc ad argumẽtũ

verũ est q̃ est pponẽdũ nõ q: dicit aliquã pfectionẽ simplr sz q: cõparãdo in eadẽ nã aliq in diuidua fm equalitatem et inequalitatem vnum de necessitate dicit imperfectionem.

Cõtra priorem responsionem: ens d̃z de prima substantia et de scđa de qua igitur prius dicit in entitate vnitate et perfectione. ¶ Respõdeo q̃ eque vera est vna predicatio sicut alia: sed vna predicatio sit nobilior alia q: de vna predicat quiditatem:de alia non.nec est ordo quin eque vere pdicetur de vna sicut de alia quia et si animal immediatius sit substantia q̃ homo:quia vtrunq; includit. includit etiam rationem formalem illius quod predicatur de eis.

Ad argumentũ

cõtra primaz rationẽ d̃z q̃ non valet sed supponit vnũ falsuz: q̃ substantia sit primo primum obiectũ qd nõ est vez:q: nihil ẽ primo primũ qd est determinati ge

neris sicut est substātia ꝛ qđcūq̄ aliđ tale. Ad aliđ qđ đꝛ: illđ de q̄ est fides ꝛ articulus fidei est īfinitū verū ē formalr̄ quātū ad aliq̄s articulos q̄ ptinent īmediate ad deitatē sed psone relatiue de qb⁹ sunt speciales articuli credibiles sunt īfinite idētice: sꝫ nō formalr̄ qꝛ rō formalis credibilis nō ē īfinita nec aliq̄ relatio est adorāda latria sꝫ tm̄ tres psone īquātum sunt vn⁹ deus. Ad illđ de gn̄atione dico q̄ nō sit īt̄etōis sue q̄ gn̄atio sit īfinita rōne notōis sꝫ rōne toti⁹ suppositi qđ est formalr̄ īfinitū p essentiā q̄ ē simplr̄ īfinita. Dicit̄ aliter q̄ est īeffabilis ex pte nr̄a: qꝛ nullus eā explicare pt pfecte nec est ineffabilitas in relatione ipsa si circūscribatur infinitas nature ꝛ fundamenti.

Cōtra deus nō đꝛ īeffabilis: ꝛ tm̄ gn̄atio đꝛ īeffabilis. ergo est īeffabilitas in ip̄a rōne relationis ꝛ non rōne essentie. ¶ Rn̄deo in gn̄atio est emanatio ꝛ pductio similis ī natura eadem pmum non est ineffabile sed secunduꝫ ꝛ hoc rōne essentie.

Cōtra illđ qđ determinat ꝛ ꝯtinet īfinitū manēs ī īfinitū est īfinitū talis ē relatio ergo pbatio minoris qꝛ relatio eēntia in psona substēte ꝯtinet ergo ēst formalr̄ īfinita. Itē pr̄ pducit filiū ītuēdo aliqđ obiectuꝫ aut essentiā ꝛ tūc erit fili⁹ essentie aut se patrē ꝛ tūc erit pr̄ cōicabil̄ ꝛ cōicabit filio paternitateꝫ qđ falsum est qꝛ nihil est ī pr̄e circūscripta eēntia nisi paternitas igr̄ cū fili⁹ sit formalr̄ īfinit⁹ cū nō sit filius eēntie vr̄ an habeat ꝓpriā infinitatē: aliā ab illa quā hꝫ ab essentia. Itē illa q̄ditas ē īfinita q̄ potest eodē nūero ꝛ īdiuisa subsistere in pluribus suppositis distinctis. sed talis est relatio aliq̄ formalr̄ vt spiratio actiua in pr̄e ꝛ filio oīno eadē qꝛ aliter pr̄ ꝛ filius non spirarēt spm̄ sctm̄ īquātum oīno vnū p̄ncipiū pꝫ ēt q̄ sit vna. qꝛ relatio spirationis passionis sibi corn̄dens est oīno vna. Probatio maioris: hec est cā q̄re eēntia ē īfinita. s. qꝛ ip̄a īdiuisa ē ī distictis. ergo silr̄ in pposito aliq̄ relatio erit īfinita: qꝛ subsistēs ī pluribus distictis. Itē actio adeq̄ta p̄ncipio īfinito est īfinita qꝛ si eēt finita iam nō esset adeq̄ta infinito: sꝫ gn̄atio pductio ē actio adequata: p̄ncipio pductiuo īfinito. Probatio qꝛ alias posset esse p̄ncipiū pductiuū alteri⁹ filij quod est impole. ergo formaliter est infinita. Itē subsistere proprie acceptū est pfectissima rō essendi aliq̄d: sꝫ relatio est rō formalis subsistendi ī diuinis. ergo relatio hꝫ pfectissimā rōneꝫ essendi pfectissima rō essendi est īfinita ergo ꝛc. pbatio minoris qꝛ si nō relatio ergo essentia erit ratio pfectissime subsistēdi. hec falsuꝫ est qꝛ nihil pt esse rō alteri⁹ subsistēdi nisi ipꝫ sit de se subsistēs talis non est essentia ergo ꝛc. Item illđ est infinitū formalr̄ qđ est ratio formalis ꝯcipiēdi īfinita: qꝛ si pluralitas ꝯcipiēdi dicat maioreꝫ pfectionē ꝛ pluralitas pfectionū in essendo dicat pfectionē aliquam ꝛ īfinitas addet infinitā pfectioneꝫ tā in essendo q̄ in ꝯcipiēdo sꝫ ppꝛietas psonalis verbi īquātum hm̄ōi: est ratio ꝯcipiēdi oēs ppꝛietates psonales ēt īfinitas ergo est formaliter īfinita. Probatio minoris: qꝛ propꝛietas psonalis v̄bi ē rō terminādi ꝛ ꝯcipiēdi assumptā naturā hūanā ꝛ ita

erit supplēs ⁊ continens ratione suppositi creati:⁊ qua rōne istam posset infinitas alias.

Ad primū istorū dr ꝙ relatio non contrahit nec determinat rationem diuinam:q: sic contractum incurreret aliquā iperfectionē et passionalitatem ⁊ reciperet a cōtrahente aliquam actualitatem vltimam quod non est verum.

Ad scdm dr ꝙ essentia ē pncipale obiectū intellect⁹ paterni:ergo filius est verbum essentie.concedo :nō absolute:sed essentie vt in patre.

Cōtra tūc incidit i aliud mēbrū q: ly vt in pr̄e ad reduplicat patrē tāꝙ rōnē formalē pr̄is ⁊tūc sequit ꝙ paternitas est ratio formalis verbi aut notificat illd qd sequit.s.patrē accipi ſm rōnē suā formalē,⁊ tūc sicut pri⁹ eēntia est pncipalr rō pmi obiecti signitiōis vbi ꝑ filius est fili⁹essentie.Itē potētia vna tm̄ hz vnū obm adequatū et pmū qd virtualiter icludit vel eminēter oīa alia obiecta sed pr̄nitas nō est hmōi:q: nō includit sibi oppositā relationē.s.filiationē.ergo ⁊c.¶Ad illud dr ꝙ duplex ē obiectū adequatū vel adequatū ⁊ primū ſm pdicationē sicut color est pmū obiectū visus adequatū q: qcqd vr ē coloratū. Aliud est obiectū pmū,⁊ adequatū ſm eminētiā ⁊ virtualr.et tale non est formaliter paternitas q: nō includit filiationem sed tale primum obiectum est deitas.

Ad argumentū dico pr̄ intuēdo aliqd obiectū gignit vbū:ita ꝙ ituitio obi nō sit formalis rō pdicati.s.gignitiōis vbi:s; pr̄ dū ituet eēntiā gignit vbū:q: gignitio ē expssio formalis vbi ab essentia ita ꝙ obiectū vt intellm nō hz ita pfectā rōnē sicut vt subsistēs:q: obiectū intellectū est ens rōnis:⁊ ideo non gignit verbū nisi dū intuet obiectū qd pt dici gignere vbū sicut rō formalis signitionis. ¶Tūc ad formā argumēti.cū dicis eēntia est pncipalis ratio:parētis ergo fili⁹est fili⁹ essentie.¶Rn̄deo dico ꝙ nō valet eēntia est pncipalis ratio signēdi ergo ē gignēs sed.est fallacia figure dictionis cōmutādo quale in hoc aliquid: q: rō pncipalis formalis gignēdi dicit qle qd.gignēs dicit hoc aliqd q: actiōes sunt singulariū ⁊suppositoꝝ exprimēs siue gignēs semp dr ab expsso siue genito q: nihil est qd seipm gignat pzio de tri.ca.pmo.ergo si essentia exprimēs notitiā genitā vel verbū tūc essentia distincta eēt a verbo.qd nō est veꝝ ⁊ cōcedo ꝙ verbū exprimit ab eēntia siue a causa formali ⁊ a patre tanꝙ ab exprimente distincto.¶Ad aliā probationē dico ꝙ verbū pōt dicere expressionem distinctā ab exprmēte ⁊ hoc est relatio realis vbi.Alio mō pt dicere determinationē ei⁹de,quo est ⁊ sic cōcedo ꝙ verbū est notitia declaratiua essentie.sicut verbum in nobis est declaratiuū illius qd diffinit.¶Ad argumentum dicitur ꝙ maior est falsa loquendo de alia relatione. 1.d tri.

Collatio.XIII

Utrū p naturalē inuestigationē de deo possum⁹ cognoscere qd est ? Arguit ꝙ nō sic

se h3 ad phātasmata itell'8 sicut sensus ad sensibilia.ergo nō itelligimus nisi phātasmalia.Item
Dam. Damascenus libro pmo,ca.scdo
fi. p:io Item ca.quarto. Ite3 dionysius
diony. de di.no.capitulo secundo.
de di. no.c.2 **Ad qōnem** q: q̄rit̄ q̄d est deus. Rn̄det̄ bñ q̄ est substātia incorporea 7c.sed hoc iuestigam⁹ p naturalē rōnē ergo 7 q̄d est de⁹. Itē
Aug. sup Io. Aug.sup Io.sermone primo.Cū audis de⁹ magna q̄dā suba facta est i corde tuo. ¶Ad q̄stionē p:io videnda est opinio Philosophi Dico ẜm eū q̄ notitia pma 7 ꝯfusissima que habet̄ de re ē;notitia qua scit̄ q̄d significat p nomen 7 ista est magis suppositio q̄ scia vel notitia:7 non determinat sibi esse:q: cōtingit significare q̄ non sunt.pmo posterioꝝ.Scda noti-
1.post. tia est scire si est q̄d significat̄ per nomē,si.s.aliq̄d est in natura:q: q̄d non est nou q̄rit̄ de eo nisi q̄d nois.Istud si ē ẜm eū p̄t haberi
2coñ.ii p se 7 p accidēs 7 ẜm Lincoñ.tūc habem⁹ si est p se q̄ñ habemus p spēm rei.Et p accidēs q̄ñ p spēm alteri⁹.Exemplū siq̄s esset sup lunam p se sciret eclipsim.In terra aūt:sciret p accidēs eclipsim si est sicut eū q̄ aliq̄d iterest s3 an.hoc fit iterpositio tal' nescit loquēdo de se est pmo mō ẜm eū q: q̄ vere sunt hn̄t si est facilr̄ p̄t habere de q̄d est.scdo mō si est nullo mō se h3 ad q̄d est. ¶Ex ista sententia Aristotelis null⁹ p̄t hēre cognitionem q̄d.est de deo nec de substātia p3 q̄ nō de deo q: q̄ nec de suba p̄t sic̄r q: nō cognoscim⁹ sbam p ppriā spēm.Alr̄ cognoscerem⁹ substātiā pauisl hostia ꝯsecrata.
Cōtra accidētia cōferunt magnā ptē ad cognoscēdū q̄d q̄d est 7c. Itē de deo p3 nō eum inuocaret̄ si nō sciret̄. iō dico q̄ phs sic itelligit̄ ꝯtingit de accidēte nō hr̄e ꝯceptū nisi accidēs l cōi 7 q̄d habet̄ 7 ꝯtigit hr̄e ꝯceptū illi⁹ cui iest.s3 q̄d illō est? non h3 aliq̄s ex hoc. Ideo ex spē sola accidēs hr̄ solū cōcept⁹ sube iō nec ex si est habet̄ sic cognitio q̄d est:s3 ꝯtingit scire q̄ inherētia stat ad p se stās 7 ꝯtingit hr̄e ꝯceptū p se stātis 7 hic est ꝯcept⁹ substātie:iō hn̄do si est p spēz alienā accidētis habet̄ q̄d substātie ẜm gen⁹ vlissimū 7 quātū habeo si ē sic p accidēs tm̄ de ei⁹ q̄d est.vn̄ p spēm creature cognoscim⁹ q: est 7 ēt q: est act⁹ pur⁹ 7c.iō cognoscimus de deo q̄d est p spēm alienā tn̄ ista cognitio quid est p speciē alienam nō est facialis vt res videat̄ sicut est in se.sed sicut relucet in effectu sic p3 sententia phi Modo in spāli videndū quō cognoscimus de deo vel substantia quid est.ideo vidēdū est quō substantia lucet in accidēte vel deus in creatura.Quidā dicunt q̄ substantia nō relucet in accidēte.ẜm rationē ppriā qua nō vniuocat̄ accidēti s3 ẜm rationē cōem qua vniuocat̄ accidēti ideo vt lucet et cōtinet̄ in acci dēte cōtinet̄ ẜm rōnē vniuocā sibi 7 accidenti sic est de deo 7 creatura.vn̄ deus cognoscit̄ s3 ꝯceptū vniuocū deo 7 creature ideo nō cognoscimus quid propriū.Item nullum absolutū facit cōceptū in intellectu de aliq̄ nisi ꝯtineat ipm formalr̄.sicut inferi⁹ cōtinet supius:vel vtualr̄ sicut subiectū ꝯtinet ppias passiones accidēs nō ꝯtinet substātias nec phātasma ꝯtinet deū lucutro mō ergo 7c. Itē ens ordis supioris nō relucet in ordie entis infe-

rioris nisi inferiori modo creatura vt accidés est ens inferioris ordinis: qz de⁹ & substātia. g fm ppriā rationem qua deus excellit creaturā non relucet in creatura ergo &c. Itē cognitio est p assimilationē: sed fm pprias rones nō assimilant g &c. Itē qñ facimus attributiões ad deū remouem⁹ a pfectiōib⁹ impfectiões in creatura: & illud qd remanet attribuimus deo qro si illud remanēs sit vniuocū deo & creature si sic habeo ppositū. Si nō nō magis attribuit sapiētia deo qz lapis. Itē in ceptib⁹ vl'is habētis singularia imagiabilia ppa possum⁹ stare fixi. nō aūt in non habentibus, veritas non hz ppriū singulare imaginabile fm Augustinū Cū audis veritas nati qre quid vitas statim obijciūt phātasmata &c. Itez ois intellectus certus de vno ceptu & dubi⁹ de duob⁹ hz vnū cōmunē neutrū aut intellectus simul eēt certus & dubius de eodē phi certi fuerūt de pmo pncipio qd est ens. dubij aūt an hoc ens &c. & iō stabant in ceptu vno certo preter vtrūqz dubiuz. Itē ois ceptus communis indeterminatus a quo si descenderet in determinatos pdicat de eis p se & in qd pdicat vniuoce de eis. hmōi est ceptus entis respectu dei & creature. Ad aliō de vnitate dico qz licz nō hz singulare ppriū in intellectu habet tñ aliud singularem communem. Ad illud de ceptu certo & dubio dico: qz cclusio est vā ens hz ceptū vnū fm qd vnitate. s. aggregationis & confusionis non tamen vnitate: vniuocationis. ¶ Ad aliud ceptus nō remanet in eis vn⁹ simpliciter sz vnitate confusionis.

Ad qōnē dico qz nō possumus intelligere deū qd est faciľr p spēz creature: sz tñ fm ceptū ppriū qd est vniuocus creature: sed vt excellit creaturā ex creatura āt possum⁹ itelligere qz creator est: sed nō qd est. hic cognoscēdo qd pducit de nihilo & est actus purus itelligibilis & qntū sic cognosco cognito de eo si est tñ cognosco cognito de eo qd est. & sic habebo diffinitionē de eo: sz fm hoc intellectus nr vertēdo sz ad partez diffinitionis habemus quid vtualr creature: tñ qz animus nō stat in ista parte abstrahit a deo istos conceptus & stat p ignorātiā & negationem. & hec est vera cognitio quā habemus de deo hic. Dictum est qz cognoscimus de deo quid est. Cōtra supeminētissimi sunt sup bonū &c. fz Dyo. ca. tertio illi cōceptus remouent a deo. ergo nō sunt qditatiui & pprij cōceptus dei. Dico qz ceptus cclusi p modum cplexionis cueniunt deo. nec conueniūt creature huiusmodi sunt ceptus compositi: non aūt simplices ceptus: cuiusmodi sunt cept⁹ entis boni &c. Nā tales ceptus dicunt vniuoce de deo & creatura. Dyonisius.

Ad argumētum dico qz duplex est remotio vna a deo: alia ab aīo. Exemplū si occurrat ceptus ebrij vel supbi remouet a deo. si aūt ocurrat sup bonum huiusmodi dz remoueri ab aīo: qz per hoc intellect⁹ intelligit aliqd cpositū sz intendit aliquid aliud amare: qd est simplr simplex. Sed quia prim⁹ modus super bonum &c. est modus compositus non placet animo. ideo

stat in ignorãtia iõ lz i altissimo ꝯceptu nihil cõcipimus nisi mõ cõposito tñ intẽdimus cõceptus simplr simplicẽ: qꝛ illũ hẽmus in cõi tm̃ ꝛ ꝯfusissimũ ꝛ cõem deo ꝛ creature. ¶ Qđ ens nõ sit cõe vir-tualr ꝓbo: nulla intẽtio vniuoca statim est in sua inferiora: sed de-scẽdit i ea ꝑ addita vt aial nõ est statiȝ hõ ꝛ asin⁹ sȝ descẽdit in ea ꝑ differẽtias. ꝛ ita ꝑ addita. ğ ẽt si est vniuocũ substãtie ꝛ accñti nõ est statim substãtia ꝛ accñs sȝ descẽdit in ea ꝑ differẽtias. q̃ro igr̃ vtrũ predicet̃ de illis differẽ-tijs in qđ vel nõ. Si sic ğ nõ sunt differẽtie silr tũc ille cũ includãt ens quiditatiue erũt differentes alijs differẽtijs ꝛ nõ primo diuer-se. ꝛ de illis differẽtijs silr est q̃rẽ-dũ. Si dicas nõ. ğ cũ ens hȝ diffe-rentias ꝛ non predicat̃ de eis in qđ ꝑte est gen⁹. Itẽ oẽ diuisibile diuidit̃ i diuisiõe primaria diui-siõe bimẽbri fm Boe. lib. diuisio-nũ. Silr hoc pȝ ꝑ rõnẽ: qꝛ ols di-uisio ẽ monade i m eẽntialẽ ꝑti-tionẽ: sȝ pria diuisio entis ẽ i de-cẽ gña. ğ nõ ẽ vnũ. Dices diuidit̃ in ens in alio ꝛ in ens nõ i alio. Boeti⁹

Cõtra iõ intẽtio entis est vniuoca substãtie ꝛ accidẽti scđm te: qꝛ substantia nõ ꝯcipitur nisi ꝑ speciẽ accidentis iõ scđȝ modũ vniuocũ ꝯtinet ergo ꝑ oppositũ cũ nouẽ accñtia ꝯcipiant ꝑ spẽs ꝓprias ꝯcipiant̃ Itẽ intẽtio vniuoca nõ descẽdit i alteꝝ vniuocatoꝝ cãliter mediã-te alia altera vniuoco. verbi gr̃a aial eque descẽdit in hoiem ꝛ in asinũ ita ꝙ neutruȝ est cã aialis descendendi in alteꝝ. Hoc pȝ rõ-ne: qꝛ alr differẽtie nõ eẽnt coeue in gñe. Silr nec essent in potẽtia in gñe sed in actu: qꝛ sumo signũ

nature in q̃ intelligo aial in alio signo imediate itelligere possuȝ asinũ: sȝ nõ sic. si hõ pri⁹ intellige-ret̃: qꝛ est cã intelligendi asinũ si-det̃ oppositũ, in prio signo intel-ligere holem ꝛ in ꝯceptu aialis: intelligeret̃ hõ. ergo ꝛc. sȝ ens est talis intẽtio qꝛ nõ ꝯtingit descẽ-dere ab eo in ens creatũ analo-gũ nisi mediãte intellcu entis qđ est de⁹. ergo nõ est vniuocũ eis. Probatio minoris in intellcu ei hui⁹ inq̃ꝝtum hec. s. creatura in-cludit̃ respectus ad ipm deũ cu-ius ꝑticipatione est nõ eñ est in-telligibilis nisi vt includit respe-ctum ad deũ: sȝ deus intelligit̃ si-ne respectu sȝ vnũqđq3 includẽs aliud ꝛ nõ ecõuerso posterius est eo: iõ ordine tali descendẽdo ab ente ad hoc ens opȝ descendere mediãte ipo intellecto. Itẽ ꝑ na-turã indeterminata sunt pri⁹ in-tellecta: hmõi est de⁹: qꝛ ens ana-logũ ad decẽ est indeterminatuȝ sȝ determiabile ꝑ modos de⁹ ãt nõ est determinabilis. ergo ma-gis est indeterminat⁹ Itẽ ponat̃ ꝙ aliqs hẽat ꝯceptũ iusti in cõi ꝛ nõdum inuestigatũ ꝛ occurrat sibi an hec actio sit iusta per ap-plicationẽ ad ipm iustũ. ergo ip-sum iustũ icludit̃ in ꝯceptu iusti in cõi. minor pȝ ꝑ Aug. 6. de tri-nitate querit an act⁹ sit ꝑfectior ꝛ applicat ad ipm pulchrũ. i. deũ q̃ est pulcher: ꝛ prius nõ habuit ꝯceptum pulchri nisi in cõi. ergo ꝯceptus ipsi⁹ iusti. i. dei includit̃ in ꝯceptu iusti in cõi. Dices non põt applicari ad iustũ in cõi nisi prius sciat ipm iustum. Aug 6. de trini

Cõtra loqueris eum pulchrum ꝛ nõ nosti eum prius cũ inuenis eũ iustuȝ nescis: an inuenisti nisi intellige

tec̃ in iusto in cõi ergo in iustuz in cõi includit ipm iustũ. Ad rõnes alias que fiũt in oppositum scz ꝙ ens sit vniuocũ: q: in omni gñe est primũ simplicissimũ. sz primũ oĩum est ens. ergo simplicissimũ ⁊ sic vniuocum. Solutio primũ obm intell'ʼs põt dici p̃mũ prioritate adequationis: vel cõitatis. Alio mõ prioritate gñationis vel aduersionis: quo primo aduerto: vel prioritate virtutis i cuius. s. virtute intelligo oĩa. sic eẽntia diuina est primũ: obiectũ sui intell'ʼs primo mõ est ens cõissimũ obiectũ scðo est nũc vnum nũc aliud qð. s. vehemẽtius immutat intell'm primo primũ obiectũ v̄tute nõ hz viator: sicut dicũt quidẽ. Sed hoc est falsum q: hz ipm eẽ qð est pelagus primũ cãlitate. s. de⁹ q̇ pri⁹ intelligit̃ ꝙ̃ infinite v̄tutis: qð pz pri⁹ q: illð est alið q̇dcũq: prius inq̃ naturalr ⁊ cãliter. Tũc dico p̄oritas v̄tutis est prioritas simplr. alie vero prioritates sũt p̄oritates scðm q̇d ideo ens nõ est simplicissimũ sed ens.

Cõtra hoc ꝓbatio: q: creatura ð: relatiue ad deum. ergo non intelligitur nisi deus prius intelligat̃ silr ꝑ creaturã intelligimus deũ nec eũ intelligimus nisi sup creaturã ergo nõ pri⁹ intelligit̃ de⁹ ꝙ̃ creatura Dico nõ video colorẽ nisi vidẽdo lucem. ⁊ lux facit videre colorez. ⁊ lux est primũ cãlitate tñ talis: oculus posset eẽ q̇ videret lucez in se silr talis ocul⁹ mẽtalis posset eẽ q̇ videret in se sicut eñ color est cã scða. quare video lucez tñ lux ẽ cã pria sic intell'ʼs ⁊c. Itẽ arguo sic vni⁹ potẽtie vnũ est obiectũ primũ simplr. Itẽ oĩs cõceptus indeterminatus qð descẽdit in iferiora ⁊ est vn⁹ in eis: est vniuoc⁹ vt pz de aĩali. tal' est ɔceptus entis q: p̄dicat̃ ð eis i q̇d.

Collatio. xiiij.

VTrũ volũtas naturalr determinet̃ ad aliq̇d volẽdũ: ꝙ sic Au. 12. de tri. c. 8. ad volẽdũ beatitudinez nã ɔpellit. Itẽ potẽtia hz nãlem habitudinẽ ad actũ ⁊ obm: q: cadit in sua diffinitiõe. sz diffinitio indicat q̇d est eẽ rei. sz hr̃e naturalẽ habitudinẽ ⁊ nãlr determinari. g̃ ⁊c. Itẽ q̇ ɔueniũt oĩbus ⁊ vniformiter cõueniũt ex suis p̄ncipijs nature. sed velle beatitudinẽ conuenit oĩb⁹ ⁊ appetũt oẽs: oẽs beatitudinẽ. 1. ethi. Itez mobile ⁊ ɔtingẽs reducit̃ ad imobile ⁊ necessariũ sicut notitia ɔclusionis ɔtingẽtis ad notitiã principij necessario ⁊ imobilr noti. g̃ silr in voluntate. Itẽ aĩa est naturaliter capax beatitudinis sed nulla creatura capax alicui⁹ boni caret naturali motu. ad illud alr natura deficeret i necessarijs Itẽ omne generans determinat gñatum ad motũ quo conat̃ aliqñ ɔiungi cũ generãte. ergo de⁹ creans determinat sic volũtatez vt conet̃ ⁊c. Itẽ spẽaliter de deo arguit̃ sic. gloriosius hr̃ qð hr̃ necessitate nãe ꝙ̃ eodẽ hr̃ alr. sz de⁹ vult se gloriosissime. g̃ ⁊c. Itẽ dei volũtas est ei⁹ itell'ʼs re ⁊ intẽtione si igit̃ intell'ʼs itelligit mõ nãe voluntas vult modo nature.

Cõtra principiũ vt natura ð: ꝯ̃ principium vt intell'ʼs scðo phy. sz intell'ʼs est natura vt principiũ. ergo ⁊c. Itẽ

peccare est laudabile iō non auffertur per statum nobilissimum.

Cōtra 12. de ciuita. ca. 11. Itē cur deus hō. a. c. 10. Itē si qs vidēs deū p essentiā nō pōt nō velle vt dictū ē magis vidēs & valēs nō pōt. ¶ Dicēdū q non scdm sanctos. Cā assignat a qbusdā ex pte dei tm̄. q: de⁹ vult q angelus ferat ptinue sic mō fert. vñ. 2. cōfes. c. 12. de ci. c. vlt. ¶ Cōtra ponat q de⁹ dimittat angelū sibi ppi sub gñali influētia. & q angel⁹ hēret habitū glie & videret deū p eēntiā. angelus nō posset peccare. nec eū velle nec aliqd sibi pponeē nec eū min⁹ velle. pt3 pmū. §. Alij dicūt secura scia de nō cadēdo qđ est de rōne illi⁹ status. ¶ Cōtra etsi nō eēt certitudo de ei⁹ rōne adhuc pp̄ter eādē rationē q pmo nō posset peccare. Alij dicūt charitas q est donū gratuitū est rō impeccabilis. Illud nō v3 q: tūc volūtas nō eēt libera. Charitas em̄ vie et patrie sunt eiusdē rōnis. & eadē que est in via est in patria. q: nūq3 excedit fm Aplm prime ad Cor. 12. ergo sequit q charitas imobilitabit volūtatē in via sicut i pria et sic nō pōt volūtas ad oppositū in via nec peccare. Itē illud donū inclinat p modū nature nec libere q̄tū est de se. ergo volūtas necessitat p illā formā inclinātem p modū nature. Aly dicunt cām ex pte volūtatis effrenate ferentis se in deū: & ecōuerso de demonib⁹. ¶ Cōtra in priori p naturā q beat⁹ videt deū añ velle effrenatū h3 velle. iō prior est impossibilitas peccādi q̄ effrenatio ferēdi. Ideo dico q q̄tuor pcurrūt ad volēdū deū in illo priori p essentiā visum. vez cōtinua exhibitio

Apl'a ad co. 12.

pñtie & eminētia obi visi p essentiā & cā ptinue ptēplationis. quocūq3 em̄ vertit eēntia ad videdū res in pprio gñe videt deū p eēntiā. ¶ Cōtinua cōtēplatio obiecti & cōtinua fruitio in volūtate. Ista ptinua imp̄ssio ē quasi pondus inclinās voluntatē exercere aliquē actū in obiectū. ¶ Contra istud pōdus inclinat p modū nature. g necessitat eā. et sic nō manet libera. Dico q ista necessitas nō est violētie s3 inutabilitatis.

Cōtra est ab agēte extrinseco. Dico q illud extrinsecū magis h3 rōnem finis q̄ efficientis. et si se hēat in rōne efficiētis. nō tñ infert violētiam q: violēter est cui⁹ cā est extrinseca et passum nō cōfert vim s3 hec volūtas pfert. q: h3 i obiecto cur ipm sup oia velit et nō h3 cur ab eo resiliat. vel cur ad aliud cōnertatur. & sic ipm necessario vult et est impeccabilis. primo q: mobili reducto ad actū pfectū vbi nulla est priuatio necessario quiescit s3 volūtas sic videns & amās deū reducit ad actū perfectū vbi nulla est priuatio. ergo pbatio minoris. q: motus est act⁹ entis in potentia ad terminū quo priuat mobile. reducto igit mobili ad terminū vbi nulla est priuatio iā nō pt eē mot⁹. Itē vltimate quietatū vlteri⁹ nō mouet. s3 volūtas in vltio fine habito vltiate quietat. ergo. Itē oē bonū reficit aliquo mō voluntatē. ergo. infinitū bonū habitū ifinite reficit. ergo. Item Ans. de casu diaboli. beati adepti sunt qcq3 &c. Itē Boetius de pso. in pncipio. Ad primū potētia ē in dispone ti. i. extra priuatione sic q nō pt i oppositū actū. Ad aliud laudabile est scdm q

posse peccare: sz nō simplr iō aufert. ¶ Utrū igit q sic necessario vult etiā libere vult q nō. Augustinus in enchiriō. bonū z malū fm rōnes spāles nō ɔpatiunt se: nec vitiū cū virtute: sz libertas et necessitas opponunt sicut bonū z malū. ergo nō in eodē. Itē de libero arbi. Iō volūtas nra est libera qz in ptāte nra: sic nō est in ptāte nra qd necio vult. Itē volūtas ē potētia realis. ergo valet ad opposita: sed respectu illoꝝ q necessario vult nō valet in oppositū. Ad opposita pz ex dictis: tū qz tū necessitas vt sic nō tollat libertatē vel diminuat: dico q nō malū est in deo: qz necessario vult se: nec pōt non velle se: tū libere vult se fm Aug. 22. de ciui. ca. 11. ɔ stoycos. Sed vna necessitas icludit subiectionē alteri siue extrinseco siue intrinseco ɔuenieti vel inferenti vim necessitas talis repugnat libertati z dicit seruitutem: in q sic mouent ab extrīseco nō mouent libere vt picceta: nec que mouent ab extrinseco fm ipedimētū nature: vt grauia z leuia nō mouētur libere: qz nā ɔueniēs ab extrīseco cū ipetu mouet ea: hec necessitas includit subiectionē. Alia ē necessitas spontanea in actu nō ɔueniens: z illa stat cū libertate.

Aug. 6 ciui. c. 11.

Necessitas act9 volūtati.

Collatio. XVI

Utrū appreheso sin vlī sine vltimo volūtas possit nō velle illū: dico q velle sumit large p qua cūqz inclinatione impressa siue a deo siue a quocunqz in ea: vnde potest aliquid esse impressum in voluntate non quo elicit velle: sed quo inclinat velle.

Cōtra illud impssum est velle aliquo mō: vñ Augu. sup illud. Inclina cor meū. Cor iclinari est velle: sz delectatio est inclinatio. ergo velle ɔñter sumit p inclinatiōe siue delectatione aliqn p actu elicito: z nō est tñ actus elicitus. ergo velle sumit large p omi inclinatione passiua impressa a deo: z sic inclinatio nō est in ptāte volūtatis: qm tangatur fm Augu. nō est in volūtate nra quin visis tāgamur vñ aliq passio fit in volūtate q non est in ptāte volūtatis. Silr Anselmus de cōcor. z predesti. de9 impressit affectiōes in volūtate p quas ipresso quō iclinat ad illud: sic nō est actus elicitus sz passiua inclinatio. Silr sumit velle p actu elicito. sic igit sumpto pōt dici q voluntas apprehēso fine in vlī pōt nō velle illū vno mō: qz lz idē sit bonū in cōi et in pticulari z si sit apprehēsum in cōi: nō tñ l particulari: z sic ab illo potest volūtas auerti. Alio mō potest itelligi q volūtas pōt velle oppositū boni in cōi apprehensi z nolle illud. s. bonū in cōi. Sed hoc est ipossibile fm Augu. 14. de trini. c. 8. z in enchiō. c. 9. Aliter pōt intelligi q voluntas est ibi libera ad actum sc3 elicere vel nō elicere: ita q bono in cōi apprehēso voluntas est in potētia actum oēm suspendere: et ita nec nollo nec volo.

Aug. super psalmum

Ans. 6 cōco.

Aug. 14. de tri. c. 8.

Cōtra illud suspēdere vel est agere vel nō: si est agere. ergo dicis opposita: qz sic suspēderet etiā oēm actū suspendēdi. si nō ē agere. ¶ Cōtra. ipressio facta ab obiecto in voluntate est pondus z inclinatio: sz omne pondus inclināns necessitat incli-

naturaliter suum nisi inclinatum renitatur sed non renititur nisi per actum etc. Item si volutas non esset libera tale pondus in ea necessitaret eam sed si voluntas nullam libertatem exerceat agendo sic se habet pondus ad eam ut non liberam. ergo necessitaret eam. Item si potest nullum actum exercere: hoc est inquantum liberat et tunc includitur in ratione libertatis posse non velle. hoc est falsum: voluntas tamen dei semper est in actu et tamen est libera. ¶ Ad primum in oppositum nihil tamen substantie voluntati sicut voluntas. sed sicut actus intellectus est in potestate voluntatis: ita voluntas quare potest divertere actum volendi sicut intelligendi non tamen omnem actum suspendere. Ad aliud agens ita quod per nullam potestatem potest non agere necessario agit: voluntas autem potest divertere intellectum et se: et per consequens ad aliud: ideo licet necessitetur stante consideratione: non tamen simpliciter sicut visus a calore vel luce: et sic nullum actum eliciet: quia nullum actum elicit nisi per aliquid impressum ab obiecto: et ideo eque. ut quia necessitatur respectu omnium: sed impressum in voluntate est tamen inclinans ideo voluntas numquam necessitatur ab obiecto: tamen magis inclinatur respectu finis quam respectu alterius obiecti: ita quod non potest ferri in oppositum: licet sic possit divertere ab eo non tamen repudiendo.

Ad argumentum

15. de tri. c. 41. et Ans. cur deus homo. libro. 1. c. 7. Beati angeli non possunt peccare: cuius oppositum videtur tenere. Si enim possunt non velle possunt peccare peccato omissionis. Et isti dicerent forte licet deliberate voluntatis possint non velle deum: tamen quia deus tenet eos in beatitudine ut efficiens non possunt peccare. ¶ Aliqui assignant causam quare non possunt peccare beati a parte voluntatis. Aliqui dicunt quod causa est voluntas dei confirmans et efficiens: ita quod non possunt velle oppositum illius quod deus vult. hoc habetur secundum Aug. 12. confes. et 22. de ciui. c. vlti. Aliqui dicunt causam ex parte obiecti beatitudinis non ut efficiens. intellectus enim beatus videt diuinam essentiam per essentiam: quia deus per essentiam presens est intellectui beato: ideo quocumque verterit se videt beatus deum ex quo potest videre deum per essentiam; et deus est ubique ideo quocumque verterit se videt deum. Ergo si voluntas beati habentis deum presentem in intellectu informata charitate potest non velle deum: hoc erit: vel nullum actum eliciendo erga deum: hoc improbatum est prius an divertendo intellectum non cogitando de deo: hoc improbatum est modo: quia quocumque vertit ad videndum Alia etiam in genere. probo videt deum aut hoc est: quia potest nolle deum in preponendo aliud sibi: hoc impossibile. Probatio. quia voluntas preponit aliquid alii vel non vult aliquid hic est propter aliquid. Cur secundum Anselmum de veritate: sed deo viso per essentiam nulla potest apparere ratio nolendi ipsum vel preponendi aliquid sibi. Probatio. quia hoc non esset nisi quia hoc cui aliquid preponitur est malum simpliciter: vel quia non est bonum in se sed aliud est simpliciter bonum et essentia le bonum: vel ita quod utrumque est bonum sed alterum melius: vel quod sint equalia bona: et voluntas potest preponere unum alteri: sed nullum istorum contingit in proposito: quia omne bonum includitur in hoc bono melius quam in se.

Aug. de conf. 12. et 22. de ciui. c. vlti.

Ansel.

Ad argumentum

illorum idem principium actuum et eodem modo se habens non aliquando elicit

actum cōtingentē aliq̄ñ necessarium:dico hoc est p mutationem in alio facta q̄ in pncipio vel obiecto.principiū pri⁹ agens ꝯtingēter post necessario agit:vt moriēs in charitate est btūs:voluntas non mutat̄ nec charitas:nec obm diligā tunc deū sicut mō tñ tūc necessario: nō ꝯtingenter pp realē mutationē factā in intellectu:fides mō erit tūc visio: tamē obiectum non mutatur:sed alio modo se h₃ ad voluntatem.

Ad scdm si volūtas fertur necessario in patria in deū quid facit necessitatē?dico non potest non velle deū ibi:neq̧ nullū actū exercendo circa hunc:sed circa aliū exercēdo neq̧ adimēdo: causa primi est:quia nō posset nisi p libertatē hoc ⁊ tūc per exercitiu₃: ⁊ ita per actū:causa scdi est: q₂ intellectus semp est presens voluntati [illegible]mouens ⁊ imprimens:q: nō pōt per libertatē nō imprimere ⁊ inclinare ad velle deum:pt₃ prius. ideo respectu illius nō est liber. Similiter causa tertij est idem.

Colla. XVII.

Utrum voluntas necessario velit vltimū finē sibi ostensum a rōne. Dicit̄ q̄ sic quia illud in se h₃ oēm rōnem appetibilis ⁊ nullā rōnē fugibilis necessario appetit̄ a volūtate:nam iō voluntas nō necessario sed variabiliter vult aliud:q₂ rōnē aliquā fugibilis h₃ ⁊ nō h₃ rōnem appetibilis:s₃ vltimus finis est hmōi: hic eñ vocam⁹ vltimū finē qđ ꝯtinet in se oēm rōnē appetibilis vel appetitiuitatis et nihil fugibilis:iō volūtas necessario vult vltimū finē in vl̄a acceptum in bonum sub rōne boni.

Cōtra omne agēs necessario eadē necessitate qua agit remouet phibens si sit in ptāte sua ipm amouere: vt p₃ de graui supposito trabi:s₃ impediēs voluntatē ad volendū vltimū finē est nō ꝯsideratio itellectus: si igit̄ volūtas necessario vult vltimū finē necessario amouebit impedimentū nō cōsideratiōis ꝯuertēdo necessario intellectū ad ꝯsiderandū vltimū finē.& intell's necessario ꝯsiderabit vltimū finē qđ est impoſſe. Dr q̄ maior si vera est veritatē h₃ de agēte necessario qđ eadē actione aget ppriā actionē ⁊ remouet prohibens:vt p₃ in exēplo de graui qđ eadē actione qua mouet se deorsum frāgit trabē si pōt. Nūc aūt volūtas alia actione vult vltimū finē ⁊ alia intellectu₃ intelligere vltimū finē cui īperat cōsiderare vltimū finē:⁊ iō nō o₃ q̄ necessario velit intellectū intelligere vltimum finē:l₃ necessario velit vltimum finem sibi ostensum.

Cōtra maior pbatur siue tale agens agat ppriam actionē ⁊ amouet phibēs vna actiōe siue duab⁹ qm̄ agens qđ necessario agit nec io amouet omne incōpossibile impediens sua₃ actionē siue cui⁹ amotione nō pōt agere si pōt illud amouere:q₂ si pōt illud icōpossibile impediēs amouere et nō necessario amouet.tñ non pōt agere stante illo incōpossibili impediente seqtur q̄ illud agēs nō necessario agit quantū est ex pte sui: et hoc p₃ de ligno necessario calefaciente:q̄ si non pōt calefacere nisi de

siccãdo auferẽdo humidũ impediens necessario desiccat: lȝ alia actiõe desiccet ꝛ calefaciat: si igit͛ volũtas necessario velit quãtum est ex se vltimũ finẽ ꝛ nõ põt illũ velle nisi ꝯsiderãdo ipm: seqtur ꝙ volũtas necessario mouebit itellectũ ad ꝯsiderãduȝ vltimũ finẽ. ¶ Preterea ꝙ dr̃ postea ꝙ alia volitione volũtas vult finẽ vltimuȝ ꝛ intellectũ intelligere ipm: hoc nõ est verũ: qꝛ ẜm Aug. eodẽ actu quo volũtas ꝯplacet sibi in obiecto aliquo copulat potentiã cum ipso obiecto sicut eodẽ actu quo volũtas delectat͛ in vidẽdo aliqd obiectũ: vult visum videre illud obiectũ ꝛ copulat visum cum tali obiecto. ergo eodẽ actu volũtas vult finẽ vltimũ: ꝛ intellectũ itelligere finẽ vltimũ. ¶ Ad primum hoꝝ ꝙ agens qd necessario agit necessario amouet: ipediẽs actionem suã: lȝ alia actiõe dr̃: qd hoc est verũ qñ agẽs ẜm eũdẽ moduȝ fert͛ in vtrũqȝ: cui⁹ oppositũ accidit in ꝓposito: qꝛ ẜm aliũ modũ volũtas fert͛ in finẽ ꝛ ẜm aliũ i ea q̃ sunt ad finẽ: qꝛ libere in ea que sunt ad finẽ. sȝ necessario in finẽ.

Cõtra maior illa ꝓbatur vl'r sic: si aliqua extrema sunt cõnexa p aliq̃ media: si illa ꝯnexio extremoꝝ sit necessaria: opȝ ꝙ media ex qb⁹ depẽdet ꝯnexio extremoꝝ sint necessaria: qꝛ si ista media essent ꝯtingẽtia ꝛ ꝯnexio ex illis dependẽs necessaria necessariũ depẽderet a contingẽti: qd est impl'e: si igit͛ volũtas ꝛ obm qd est vltim⁹ finis necessario ꝯnectunt͛ ꝯnexio hȝ media ꝑcedẽtia ex qb⁹ dependet vt actũ volũtatis ꝛ actũ intellect⁹ sequitur ꝙ act⁹ intellect⁹ respectu cuiusdam obiecti erit necessari⁹. ¶ Dicit͛ ꝙ necessitas duplex ẽ absoluta ꝛ cõditionalis siue presuppositiõis ꝛ ꝑñc: qñ aũt aliq̃ extrema ꝯnectunt͛ necessario necessitate absoluta p aliq̃ media: opȝ ꝙ illa media sint necessaria sicut ꝓbat rõ: sȝ qñ extrema ꝯnectunt͛ i necessitate nõ absoluta sȝ ꝯditiõata vt stãte medio ꝑdicto: tũc nõ opȝ media esse necessaria absolute. Sic aũt ẽ i ꝓposito ꝙ volũtas nõ vult finẽ vltimũ necessario necessitate absoluta: tũc enĩ sp̄ vellet finẽ vltimũ: sȝ tm̃ necessitate ꝯditiõata: puta dũ intell's ostẽdit volũtati intell'm qd est finis vltim⁹: vñ nõ q̃rit͛ an volũtas necessario velit finẽ vltimũ sȝ an necessario velit finẽ vltimũ sibi ostẽsum ab itellectu. Et p hoc pȝ rñsio ad rõnẽ ꝑncipalẽ. oẽ agẽs necessario necessitate absoluta eadem necessitate remouet ꝓhibẽs si aũt necessitate ꝯditionata: tũc nõ necessario remouet͛ ꝓhibẽs.

Cõtra oẽ agẽs necessariũ agit p principium sibi intrinsecũ: sed act⁹ itelligẽdi quo ostendit͛ volũtati vltim⁹ finis nõ ẽ ꝑncipiũ intrinsecũ volũtati: ergo volũtas nõ necessario vult vltimũ finẽ ꝓpter ostẽsionẽ entis in intellectu. ¶ Preterea rõ prior adhuc vr̃ stare agens qd necessario agit q̃tum est ex natura sua: lȝ non absoluta necessitate agat eadem necessitate si põt remouet prohibẽs: sicut ignis q̃ agit non necessitate absoluta: qꝛ sic semper ageret: nec sua actio tunc posset impediri: sȝ necessitate ꝯditionata vt si passum dispondiuȝ sit sibi approximatũ: qd quãtum est ex se necessario agit eadẽ necessitate amouet impediẽs suã actionẽ si potest. Et ꝓbat͛ sicut primũ: qꝛ si põt impediens suam actionem

amouere ⁊ nõ necessario amouet igit̃ ꝯtingẽter se hꝫ circa amotionẽ illius. cũ igit̃ actio sua ꝓpria circa ꝓpriũ obiectũ depẽdeat ex actiõe illi⁹. sequit̃ ꝙ ꝯtingẽter se habeat ad suã actionẽ ꝓpriaꝫ ex se. ⁊ nõ necessario q̃tuꝫ est ex sua natura: sed volũtas quãtũ est ex sua natura fertur in vltimũ finẽ ſm hãc opinionẽ. ita ꝙ quãtũ est ex pte sua necessario vult finẽ vltimũ. ḡ quãtũ est ex pte sua necessario amouet nõ ꝯsiderationẽ intellectus impediẽtẽ actionẽ suaꝫ ꝯuertẽdo necessario intellectum ad ꝯsiderãdum de vltimo fine.

Cõfirmat̃ hec rõ sub alia forma sic. agẽs. qđ necessario agit q̃tuꝫ est ex pte sua eadẽ necessitate facit obm suũ sibi esse pñs si potest sine quo nõ agit: vt ptꝫ de igne q̃ si põt necessario faceret cõbustibile sibi esse pñs: ⁊ hoc pꝫ etiã de adamãte: qđ eadẽ necessitate attrahit sibi ferrũ qua agit in ferrũ cõiũgẽdo ipm sibi. si ꝟo volũtas quãtũ est ex parte sua necessario vult vltimũ finẽ eadẽ necessitate faciet illud obiectũ: q2 est vltim⁹ finis sibi presentari per itellectũ cum hoc põt. ergo necessario tenebit intellectũ in ꝯsideratione vltimis finis quãtum est ex se. sicut adamas tenet ferrũ. ¶ Ad primũ istoꝝ dicitur ꝙ agẽs qđ necessario agit quãtum est ex parte sua agit ꝑ principium intrinsecũ sibi cõpletiue: tamẽ põt agere ꝑ principium extrinsecum dispositiue. ⁊ sic volũtas agit dispositiue per intellectum sibi ostẽdentem vltimum finem.

Cõtra agẽs qđ in se hꝫ totam cãm sue actionis nõ depẽdet ab alio in agẽdo: sed volũtas si necessario vult vltimũ finẽ hꝫ i se totã cãm sue actionis: q2 ipsa sola agit suã actionẽ ⁊ eãdẽ recipit. igitur i agẽdo suã actionẽ nõ depẽdet ab intellectu. Dicitur ꝙ agẽs qđ hꝫ in se totaꝫ cãm sue actionis completiuam ⁊ dispositiuã nõ depẽdet ab alio. sꝫ sic nõ est in proposito. cũ actio intellectus sit dispositiua respectu actionis volũtatis.

Cõtra necessitas agẽdi pñcipalis agẽtis totaliter est in principali agẽte. quia si nõ totaliter sed partim in principali agẽte ⁊ partim in extra ergo agẽs principale ꝙ necessario ageret ꝑ illud qđ est extra ipꝫ: qđ est impossibile. Ad illud principale põt dici sic: ꝙ aliqđ agẽs est quod ex natura sua sic necessario agit ꝙ propriã actionẽ impedire nõ põt nec directe suspẽdẽdo propriã actionẽ. Nec indirecte agẽdo circa aliud qđ impedit actionẽ circa ꝓpriũ obiectũ ⁊ de tali agẽte vniuersaliter vr̃ esse verũ ꝙ agẽs qđ ex natura sua necessario agit necessario amouet impedimẽtuꝫ suũ si põt: sicut pꝫ in omnib⁹ naturalr̃ agẽtibus. Aliquod ꝟo est agens qđ necessario q̃tum est ex pte sua aliqđ obiectuꝫ circa qđ lꝫ directe nõ possit ipedire ꝓpriam actionẽ cã suspẽdẽdo. q2 hoc icludit cõtradictionẽ ꝙ aliqđ agens necessario agat quãtum est ex natura sua: ⁊ tñ ꝙ ex natura sua potest suspẽdere propriam actionẽ. indirecte. tamẽ põt propriã actionem impedire agẽdo circa aliud ⁊ huiusmodi agens est sola volũtas que quantum est ex parte sui necessario tendit in vltimum finem in vniuersali sibi ostensum. que licet nõ possit ꝓpriam actionem

nem impedire eam directe suspē dendo:tñ pōt eam indirecte īpe dire agēdo circa intellectū preci piēdo sibi de vltimo fine nō cōsi derare cōuertēdo ipz ad aliud in telligēdum:ꝛ sic qꝛ nō est tūc vlti mus finis cognitus nō potest vo luntas illū velle. Et ꝑ hoc ad ma io:em rōnis est dicendū ꝙ agēs qd sic necessario agit ex se ꝙ ī po testate sua nō est impedire ꝓpriā actionē directe nec indirecte ea dem necessitate amouet impedi mentū sue actionis:sz nō est ve ꝛ de agēte qd sic necessario agit ꝙ in ptāte sua ē indirecte suā actio nē impedire cuiusmodi est volū tas. Sz ꝯtra hoc arguit̄ agēs qd ex natura sua necessario ꝑ actio nem suā tēdit in obiectum deter minatum quātū est de se nō pōt auertere se ab actiōe respectu ta lis obiecti.hec em̄ vr̄ esse manife sta:qꝛ ꝑdicatū includit̄ in subie cto.si em̄ agēs quātum est de se possit auertere se ab actione circa vnū obiectū de se:quātū ē de na tura sua:nō determinat̄ ad actio nem respectu illi⁹ obiecti:sed vo lūtas volēs vltimū finē sibi osten sum ex volūtate sua pōt auertere se ab actu volēdi vltimū finē quia potest impedire intellectui vt nō cōsideret vltimū finē:sed aliō ob iectū vt concessum est:ꝛ ita pōt se auertere a volitione vltimi finis: igit̄ volūtas ex sua natura quan tum est de se nō determinatur ad volēdum vltimū finē necessario. ¶ Preterea volūtas volēs vltimū finē sibi ostēsum pōt ex se velle ꝛ nō velle vltimū finē sibi ostensuz ꝯña ꝓbatur ex opposito:qm̄ si vo lūtas de necessitate vult aliquid quātū est ex se vult se velle illud. Añs ꝓbatur. qꝛ volūtas volens vltimū finē sibi ostēsum pōt auer tere intellectū a ꝯsideratione illi⁹ finis ostensi:sed nō auertit intelle ctum a ꝯsideratione vltimi finis nisi qꝛ vult se non velle vltimum finē:sz aliud obiectū:quādiu em̄ se vult velle vltimū finē intellectū nō auertit a ꝯsideratione vltimi finis.ḡ volūtas vltimū finē ostē sum sibi pōt ex se velle se nō velle illud. ¶ Preterea ois attingens suū obiectū formale ꝑ actum at tingit ipsum ſm rōnem formalē ꝛ ꝓpriā ipsius potētie:sz potētia vltima ſm rōnem suā formalem libera ē ꝛ ad vtrūlibet se hñs in eliciēdo actū:ꝑ hoc em̄ distingui tur a potētia intellectiua q̄ de se non est libera nec ad vtrūlibet se hñs nisi quatenus determinat̄ ꝑ volūtatē:obiectū aūt formale vo lūtatis ē bonū.ḡ volūtas ꝑ actuz suū libere attingit bonū sub rōne boni:libere ad vtrūlibet:ita ꝙ po test illud velle ꝛ non velle qn̄ est sibi ostensum. ¶ Preterea arguit̄ ꝯtra rōnē positiōis ꝙ nō ꝯcludat qꝛ si volūtas iō nō pōt nō velle fi nem vltimū sibi ostēsuz qꝛ in ipo nō ē aliqua rō fugibilis:sz ois rō appetibilis:cū intellect⁹ informa tus habitu in lumine fidei osten dit volūtati finē vltimū in ꝑticu lari:ꝛ hoc sub rōne summi boni in quo est ois rō appetibilis: et nulla rō fugibilis seq̄t ꝙ volūtas nō pōt nō velle vltimū finē ī ꝑti culari sibi enigmatice cognituz: ꝯña pz:qꝛ intell's in lumine fidei certitudinaliter oñdit voluntati deū vt est vltim⁹ finis:nec de hoc pl⁹ dubitat ꝙ de⁹ trin⁹ ꝛ vn⁹ ha beat in se rōnē ois appetibilis:ꝛ nullam rōnē fugibilis q̄ꝫ de fine vlti:ꝛ etiā cognoscēs finē vltimū: sic in ꝑticulari ꝑfecti⁹ cognoscit

pali agēte. nec agit nec mouet ni si īquātū mouet ab agēte pncipa li. sed agēs principale necessario agit & mouet et agēs scdariū necessario mouet cū igit agēs pnci pale mouet secūdariū nō mouet nisi qz mouet ab agēte pncipali. sequit q secūdariū agēs necessario mouebit si pncipale agēs necessario mouet. si habit9 charita tis & gre necio mouet & inclinat & necessario & pncipiū mouēdi. qz nō est forma libera sed necessario determiata ad vnū. si igr volūtas sit pncipiū scdariū agendi respcū gre. sequit q necessario mouebit & p modū nature sicut hit9 p mo dū nature īclinat in finē. ¶ Fiat igit ratio sic i forma agēs pncipa le manēs agēs pncipale quocūq sibi addito se hz mobilr sic pri9. sz volūtas īformata habitu chari tatis aut gre in pria est agēs pn cipale & manēs agēs pncipale igr īmobilitādo se hz sicut pri9 ante aduentū gre. Maior pbat p pre dicta. qm agens pncipale eo ipso q est agēs principale nō mouet ab alio ergo eo ipso q est agens pncipale īmobiliter se hz ad suā actionē sicut pri9 īpossibile ē em̄ qdcūq aliud a pncipali agēte ī mobilitare pncipale agēs. ¶ Pre terea arguit ad pncipale et cōtra positionē q volūtas non necessi tat ad volendū vltimū finē p ha bitū charitatis et gre. qz prius p naturā opz obiectū btificū oste di volūtati q̄ voluntas p habitū īclinet in illō. sz ī illo priori instā ti natura cū obiectū beatificū sit ostēsum vt cōtinēs oēm rōnē boni & appetibilis necessitat volūtatē ad eliciēdū actū volēdi circa ipm ita q nō possit nō velle ipm ergo in illo instāti nec volūtas nō po test auerti ab eo: igit ī scdo instā ti nature habitus non necessitat voluntatē ne auertat. ¶ Preterea pncipiū principale agēs ex ne cessitate hz necessariā habitudi nem ad actionē illi9 agētis: qz cū agēs nō agat nisi p pncipiū agē di opz q qualem habeat agens ad actionē suā necessariā vl ptin gentē q talē habeat habitudinē principiū agendi ad illā actionē sed volūtas beati in patria est vt agens eliciens actū volendi quo tendit in deū. aliter nō esset liber igit si beat9 in patria necessario se habeat ad volēdū vltimū finē ita q nō possit nō velle illud se quit q pncipiū agēdi illi9 actus qd est volūtas de se necessario habeat ad istū actū. ergo frustra vr ponere aliquē habitū vt volū tas imobiliter et necessario tēdit in finē vltimū. Preterea sicut ma teria se hz ad formā & actū. ita po tentia vr se habere ad obiectū: qz sicut forma est determinatiua et actuatiua materie. ita obiectum determiat & actuat potētiā: sz ma teria nō pōt ita pfici nec actuari p vnā formā qn appetat aliā & sic indifferēs ad aliā. igit nec similr potētia volitiua pōt sic determia ri p quodcūq obiectum sibi tale ostēsum quin adhuc sit mobilis & indifferēs ad illud obiectum vo lendum. ¶ Preterea nō videt q aliquis habitus habeat maiorē rōnem īmobilitādi & necessitādi volūtatem q̄ aliquis habitus re spectu alterius potentie cum vo luntas sit potētia magis libera q̄ aliqua alia potentia sed habi tus existens in intellectu nō po test sic necessitare intellectum in actu sciēdi quin aliqn possit im pediri ab actu intelligendi vnde

sin p̄hm habens habitū scientie potest impediri ab actu cōsiderā di. ergo multofortius vt vr̄ volū tas nō potest necessitari ab aliq̄ habitu ita q̄ p illū necessario ha beat actum respectu obiecti illi⁹ habitus ꝛ sic nō videt̄ q̄ volūtas p habitū charitatis necessario ve lit vltimū finem sibi ostensum.

Collatio. XIX

Utrū voluntas possit peccare eliciēdo ꝯ dictamen rōnis recte: q̄ nō vr̄. ols malus ē ignorans ex. 3. ethicoꝝ ꝯ nō ē malitia i volūtate sine ignorātia in itellc̄u. ꝯ volūtas nō pōt peccare stāte di ctatione rōnis recte. Dicit̄ q̄ est duplex ignorātia. s. p̄cedēs mali tiā ꝛ ꝯcomitās malitia ꝓ pt̄ eē i volūtate sine ignorantia p̄cedēte ꝫ nō sine ꝯcomitāte ignorātia ꝛ marie veꝝ ē de malitia radicata.

Cōtra hoc arguit̄ q̄ malitia i volūtate nō pōt cāre ignorantiā in intellectu primo: qm̄ in p̄mo instāti in quo est actus malus in voluntate est aliquod dictamē siue intellectio in intellectu p̄cedēs naturaliter actū malū i volūtate: lꝫ sit simul duratione. Illud etiam dictamē aut est rectum aut erroneū. si sit rectum habet̄ ꝓpositūꝫ q̄ p illo instāti p quo aliq̄s ē malus nō est ignorās. nō pōt dici q̄ dictamen erroneū q̄ illud sequit̄ naturalr̄ malitiā in voluntate q̄ est cā ei⁹ p responsionē ꝛ opꝫ q̄ alia intellectio precedat naturaliter actū in volūtate. Dicit̄ q̄ nō statim malitiā in volūtate sequit̄ error in rōne. sed qñ est malitia radicata illa eñ execat itellc̄m ꝛ errat circa principia practica vt. ꝺꝫ 6. ethicoꝝ ꝛ iō i p̄mo istāti i quo est malitia in volūtate est dictamē rectum in rōne: sed postq̄ꝫ est firmata tūc corrūpit dictamē rectū et causat errorē in intellectu.

Cōtra p illo istāti p quo voluntas corrumpit dictamē rectū ꝛ causat dictamen obliquū in rōne: aut est illud dictamen rectū in intellectu: aut dictamē erroneū. si dictamen rectū tunc sequit̄ ꝓpositū q̄ malitia radicata sit cū vero dictamiē rōnis ꝛ similiter si tūc esset dictamen rectū in intellc̄u: tunc nō corrūpet̄ illō dictamē rectū. Nō pōt dici q̄ p illo istāti p quo malitia est radicata in voluntate q̄ sit dictamē erroneū inrōne: q̄ illud cum causat̄ p dictamē ex rīa litia in volūtate naturalr̄ sequit̄ malitiā in volūtate cū actus intellectus naturalr̄ p̄cedit. ¶ Preterea illud qꝺ hꝫ cām naturalē sufficientem producentē ip̄m aliā a voluntate nō causat̄ a volūtate tunc eñ idē bis cāret̄. sed dictamen erroneū in itelc̄u hꝫ cām naturalē ꝛ sufficientē aliā a volūtate. vt ptꝫ qñ dictamē erroneū cātur in intellectu p paralogismū. Nam per paralogismū sufficiēter ꝛ necessario per modū nature causat̄ error in rōne. ergo nullus error causatur in intellectu a voluntate mala.

Collatio. XX.

Utrū hec essentia diuia vt hec distincta a seipsa vt ꝯcipit̄ sub rōne attributali sp̄ā li sit p̄mū obm̄ intellc̄s? q̄ nō vr̄:

ↄñs voluntas nõ necessario vult bonum sub ratione boni. si nolit malum sub rationi mali.

Cõtra cuilibet potẽtie s3 act⁹ suos corrñdet vnũ obm formale sibi adequatũ s3 act⁹ nolẽdi est act⁹ positiu⁹ sicut act⁹ volẽdi. ḡ voluntas habebit vnũ obm positiuũ sibi ꝓportionatũ ꝛ adequatũ ꝯm vtrunqꝫ actũ. Nõ igiꝭ act⁹ volẽdi erit respectu mali. s. sub rõne mali ꝛ velle respcũ boni. ¶ Preterea si volũtas creata ꝛ humana nõ posset velle nisi bonũ verꝫ. aut bonũ apparẽs ꝛ nõ malũ ꝑ se. nec ꝑ se deordinationeꝫ in actu peccãdi tũc nõ posset plus peccare voluntas creata ꝙ̃ voluntas diuina et increata. ↄñs est falsuꝫ. ḡ et añs. ꝓbatio ↄñe. oĩa volibilia a nobis sunt etiam volibilia a deo. ergo q̄cq̄d bonitatis ꝛ entitatꝫ substracte est in quocũqꝫ actu volẽdi vitiose est volitum a deo sicut a nobis. si igiꝭ volũtas nr̃a creata nõ põt velle ꝑ se illã deordinationẽ ꝛ deformitatẽ ĩ actu volẽdi vitioso nõ p̄t pl⁹ volũtas nr̃a ferri in illã deordinationẽ ꝙ̃ volũtas diuina increata. et ꝑ ↄñs nõ potest plus peccare involẽdo illã deformitatẽ ꝙ̃ voluntas diuina.

Cõfirmaꝭ ꝑ hoc ꝙ qd est ꝑ se volitũ ab aliqua volũtate qδ est ↄiũctũ sibi est ꝑ accidens volitũ ab eadẽ volũtate. sicut si visus ꝑ se videat aliqδ visibile vt colorẽ tũ videt ꝑ accidẽs: accidẽs qδ est ↄiunctũ per se visibili vt musicũ et ↄyanificũ ꝛ ꝓbaꝭ. q: nisi volẽs aliqd ꝑ se accidẽs voluit illδ qδ ↄiungiꝭ volito ꝑ se tũc voluntas nr̃a volens ꝑ se actum vitiosum quãtũ ad substantiã actus non oporteret ꝙ ꝑ accidens volueris deordinationẽ in actu ꝛ ita non peccaret. igiꝭ volũtas diuina volens ꝑ se actũ quẽcunqꝫ nolendi quãtũ ad bonitatẽ in actu. ꝑ accidẽs vult priuationẽ in actu. si igiꝭ volũtas nr̃a non peccet nisi q: ꝑ accidẽs vult priuationẽ difformitatis in actu. sequiꝭ ꝙ non plus peccet volũtas nr̃a ꝙ̃ diuina q: nõ alio mõ vult actũ vitiosuꝫ ꝙ̃ volũtas diuia. Itẽ ad ↄfirmationẽ eiusdẽ rõnis arguiꝭ. q: nõ vꝛ ꝙ volũtas sit ꝑ se p̃ncipaliter dãnata ꝑꝑ illδ qδ est ꝑ accñs volitũ ꝑ volũtatẽ cũ potẽtia corrñdeat actui culpabili. cũ igiꝭ volũtas dãneꝭ ꝑꝑ volitionẽ malã. seqꝭ ꝙ ille actus nõ sit respcũ obi mali ꝑ accñs s3 ꝑ se. ¶ Preterea ĩ angelis malis ꝛ damnatis deuꝫ odiẽtib⁹ odiũ dei est app̃hẽsum ꝛ ↄñsuꝫ volũtati coꝛ odiẽti deũ. Aut igiꝭ volũt odiũ dei sub rõne mali ꝛ hꝛ ꝓpositũ ꝙ malũ sub rõne mali possit eẽ volitũ. aut est volitũ sub rõne boni ꝙ si ↄcedat q: nõ app̃hendũt odiũ dei sub rõne boni. tũc eni erraret in intelligẽdo. ꝛ sic pl⁹ erraret ꝙ̃ nos. quia nõ app̃hẽdim⁹ sub rõne bõi nec ẽt sub rõne alicui⁹ boni p̄t app̃hendi cũ amor dei sit ꝑ se bonuꝫ ꝛ odiũ sit ꝑ se malũ. Itẽ app̃henso vltimo fine ꝑ intellm̃ volũtas necessario delectaꝭ: q: delectatio est ↄiunctio ↄuenientis cũ ↄueniẽti ꝛ dũ summũ bonũ oñdiꝭ voluntati necessario ẽ talis ↄiũctio tũ q: delectatio causatur ab obo et tũc obiectũ est p̃ns sed delectatio vꝛ est dilectio vꝛ ipsaꝫ ↄcomitãs q: app̃hẽso vltimo fine volũtas necessario diligit illδ. Itẽ app̃hẽso malo sub rõne mali voltũtas nẽcio restrigit ꝛ tristaꝭ si ẽ imi

quia omnis cognitio fit p assimilationem cognoscentis ad cognitum ratio assimilationis est veritas. pbatio: qr veritas e adequatio rei ad intellectum: siue cōformitas et talis adequatio siue conformitas intellecti ad intellectuz est veritas. ergo veritas est pmū obiectū intellectus sui vel essentia diuina sub tali attributo. Itē quod est perfectissimum in entibus et aliorum omnium maxime contētiuum est primum obiectū intellectus diuini: qr illud quod est primū est perfectum: sed diuina essentia sub ratione exemplaris est perfectissime omnium cōtētiua: ergo ipsa sub tali rōne est primū obiectum intellectus sui: et ita vnitas est primum obiectū: quia vnitas est conformitas exēplaris ad exemplata. ¶ Respondetur q hec essentia diuina vt hec est primum obiectum intellectus. Quod declaratur sic: illud debet poni primuz obiectum potentie quod primo mouet potentiam et sub cuius ratione eā mouet omnia quecūqz mouēt ipam. Exemplum de colore qui primo mouet visum et non album et nigrum: quia neutrum eorum mouet visuz nisi sub rōne coloris qd est primum obiectum sed essentia diuina primo mouet: quia ratio eius est ratio prima et prius ibi idem qd perfectius. Maz creatura nō potest primo mouere intellectum diuinum: quia tunc vilesceret intellectus diuinus: qr perficeretur formaliter aliquo finito nec essentia diuina sub aliqua ratione attributali: quia notitia attributorum non naturam dicunt sed ea que circūstant naturam fm Damasce. lib. 1. capi. 4. presupponunt: igitur tanqz perfectius se: quia est causa illorum aliquo modo. ergo essentia diuina vt hec est primū obiectum intellectus sui. Item obiectum primi intellectus simpliciter debet esse principale intelligibile simpliciter sub ratiōe simpliciter prima. si primus intellectus simpliciter est intellectus diuinus et primum intelligibile simpliciter est essentia diuina: qr vnūquodqz sicut se habet in entitate: ita in cognoscibilitate. ergo rc. Item q ratio entis vel essentie prima sit ratio: pz per Auic. qui dicit q illd quod primo occurrit intellectui et in quod omnia resoluitur. ipm autem in nullum aliud est ens. ergo ratio entis est ratio prima.

Ad primū dr q omnis cognitio fit p assimilationez tāqz per aliquā habitudinē mediā cognoscentis ad cognitum: non q assimilatio sit obiectū ipsum sed aliquid cōicans ipsuz sicut quedā relo. Exēplum color ois est visibilis nō q visibilitas sit rō obiectiua: sed est quedā relatio media cōicans colorem prout cōparat ad potētiaz visiuā: et ita ly per in ppositione prima vel potest dicere circūstantiam modi obiecti referētis vnuz ad aliud obiectum et ad potētiaz et sic nihil ad propositum.

Ad secundū dr simpliciter q essentia diuina est pri9 aliquo mō prioritatis pfectissimū obm intellect9 sui et pfectissime oium cōtentiua qz sub ratione exēplaris qr ipa est quoddā pelagus infinitū: nec ipsa sub rōne exemplaris est primū obiectū: sed quidem modus circūstās obiectū in com

parat[ione] ad medi[um] ei[us] & sub ipsa r[ati]one essentie est p[er]fectius o[mn]i[um] co[n]tentiua q[uam] sub r[ati]one exe[m]plaris: q[ui]a r[ati]o cuius vt e[ss]entia est p[r]i[us] & fundame[n]tu[m] ipsius vt est exe[m]plar.

Cotra pedem: q[uesti]onis. Arguit[ur] sic. intellige[n]s co[mmun]issimu[m] d[ebe]z h[abe]re obiectu[m] co[mmun]issimu[m] sub r[ati]one co[mmun]issima: talis est essentia diuina vt est ens vel essentia absoluta sumpta & no[n] vt hec est.

¶ Cotra illud quo d[icitu]r: q[ui]a tu[n]c vilesceret si creature essent p[ri]mu[m] obiectum arguit[ur] non minus pote[n]s est intell[ectu]s diuinus & nobilis: ex re sua itranea q[uam] sit sol nec & magis i[n]factibilis & passibilis v[e]l co[mmun]icabilis. s[ed] sol irradia[n]s sup[er] fetida no[n] est fetidus: nec magis vilescit. [ergo] intellect[us] diuin[us] & si talia p[ri]mo intelligit no[n] esset imperfect[us].

Ite[m] receptum est in recipiente p[er] modum recipientis: & no[n] p[er] modu[m] recepti. ergo q[uo]dcu[n]q[ue] intelligit intellect[us] diuin[us] p[er] modu[m] suu[m] intelliget. & sic nu[n]q[uam] vilescit.

Contra ro[n]em ad p[ri]mu[m] argumentu[m] nihil est intelligibile nisi sub ro[n]e qua po[tes]t manifestari intellectui: s[ed] nihil p[otes]t manifestari itellectui sine [veritate]. ergo veritas est p[ri]mu[m] obiectu[m] intell[ectu]s. mino[r] p[ro]bat[ur] per Augustinum & Hylarium.

Cotra r[esp][on]sionem ad sc[un]d[u]m argumentu[m] sic. de p[er]fectione dei est no[n] solu[m] q[uod] contineat intrinseca s[ed] etia[m] extrinseca & o[mn]ia: s[ed] e[ss]e[n]tia diuina sub ro[n]e: sub qua hec [con]tinet t[antu]m extrinseca & ipsa sub ro[n]e exemplaris no[n] so[lum] [con]tineat intrinseca s[ed] extrinseca & o[mn]ia. ergo illa sub illa ro[n]e. erit p[ri]mu[m] ob[iectu]m intellectus sui.

Ad primu[m] dicit[ur] q[uod] obiectu[m] d[ebe]z e[ss]e co[mmun]issimum sub ro[n]e: terminandi actum potentie, sed no[n] sub ro[n]e mouendi.

Cotra per se r[ati]o formalis obiecti est terminare actu[m] potentie operatiue vel actiue siue obiectu[m] moueat siue no[n] si e[ni]m pote[n]tia est simpl[icite]r actiua no[n] requirit[ur] in ea actio obiecti ad hoc quod agat: sed necessario semp[er] requirit[ur] q[uod] terminet[ur] actu[s] pote[n]tie in o[mn]ibus vniuersal[ite]r s[ecundu]m et illos q[ui] pon[u]t sp[eci]es concreatas in angelis no[n] pon[u]t obiectu[m] mouere pote[n]tia[m] cui concreate sunt ille sp[eci]es: s[ed] t[antu]m terminare actum pote[n]tie hoc igi[tur] [com]petit formaliter q[uod] terminet actu[m]: s[ed] p[er] se sub ro[n]e termina[n]di obiectu[m] intellect[us] diuin[us] est co[mmun]issimu[m] q[uo]d est ens. [ergo] p[er] se r[ati]o obi[ecti] est ens vel essentia absoluta & no[n] hec essentia vt hec.

¶ Preterea obiectu[m] mouens per modu[m] na[tur]e & sufficie[n]ter mouet ad se sicut ad actum potentie. si igi[tur] essentia diuina vt hec sit p[ri]mu[m] obiectu[m]: ergo erit p[ri]mu[m] obiectu[m] vt terminat actu[m] p[ri]mu[m] itellect[us]: q[ui]a ip[s]a no[n] mouet nisi ad se: ita nihil v[alet] dice[n]do illa. Ite[m] ill[u]d est p[ri]mum obiectum adequatu[m] intellectus diuini sub ratione cuius omnia alia intelligu[n]tur: quecu[n]q[ue] intelliguntur. et sub cuius ratione omnia alia termina[n]t actu[m] potentie: s[ed] deus intelligit lapidem sub propria ratione qua est lapis & asinu[m] similiter. ergo aliquid debet esse obiectu[m] adequatum commune omnibus termina[n]tibus tale est ens communissimum: quia lapis est ens formaliter & asinus est ens sed no[n] sunt essentia dei formaliter: sed ratio termina[n]di est co[mmun]is r[ati]o obiecti. ergo ens & no[n] essentia dei vt hec est

obiectum intellectus sui. ¶ Ad hoc dicitur et alia q essentia dei potest esse primum obiecitum et communissimum adequatum: q includit omnia alia sub ratione terminandi actum potentie communitate continentia et non communitate predicationis côtinet enim et includit omnia alia: nô tamen adequat cômunitate predicationis sicut & ens.

Côtra tunc eadem ratione essentia diuina esset primû obiectû nostri intellectus q includit in se & côtinet omnia q possunt terminare actû intellectus nostri. Item tunc albedo esset primum obiectum visus: quia continet oês pfectiões cuiuscunq coloris.

Ad primum istorum respondeo non sequitur q essentia diuina sit primum obiectû intellect⁹ nostri licet côtineat oia alia: sed requiritur q actus: intellectiue potêtie feratur immediate in illud obiectum & q in illo obiecto resplendeât omnia que secundo possunt termiare illâ intellectionem sic. est obiectû respectu intellectionis dei & nô nostri: q intellectus noster non immediate ferr in essentiâ diuinâ & oia alia que ptinet per eam.

Ad secundû dico q eêntia dei côtinet oia alia p modû speculi in q relucêt oia alia: nô ê sic. albedo speculû respectu aliorû colorû: & iô nihil ad ppositum.

Contra primû tunc idê esset obiectum vni⁹ act⁹ potêtie & ipsi⁹ potêtie: q nô est verû qm sunt plures act⁹ illi⁹ potêtie. Probatio consequê tie. ideo est adequatio obiecti ad intellectionê diuinam q intellectio diuina est vna. si igit pôt per vnâ intellectionê oi no vnû intelligere oia: vel êt ex vno vel in vno adhuc eêt idê pmû obm. s. côe q est mô sine sit rô cogscêdi alia siue nô. Itê tûc eêntia diuia eêt primû obm intellect⁹ creati vt angeli vel alterius beati.

Ad primû istorû dico q si intellect⁹ sit tal q vna itellectiôe ferat i oia & illa intellectio adequat vtutem ei⁹ tûc maior est vn talis est itellectus diuinus & ei⁹ intellectio.

Ad scôm dico q intellectus creat⁹ pt dupliciter psiderari vel vt est potêtia nâlis precise. vel vt est beat⁹: primo mô nô hz essentiâ diuinâ p primo obiecto nec aliud super naturale: sz vt beatus cû beatitudo sit pfectio obi supnaturalis: sic pôt hre essentiam diuinam p primo obiecto.

Côtra intellect⁹ q pôt hre plures intellectiones diuersas fm rê vel fm rônem nô pt hre idê obm oino re & rône illas terminans: q tûc eênt plures intellectiones & nô plures sz eêntia diuia vt terminat oi o vnâ intellectionê includit oia alia vt adequatû obm. g nô oino eodem mô plures intellectiones. ¶ Rñdeo sicut in obiecto sunt diuerse rônes sic & pportionabiliter i potêtia sunt diuerse rônes put est pluriû & diuersaru intellectionû.

Ad principale qd deietas sit primû obm itell's: q opatio intelligêdi: nô tm est circa entia sz circa nô entia: ita intell's intelligit cecitatê eê cecitatem sicut

bonū eē bonū: ſʒ ens nō eſt tale q: tm̄ p̄dicat᷑ de entib⁹ ⁊ nō de nō entibus. ergo aliq̄d alid tale eſt veritas. ergo ⁊c. Dicendū ꝙ non entia nō intelligunt᷑ niſi p̄ cōparatione ad ſuos habit⁹ ſicut priuationes: ſʒ ſuis habitib⁹ cōius eſt ens: ⁊ iō opatio realis ⁊ poſitiua eſt circa realia ⁊ poſitiua. Itē illud eſt primū obʒ intellect⁹ diuini ſub cui⁹ rōne oīa alia ſubijciunt᷑ itellectui: ſʒ talē nō eſt eēntia diuina vt hec: q: lapis non intelligit᷑ ſub rōne huius eēntie: q: tunc nō intelligeret᷑ diſtincte: et ſic tūc ꝯfuſe. ¶ Rn̄deo intelꝉs diuinus ex quo formalr̄ eſt infinitus nō formalr̄ pficit᷑ niſi infinito. tale eſt ſolū eſſentia diuina vt hec. ⁊ iō. lʒ lapis ſub ꝓpria rōne eēt intelligibilis: nūꝙ̄ tñ vt itelligit᷑ ſub ꝓpria rōne pficeret᷑ ipo q: ita pfectus eſt ex intellectiōe primi obiecti qd̄ eſt infinitū: qd̄ nunꝙ̄ pōt pfici actione alicuius ſecūdarij obiecti ſʒ ſemꝑ preuenitur actione primi obiecti quod ē formalr̄ infinitum. Itē ad principale illud eſt primum obiectum intelꝉs in cui⁹ rōne ⁊ virtute oīa alia mouent: ſʒ tale eſt q̄dlibet attributum ſuppoſita diſtinctione q: quodlibet coꝝ eſt infinitum formalr̄. ergo ⁊c. Itē idē eſt obiectum intellectus ſimplr̄ ⁊ obiectum intelꝉs in quocūꝙ̄: ſʒ obiectū intelꝉs ſimplr̄ eſt ens. ergo ⁊ cuiuſlibet intelꝉs: ergo ⁊ intelꝉs diuini. Itē diuerſe potētie ꝓʒ genus reqrūt᷑ diuerſa obā prima.

Ad primū pōt dici ꝙ rō infinitatis p̄ prius ꝯuenit᷑ in hac eſſentia vt hec: quam in ipſa ſub ratione attributali. Et ideo ratio non cōcludit.

Ad ſecundū dicit᷑ ꝙ maior eſt falſa: q: potētie viſiue ſimplr̄ eſt obiectum omne viſibile: ſʒ viſui veſpertilionis non eſt viſibilis lux excellentiſſima: iō non videt lucem excellentem.

Ad tertiū dico ꝙ accipit falſū: q: idem obiectum ſub eadem rōne eſt formale obiectū cognitiue et ſue appetitiue.

Collatio. XXI

Utrum eſſentia diuina ſub eadē rōne formali ſit obiectum intelꝉs diuini ⁊ intelꝉs beati: ita ꝙ ſub eadem ratione formali terminet actum viſionis ⁊ diuine ⁊ actum viſionis beati alicuius. Dicitur ꝙ nō q: ſub rōne infiniti terminat actum viſionis diuine ſub hac autem rōne non eſt obiectum intellectus beati cum eius potentia ſit nature finite: ⁊ p̄ ꝯñs: nō pōt habere obiectum ſub ratione oppoſita vt ſub ratione infinita.

Cōtra quicūꝙ̄ intellect⁹ cognoſcit aut intelligit aliqd obiectū intelligit omne illud qd̄ ineſt ei per ſe primo: modo dicēdi per ſe: ſʒ quicqd eſt in deo ꝯuenit ei in primo mō dicēdi p̄ ſe. ergo intelꝉs intelligens eēntiā diuinā intelligit oīa q̄ cōueniunt ⁊ inſunt eidem eſſentie talia aūt ſunt infinita ergo intellectus beati itelligit infinita: ergo intelligit deū ſub rōne infinita. Maior eſt euidens q: quicun itelligit aliqd ſiue diſtincte ſiue indiſtincte clare ſiue obſcure intelligit eodem modo illud quod

tāto vꝛ̃ se determinare ⁊ prescin
dere rōnez formalē ꝯ rōnez repn̄
tatiuā ⁊ rōnem obiectiuā. ꝑ non
opz distinguere. Item ꝯ aliud i
pede qōnis: q̄ꝛ qn̄ dꝛ ꝙ est rō re-
pn̄tatiua aut rō elicitiua: ⁊ rō re
pn̄tatiua sunt eadē ſm rem: aut
ſm rōnez tm̄: si ſm rōnem tm̄ sic
oīa sunt eadē in diuinis. Itez in
nobis nō vꝛ̃ ꝙ principiū repn̄ta
tiuū sit rō formalis: q̄ꝛ si sic eadē
spēs esset repn̄tatiua ⁊ elicitiua.
ꝑ sequit̃ ꝙ primus actus intell'̃s
erit reflexus: q̄ꝛ spēs est forma in
tell'̃s: ⁊ anteꝙ̃ intelligat opz ꝙ se
cōuertat sup̱ spēm. Itē Augusti
nus non vꝛ̃ esse pro hoc: q̄ꝛ nihil
loquit̃ de principio formali: sꝫ ꝺ
principio effectiuo sicut pꝫ p̱ eū-
dem in capitulo sequēte: ꝙ v̄bū
oīa nouit sicut pater: ⁊ sicut pꝛ̃
effectiue: sic cōcludit ibi de filio.

Ad primū dꝛ: ꝙ nō di-
stinguit il-
la nisi ex parte intell'̃s: q̄ꝛ intelle-
ctus pōt esse ratio repn̄sentatiua
sub vna rōne ⁊ sub alia rōne ra-
tio obiectiua: nō aūt distingu it̃
ex parte obiecti: per hoc etiā p̱a-
tet ad secundum.

Cōtra medium repn̄tati
uum nō pōt intel
ligi: nisi dꝛ ex parte intell'̃s vꝛ̃ su
mitur p̱ aliquo tali qꝺ est simile
speciei in nobis vel pro obiecto:
scōm qꝺ dicimus essentia diuina
repn̄tat se intellectui vt obiectuz
primo mō lꝫ spēs sit eadē ſm rez
tn̄ differt ſm rōnem vt representat
⁊ vt elicit. Item opz ꝙ p̄sens
intellectui representaret obiectū
anteꝙ̃ intellectus habeat aliquē
actum: ergo ante oēm actū dire-
ctiuum est actus reflex⁹. simpl'r
cōuertet se in obiectuz anteꝙ̃ ha
beat presens sibi: ⁊ ita cōuersio ē
actus vt intell'̃s intelligit formā
anꝙ̃ cōuertat̃ sup̱ suam formā.
¶ Ad primū dꝛ ꝙ obiectū repn̄-
tat ⁊ spēs: sed alio ⁊ alio mō: nec
qn̄ cōuertit se super se hꝫ aliquē
actum elicitū: sed ⁊c. Item in-
tentionale tm̄ nō est p̱pria ratio
vel principiū alicui⁹ actionis rea
lis: sꝫ spēs virtute luminis est qꝺ
intētionale. ergo ⁊c. Item opera
tio p̄supponit esse. ergo p̱ se ope
rari p̱ se esse: ꝑ operatio vna vnū
principiū: sꝫ intellectus ⁊ spēs nō
sunt vnū. ergo ⁊c. ¶ Ad primum
dicitur ꝙ verū est de intentiona
li tm̄ nō de intentionali vt inniti
tur alicui reali sic est de spē respe
ctu obiecti. ¶ Ad scd̄m dꝛ ꝙ non
opz ꝙ sit similis vnitas hinc et
inde ⁊c. Item si essentia sub rōne
essentie sit principiū formale co-
gnoscendi ⁊ intelligēdi cuꝫ essen
tia sit tm̄ eēntie sicut equinitas
tantū equinitas: ergo tantū erit
ratio intelligendi se.

Colla. XXIII

V Trum attri
bu
ta distiguātur ex
natura rei⁹ ꝙ non
q̄ꝛ si sic sapientia
non esset formal'r
perfecto simpl'r. Probatio ꝯn̄tie
q̄ꝛ perfectio simpl'r ē cuilibet me
lius esse ꝙ̃ nō esse: sꝫ sapiētia nō
est formal'r in bonitate si distin-
guant̃. ꝑ ⁊c. Uel sic formet̃ sapiē
tiam esse formal'r sapientiā. for-
mal'r est p̱fectio simpl'r: sꝫ perfe-
ctio simpl'r cuiuslibet est melius
ip̄m ꝙ̃ non ip̄m ſm Anſ. mono.
bonitati igit̃ formal'r melius est
esse sapientiā formal'r. sed ꝙ me
lius est ponendū est in diuinis:
ꝑ ⁊c. Item attributa differunt

amouere et nō necessario amouet igitur ꝯtingēter se hꝫ circa amotionē illius. cū igitur actio sua ꝓpria circa ꝓpriū obiectū depēdeat ex actiōe illius. sequitur ꝙ ꝯtingēter se habeat ad suā actionē ꝓpriā ꝫ ex se. et nō necessario ꝗntuꝫ est ex sua natura: sed volūtas quātū est ex sua natura fertur in vltimū finē ſm hāc opinionē. ita ꝙ quātū est ex pte sua necessario vult finē vltimū. ergo quātū est ex pte sua necessario amouet nō ꝯsiderationē intellectus impediētē actionē suaꝫ ꝯuertēdo necessario intellectum ad ꝯsiderādum de vltimo fine.

Cōfirmatur hec rō sub alia forma sic. agēs qd necessario agit ꝗntuꝫ est ex pte sua eadē necessitate faciet obm suū sibi esse pñs si potest sine quo nō agit: vt pꝫ de igne quod si pōt necessario faceret cōbustibile sibi esse pñs: et hoc pꝫ etiā de adamāte qd eadē necessitate attrahit sibi ferrū qua agit in ferrū ꝯiūgēdo ipm sibi. si vero volūtas quātū est ex parte sua necessario vult vltimū finē eadē necessitate faciet illud obiectū qꝫ est vltimus finis sibi presentari per itellectū cum hoc pōt. ergo necessario tenebit intellectū in ꝯsideratione vltimis finis quātum est ex se. sicut adamas tenet ferrū. ¶ Ad primū istoꝝ dicitur ꝙ agēs qd necessario agit quātum est ex parte sua agit ꝑ principium intrinsecū sibi cōpletiue: tamē pōt agere ꝑ principium extrinsecum dispositiue. et sic volūtas agit dispositiue per intellectum sibi ostēdentem vltimum finem.

Cōtra agēs qd in se hꝫ totam cām sue actionis nō depēdet ab alio in agēdo: sed volūtas si necessario vult vltimū finē hꝫ in se totā cām sue actionis: qꝛ ipsa sola agit suā actionē et eādē recipit. igitur in agēdo suā actionē nō depēdet ab intellectu. Dicitur ꝙ agēs qd hꝫ in se totaꝫ cām sue actionis completiuam et dispositiuā nō depēdet ab alio. sꝫ sic nō est in proposito. cū actio intellectus sit dispositiua respectu actionis volūtatis.

Cōtra necessitas agēdi principalis agētis tota liter est in principali agēte. quia si nō totaliter sed partim in principali agēte et partim in extra ergo agēs principale ꝙ necessario ageret ꝑ illud qd est extra ipꝫ: qd est impossibile. Ad illud principale pōt dici sic: ꝙ aliqd agēs est quod ex natura sua sic necessario agit ꝙ propriā actionē impedire nō pōt nec directe suspēdēdo propriā actionē. Nec indirecte agēdo circa aliud qd impedit actionē circa ꝓpriū obiectū et de tali agēte vniuersaliter vr esse verū ꝙ agēs qd ex natura sua necessario agit necessario amouet impedimētuꝫ suū si pōt: sicut pꝫ in omnibus naturalr agētibus. Aliquod vero est agens qd necessario ꝗntum est ex pte sua aliqd obiectuꝫ circa qd lꝫ directe nō possit ipedire ꝓpriam actionē eā suspēdēdo. qꝛ hoc idudit cōtradictionē ꝙ aliqd agens necessario agat quātum est ex natura sua: et tñ ꝙ ex natura sua potest suspēdere propriam actionē. indirecte tamē pōt propriā actionem impedire agēdo circa aliud et huiusmodi agens est sola volūtas que quantum est ex parte sui necessario tendit in vltimum finem in vniuersali sibi ostensum. que licet nō possit ꝓpriam actionem

nem impedire eam directe suspē
dendo:tñ pōt eam indirecte ipe-
dire agēdo circa intellectū preci-
piēdo sibi de vltimo fine nō cosi-
derare cōuertēdo ipz ad aliud in
telligēdum:ꝛ sic qꝛ nō est tūc vlti
mus finis cognitus nō potest vo
luntas illū velle.Et ꝑ hoc ad ma
iorem rōnis est dicendū ꝙ agēs
qd̄ sic necessario agit ex se ꝙ i po-
testate sua nō est impedire ꝓpriā
actionē directe nec indirecte ea-
dem necessitate amouet impedi
mentū sue actionis:ſʒ nō est verū
de agēte qd̄ sic necessario agit ꝙ
in ꝑtāte sua ē indirecte suā actio
nē impedire cuiusmodi est volū-
tas.Sʒ ꝯtra hoc arguit̄ agēs qd̄
ex natura sua necessario ꝑ actio-
nem suā tēdit in obiectum deter
minatum quātū est de se nō pōt
auertere se ab actiōe respectu ta-
lis obiecti.hec eñ vr̄ esse manife
sta:qꝛ ꝑdicatū includit̄ in subie-
cto.si eñ agēs quātum est de se
possit auertere se ab actione circa
vnū obiectū de se:quātū ē de na-
tura sua:nō determinat̄ ad actio
nem respectu illi⁹ obiecti:sed vo
lūtas volēs vltimū finē sibi osten
sum ex volūtate sua pōt auertere
se ab actu volēdi vltimū finē quia
potest impedire intellectui vt nō
cōsideret vltimū finē:sed aliō ob
iectū vt concessum est:ꝛ ita pōt se
auertere a volitione vltimi finis:
igit̄ volūtas ex sua natura quan
tum est de se nō determinatur ad
volēdum vltimū finē necessario.
¶ Preterea volūtas volēs vltimū
finē sibi ostēsum pōt ex se velle ꝛ
nō velle vltimū finē sibi ostensuʒ
ꝯña ꝓbatur ex opposito:qm̄ si vo
lūtas de necessitate vult aliquid
quātū est ex se vult se velle illud.
Añs ꝓbatur.qꝛ volūtas volens
vltimū finē sibi ostēsum pōt auer
tere intellectū a ꝯsideratione illi⁹
finis ostensi:sed nō auertit itelle-
ctum a ꝯsideratione vltimi finis
nisi qꝛ vult se non velle vltimum
finē:ſʒ aliud obiectū:quādiu eñ
se vult velle vltimū finē itellectū
nō auertit a ꝯsideratione vltimi
finis.ğ volūtas vltimū finē ostē-
sum sibi pōt ex se velle se nō velle
illud. ¶ Preterea ōis attingens
suū obiectū formale ꝑ actum at-
tingit ipsum ſm rōnem formalē
ꝛ ꝓpriā ipsius potētie:ſʒ potētia
vltima ſm rōnem suā formalem
libera ē ꝛ ad vtrūlibet se hñs in
eliciēdo actū:ꝑ hoc eñ distingui
tur a potētia intellectiua q̄ de se
non est libera nec ad vtrūlibet se
hñs nisi quatenus determinat̄ ꝑ
volūtatē:obiectū aūt formale vo
lūtatis ē bonū.ğ volūtas ꝑ actuʒ
suū libere attingit bonū sub rōne
boni:libere ad vtrūlibet:ita ꝙ po
test illud velle ꝛ non velle qñ est
sibi ostensum.¶ Preterea arguit̄
ꝯtra rōnē positiōis ꝙ nō ꝯcludat
qꝛ si volūtas iō nō pōt nō velle fi-
nem vltimū sibi ostēsuʒ qꝛ in ipo
nō ē aliqua rō fugibilis:ſʒ ōis rō
appetibilis:cū intellect⁹ informa
tus habitu in lumine fidei osten
dit volūtati finē vltimū in ꝑticu-
lari:ꝛ hoc sub rōne summi boni
in quo est ōis rō appetibilis: et
nulla rō fugibilis seq̄t̄ ꝙ volūtas
nō pōt nō velle vltimū finē i ꝑti-
culari sibi enigmatice cognituʒ:
ꝯña pʒ:qꝛ intell's in lumine fidei
certitudinaliter oñdit voluntati
deū vt est vltim⁹ finis:nec de hoc
pl⁹ dubitat ꝙ de⁹ trin⁹ ꝛ vn⁹ ha-
beat in se rōnē ōis appetibilis:ꝛ
nullam rōnē fugibilis ꝙꝫ de fine
vlti:ꝛ etiā cognoscēs finē vltimū:
sic in ꝑticulari ꝑfecti⁹ cognoscit

pali agēte. nec agit nec mouet ni si īquātū mouet ab agēte ꝑncipa li. sed agēs principale necessario agit ⁊ mouet et agēs scōariū ne-cessario mouet cū igit agēs ꝑnci pale mouet secūdariū nō mouet nisi q: mouet ab agēte ꝑncipali. sequit ꝙ secūdariū agēs necessa-rio mouebit si ꝑncipale agēs ne-cessario mouet. si habit⁹ charita tis ⁊ grē necīo mouet ⁊ inclinat ⁊ necessario ⁊ ꝑncipiū mouēdi. q: nō est forma libera sed necessario determīata ad vnū. si igr volūtas sit ꝑncipiū scōariū agendi respcū grē. sequit ꝙ necessario mouebit ⁊ ꝑ modū nature sicut hīt⁹ ꝑ mo dū nature īclinat in finē. ¶ Fiat igit ratio sic i forma agēs ꝑncipa le manēs agēs ꝑncipale quocūꝗ sibi addito se hȝ mobilr sicē pri⁹. sȝ volūtas īformata habitu chari tatis aut grē in pria est agēs ꝑn cipale ⁊ manēs agēs ꝑncipale igr īmobilitādo se hȝ sicut pri⁹ ante aduentū grē. Maior ꝓbat ꝑ pre-dicta. qm̄ agens ꝑncipale eo ipso ꝙ est agēs principale nō mouet ab alio ergo eo ipso ꝙ est agens ꝑncipale īmobiliter se hȝ ad suā actionē sicut pri⁹ īpossibile ē em̄ ꝗdcūꝗ aliud a ꝑncipali agēte ī-mobilitare ꝑncipale agēs. ¶ Pre terea arguit ad ꝑncipale et cōtra positionē ꝙ volūtas non necessi tat ad volendū vltimū finē ꝑ ha-bitū charitatis et grē. q: prius ꝑ naturā opȝ obiectū btīficū ostē-di volūtati ꝙ̄ voluntas ꝑ habitū īclinet in illō. sȝ ī illo priori instā ti natura cū obiectū beatificū sit ostēsum vt cōtinēs oēm rōnē boni ⁊ appetibilis necessitat volūtatē ad eliciēdū actū volēdi circa ipm̄ ita ꝙ nō possit nō velle ipm̄ ergo in illo instāti nec volūtas nō po-test auerti ab eo: igit ī scōo instā-ti nature habitus non necessitat voluntatē ne auertat. ¶ Preter-ea ꝑncipiū principale agēs ex ne cessitate hȝ necessariā habitudi-nem ad actionē illi⁹ agētis: q: cū agēs nō agat nisi ꝑ ꝑncipiū agē-di opȝ ꝙ qualem habeat agens ad actionē suā necessariā vł ꝯtin gentē ꝙ talē habeat habitudīnē principiū agendi ad illā actionē sed volūtas beati in patria est vt agens eliciens actū volendi quo tendit in deū. aliter nō esset liber igit si beat⁹ in patria necessario se habeat ad volēdū vltimū finē ita ꝙ nō possit nō velle illud se-quit ꝙ ꝑncipiū agēdi illi⁹ actus qđ est volūtas de se necessario se habeat ad istū actū. ergo frustra vr̄ ponere aliquē habitū vt volū tas īmobiliter et necessario tēdit in finē vltimū. Preterea sicut ma teria se hȝ ad formā ⁊ actū. ita po tentia vr̄ se habere ad obiectū. q: sicut forma est determinatiua et actuatiua materie. ita obiectum determinat ⁊ actuat potētiā: sȝ ma teria nō pōt ita ꝑfici nec actuari ꝑ vnā formā qn̄ appetat aliā ⁊ sic indifferēs ad aliā. igit nec simiłr potētia volitiua pōt sic determīa ri ꝑ quodcūꝗ obiectum sibi tale ostēsum quin adhuc sit mobilis ⁊ indifferēs ad illud obiectum vo-lendum. ¶ Preterea nō videt ꝙ aliquis habitus habeat maiorē rōnem īmobilitādi ⁊ necessitādi volūtatem ꝙ̄ aliquis habitus re spectu alterius potentie cum vo luntas sit potētia magis libera ꝙ̄ aliqua alia potentia sed habi-tus existens in intellectu nō po-test sic necessitare intellectum in actu sciēdi quin aliqn̄ possit im-pediri ab actu intelligendi vnde

sin p̄h̄m habens habitū scientie potest impediri ab actu cōsiderā di. ergo multofortius vt vr volū tas nō potest necessitari ab aliq̄ habitu ita ꝙ ꝑ illū necessario ha beat actum respectu obiecti illi⁹ habitus ⁊ sic nō videt̄ ꝙ volūtas ꝑ habitū charitatis necessario ve lit vltimū finem sibi ostensum.

Collatio. XIX

Utrū voluntas pos sit peccare eliciēdo ꝯ dictamen rōnis recte: ꝙ nō vr̄. oīs malus ē ignorans ex. 3. ethicoꝝ. ꝑ nō ē malitia ī volūtate sine ignorātia in itellc̄tu. ꝑ volūtas nō pōt peccare stāte di ctatione rōnis recte. Dicit̄ ꝙ est duplex ignorātia. s. p̄cedēs mali tiā ⁊ ꝯcomitās malitia ꝑo p̄t eē ī volūtate sine ignorantia p̄cedēte ꝫ nō sine ꝯcomitāte ignorātia ⁊ marie veꝝ ē de malitia radicata.

Cōtra hoc arguit̄ ꝙ ma litia ī volūtate nō pōt cāre ignorantiā in intellectu primo: q̄m in p̄mo instāti in quo est actus malus in voluntate est aliquod dictamē siue intellectio in intellectu p̄cedēs naturaliter actū malū ī volūtate: lꝫ sit simul duratione. Illud etiam dictamē aut est rectum aut erroneū. si sit rectum habet̄ ꝓpositū ꝙ ꝑ illo instāti ꝑ quo aliq̄s ē malus nō est ignorās. nō pōt dici ꝙ dicta men erroneū q2 illud sequit̄ na turalr̄ malitiā in voluntate q̄ est cā ei⁹ ꝑ responsionē ⁊ opꝫ ꝙ alia intellectio precedat naturaliter actū in volūtate. Dicit̄ ꝙ nō sta tim malitiā in volūtate sequit̄ er roz in rōne. sed q̄n est malitia ra dicata illa eñ̄ execat itellc̄m ⁊ er rat circa principia practica vt. ō2 6. ethicoꝝ ⁊ iō ī p2lo istāti ī quo est malitia in volūtate est dicta mē rectum in rōne: sed postq̄ȝ est firmata tūc corrūpit dictamē re ctū et causat errorē in intellectu.

Cōtra ꝑ illo istāti ꝑ quo voluntas corrum pit dictamē rectū ⁊ causat dicta men obliquū in rōne: aut est il lud dictamen rectū in intellectu: aut dictamē erroneū. si dictamen rectū tunc sequit̄ ꝓpositū ꝙ ma litia radicata sit cū vero dictami ne rōnis ⁊ similiter si tūc esset di ctamen rectū in intellc̄tu: tunc nō corrūpet̄ illō dictamē rectū. Nō pōt dici ꝙ ꝑ illo istāti ꝑ quo ma litia est radicata in voluntate ꝙ sit dictamē erroneū inrōne: q2 il lud cum causat̄ ꝑ dictamē ex ma litia in volūtate naturalr̄ sequit̄ malitiā in volūtate ēt actus itel lectus naturalr̄ p̄cedit. ¶ Preter ea illud qō hꝫ cām naturalē suffi cientem producentē ip̄m aliā a voluntate nō causat̄ a volūtate tunc eñ̄ idē bis cāret̄. sed dicta men erroneū in itellc̄tu hꝫ cām na turalē ⁊ sufficientē aliā a volūta te. vt ptꝫ q̄n dictamē erroneū cā tur in intellectu ꝑ paralogismū. Nam per paralogismū sufficiē ter ⁊ necessario per modū natu re causat̄ erroz in rōne. ergo nul lus erroz causatur in intellectu a voluntate mala.

Collatio. XX.

Utrū hec essen tia diuia vt hec distincta a se ipsa vt ꝯcipit̄ sub ꝛ̄ rōne attributali sp̄ā li sit p̄mū obm intellc̄s ? ꝙ nō vr̄:

9ñs voluntas nõ necessario vult bonum sub ratione boni.si nolit malum sub rationi mali.

Cõtra cuilibet potẽtie s3 act⁹ suos corrñdet vnũ obm formale sibi adequatũ s3 act⁹ nolẽdi est act⁹ positiu⁹ sicut act⁹ volẽdi.ergo voluntas habebit vnũ obm positiuũ sibi pportionatũ z adequatũ ₛm vtrunq3 actũ. Nõ igit act⁹ volẽdi erit respectu mali.s.sub rõne mali z velle respcũ boni. ¶ Preterea si volũtas creata z humana nõ posset velle nisi bonũ verũ.aut bonũ apparẽs z nõ malu3 p se.nec p se deordinatione3 in actu peccãdi tũc nõ posset plus peccare voluntas creata q̃ voluntas diuina et increata.9ñs est falsu3.ergo et añs.pbatio 9ñe. oĩa volibilia a nobis sunt etiam volibilia a deo . ergo q̇cq̇d bonitatis z entitat3 substracte est in quocũq3 actu volẽdi vitiose est volitum a deo sicut a nobis.si igit volũtas nr̃a creata nõ põt velle p se illã deordinationẽ z deformitatẽ i actu volẽdi vitioso nõ p̃t pl⁹ volũtas nr̃a ferri in illã deordinationẽ q̃ volũtas diuina increata.et p 9ñs nõ potest plus peccare involẽdo illã deformitatẽ q̃ voluntas diuina.

Cõfirmat p hoc q dc qd est p se volitũ ab aliqua volũtate qd est 9iũctũ sibi est p accidens volitũ ab eadẽ volũtate.sicut si visus p se videat aliqd visibile vt colorã tũc videt p accidẽs:accidẽs qd est 9iunctũ per se visibili vt musicũ et oyanificũ z pbat.q: nisi volẽs aliqd p se accidẽs voluit illd qd 9iungit volito p se tũc voluntas nr̃a volens p se actum vitiosum quãtũ ad substantiã actus non oporteret q p accidens volueris deordinationẽ in actu z ita non peccaret.igit volũtas diuina volens p se actũ quẽcunq3 nolendi quãtũ ad bonitatẽ in actu.p accidẽs vult priuationẽ in actu . si igit volũtas nr̃a non peccet nisi q: p accidẽs vult priuationẽ difformitatis in actu.sequit q non plus peccet volũtas nr̃a q̃ diuina q: nõ alio mõ vult actũ vitiosu3 q̃ volũtas diuina. Itẽ ad 9firmationẽ eiusdẽ rõnis arguit. q: nõ vr̃ q volũtas sit p se pncipaliter dãnata pp illd qd est p accñs volitũ p volũtatẽ cũ potẽtia corrñdeat actui culpabili.cũ igit volũtas dãnet pp volitionẽ malã: seqt q ille actus nõ sit respcũ obi mali p accñs s3 p se. ¶ Preterea i angelis malis z damnatis deu3 odiẽtib⁹ odiũ dei est appñẽsum e oñsu3 volũtati eo℞ odiẽti deũ. Aut igit volũt odiũ dei sub rõne mali z hr̃ ppositũ q malũ sub rõne mali possit eẽ volitũ.aut est volitũ sub rõne boni q si 9cedat q: nõ appñendũt odiũ dei sub rõne boni.tũc eni errarẽt in intelligẽdo.z sic pl⁹ errarent q̃ nos.quia nõ appñẽdim⁹ sub rõne bõi. nec ẽt sub rõne alicui⁹ boni p̃t apphendi cũ amor dei sit p se bonu3 z odiũ sit p se malũ. Itẽ appñenso vltimo fine p intellm volũtas necessario delectat: q: delectatio est 9iunctio 9uenientis cũ 9ueniẽti z dũ summũ bonũ oñdit volũtati necessario ẽ talis 9iũctio tũ q: delectatio causatur ab obo et tũc obiectũ est pñs sed delectatio vr̃ est dilectio vr̃ ipsa3 9comitãs q: appñẽso vltimo fine volũtas necessario diligit illd. Itẽ appñẽso malo sub rõne mali voluntas ne cio restrigit z tristat si ẽ imi

quia omnis cognitio fit p assimilationem cognoscentis ad cognitum ratio assimilationis est veritas. pbatio: q2 veritas ē adequatio rei ad intellectum: sine cōformitas & talis adequatio siue conformitas intellecti ad intellectum est veritas. ergo veritas est pmū obiectū intellectus sui vel essentia diuina sub tali attributo. Itē quod est perfectissimum in entibus & aliorum omnium maxime contētiuum est primum obiectū intellectus diuini: q2 illud quod est primū est perfectum: sed diuina essentia sub ratione exemplaris est perfectissime omnium cōtētiua: ergo ipsa sub tali rōne est primū obiectum intellectus sui: & ita vnitas est primum obiectū: quia vnitas est conformitas exēplaris ad exemplata. ¶ Respondetur q hec essentia diuina vt hec est primum obiectum intellectus. Quod declaratur sic: illud debet poni primum obiectum potentie quod primo mouet potentiam & sub cuius ratione eā mouet omnia quecūq3 mouēt ipam. Exemplum de colore qui primo mouet visum & non album & nigrum: quia neutrum eorum mouet visum nisi sub rōne coloris qd est primum obiectum sed essentia diuina primo mouet: quia ratio eius est ratio prima & prius ibi idem qd perfectius. Nam creatura nō potest primo mouere intellectum diuinum: quia tunc vilesceret intellectus diuinus: q2 p ficeretur formaliter aliquo finito nec essentia diuina sub aliqua ratione attributali: quia notitia attributorum non naturam dicunt sed ea que circūstant naturam fm Damasce. lib. 1. capi. 4. presupponunt: igitur tanq3 perfectius se: quia est causa illorum aliquo modo. ergo essentia diuina vt hec est primū obiectum intellectus sui. Item obiectum primi intellectus simpliciter debet esse principale intelligibile simpliciter sub ratiōe simpliciter primaria. si primus intellectus simpliciter est intellectus diuinus & primum intelligibile simpliciter est essentia diuina: q2 vnūquodq3 sicut se habet in entitate: ita in cognoscibilitate. ergo &c. Item q ratio entis vel essentie prima sit ratio: p3 per Auic. qui dicit q illd quod primo occurrit intellectui & in quod omnia resoluitur. ipm autem in nullum aliud est ens. ergo ratio entis est ratio prima.

Ad primū dr q omnis cognitio fit p assimilationem tāq3 per aliquā habitudinē mediā cognoscentis ad cognitum: non q assimilatio sit obiectū ipsum sed aliquid cōicans ipsum sicut quedā relo. Exēplum color ois est visibilis nō q visibilitas sit rō obiectiua: sed est quedā relatio media cōicans colorem prout cōparat ad potētiam visiuā: & ita ly per in ppositione prima vel potest dicere circūstantiam modi obiecti referētis vnum ad alud obiectum & ad potētiam & sic nihil ad propositum.

Ad secundū dr simpliciter q essentia diuina est pri9 aliquo mō prioritatis pfectissimū obm intellect9 sui & pfectissime oium cōtentiua q3 sub ratione exēplaris q2 ipa est quoddā pelagus infinitū: nec ipsa sub rōne exemplaris est primū obiectū: sed quidem modus circūstās obiectū in com

paratiõe ad mediũ ei⁹ ꝛ sub ipsa rõne essentie est ꝑfectius oim cõtentiua ꝙ̃ sub rõne exẽplaris: q2 rõ cuius vt eẽntia est pri⁹ ꝛ fundamentũ ipsius vt est exẽplar.

Cõtra pedentẽ: qõnis. Arguit sic. intelligẽs cõissimũ dꝫ hr̃e obiectũ cõissimũ sub rõne cõissima: talis est essentia diuina vt est ens vel essentia absoluta sumpta ꝛ nõ vt hec est.

¶ Cõtra illud quo dr: q2 tũc vilesceret si creature essent primũ obiectum arguit non minus potẽs est intell's diuinus ꝛ nobilis: ex re sua itranea ꝙ̃ sit sol nec ꝛ magis isactibilis ꝛ passibilis vl' cõicabilis. s3 sol irradians sup fetida nõ est fetidus: nec magis vilescit. ẞ intellect⁹ diuin⁹ ꝛ si talia p̃mo intelligit nõ esset imperfect⁹. Itẽ receptum est in recipiente ꝑ modum recipientis: ꝛ nõ ꝑ modũ recepti. ergo q̃dcunq3 intelligit intellect⁹ diuin⁹ ꝑ modũ suũ intelliget. ꝛ sic nũq̃ vilescit.

Contra rõnem ad pmũ argumentuꝫ nihil est intelligibile nisi sub rõne qua põt manifestari intellectui: s3 nihil pt manifestari itellectui sine ṽitate. ergo veritas est primũ obiectũ intell's. minor ꝓbat per Augustinum ꝛ Hylarium.

Cõtra rñsionem ad scdm argumentuꝫ sic. de ꝑfectione dei est nõ solũ ꝙ conti neat intrinseca s3 etiã extrinseca ꝛ oia: s3 eẽntia diuina sub rõne: sub qua hec ꝯtinet tm̃ extrinseca ꝛ ipsa sub rõne exemplaris nõ solũ ꝯtineat intrinseca s3 extrinseca ꝛ oia. ergo illa sub illa rõne. erit primũ obm intellectus sui.

Ad primũ dicit ꝙ obiectũ dꝫ eẽ communissimum⁹ sub rõne: terminandi actum potentie, sed nõ sub rõne mouendi.

Cõtra per se rõ formalis obiecti est terminare actũ potentie operatiue vel actiue siue obiectũ moueat siue nõ si eñ potẽtia est simplr̃ actiua nõ requirit in ea actio obiecti ad hoc quod agat: sed necessario semp requirit ꝙ terminet actuꝫ potẽtie in oibus vniuersalr̃ fm et illos q̃ ponũt spẽs concreatas in angelis nõ ponũt obiectũ mouere potẽtiã cui concreate sunt ille spẽs: s3 tm̃ terminare actum potẽtie hoc igr̃ ꝯpetit formaliter ꝙ terminet actũ: s3 ꝑ se sub rõne terminãdi obiectũ intellect⁹ diuin⁹ est cõissimũ qd̃ est ens. ẞ ꝑ se rõ obi est ens vel essentia absoluta ꝛ nõ hec essentia vt hec.

¶ Preterea obiectũ mouens per modũ nãe ꝛ sufficiẽter mouet ad se sicut ad actum potentie. si igit essentia diuina vt hec sit primuꝫ obiectũ: ergo erit primũ obiectũ vt terminat actũ primũ itellect⁹: q2 ipa nõ mouet nisi ad se ꝛ ita nihil vꝫ dicẽdo illa. Itẽ illd̃ est primum obiectum adeqtũ intellectus diuini sub ratione cuius omnia alia intelligũtur: quecũ ꝙ intelliguntur. et sub cuius ratione omnia alia terminãt actũ potentie: s3 deus intelligit lapidem sub ꝓpria ratione qua est lapis ꝛ asinuꝫ similiter. ergo aliquid debet esse obiectũ adequatum commune omnibus terminãtibus tale est ens communissimum: quia lapis est ens formaliter ꝛ asinus est ens sed nõ sunt essentia dei formaliter: sed ratio terminãdi est cõis rõ obiecti. ergo ens ꝛ nõ essentia dei vt hec est

obiectum intellectus sui. ¶ Ad hoc dicitur et alia q essentia dei potest esse primum obiectum et communissimum adequatū: q: includit omnia alia sub ratione terminandi actum potētie com munitate continentia et non cō munitate predicationis cōtinet enim et includit omnia alia: nō tamen adequat cōmunitate pre dicationis sicut et ens.

Cōtra tunc eadem ratione essentia diuina esset primū obiectū nostri intellectus q: includit in se et cōtinet omnia q possunt terminare actū intellectus nostri. Item tunc albedo esset primum obiectum visus: quia continet oēs pfectiōes cuiuscunq coloris.

Ad primum istorum respondeo non sequitur q essentia diuina sit primum obiectū intellect⁹ nostri licet cōtineat oia alia: sed requiritur q actus: intellectiue potētie feratur immediate in illud obiectum et q in illo obiecto resplendeāt omnia que secundo possunt termīare illā intellectionem sic. est obiectū respectu intellectionis dei et nō nostri: q: intellectus noster non immediate ferī in essentiā diuinā et oia alia que ptinet per eam.

Ad secundū dico q eēntia dei cōtinet oia alia p modū speculi in q relucēt oia alia: nō ē sic. albedo speculū respectu aliorū colorū: et iō nihil ad ppositum.

Contra primū tunc idē esset obiectum vni⁹ act⁹ potētie et ipsi⁹ potētie: q nō est verū qm sunt plures act⁹ illi⁹ potētie. Probatio consequē tie. ideo est adequatio obiecti ad intellectionē diuinam q: intellectio diuina est vna. si igit pōt per vnā intellectionē oi no vnū intelligere oia: vel ēt ex vno vel in vno adhuc eēt idē pmū obm. s. cōe q est mō siue sit rō cogscēdi alia siue nō. Itē tūc eēntia diuia eēt primū obm intellect⁹ creati vt angeli vel alterius beati.

Ad primū istorū dico q si intellect⁹ sit tal' q vna itellectiōe ferat' i oia et illa intellectio adequat vtutem ei⁹ tūc maior est vtra talis est itellectus diuinus et ei⁹ intellectio.

Ad scdm dico q intellectus creat⁹ pt dupliciī psiderari vel vt est potētia nālis precise. vel vt est beat⁹: primo mō nō hz essentiā diuinā p primo obiecto nec aliud super naturale: sz vt beatus cū beatitudo sit pfectio obi supnaturalis: sic pōt hre essentiam diuinam p primo obiecto.

Cōtra intellect⁹ q pōt hre plures intellectiones diuersas sm rē vel sm rōnes nō pt hre idē obm oino re et rōne illas terminans: q: tūc eēnt plures intellectiones et nō plures sz eēntia diuia vt terminat oiovnā intellectionē includit oia alia vt adequatū obm. g nō oino eodem mō plures intellectiones. ¶ Rñdeo sicut in obiecto sunt diuerse rōnes sic et pportionabiliter i potētia sunt diuerse rōnes put est pluriū et diuersaꝝ intellectionū.

Ad principale qd deietas sit primū obm itell's: q: operatio intelligēdi: nō tm est circa entia sz circa nō entia: ita intell's intelligit cecitatē eē cecitatem sicut

tāto vr̄ se determinare ⁊ p̄scin dere rōnez formalē ꝯ rōnez rep̄n tatiuā ⁊ rōnem obiectiuā. ergo non opꝫ distinguere. Item ꝯ aliud i pede qōnis: q̄z q̄n d̄r ꝙ est rō re p̄ntatiua aut rō elicitiua: ⁊ rō re p̄ntatiua sunt eadē ſm rem: aut ſm rōnez tm̄: si ſm rōnem tm̄ sic oīa sunt eadē in diuinis. Iteꝫ in nobis nō vr̄ ꝙ principiū rep̄nta tiuū sit rō formalis: q̄z si sic eadē spēs esset rep̄ntatiua ⁊ elicitiua. ergo sequit̄ ꝙ primus actus intell'is erit reflexus: q̄z spēs est forma in intell'is: ⁊ anteꝗ̄ intelligat opꝫ ꝙ se cōuertat sup spēm. Itē Augusti nus non vr̄ esse pro hoc: q̄z nihil loquit̄ de principio formali: sꝫ de principio effectiuo sicut pꝫ p eū dem in capitulo sequēte: ꝙ vbū ois nouit sicut pater: ⁊ sicut pr̄ effectiue: sic cōcludit ibi de filio.

Ad primū d̄r: ꝙ nō distinguit illa nisi ex parte intell'is: q̄z intellectus pōt esse ratio rep̄sentatiua sub vna rōne ⁊ sub alia rōne ratio obiectiua: nō aūt distingui ex parte obiecti: per hoc etiā patet ad secundum.

Cōtra medium rep̄ntatiuum nō pōt intelligi: nisi d̄r ex parte intell'is vl' sumitur p aliquo tali qd̄ est simile speciei in nobis vel pro obiecto: scd̄m qd̄ dicimus essentia diuina rep̄ntat se intellectui vt obiectuꝫ primo mō lꝫ spēs sit eadē ſm reꝫ tm̄ differt ſm rōnem vt representat ⁊ vt elicit. Item opꝫ ꝙ p̄sens intellectui representaret obiectū anteꝗ̄ intellectus habeat aliquē actum: ergo ante oēm actū directiuum est actus reflex⁹. simplr̄ cōuertet se in obiectuꝫ anteꝗ̄ habeat p̄sens sibi: ⁊ ita cōuersio ē actus vt intell'is intelligit formā anteꝗ̄ cōuertat se sup suam formā. ¶ Ad primū d̄r ꝙ obiectū rep̄ntat ⁊ spēs: sed al'io ⁊ alio mō: nec q̄n cōuertit se super se hꝫ aliquē actum elicitū: sed ⁊c. Item intentionale tm̄ nō est p̄pria ratio vel principiū alicui⁹ actionis realis: sꝫ spēs virtute luminis est ad intētionale. ergo ⁊c. Item operatio p̄supponit esse. ergo p se operari p se esse: ergo operatio vna vnū principiū: sꝫ intellectus ⁊ spēs nō sunt vnū. ergo ⁊c. ¶ Ad primum dicitur ꝙ verū est de intentionali tm̄ nō de intentionali vt innititur alicui reali sic est de spē respectu obiecti. ¶ Ad scd̄m d̄r ꝙ non opꝫ ꝙ sit similis vnitas hinc et inde ⁊c. Item si essentia sub rōne essentie sit principiū formale cognoscendi ⁊ intelligēdi cuꝫ essentia sit tm̄ eēntie sicut equinitas tantū equinitas: ergo tantū erit ratio intelligendi se.

Colla. XXIII

Utrum attributa distinguātur ex natura rei: ꝙ non q̄z si sic sapientia non esset formalr̄ perfecto simplr̄. Probatio ꝯn̄tie q̄z perfectio simplr̄ ē cuilibet melius esse ꝗ̄ nō esse: sꝫ sapiētia nō est formalr̄ in bonitate si distinguant̄. ergo ⁊c. Uel sic formet̄ sapiētiam esse formalr̄ sapientiā. formalr̄ est p̄fectio simplr̄: sꝫ perfectio simplr̄ cuiuslibet est melius ip̄m ꝗ̄ non ip̄m ſm Ans. mono. bonitati igit̄ formalr̄ melius est esse sapientiā formalr̄. sed ꝙ melius est ponendū est in diuinis: ergo ⁊c. Item attributa differunt

relationibus:q2 relationes non sunt de rõne intrinseca eẽtie: s3 magis extrinsece quasi pullulãtes ab ea. Unde relatiões habẽt essentiã vt fundamẽtũ ⁊ pter qd pñt plures relatiões fundari in essentia diuina differẽtes formaliter:vñ nõ dicim⁹ q̄ i essentia sit pelagus relationũ:s3 tm̃ attributoꝝ:q2 ipsa intrinsecus claudẽs q2 attributa sunt essentie intrinseca ⁊ infra eã includũtur:si igit̃ distinguũtur formalr̃ ex natura rei vr̃ q̄ infra essentia3 simplicẽ sit aliqua cõpositio ex potentia ⁊ actu vel aggregatio q̄ repugnat diuine simplicitati. Tertio attributũ est absolutũ ⁊ ꝺm te est infinitũ formalr̃ ⁊ est quedã pfectio infinita: isinito aũt nihil est aliđ q̄ sibi addi potest. ꝰ formalr̃ nõ erit distinctu3 ab aliquo alio: q2 importat limitationẽ. Est eñ distinctio quedã precisio vnius ab altero. si igit̃ sit infinitũ formalr̃ vt tu dicis nõ erit formalr̃ distinctum ab eo. Item quarto relationes duplicẽ habẽtes rõnem siue respectũ vnũ ad fundamẽtũ aliũ ad oppositũ:l3 ꝰ scđm respectum quẽ h3 ad fundamentũ transeat ⁊ non distinguat̃ ab essentia formaliter nec ab opposito:ꝺm tñ illam rõnem ꝺm quam respicit oppositũ non transit:⁊ ideo non est mirabile si ꝺm illam põt relatio distingui formalr̃ ab essentia et ab opposito:nũc aũt formalr̃ attributa tm̃ vnã habẽt rõnem:sc3 ad fundamẽtũ q2 absoluta sunt ꝺm q̄ trãseunt in fundamentũ: ergo nullo mõ possunt distingui formaliter nec ab essentia nec ab opposito. Ad hoc est auctoritas Dionysij de diui.no.5.⁊.6. q̃to numeri distãt magis a monade tanto magis distãt inter se: q̃ã to min⁹:min⁹ s3 de⁹ est monas. ergo in ipso est minima distãtia Item Ansel.monol.c.2.

Ad primũ pfectio simplr̃ põt dici vt vlr̃ perfectio ⁊ est in quolibet melius ipsum q̃ non ipsum: sic sapiẽtia est pfectius simplr̃. Alio mõ perfectio simplr̃ đr prout distinguitur ꝯ scđm quid hoc mõ sapientia non est formalr̃ perfectio simplr̃:talis aute3 perfectio nõ est illud quod in quolibet melius est ipsum q̃ non ipsum.

Contra sapiẽtiã esse formalr̃ sapiẽtia3: est perfectio simplr̃:si igitur esse formalr̃ sapientiam est perfectio simplr̃ ⁊ iustitia sit oĩs perfectio simpliciter vel h3 oẽm perfectionem:tũc iustitia est formaliter sapiẽtia:verũ est q̄ omni modo est perfectio simplr̃ quo potest esse. ꝰ omne aliud est fallacia ꝯñtis: q2 nihil aliud formalr̃ potest esse illud nisi ipsum. sed alia possunt eẽ ipsa formalr̃ perfectio simplr̃ ideo idem est ac si argueret̃ omnis homo:ergo omne animal.

Contra mẽbra distictionis coincidũt: q2 pfectio simplr̃ nõ ꝺm quid est cui deest alia pfectio:sed tale melius est cuilibet esse q̃ nõ esse et illud est vlis perfectio;verum;est realiter sed non formaliter.

Contra si nõ diminuit a perfectiõe melius;est cuilib et cognoscibili ip3 q̃ nõ ipsu3. Dico q̄ distinctio est bona:pfectio eñ simplr̃ vno mõ est q̃ nulla3 imperfectionẽ includit:sicut paternitas est perfectio simplr̃ que sc3 nihil diminuit de perfectione:⁊ hoc mõ. nõ intelli-

est de p se in intellectu z conceptu eius vt q intelligit hoiem intelligit aial vel saltē quicūq intelligit aliqd obiectū potest intelligere oia illa que sunt de per se intellectu ei⁹ qz illa nō cōtinentur in illo obiecto nisi virtualr: z per ɔñs plus est intelligere illud obiectum ꝙ illa que sic includunt. hmōi aūt sunt que per se primo mō dicēdi per se cōueniūt alicui obiecto. Minor ptz per hoc ꝙ illud qd cōuenit alicui per se primo mō est ei⁹ essentia vel principiū essentie ex primo posteriorū: sed quicqd est in deo est essentia diuina z idē cū ea: ergo quicqd est in deo cōuenit ei primo mō dicēdi p se. ergo zc. ¶ Preterea nulla potentia quietat in aliquo obiecto nisi sub illa rōne sub qua includitur in eo totalis pfectio sui primi obiecti: sicut potentia visiua nō quietat in aliquo obiecto nisi in illo includat ois perfectio sui primi obiecti qz sub alia rōne illud primū obiectū nō adequat potentiā: z per ɔñs eā non quietat. ergo intellꝰ nō quietat in videdo eēntiā diuinā nisi sub alia rōne sub qua eēntia diuina icludit totā pfectionē veritatis aut entis aut cuiuscūq qd ponit primū obiectū intellꝰ: s3 rō totalis pfectionis veritatis alicuius entis est rō ifiniti intēsiue: qz est rō rei nō habentis excedentiā: ergo intellꝰ nō qetat vidēdo essentiā diuinā nisi videat eā sub rōne infiniti. ¶ Preterea potētia que tēdit i diuersa obiecta si se nō quietat in vno nisi sub rōne sub qua eminēter includunt pfectiones illoꝝ in illo vno: sicut potētia visiua tendēs in albū et nigrū per se non quietat in aliquo obiecto nisi sub rōne sub qua includit pfectiones oim colorū. sed intellꝰ nr pōt cognoscere ifinita oba vn̄ ē cognitiu⁹ ifinitoꝝ: nō igr qetat i eēntia diuia nisi sub rōne sua q icludit pfectiones infinitoꝝ itelligibiliū: sed hec rō est rō infinitatis ergo zc. ¶ Preterea cognitio intuitiua differt a cognitione abstractiua in hoc ꝙ abstractiua abstrahit ab existentia rei: qz pōt esse de re absente sicut pñte cū sit per speciē essentialiter representantem rem absentē sicut presentē. sed cognitio rei intuitiua est de re vt pñs est. sed cognitio dei z beati i patria respectu eēntie diuine est intuitiua. maxime ergo est respectu essentie diuine vt existens est. ergo sub eadē ratione eēntia diuina terminat cognitionē diuinā z beati i patria. Vn̄ si esset essentie respectu essentie diuine sub alia rōne ꝙ̄ sub rōne qua existēs est. posset cognosci cognitione abstractiua et non ituitiua a beatis. ¶ Preterea arguit ꝙ beatus vidēs essentiā diuinā videat ifinita z p ɔñs videat eēntiā sub rōne ifinita. qz sub rōne qua repñtat ifinita. Añs ostēdit sic qz si vidēs essentiā diuinā nō videret oia q in dei sunt eēntia hoc nō esset nisi pter aliquā differentiā ipsoꝝ: qz ꝙ vnū cognoscit z aliud nō: hoc nō est nisi pter aliquā differētiā hec autē differētia aut est fm rōnē aut fm rē: nō āt pp differētiā realē: qz nihil differt realr i diuinis ab eēntia. Tū qz in diuinis nō ē differētia realis nisi psonaꝝ. s3 hec differētia nō impedit quin intellꝰ vidēs vnā personā videat aliā. ergo differētia realis non impedit. non etiā differētia rōnis: qz per

git perfectionē essentie. Unde eē formaliter sapientiaꝫ est ꝑfectio simplr prout dicit non diminue re a perfectioñe. Unde bonitas: si esset formalr sapientia non diceret perfectionē simpliciter: nec esset melior sic ꝙ non.

Cōtra tūc esset hec. ꝛ alia perfectio simpliciter nec sic de deo ꝛ creatura: quia deus nō includit oēm ꝑfectionē creature: ideo non est meli⁹: ista duo ꝙ vnum: bonitas autē formaliter nō includit sapiētiā quorum vtrūqꝫ vt sic est perfectio simplr. ẜ vr̄ perfectio est bonitatē in cludere sapientiā. Dico ꝙ esse ꝑ identitatē sapientiā est perfectio nis simplr ꝛ perfectius ꝙ nō esse non aūt formaliter.

Cōtra melius est bonitatem esse idētice sapiētiā ꝛ ēt formalr ꝙ formalr solū: sicut meli⁹ est bonitati eē formalr bonitatē ꝙ idētice solum. ¶ Preterea si sapientia nō esset bonitas nisi idētice solū: tūc non esset magis bonitas ꝙ relatio.

Ad primū istoꝝ dicit̄ ꝙ nō esset bonitati ꝑfectio simplr esse formalr sapientiā: sed sapiētie est perfectio simplr gratia materie. Unde bonitas nō est formaliter sapiētia ꝙ nō est propter incōpossibilitatē extremi: sꝫ modi vniendi. Unde perfectius simpliciter melius est non eē formaliter aliam ꝙ esse.

Cōtra si est perfectio simplr includit aliam. ¶ Responsio. includere in rōne sua quiditatiua nō est perfectio simpliciter nec est perfectius: ꝙ non includere. Arguit̄ finitum ꝛ infinitū non distinguunt̄: qꝛ infinito non est possibilis additio. ¶ Respōsio qḋ falsum est: quia si color esset infinitus adhuc nō esset linea nec in eadē spē esset hic: qꝛ si esset hec albedo nō eēt alia albedo: ideo nec in eadem specie nec in diuersis speciebus: sequitur ꝙ si aliquid sit infinitū qꝛ sit formaliter aliud.

Cōtra hoc arguitur ꝛ ad qōnem ẜm sanctos persone distinguunt̄ ꝑ respect⁹: hoc cōcedunt omnes nec ꝑ alia: causa ponunt sancti illud nisi qꝛ repugnat pluribus formis absolutis esse vnum in abstracto ꝑsone autē sunt simpliciter idem in essentia: ideo persone non distinguunt̄ absolutis formis sꝫ attributa distingui formalr ꝛ esse idē idētice est incidere in illud quod vellēt vitare. ¶ Preterea diuine bonitati cōgruit esse omnis ꝑfectio simplr: sꝫ esse formalr sapientiam est perfectio simplr. ẜ diuine bonitati cōgruit esse formalr sapientiā. Probatio maioris nihil ē perfectio simplr nisi sit melius cuilibet ipsum ꝙ non ipm: hic est huiusmodi. ergo sibi ꝯuenit omnis ꝑfectio simplr. Dicit̄ ꝙ veꝝ est cuilibet melius est cuilibet supposito.

Contra Ans. probat ꝙ essentia diuina est vna nō ꝙ pater ꝛ filius sit tm̄ rōnis: ꝛ arguit meli⁹ est cuilibet inesse ꝑfectionē simpliciter. ergo melius est essentie diuine: qḋ nō sequeret̄ nisi cuilibet in antecedēte distribueret ꝑ formis ꝛ nō tantum pro suppositis.

Cōfirmat̄ nisi forma ignis esset melior si eēt forma ignis ꝛ sapia ꝙ nūc ē sapiētia nō ē ꝑfectio sim

pliciter. Probatio minoris. s. q esse formaliter sapiētia ē pfectio simplr fm q formalr determinet cōpositionē: qr eē formalr sapiētiā est qdā pfectio: sed ois pfectio hz suā pfectionalē qntitatē: sed finitū ⁊ infinitū ɔgruūt qntitati sicut par ⁊ impar numero: ita q ex sui distinctione sunt cōuertibilia qntitati: ergo si est pfectio ⁊ nō finita. ergo infinita simplr pfectio scz q cuilibet meli⁹ sit ipm esse q̄ nō eē. Itē relo diuina nō ē finita neq infinita fm eos q est ;cōtradictio cū hēant qntitatē suā. Itez pbo minorē sic eē formaliter sapiētiā vt formaliter determinat ɔpositionē: aut ē formaliter idē cū eē sapiētiā: aut nō. si sic habeo ppositū cū esse sapiētiā sit pfectio simpliciter: ergo eē formaliter ē qdē modus ⁊ formalitas ⁊ est in deo. alr nihil esset i deo qd eēt formaliter sapiētiā qd est falsum: quia sapiētia est formaliter sapiētia ⁊ nō est eadē fm te. ergo sunt due formalitates illa q̄ erit in formalitate. a. quero vtrū erit. a. eē formaliter. a. sit idē si sic. ergo i eadez rōne stādū erit in primo: si nō erit pcessus in infinitū. Itē ad principale lz sapiētia distinguat formaliter a bonitate vtraq tn̄ est infinita formaliter. sapia igit infinita est ⁊ nō solū qr est eadē eēntie: sz formaliter. tūc arguo. infinitas formalis ⁊ sapiētia si sint due formalitates ista infinitas nō est in sapiētia nisi idētice: ⁊ tūc sapientia nō est infinita formaliter. sic est infinitas ista in paternitate. ergo paternitas est eque infinita formaliter sicut sapiētia. ergo sapiētia nō est ifinita formaliter sicut nec pr̄nitas. Si sint vna formalitas eadē rōne ifinitas vnitatis est bonitas: ergo quot sunt attributa tot sunt distincte infinitates formaliter: sz ois infinitas pfectionalis est pelagus ifinitū: ergo tot sunt pelag⁹ ifinita quot sunt pfectiones attribuibiles qd est cōtra Dama. c. 6. vnū est pelagus diuine essentie: alie sunt circūstātie. Item nisi in patre essent due formalitates nō esset itelligibile: quia pater esset idē simpliciter cū filio: ⁊ tn̄ distinct⁹ psonalr ab eo: sed qr alia formalitas ē eēntia ⁊ alia relatio. iō sunt idē ⁊ distinguūtur: sed in formalitate q̄ ē sapiētia non sunt due formalitates fm eos: sz sapia ē vna formalitas: ita etiā q infinitas ei⁹ est eadē formalitas cuz sapia fm eos: ergo nō est intelligibile q sapientia habeat q sit idem singulare cū bonitate: ⁊ tn̄ formaliter distinguat ab ea ⁊ multofortius. pr̄ enī lz habeat duas formalitates nō pdicat idētice de filio. hec enī ē falsa oino: pr̄ est fili⁹: sed hec est vera sapia est bonitas. ergo sapiētia est magis eadē bonitati q̄ pr̄ filio: qr pr̄ saltem idētice dr de ea. Itē si sapiētia diuina eēt: ita sapientia q nullo mō bonitas nec formaliter nec virtualiter tūc eēt finita fm oēs: ergo si sapia est sic formaliter sapiētia q nō formaliter bonitas est formaliter finita. Itē qualitercūq ponat aliqd infinitū eo mō quo ponit infinituz includit omne aliud. Probat inductiue si aliquid est infinitū corporaliter vel dimēsiue icludit oē aliud corpus ⁊ oēm aliā dimēsionez corporaliter ⁊ dimēsiue. ergo si aliqd est infinitū formalr icludit oēm aliā formā formalr. Itez sapia non eēt infinita idētice nisi idētice haberet in se oēm pfectione: ergo

nem: ergo sapientia non erit for= maliter infinita nisi habeat in se oēm pfectionem simpliciter.

Cōtra arguit intell's dei in primo signo eternitatis aut itelligit distincte istas perfectiones aut nō: si sic cū itelligit ea in se idē sunt absqz negociatione. g̃ sunt distincte aū oēm negociationem. si nō: g̃ intelligit eas ↄfuse ꝛ ita nō pfecte qualiter nō distincte ꝛ pfecte. ¶ R̄nsio ptʒ ſm loquētes de lumine ꝙ in potentia solū sunt formalitates distincte ꝛ nō ex natura rei sed ex lumine ostēdēte. ¶ Tū alr dico ꝙ hic est equiuocatio ꝛ ↄhs: nā indistincte ꝛ etiā distincte equocū idistincte vna ꝓuenit ex potentialitate scd̄o metaphysice in fundamento nature nihil est distictū hec in distinctio ē potētialis. Alia indistinctio est ex actus puritate: hec indistinctio ē vnitio: ꝛ sic alia sūt ibi indistincte id est vnitiue: ꝛ tñ distincte id est actualiter nō potē tialr. Itē arguit: sapiētia ꝛ bonitas dicunt in creaturis ſm suas rōnes formales: infinitas aūt ad ueniens, nō tollit ab eis suas formalitates. g̃ i deo vbi vtraqz ē infinita erūt disticta formalr. Dico ꝙ i creaturis sunt formalitates ꝛ et distīcte. Infinitas aūt .i deo nō tollit ipsas formalitates sʒ tollit earū distinctionē. in deo autē est formalr sapia: ꝛ formalr bonitas: distinctio tñ coꝝ est ablata.

Cōtra superficies est vna formalitas alia a linea si vtraqz eēt infinita adhuc linea nō esset superficies: iō ifinitas non tollit earū formalitates: nec distinctionem. ergo infinitas nō tollit attributoꝝ formalitates nec distinctionē. ¶ R̄nsio superficies bicubita ē formalitas qua ē spēs ↄtinui ꝛ alia qua est spēs cō tinui numerati addat tributum ꝙ si fiat nihil addit formalitati in q̄tū est superficies: qꝛ nō est superficies sicut prius: sʒ tm̄ eius vt sit superficies maior in ptib⁹ quātitatiuis: sed nō intēdit in sua formalitate sed scd̄e formalitati apponitur aliō quo resultat formalitas perfectior q̄ sine ipso. Nā bicubita quātitas ↄtinet in tricubita sicut trigonū in tetragono ꝛ hinc est ꝙ infinita superficies nō tollit dististinctionē formalitatis superficiei a formalitate linee in q̄tum linea est. Itē arguit determinata relatio ↄsequit determinatū modum in fundamēto. 5. meta. ois relatio ē modus sue mēsure ꝛ numeri vel potētie. g̃ si hi modi scʒ attributa nō distinguunt in eēntia dei siue opere intell's. ex quo relatio nō cōsequit essentiam mō nature: si cōsequit essentiā continentē oēm modū vnitiue: qꝛ eēntia est ois pfectio vnitiue ſm te: relatio sequēs essentiā naturalr continet etiā oēm relationē vnitiue. Dico ꝙ si p impossibile de⁹ nō esset causa alicuius nisi necessitate nature sicut phi dixerunt: sicut sol ꝓducit radiū: tamē illud ens esset ens pticipatū ꝛ nō esset ens per essentiā: nec equaret deū nec esset infinitū sicut deus. g̃ lʒ relatio sequat essentiā infinitam ↄtinentē vnitiue oia nō equatur ei: cū agēs q̄tum est de se equat sibi effectū: sed effect⁹ sortit q̄dē ꝛ limitationē a gradu in quo recipitur ꝛ recipitur in gradu ꝛ distātia determinata a monade: g̃ nō infinita lʒ gradus nō sit aliud q̄ creatura. Itē arguit in vna intētiōe simplici nō pōt esse ordo ſm

rem in essentia vt fundat relatio nem est ordo fm rez: qz ordinate fundat. ergo an retiones illas est ordo realis z relatio realis. Dico q essentia diuina simul z sine ordi ne quantu est de se fundat oes suas relationes ita q oes relationes sunt simul equantes vnu essentie fundamentu: sz aliqn hnt ordine sicut em no hnt infinitate ppter internalle: sic hnt ordine pp internallis de natura cu genitu e q prius generetur q amor sperett: ergo internallis inter patre z filium est prius internalle inter spiran tem z spiritum sanctum: ideo est ordo inter illas relationes.

Coll. XXIIII

Utrum cuz sum ma simplicitate psone diuine possit stare pluralitas respectuu realium in eade natura ante omnem actu intellect⁹. Probo q non: qz pluralitas rationu intelligibilium subiectiue existe tium in eade re non pot stare cu simplicitate illi⁹ rei. ergo nec pluralitas rationu realium poterit sta re cu simplicitate alicui⁹ rei. cose quetia patet: qz maior est coposi tio rei z rei q aliquor tm ratioe differentiu. Maior pbatur. qz ro intelligibilis in intellectu: aut e spes: aut est verbum: sed non co uenit ponere plures spes vel plu ra verba in aliqua psona dei an te oem actu intellectus. ergo zc. Itez illud no debet poni quo cir cuscripto ponitur pfectio in deo quata poneretur ipso posito: sed hoc ponit ponendo tales rones reales plures ante omne actu in tellectus. ergo zc. Maior patet de se: et minor pbatur sic. Realitas essentie nude equiualet roni sapie tie posite cu realitate essentie. ergo a sili realitas essentie nude equa let roni relationis posite cu reali tate essentie: no igit opz ponere tales rones reales i personas di uersas ante oem actu intellect⁹.

¶ Rndetur q sic q declaratur sic essentia de se est coicabilis ante oem actu intellectus fm oes ex natura rei: relatio psonalis de se incoicabilis hec duo sunt in pa tre ante oem actu intells. Proba tio. qz opz vnuqdqz prius esse p fectu inesse primo q inesse scdo: ergo opz q pr pri⁹ habeat essentiaz z rone in se q intelligat: et in ter se vt argumetatu est differut: ergo ante actu intells differut. Itez perfectio simplr essentie diuine includit oem perfectione simplr ergo ante omne opus intells est ibi potentia z intells zc. sed vbicuqz sunt alia: z aliqd est subiectu vni z obiectu vnius: qd non alterius inter se ipsa differut: qz pdictio e q aliqd sit subiectu vni ex natu ra rei: z non alteri⁹ nisi illa essent aliquo mo diuersa an oem actu intells: sed aliquid est subiectuz diuino intellectui vel obiectu di uino intellectui: qd no est fdm di uine potentie vel obiectum eius ergo ex natura rei differunt.

Ad primu argumetuz respodetur q maior est vera in creaturis vbi tales ratioes intellectuales sunt accidentia z necessario faciut co positione cu anima que est sub stantia: in deo tn maior ista e fal sa: sicut pz de diuinis personis z de ratioibus attributalibus. Ad probationem dico q facit falla ciam consequentis: arguendo ex insufficiete: quia tales rationes

reales nō sunt spēs nec verba sȝ rōnes ɔsubstātiales ⁊ formalr di. uerse cedē realr in eēntia diuia.

Ad secundū ɔcedo totum ꝙ non sit ibi res ⁊ res: sed tm̄ absoluta res ⁊ res respectiua: quia relatiua cōpata ad rē absolutam, idē est realr cū ea: ⁊ tūc negat̄ similitudo: q: nō est sic de eēntialibus sic vlr ɔparatio ⁊ relatiuis quoꝝ eēntia in relone consistit.

Cōtra positionē arguit̄ sic: si eēntia diuia sit formalr recta vel iusta ⁊ bōa: ⁊ intellēs rect⁹ pōt formare de ea ɔceptū distinctū sapiētis ⁊ iusti ⁊ boni: sine alia diuersitate eēntiāli vel reali a pte essentie: ꝙ a siīr pt intellēs idē circa psonā formādo circa eā formādo ɔceptum relationis realis ⁊ rei absolute sine alia distinctiōe reali a pte persone. Nec ratio positionis ɔcludit: q: nō includit ɔtradictionē ꝙ aliquid subdat̄ diuino intellectui ⁊ non diuine potētie: q: ɔdictio est respectu vnius ⁊ eiusdē: oīno sic nō est in ꝓposito. ¶ Ad primū dr̄ ꝙ hoc est impossibile ꝙ intellectus diuinus faciat circa deum conceptus distinctos: vt sapientie vel bonitatis nisi in re sint talia distincta.

Contra intellectus pōt formare ɔceptū vnū de simpliciter diuersis ergo ɔceptus distinct⁹ de termino omnino eodem. Ad hoc dicit̄ ꝙ ɔña nō vȝ: q: conceptus vnus potest ferri circa omnino diuersa realr dūmodo in illis diuersis sī aliqs ordo ad tertiū sicut pȝ de tribus speciebus eiusdē gnis de quib⁹ habet̄ ɔceptus vnus: ⁊ tñ nō est vnitas realis in eis non ex altera pte. Itē ɔtra primā rōnem arguo sic: si deitas q̄ est de se cōicabilis et paternitas q̄ de se est incōicabilis sunt in psona prīsmte ⁊ distincta ex pte rei: ergo con positio. Probatio ɔñtie: q: aliq̄ mō prioritatis prius ē deitas q̄ sibi insit paternitas: pbatio: q: pri⁹ deitas est deitas ⁊ pñitas ē pñitas q̄ fini vnita. p q̄d igr ex eis sit vnū ſi ex se pcise ex suis rōibus formalib⁹: q: tūc nō pri⁹ esset hoc hoc. ⁊ illud illud q̄ hec vnita: ergo p aliq̄d aliud quero de illo vtrū sit actus vel potētia. si actus ergo aliqđ istoꝝ est potentia. ergo ɔpositio. Itē pbatio ɔñe. q: prius ɔpetit rei illđ qđ est sui in se q̄ illđ qđ ɔuenit sibi ex ɔparatione ad alterū. ergo pri⁹ deitas est deitas añq̄ sit paternitas ⁊ hec potētia ⁊ hic actus sequit̄ ɔpositio q: stādo precise in eis nūq̄ ex fit vnū: q: sic nullam hñt habitudinē adinuicē. Dr̄ ꝙ eēntia q̄ est fundamētū relonis ⁊ relatio faciūt p se vnū ex seipsis: q: vnū nō differt realr ab altero. sed put ɔparat̄ relatio ad essentia est idē realiter cum illa.

Cōtra lȝ ex materia ⁊ forma precise natū sit fieri vnū: tñ qñ vnū non vnit̄ altere si debeāt vniri adinuicē aliq̄d est rō vnionis qđ nec est vnū nec aliud. 7. met. sepatis. a. ⁊. b. aliđ manet in b. qđ nec est. a. nec. b. igit̄ a siīr in ꝓposito ē de illo alio fuit qō q̄d sit qđ ex essentia ⁊ proprietate sit vnū ex potētia ⁊ alteꝝ est act⁹: ergo ɔpositio nec pt esse aliud q̄ potētia vel actus: q: ex duobus in potentia vel ex duobus in actu non fit vnum. Item in primo signo originis res sub vno mō vt deitate differt a seipsa

sub alio mō paternitate. ergo qñ
isti modi ꝑm se ꝯsiderant̄.p:ecise
non sunt simul vniti ergo ad hoc
ꝙ simul vnient̄ opꝫ itelligere ali
qd vniēs:⁊ vnū actuās alterū vel
ambo tertiū:⁊ vtroqꝫ mō cōposi-
tio.Itē ꝙ sit cōpō ꝓbatio: suppo
no ꝙ pr̄ sit aliqd per se vnū reale
suppositū⁊ ꝙ eius fo:ma qua sit
pr̄ sit paternitas tūc sic.pr̄ inquā
tum pr̄ est ꝑsona realis.ergo pa-
ternitas qua formalr̄ est pr̄ ē fo:
ma realis ⁊ vnibilis:sꝫ eētia di
uina q̄ est in p̄re silr̄ est res: ergo
due res reales ⁊ vnibiles ğ cōpo
sitio.Itē si deitas sit ibi ante om
ne opus intellecius ⁊ silr̄ pater-
nitas ergo ꝑsone sunt ꝓducte an
te opus intellect⁹.Probatio ꝯñe
ꝑsone realr̄ sunt ꝑsone ꝑ relatio
nes oppositas reales.nec vr̄ alia
rō diuersitatis ꝑsonaꝝ nisi diuer
se relationes opposite reales:sed
positis illis q̄ tu ponis ante oīe
opus intellectus sequit̄ ꝙ in deo
sunt relationes opposite reales.
ergo ⁊c.¶Itē si deitas est ibi ex
natura rei et silr̄ paternitas ⁊ di-
stinguit̄ ⁊ hoc ex nā rei ꝑ ꝯñs dei
tatis ad p̄rnitatē est aliq̄ diuersi-
tas ⁊ dissimilitudo ⁊ ecōuerso p̄r
nitatis ad deitatē est aliq̄ diuersi
tas ⁊ dissimilitudo ⁊ hoc totū ex
nā rei ꝑ te añ oē op⁹ intellect⁹ q:
hec diuersitas differt ab hac di-
uersitate ⁊ hec ab illa alia diuersi
tate ⁊ sic in infinitum.

Colla. XXV.

Utrum eētia so
la sit ꝓn-
cipium formale p:odu-
cendi non vt determi-
nata relatione? Arguitur ꝙ sic:
indeterminatio potentie actiue
est alteraꝗꝫ indeterminatio passi
ue.non eñ est ad contradictoria
s.agere ⁊ non agere:sicut poten-
tia passiua:īdeterminatur ad es-
se sub actu ⁊ non esse sub actu: sꝫ
actu indeterminata est ad effect⁹
diuersos non ad agere et nō age
re.Exemplum de sole qui est in-
differens ad multos effectus. er
go in materia posita essentia po
tentia est potentia actiua ⁊ inde
terminata:non ad generare ⁊ nō
generare:sed ad gñare ⁊ sperare:
tūc est indeterminata vt possit in
hoc ⁊ in illud:sed potentia inde-
terminata ad contradicto:ia nō
determinat̄ nisi ꝑ aliqđ additū
ergo potētia actiua īdeterminata
ad diuersos effect⁹ determinat̄ ꝑ
se ⁊ sine aliquo medio. Exēpluꝫ
virtus fo:matiua fetus de mā̄,q
est vnifo:mis vbicunqꝫ in omni
ꝑte pōt cāre de illa carnē et ossa
⁊ hmōi.ğ essentia diuina que est
actiua potētia indeterminata si
ne respectu erit ꝓncipiū gñandi
⁊ sperādi.Itē potētia actiua de
terminata est aliqd perfectiōis.
Exēplū ī potētia calefactiua est
qđ agat p̄sente obiecto: et qđ nō
requirit aliđ ex ꝑte sua est perfe-
ctiōis:sꝫ ꝙ nō p̄t nisi ī vnū est ip-
fectiōis. ğ in essentia erit p:imū
et tolletur scđm.Itē oē limitatū
⁊ infinitū ꝑm ꝑfectionē est inde-
terminatū:ens aūt in cōi est īde-
terminatū ꝓuatiue: q: pōt deter
minari.sꝫ essentia est īdetermina-
ta negatiue.ergo nō pōt ꝑ respe-
ctū determinari.Itē in aliꝭs a deo
est aliđ rō agendi ⁊ rō agētis : vt
calor est rō calefaciendi: rō cale-
facientis est rō suppositi. Rela-
tio ꝑm eos est rō suppositiua:nō
igr̄ rō agendi.Itē Dam.c.8.rela Dam. c.8.
tio non determinat essentiā :sed
hypostasis.¶Dicit̄ essentia ex se

est determinata ad generandū et sperādum: tñ requirit aliqd sine q sicut ignis nō calefacit nisi obiecto psente etc. sic lz essentia de se determinata sit ad agendum: nō tñ generat nec sperat nisi in supposito conueniente.

Cōtra ista qñ dicūt q eēntia īdetermiata īdeterminatione sua determinat se ad actū. arguit aut ītelligūt q determiat sic formalr vtraq potentia vel idētice: nō pmo mō sed q essentia sit formalr generatiuitas et speratiuitas tūc dicūt cōtra dictoria: q: intells est q dicit vbū voluntas aūt spirat spm scm: et tūc vtraq formalitas est vna formalitas. sed isti dicūt q iste sunt due formalitates ergo dicūt opposita. ¶ Similiter sequit cōtradictio si sit formaliter ista duo: ergo ē vna formalitas ergo vna potentia. sed ol's potentia excedens suū effectū est equiuoca. sed ista potentia excedit. ergo generatio in diuinis est equiuoca.

Si scdo modo. s. identice hēat vtrūq in se tūc sequit ppositū. q: tūc de se nō est formalr determinata q: p istas formalitates determiat q superueniūt ei et īformāt eā essentia aūt pōt determinare seipsam et ita sequit ɔdictio. Itē ideo eēntia determiat se q: est indeterminata negatiue et p ɔñs īdeterminabile q: qd sic est īdeterminatū est īdeterminabilis. Itē ols relatio realis ē quedā applicatio sui fundamēti aut fundamentū sui correlatiui: sz de intellu est determinatio applicatiōis aut igitur nulla relatio realis est in deo aut sic applicabit essentiā: et sic determinabit in pmo intellectu essentie inquātum est rō generādi includit q sit gñatiua formalr: et p ɔñs relatio. sed nō vt relatio elicitiua. sz vt determinata. Itē essentia vt absoluta est rō essendi ergo non est nisi vnū esse in diuinis. si igit eēntia vt absoluta esset rō pducēdi: non erit nisi vna productio in diuinis. Itē in ordine eēntiali primū est causa posterioris: sed relatio cadit media inter formā elicitiuā actus et ipm actū. et si ē ideo elicitiua. ergo relatio ali quo mō habebit ratione cause respectu actus nunq negat philosophus q relatio non sit aliquo modo principium motus vel terminus: sed vult q non per se.

Ad primū cōcedit q īdeterminatio potētie actiue nō ē ad ɔdictoria vt ad agere et nō agere de potētia actiua nāli non voluntaria.

Ad minorē potentia īdeterminata ad multos effect⁹ determinat ad quēlibet effectū siue addito absoluto si ītelligit sine ol addito nego. de potentia. nāli lz in voluntaria sit verum in nāli vel addit aliqd a pte sui vl a pte materie vñ respcū solis ē alia dispositio materie vñ dico q p vnā formalitatem lz sit infinita nō agit nālr nisi vnū. vñ Cōmētator scdo metaphy. si agēs ē vnū et mā vnā et act⁹ est vnū ppterea nūc ponit plures regulas. Tūc dico et potētia naturalis vna sm formalitatē vna nō pducit plura sine determinatione a pte sui vel a pte materie: sz ī pposito nō ē realis dria nisi īter relones igit. Ad exēplū de scia q ē vniforme ī oī pte dico illa vtus agit vitate artis opatio nature est opatio intelligētie

Alr dico cū dꝫ potētia idetermiata actiua ad multos de se determinata est ⁊c. ve⁊ ē sicut substātia ignis de se est determiata ad calefaciēdū: q; est determiata vt calida ⁊ hꝫ calorē mediāte q̄ calefacit sic eētia de se determiata ē de se actū gn̄andi q; determiata ē de se vt fundet relōnē p̄rnitatis.

Per hoc ad scōm potentia nālis actiua neciō includit respectū nec co loꝛ erit in actū calefaciēdi nisi in cluderet respectū. Uñ respcūs fundat in potētia ⁊ idē ē respcūs q̄ refert calefactiuū ad calefactibile ⁊ calefaciens ⁊ calefactū ⁊ aduenit noua applicatio ⁊ nō nou⁹ respectus sic de creatiuo ⁊ creāte ē alia relatio media iter actū ⁊ potētiā. ¶ Ad tertiū dico ꝙ eētia est ifinita ⁊ illimitata negatiue ⁊ ꝑ ꝯ̄ns idetermiata ad oēs ꝑfectiōes absolutas pōt determinari ad relōnes ⁊ ꝑ relōnes. ¶ Ad aliō eadē realitas entis ifiniti pt eē vtrāq̄ intēsio .s. ⁊ rō supposita ⁊ rō gn̄andi determinatiue. Ad Dam̄. dico ꝙ loquitur de characti3atiōe ad esse hypostaticum.

Colla. XXVI

Trū ꝑsone diuine sint relatiue ꝙ nō q; qō relationi ꝑsupponit nō ꝯstituit sꝫ qō refert est hmōi sꝫ ꝑsona refert. ergo ⁊c. Dico ꝙ minoꝛ est falsa in diuinis. q; ibi hoc q̄ refert est de pꝛio ⁊ ꝑ se itellectu subiecti .s. illi⁹ qō refert. sicut cū dicit filius refert ideo fili⁹ nō ꝑsupponit relationi. bñ suppositū hūanum refert q̄ est extra suū itellectum. ⁊ ideo ꝑsupponit relationi suppositū diuinū nō ⁊ si dicis oppositū petis. ¶ Itē arguit realis distīctio extremo⁊ hꝫ aliquā cālitatē sup realitatē relationū suarū. q; ibi extrema nō distiguunt ꝛm rē nec illa relatio est realis. ꝙ distīctio realis supposito⁊ diuinorū est pꝛioꝛ cālitate ipa relatione reali q; causat realitatē relationū suarū. ꝙ nō ꝯstituit ex illis: q; sunt posterioꝛa. Dico ꝙ maioꝛ ē falsa. qñ ipm referri est distingui ⁊ distinctio est ipa relō. q; ipa relatio est distictiua extremo⁊. ptꝫ falsitas maioꝛis tā i distictis realiter: q̄ꝫ i distinctis ꝛm rōnē creatura refert ad deū ⁊ tñ ipa creatura vt distīcta a deo nō ꝑcedit relationē similr intellect⁹ diuinus distinguit attributa diuina ꝯparādo ⁊ nō ꝑcedūt distīcta ipa⁊ opatiōnē. ¶ Itē arguit ꝑsona in diuinis dꝫ relatiue respectus ergo aut fundat in essentia aut in ꝑsona. non in essentia. q; vt sic diceretur de essentia sed vt dꝫ de eētia est rationis tantū. vt dicit respectum realē ꝯpetit ꝑsone tm̄ ergo relatio realis ibi imediate fundat in supposito nō in essentia ꝙ ꝑsupponit suppositum sicut relō fundamentū. Dico ꝙ nō sequit. relatio est fundamētalr in eētia ergo dꝫ in essentia vt relata. sicut nec similitudo dꝫ de albedie. quā similitudie soꝛtes est silis. tñ fundat in albedine. nō tñ refert albedinē in qua fundat sꝫ suppositū relatiuū .s. ꝑsonā. ¶ Itē arguitur ꝓpꝛietates hypostatice sunt pꝛimo diuerse alr non essent vltime q; esset dare qb⁹ distinguerent. sed relationes non sunt hmōi. q; oēs sunt relōnes mō potētie ⁊ in hoc cōmuni ꝯueniūt. Dico ꝙ relatiōes diuine sunt ꝑmo diuerse

formalr supposite: l3 conueniāt mō do potentie q2 potentia gñatiua actiua ⁊ passiua ⁊ etiam spiratiua sunt p2imo diuerse.

Cōtra relatio cū nō sit infinita formalr quō heceytas sua est idē cū ea. ¶Respondet; sicut in creaturis aliqui stinguunt realr ⁊ formalr ita q nō conueniūt i vna r ōne vt velle ⁊ itelligere: s3 hūanitas ⁊ hec humanitas est vna res vt ppzietas formalr indiuidualis: ⁊ nō differūt formalr: l3 vna res ⁊ iō formalitas vna sit idētitate alia: l3 nō sit infinitas ita in diuis: s3 in illis q̄ sunt formalr diuersa in creaturis sicut velle ⁊ intelligere ad hoc q sint idē idētice requirit infinitas: s3 i illis q̄ i creaturis sūt idē: l3 diuerse formalitates cū trāsferant ad diuia ad hoc q͡d sint idē nō requirit ifinitas s3 simplicitas iō relatio est sua heceytas in diuis l3 nō sit formalr infinita.

¶Itē arguit ppzietas hypostatica est incommunicabilis p rōnem propriā. paternitas non est huiusmodi: q2 non inquantū3 dicit actiua: q2 illa rō est cōmunis filii ⁊ spirationis actiue q̄ cōicabil' est. Nec inq̄tū pr̄nitas: q2 sic ois paternitas esset incommunicabilis. ¶Item si pr̄ prius spiraret ⁊ prius gñaret. spiratio repugnaret filio ⁊ non paternitas ⁊ pr̄ cōmunicaret eā spirādo sicut modo cōicat spiratione3 genito. Dico q paternitas est incommunicabilis quia paternitas absolute nec quia diuina. sed quia ipsa est proprietas prima equās fundamēto vti in essentia ⁊ est de primo itellectu cuius q sit singularitas vnde duplex est incommunicabilitas; vna est in plurificatas. hec conuenit essentie diuine quia nō est plures. Alia q̄ repugnat pluribus communicari sic. essentia non est incommunicabilis. paternitas est incommunicabilis vtroq3 modo primo modo quia equa essentialiter vni fundatiuam si igitur sic est incommunicabilis est prima ⁊ est incōmunicabilis primo modo: quia paternitas si communicatur filio aut alia ⁊ tunc non est illa incommunicabilis. Si eadē tunc non refertur ad filium quia relatio in filio nō refertur ad filium. Dico tunc q est incōmunicabilis: quia est prior spiratiōe. et hoc est causa esse incommunicabile3 per se ⁊ formaliter quia de ratione sua est prior spiratione vnde si ponis spiratione3 esse priorē ea talis a paternitate ratione paternitatis. ¶Item arguitur constitutū ex diuersis cōmunibus: nō est per se vnum nec in re nec in intellectu eentia ⁊ relatio pertinēt ad diuersa genera ideo non constituunt suppositum quod est p se vnu3. Dico quod in creaturis diuersorum generum non faciūt per se vnum sicut in diuinis relatio ⁊ essentia. ¶Alij dicūt quod suppositum quod est in essentia creata non est per se vnum: s3 aggregatu3 est ex natura ⁊ ppzietate indiuiduali que est actual ita in diuinis nisi esset ppzietas hypostatica idētice ide3 cū essentia nō esset suppositum per se vnum sed modo oppositum est verum. ¶Alij dicūt q diuinum suppositum est perfectissime vnu3 nō tñ per se vnum. vnum eni est triplr. vno mō sicut constitutum ex rebus diuersorum generu3 que tñ sunt idem idētice est vnū simpli-

citate. Alio mō sicut cōpositū ex mā et forma est vnū per se. Tertio modo sicut lignū et albū faciunt vnū per accñs. Itē si relō constituit aut effect̄ue. qd̄ falsum est aut formalr̄. et tūc relō est forma liter in gñe substātie cū ɔstitutū sit psona que nō est nisi in genere substantie.

Coll. XXVII

Utrū intellect⁹ patern⁹ sit principiū formale pducendi v̄bū in diuinis: q̄ sic qr̄ volūtas in pr̄e et filio est pncipiū imediatū et formale pducendi spm̄ sanctū. ḡ et intellc̄t⁹ paternus erit principiū formale pducendi verbū ɔñtia pbatur. quia hoc q̄ duo sunt tm̄ modi intrinseci pducendi in diuinis per modum liberi et amoris et per modū nature: sz volūtas est principiū pductiōis libere et per modū amoris. ergo intell'c̄s erit principiū pducēdi per modū nature. ergo rc. Item verbū fm̄ diffinitionem eius est terminus intelligibilis actionis et manat ab intellectu et est cū eo: sz qd̄ manat ab aliquo et est in eo habet illud pro pncipio eius formali. ergo rc. Istā rōnem quere in summa henric. q. 4. Dicitur q̄ intellectus est principium formale pducendi verbum. qr̄ intellect⁹ in patre est potētia operatiua qua intelligit se et oia alia que sunt in essentia diuina et mediāte illo intelligere gignit verbum ita q̄ intellectio illa actualis sit principiū pducēdi verbuz hoc declaratur sic. attribuimus operationes ɔsimiles intellectui diuino quales attribuim⁹ intellectui nostro remouendo ab eis imperfectionē quam hz in creaturis: sed v̄bo nostro formaliter intelligit intellectus noster. ergo a sili de intellectu diuino. q̄ verbo formalr̄ intelligit pater. ergo notitia actualis est formale principiū producendi verbum.

Cōtra fm̄ Aug. su per Jo. et Aug. in de tri. vbiq̄ verbum est ipsa cognitio formata. si Jo. et super 6 igitur principiū formale pducen triui. di v̄bū sit ipsa cognitio. ergo idē erit rō pducēdi se qd̄ est impossibile fm̄ Aug. 1. de tri. Itē si est actus aut actus speculatiu⁹ practicus. nō speculatiuus qr̄ ille nō est productiuus alicui⁹. nec practicus: quia ille est ad extra. relinquitur igitur q̄ nō est actus. Probatur per phm̄ qui sufficienter diuidit actus et habitus primo de aia per praxim et speculationem.

Cōtra rōnem arguitur. si Phs. 1 spūs sanctus pdu de aia catur per amorē actualē tāq̄ per et. 2. principium formale: et ipsemet sit meta. amor actualis fm̄ oēs sanctos. sequit̄ q̄ idez erit rō pducēdi se. Itē notitia pfecta determinatiua obiecti in nobis est verbum ergo notitia pfecta determinatiua ipsius essentie diuine tanq̄ obiecti distincti. et notitia distincta est v̄bū. ergo essentia vt actu intelligibilis pn̄s intellectui suo diuino erit rō exprimēdi verbum et nō intelligētia actualis. Itē q̄ memoria sit rō exprimēdi verbū. Probo et memoriā voco obiectū pn̄s intellectui sub rōne actu intelligibilis. tūc sic. obiectū pfectissimū in nullo impeditū exprimit notitiā sui in intellectu nr̄o: et hoc est pfectionis in intellectu nec pōt intellectus pfectus non

Henr. in sum. ma.

habere notitiā: talis obiecti: sed si esset talis notitia per se stans: esset maior pfectio cū igr̄ essentia diuina in primo signo est pn̄s intellectui paterno sub rōne actuā intelligibilis: necessario exprimet notitiā eius quē voco verbū. sed intelligētia actuali per te gignit̄ verbum. igitur ꝛ duo verba.

¶ Itē intellectus filij nō minus est cōuersiuus supra se ꝙ̄ intellectus paternus loquēdo de intelligentia actuali. igr̄ filius posset pducere verbū ꝛ spm̄sanctū cum memoria ꝛ intelligentia ꝛ voluntas sit in qualibet psona s̄m Aug. x. li. de tri. ꝙ̄ multa verba.

Aug. de tri. x. li.

Ad primū dr̄ ꝙ obiectū sub rōne actu intelligibilis nō est ratio pducendi verbū. sed notitia actualis vel intelligentia.

Cōtra ex aliquo obiecto pn̄te intellectui sub rōne intelligibilis gignit̄ verbū. ꝛ nō gignit̄ vel exprimit̄ de essentia que est primum obiectū. ergo de aliquo obiecto posteriori eo pōt exprimi verbū eius. Dicit̄ ꝙ memoria nō est principiū gignēdi in patre ꝛ obiectū tali mō pn̄s ꝙ vocat̄ memoria: s̄z aliqd posterius eo s̄m rōne: qꝛ obiectū tali mō pn̄s: quod dicitur memoria est principium operatiuum ꝛ nō productiuum.

Contra primū obiectū intellectus diuini est primo mouēs intellm̄ ei⁹: sub rōne actu intelligibilis ita ꝙ nullū aliud secundariū obiectū mouet nisi in virtute illi⁹ ad cognitionē sui vl̄ cuiuscūꝙ̄ alteri⁹: si igr̄ primū obiectū nō mouet ꝛ eius vt cogniti nō exprimat̄ verbū nihil aliō mouet ad pductionē verbi. ¶ Item si est ordo pfectionis ꝛ in aliquib⁹ obiectis impossibile est eē posterius principiū pducēdi verbū ita pfectū sicut primū: s̄z v̄bū in diuinis est pfectū. ꝛ pducit̄ p modū filiis in natura: qꝛ si sic tūc eēt primū ꝛ non primū: qꝛ sicut deficiūt in entitate ita deficient in cognoscibilitate. ¶ Aliter dr̄ ꝙ memoria tali mō descripta est principiū pducendi verbū in esse quieto. ꝛ q̄si in potentia: s̄z in actu p ꝯuersionē actualē intell̄s super eam.

Cōtra calidū est pfectū principiū producēdi calorē ꝛ in ipso passio debite approximato statim calefacit sine alia mutatione vel additione a parte agētis ꝛ si aliquid ꝯcurrat nihil tn̄ est rō agēdi vel pducēdi actiue qđ nō p̄fuit in virtute ꝛ in ptāte ei⁹: s̄z ita est in pposito ꝙ memoria q̄ h̄z obm̄ pn̄s intellectui sub rōne actu itelligibilis est agēs pfectū ꝙ̄ nihil ē in eo p notitiā actualē qđ non prefuit in eē quietū. ergo necessario erit verbū vt principiū exprimēdi illud. Dr̄ ꝙ impedimentū quare actiuū nō semp agit hoc ē vel pter indispositionē agentis. vel indispositionē passi: hic aūt est indispositio a pte agētis. qđ pōt esse sub esse quieto non pōt esse principium formale: ꝛ imediatū exprimendi verbum.

Contra illud in agentibus qbus deficit dispositio cā quare nō pfectissime agūt est: qꝛ deficit eis aliq̄ virtus vel aliqua dispō ad agendum. ¶ Ad hoc igit̄ vt agant reqrit̄ vt pficiant̄: ꝛ disponant̄ ab aliquo alio. ꝙ̄ p oppositū pfectissimum agēs qđ oīa alia agentia

perficit ⁊ disponit nullo alio in-
diget ad agendū. ¶ Itē oē impo
tēs ad agendū ꝓpter aliquā in-
dispositionē opȝ ꝙ ꝑ aliqd aliud
ꝑfecti⁹ eo disponat: sȝ nihil aliō
pōt reperiri ꝑfectius essentia di-
uina vel intellectu eius predicto
mō se hñte: qꝛ est agens ꝑfectissi
mū. ¶ Itē oē dispositū ad agēdū
opȝ ꝙ ꝑ aliqd disponat aut' igit
a se vt sub: esse quieto ⁊ habetur
ꝓpositū ꝙ ipsa de se est rō simpli
citer actiua ad ꝓducendū vbum
aut a se vt sub eē actuali. ⁊ habe
tur silr ꝓpositum aut ab alio. et
hoc est impossibile: qꝛ de illo alio
quero vtrū ex se vel ex alio. si ex se
eadem rōne fuit standū in p͛io ⁊
habetr ꝓpositū: qꝛ illud prius est
memoria tali mō dicta si ab alio
quero vt prius ⁊ sic est in infini-
tū. ¶ Itē qñ querit de principio
formali alicui⁹ ꝓductionis non
querit de ꝓductione qua produ
cit. Exēplū de oib⁹: sȝ ipsa actua-
lis intellectio q̄ ponit ſm te prin
cipiū formale ꝓductōis est actio
ꝗ ⁊c. ¶ Ad illud itellectio actua-
lis est absoluta nō de gñe actio-
nis: sȝ gñe qualitatis actio āt de
gñe actionis est habitudo illa q̄
est ad terminum ad quem. ¶ Cō
tra actionis nō est actio. Rñdeo
actiōis de gñe actiōis nō ē actio
de eodē gñe: sȝ actionis de gñe q̄
litatis est actio ⁊c. ⁊ ecōuerso.

Contra in patre est intel
lectus agens: qꝛ
in ipo est ꝗdlibet qđ meli⁹ est ipȝ
esse q̄ nō esse sȝ in rōne intellect⁹
agens est qd nobilissimum: qꝛ
omne agēs est prestantius q̄ pa
tiens. ergo dȝ attribui prī: sȝ si in
tellectus nō pōt circa suū primū
obiectū hr̄e aliquā actionem nō
poterit hr̄e aliquā actionē circa
qđcunq̄ obiectū secundarium.
¶ Itē ꝙ intell'S primus nō sit rō ꝓ
ducendi verbum: qꝛ qñ est ordo
aliquoꝝ ex natura rei posterius:
nō pōt esse rō formalis: cōicandi
pri⁹ ptȝ: qꝛ impossibile est termi
nū formalr ꝓductū ꝓcedere for-
male principiū ꝓducēdi: sȝ ita est
in ꝓposito: qꝛ essentia que prius
est q̄ intell'S est formalis termi-
nus ꝓductionis igit ⁊c. ¶ Itē in
tellectus est potētia. aut igr̄ acti
ua passiua: sȝ ꝑfectio prima potē
tie actiue vel passiue est actio vel
passio de gñe actionis vel passio
nis. ¶ Ad istud dico perfectio in
tellectus est intelligere nō qdē de
gñe actionis vel passionis: sed de
gñe qualitatis ⁊ illa actio que ēt
pōt dici intelligere siue sit actio
siue passio dicit quādā habitu
dinē vel respectū ad intell'm: vel
intelligere q̄ est ꝑfectio absoluta
ipsius intellectus ⁊ ita equiuoce
dꝛ actio vel de gñe q̄litatis vel de
gñe actiōis. ¶ Itē si intell'S possi
bilis sit cognitiu⁹: siue producti
uus vbi in diuinis ⁊ cui⁹ est po-
tētia ei⁹ est act⁹ vt dꝛ in .i. de som
no ⁊ vigi. ꝗ superflueret ponere in
tellectū agentē ad ei⁹ ꝑfectionē.
¶ Itē ꝙ eēntia diuina cū intell'u
nō pn̄cipiat vbum tāq̄ vna cā to
tal'. Probatio qꝛ qñcūq̄ sūt pn̄ci-
pia ⁊ principia ꝑ modū nature ⁊
vtrūq̄ pn̄cipia ſȝ vltimū potētie
sue aliqd vtualr est i cā totali ꝙ
nō est in cā ꝑtiali: ⁊ aliqd deficit
cāe principali qđ est in cā totali.
Exemplū de multis trahentib⁹
nauē ⁊ in intellectu ⁊: spē obiecti
respectu intellectionis: sȝ eēntia
dei est infinita ꝗ nihil sibi deficit
in principiādo: qꝛ sic infinito ali
qd posset addi. Rñsio dꝛ infinita
qꝛ facit tm̄ q̄tum faciūt infinita

ngētia si essent. nō tñ sumpta ipci se hȝ oēm modū p se quē hȝ cum intellectu. alr̃ cōcluderet q filiꝰ esset productus ⁊ non per modū nature. ⁊ spiritus sanctus ⁊ non per modū voluntatis.

Col. XXVIII

Utru verbū diuinū sit de essentia sicut de q̄si materia? q sic pbat ex creaturis lȝ eminēter sint in causis q̄ sunt creatorꝫ. tñ nō oīa q̄ i creaturis sunt possumꝰ attribuere deo ꝓprie vt si dicat ꝓpe albū ⁊c. tūc ille sole pfectiōes deo attribuunt ꝓprie que sumpte in sua intētione nullā dicūt impfectionē vt est sapiētia et potētia actiua ⁊c. ¶ Item primo ostendo q materia et potētia passiua dicit aliquā perfectionē et est aliqua pfectio: qꝛ Augustinus de natura boni si forma ē bonū aliqd capacitas forme est bonū. ergo ⁊c. Itē ens ⁊ bonū conuertuntur cū igit materia sit ens. ergo bonū. nō em̄ est nihil qꝛ substātia. Probatio ex nō substātia nō fit substantia. pꝰo physicoꝝ. ⁊ .2. de aīa

1. phy. 2. de aīa. &c. q est substātia. ¶ Scđo ostēdo q in materia vel eiꝰ potentia passiua fm aliquā eius intentionē nō includit aliqua impfectio vbi notandū q in oī ente intelligit aliqua pfectio nō tñ illa ponunt in deo: qꝛ ēt dicūt impfectionē sȝ aliqua est intētio potētie inclusa in eius q̄ditate: q̄ nullam includit impfectionē ⁊ separabilis fm intellr̃m ab intētione impfecta. Probatio trāsmutatio est actus ꝓprius potētie passiue sed actiui ꝓprio corrñdet ꝓpria potētia fm intētionē actus ꝓprij ⁊ ecōuerso. aut fm eius intētionē aliā. alias nō esset eius potētia. sed trāsmutatio passiua est proprius actus potētie actiue. et potētia passiua vnā hȝ intentionem que est mutatio. aliā hȝ que est separabilis a mutatione fm intellr̃m ⁊ scđm q ꝯuenit diuersis que non includūt imperfectionē conuenit deo sicut ꝓductio. ergo potentia passiua ꝑter mutationē que dicit impfectionē manet in deo. ¶ Aliter ostendit idē qꝛ aliqñ est mutatio ad aliqd q capit esse post aliud eē ⁊ post priuationē aliqd capit eē post nihil ꝑma est gñatio: scđa creatio: et est alia ꝓductio: que nō dicit aliquā mutationē nec ꝑ quā capit esse post nō esse vel post nihil. sed tm̄ capitur esse de esse: tūc videt q sic est dare signū originis in quo est pr̄ nō filius qđ nō est nisi eē in priore originis essentiā in patre que in filio nō est in illo priori nō tñ essentiā nō esse sub filiatione: qꝛ semꝑ actualissime est sub filiatione: sȝ posterius origine hr̃e filiationē a se qđ stat cū hoc q actualissime hȝ filiationē iō nō ē dare signū nature in quo pr̄ sit vel intelligit nō existēte filio vel nō intelligēte: sȝ tm̄ pr̄ intelligit priꝰ origine hoc est a se. ergo lȝ essentia priꝰ sit sub nō filiatōe nō tñ i priori signo nature. sȝ oīs mutatio ē post negationē vel priuationē in alio signo nāe. g̃ illa gñatio nō ē mutatio. ¶ Tūc dico sicut generatio pōt ꝑdere intētionem q̄ est mutatio retēta intētione qua est ꝓductio. sic in diuinis ideo nō dicit impfectionē et fm oēm modū actiui dȝ corrñdere potētia passiua ꝫ potētia passiua pt ꝑdere. itē

tionē qua est passiua susceptiua mutationis retenta q̄ est potētia susceptiua productionis.

Cōtra. arguit̄ in eodem ſm numerū potētia ē prior actu de⁹ est idē numero si ibi est potētia ipsa erit prior actu hoc falsum ē. ¶ Istud argumentū ē l gaudañ.4.q6.q.an in deo sit potentia. R̄ndeo aliter est potētia in deo q̄ in creatura. Nā priuatio abscindit̄ a potētia l diuinis nec potētia ē ibi prior actu nisi origine ⁊ vere est formali p̄dicatione potētia ē act⁹: accipit̄ eñ ibi vt nō distat ab actu s3 in creaturis est potētia prior actu in eodem sic nō hic in filio: solum eñ est cum non esse a se.

Arguitur q̄d notat li quasi aut v̄itatē aut falsitatē dico q̄ ibi materia ⁊ li quasi ē nota v̄itatis quo ad p̄fectionē nota falsitatis quo ad imperfectionē. ¶ Simil'r non est ibi cōpositio: q: ex eo p̄te qua cōcurrūt vnū ē idē simplici idētitate cū alio. Qd ibi sit q̄si potentia ſm fidē essentia pri⁹ ordine originis ē sub p̄nitate q̄ sub filiatione s3 oē qd in aliq̄ priori nō ē aliquid vel ad aliq̄d ē in posteriori tale aliq̄d vel ad aliq̄d in priori fuit in potētia tale. S3 essentia h3 q̄ p̄ ḡnationē est in filio. aut igit̄ educit̄ fili⁹ de essentia quasi materia qd nō dicūt: q: si sic esset ibi potentia obiectiua q̄ in creatura dicit imperfectionē sicut subiectiua. S3 vtraq̄ erūt ibi eque si imperfectio auferat̄. ¶ Itē relationes sunt forme suppositoꝝ q: distinguūt: s3 forma suppositi ē vel forma toti⁹ vel forma p̄tis. forma totius sicut hūanitas forma sortis forma p̄tis sicut aīa ē forma sortis: nunc aūt relatio nō est forma toti⁹. q: nō formal'r includit eēntiā. S3 ē forma p̄tis ⁊ q̄si p̄s: sed in creatura forma p̄s ē forma p̄tis vt aīa corporis. S3 l deo forma q̄si pars erit q̄si forma p̄tis. S3 eēntia est q̄si materia respectu cōpositi. ¶ Dices pars distinguit̄ a toto: s3 relatio ē idētice essentia io non ē pars nec forma: q: nō inheret.

Cōtra nō tollit hanc rōnē partis cōcurrere cū alio formal'r distincto s3 essentia ⁊ relatio ad cōstitutionē vni⁹ vt sic ꝯcurrūt h̄nt vnionē ⁊ sic nō claudūt idētitatē: q: sic nō facerēt vnionem ⁊ relatio ⁊ essentia non sunt formal'r vnū in filio: s3 vnita nō cōcurrūt idētice s3 vt materia et forma. S3 ⁊c. Potest dici q̄ ista potētia est logica. ¶ Cōtra prioritas originis est realis. S3 illam sequit̄ realis ordo ⁊ realis potētia. Si dicat̄ q̄ est potētia obiectiua.

Cōtra. oīs imperfectio in creatura q̄ sequit̄ potentiā passiuā subiectiuā seq̄tur obiectiuā. ¶ Itē rel'o ⁊ essentia ꝯcurrūt ad ꝯstitutionē suppositi vt sunt due formalitates: seruata distinctiōe formali istoꝝ in illa cōiunctiōe: si igit̄ cōcurrūt ad vnitatē añq̄ nō idētitatē: l3 vnū sit idē alteri: tñ cōcurrūt ad vnitatē vt d̄r: ḡ concurrūt ad vnionē. S3 vnū ē q̄si materia ⁊ alterū q̄si forma. ¶ Itē rel'o ē modus et circūstātia termini. S3 modificat ⁊ informat rē cui⁹ ē modus. s. eēntiā: ḡ. ¶ Itē ḡnatio est opus nature: q̄cūq̄ aūt opatio nature fit p̄ modū impressionis forme in materia.

Cōtra. quasi in materia est quasi in potētia respectu formalis termini p̄ductiōis: sil'r p̄sone distinguerent̄

spē sicut relatiões. ¶ Itē exivi pductōis nō hr̄ in aliquo nisi vno mō: sed essentia dei hr̄ in filio vt formalis terminus. ḡ nō vt materia. ¶ Itē hn̄s in se essentiā diuinam quacūqꝫ rōne omni alia rō ne amota est in se pfect⁹: sꝫ fili⁹ hꝫ eaꝫ sub rōne quasi materie. ḡ quacūqꝫ alia rōne amota est pfectus: ꝛ ita esset pfectus filius nō habēdo essentiā diuinā vt terminum formalem: qḋ est falsum.

Ad primū si intēdūt qꝫ essentia est formalissim⁹ terminus ḡratiōis cū formalissimū in supposito distingua t suppositū essentia disti gueret tūt dico qꝫ relō est terminus aliquo mō: sicut enī in forma ē termin⁹ duplex formalis: vn⁹ terminus specificus vt rōnalitas alius suppositiu⁹ siue sit duplex negatio siue humanitas siue sor teitas: sic in filio dei vnus terminus ē natura: termin⁹ suppositiuus ē ꝓprietas hypostatica: sic essentia ē termin⁹ specific⁹: relō est termin⁹ formalis hypostatic⁹ iō nō prius terminat ḡratio ad relationē. sꝫ ad essentiā vt formalem terminū: tñ sub illa ꝓprietate: ideo non est ad aliquatio. similr spēs sumit ibi ex essentia sicut i creaturis sumit ex natura: ideo non distinguitur specie.

Ad primū tūc dico qꝫ sicut i creatura q̄ est aliqd i potētia respcū sui in actu vt in simplici rōne ē sumere dr̄iam ꝛ genus: sic aliqua mō ē ibi nisi intell's dei informat notitia simplici ꝛ ille idē vt nud⁹ cōuertit sup seipm vt informatū et ille vt informatus imprimit i nudū nō ille intell's vt nudus ꝛ quasi informās ē quasi materia ꝛ informās ē quasi forma: relatio aūt ē quasi forma. Et cū arguis hn̄s essentiaꝫ vt quasi materiā ē suppositū pfectū: dico qꝫ sicut se quit principiū est. ḡ pncipatū ē pp correlationē ꝛ ꝓpterea addita exclusione sequunt opposita vn̄ hr̄e eam vt materiā includit hr̄e eā vt formā: ꝛ nota exclusio nis addita excludit inclusum.

Ad scōm maior nō ē vera in nobis intell's enim continēs notitiam memorialem est eadem res cuꝫ nudo ꝯuerso q̄ nudus ē materia vbi respectu intell's vt informati.

¶ Ad aliud cū arguit: agēs sicut pducēs: nō refert ad materiā nisi incptū mouēs: dico qꝫ hoc ē falsuꝫ vbi mā nō differt a pducēte.

Ad aliud quod pducit aliqd ex materia pri⁹ refert ad patiēs q̄ᵐ ad pductum. ḡ pr̄ prius refert ad essentiā realr q̄ᵐ ad filiū: dico qꝫ añs nō est verū nisi vbi materia differt realiter a pducēte: vel añs ē verū qn̄ agēs disponit materiā ꝛ abijcit formā precedentē. ¶ Itē potētia prima actiua nō reqrit aliquā causam sicut pꝫ in creatura: ḡ nec potentia prima pductiua requirit tñ aliā: ḡ nec quasi materiā: dico qꝫ añs est veruꝫ: qꝛ infert qꝫ de iure nō est in eā actiua reqrere aliam causam: sꝫ de rōne cause pductiue est requirere aliam causam vt quasi materiā. ¶ Ad aliud qꝫ tā in ḡratione q̄ᵐ in spiratione vtrobiqꝫ ē impssio quasi forme in materiā arguit. Iteꝫ arguit si essentia est quasi materia cui impmitur relatio vt formie. q̄ro. an essentie vt est pr̄is vel vt filij vl' vt spūs sancti vel vt indifferēs nō primo

mō: q: tūc pater & filius erūt vnū suppositū nec scdo mō nec tertio q: illa impssio prior est ꝙ sit fili⁹ vel spūs sanctus: nec quarto mō q: sic filius esset magis de essentia patris ꝙ filij vel spūs sancti. ¶ Rñdeo. in creaturis est cōsiderare signū quo i materia est sub forma subijcienda: aliud in q̄ forma educit terminū quo est scdm gnationis quasi materia: si queris tūc qn̄ est gnatio ignis ex aere vt materia sit ignis vel aeris: neutrū est. sed indifferēs vtriqꝫ: sic in diuinis nō imprimit relatio in essentiā vt est p̄ris necvt filij vel spūs sancti: sꝫ est q̄si signū primū in quo intell'ts p̄ris infor matur simplici notitia: scdm in q̄ intell'ts nudus ɔuertit sup infor matū: tertiū in quo nudus ɔuersus informatū in essentia imprimitur vt indifferēs: tn̄ magis dr fili⁹ de essentia patris ꝙ filij vel spūs sancti sicut dicim⁹ ꝙ de materia vini educit acetum: q: pri⁹ fuit sub vini forma sicut in diuinis fili⁹ est de essentia vt est p̄ris q: est de essentia q̄ pri⁹ origine ē essentia patris. Ad aliud gnatio subita & genitū nō sūt vna res tn̄ gnatio est pri⁹ genito. ſm rōnem ſm ꝙ intell'ts prius accipit eā vt in primo signo scdo vt genitū eē sic in diuinis distā̄ria gnationis a genito esse seu potētie ab actu & hoc nō est nisi in rōne. ¶ Item arguit. nihil informat ab eo respectu cui⁹ est act⁹ pur⁹ respect⁹ relatiōis nō hꝫ esse nisi ab essentia. ergo nō informat relōne. ¶ Dico essentia intētiōe qua est essentia fundat filiationē imediate immediatione scꝫ nature: q: nullaꝫ relationē prius natura fundat i quo ei signo nature fundat vnā & aliā: tn̄ fūdat filiationē mediate. s. mediatiōe origis: q: mediate gnatione: tn̄ imediate imediatiōe nature. ¶ Tūc dico essentia est purus actus respectu filiationis inꝗtū fundat eā imediate imediatiōe nature: tn̄ est i potētia ad eā mediatiōe originis. ¶ Item arguit ꝓducens inꝗtū hmōi refertur ad ꝓductū sed inꝗtū mouēs refert ad materiā pr' non est mouēs. ergo &c. ¶ Dico ꝙ ꝓducens vt sic nō refertur ad materiā nec inꝗtū mouēs sꝫ inꝗtū imprimēs ¶ Qui vellet sustinere ꝙ eēntia nō se hꝫ vt materia in gnatione posset rñdere ad rōnes factas.

Ad primā qn̄ arguit ꝙ nō includit imperfectionē est in deo: ɔcedo. sꝫ rō subiecti includit imꝑfectionē: nego. Ad ꝓbationē mutationi corrñdet rō subiecti scdm oēm sui rōnem seu intentionē. ɔcedo: sꝫ ꝓductio includit in aliqua rōne mutationē dico ꝙ falsum est: vn̄ dico ꝙ productio et formatio hn̄t formales rōnes distictas formalr & sunt sine ɔdictiōe separabiles ab inuicē: q: ꝓductio ē formalr ipsius ꝓducti: & accidit sibi ꝙ fiat cū mutatiōe alicui⁹ partis cōpositi: mutatio aūt formalr. est act⁹ mutabilis qđ de priuatione trāsit ad formā. Qđ aūt mutatio ɔcomitetur productionē in creaturis hoc est pp imperfectionem potentie ꝓductiue q non pōt dare totale esse termino ꝓductiōis sꝫ aliqd presuppositū trāsmutat & sic producit cōpositū. ergo sine ɔdictione poterit separari cōparādo ad potētiā productiuā perfectā sicut pꝫ in creatione vbi propter perfectionem potētie ꝓductiue ponētis primo esse totū: vere est

ratio productionis inquātū per eam vere pductū accipit esse:sed nō est rō mutationis inquātum mutatio dicit aliqd substractum aliter se habere nūc ꝙ prius ꝑm phm.6.phy.qm̄ in creatione non est aliqd substractum. ¶ Ad sc̄d3 cum arguitur illud quod in quo cūqꝫ priori nō est sub aliqua forma ꝛ in posteriori est sub aliqua forma in priori fuit in potentia ad illam:sed essentia prius origine fuit sub paternitate ꝙ sub filiatione in illo.ℊ priori originis fuit in potentia ad filiationē. Ad maiorem dico ꝙ est falsa si fiat distributio pro priori originis sicut accipitur in minori sub quia qꝺ pater habeat essentiam prius origine non est aliud nisi ꝙ habeat essentiā a se:ꝛ ꝙ filius habeat eā in posteriori originis signo nō est aliud nisi ꝙ habeat essentia3 ab alio:mō. ista possunt simul stare ꝙ pater habeat essentiam a se et filius a patre:ꝛ tn̄ ꝙ in eodem signo nature habeat eam ꝛ nunꝙ filius fuerit in potētia ad eā habēdam vnde sic arguitur nō hn̄t eam in priori originis.ℊ non hn̄t eam in priori signo nature quod requirit ad hoc qꝺ fuerit in potētia ad eam:ꝫ est falsa ꝑm quid ad simplr arguēdo a negatione ꝑm quid ad negationē simplr. ¶ Ad tertiū dico ꝙ ibi est potentia obiectiua ꝛ qn̄ tu dicis ꝙ potentia obiectiua dicit imperfectionē in creatura sicut subiecta distinguitur. est enim quedam potētia obiectiua productibilis:quedā creabilis:prima nō dicit imperfectionem:ꝛ est in diuinis:secūda dicit imperfectionem ꝛ est i creaturis. ¶ Ad quartum dico ꝙ relatio est forma partialis. Et cum dicis ꝙ est forma partis: dico ꝙ esse formā partis potest intelligi duplr vel sicut fundamēti vel sicut subiecti:qꝺ aūt se hꝫ in rōne subiecti respectu forme partialis ē quasi materia:nō aūt qꝺ est fundamentum. ¶ Ad quintū cum dicitur ꝙ prioritatē realem originis sequitur talis ordo ꝛ realis potētia:dico ꝙ nō est verum nisi de potētia obiectiua vt expositū est supra: ꝛ cū dicis ꝙ omnis imperfectio que sequitur potētiā subiectiuā seqtur obiectiuā:p3 supra in solutione tertij argumēti. ¶ Ad sextū ex duob' formaliter distictis nō constituitur quid vnū per se nisi vnū sit actus alterum potētia. 7. meta. solutio ꝑm phm in eodem septimo caplo. vltimo ꝑ. 8. vnitas compositi necessario est ex compositione actus ꝛ potentie:nunc aūt persona in diuinis nō est cōposita nec quasi cōposita:sꝫ simplr simplex:ꝛ ita simplex sicut essentia ꝑm se considerata nullam habens compositionē nec quasi compositū in re:ꝛ tn̄ formalis rō essentie est distincta a formali ratione relonis: nec vna est alia. Qualiter autē stat ꝙ rō relonis in se nō sit formalr eadē rationi essentie:ꝛ tn̄ in eodē cōcurrentes non constituūt cōpositū:hoc est: qꝛ ista pfectio est eadē illi: ppter infinitatē vnius quicqd pōt esse cum ea est perfecte idē sibi:perfectio igit identitatis excludit oēm compositionē ꝛ quasi cōpositionem:q̄ idētitas est propter infinitatem:ꝛ tn̄ infinitas nō tollit formales rōnes relationis ꝛ essentie quin hec formaliter non sit illa: nihil igitur ex istis est quasi compositum ex actu ꝛ potētia:sed est vnum fundamentū ex istis:quia

est pfecta idētitas ista etiā idētitas excludit aggregationē: quia idem non aggregatur cū seipso.

Contra qñ ex duobus vt sunt distincta fit aliqd vnū maioris vnitatis ꝙ sit vnitas illorum vt distincta sunt. vnū eoꝝ ex potentia ⁊ reliquum actus. q: si neutrū est actus alteri⁹. ergo nō magis ex eis fit vnū ꝙ vt sunt distincta: cū nullā vidē tur habere habitudinē adinuicē relo ⁊ essentia inꝙtum sunt distincta ꝯstituūt psonā que est per sona deitate sola hec psona ē ma gis vna ꝙ ipsa vt distīcta. igiť ⁊c. ¶ Itē si termin⁹ formalis cōicať alicui quātūcūꝙ supposito modicū ð: termin⁹ formalis cōicat⁹ presupponit illud cui cōicatur re spectus non presupponitur cui cōicetur essentia: q: tūc relo esset prius ꝙ eēntia: ergo essentie cōicatur relo vt eēntia preexistit. ergo essentia est quasi materia.

Ad primum dicť ꝙ maior est vera qñ vtrūꝙ est res ⁊ res nō qñ vnū est res ⁊ alterū modus in trans realitatē eius: ⁊ maxime qñ illud qð est res est infinitum.

Contra quero an ex re et mō sit magꝭ vnū per se ꝙ sint ista vt in se distincta sunt. Si dicis ꝙ sic vnū est actus ⁊ alterū potētia: q: si vnū non sit actus ⁊ alterū potentia. tunc erit tm̄ hoc ⁊ hoc. ⁊ tunc compositum nō est per se vnum ex istis: sed ex alio. Aut si est magis vnū illi in tertio ꝙ inꝙtum sunt distincta opꝫ aliqd esse in composito vltra rōnem hui⁹ ⁊ hui⁹ ⁊ tūc aūt ē absolutū. ⁊ tūc hoc ⁊ hoc. aut respectus. ⁊ tunc ille respectus ꝑ quē vnū respicit aliud erit intrinsec⁹ ⁊ tūc ille respectus est actus ⁊ po tentie ꝫm phos vis rōnis stat in hoc si. a. non est actus. b. nec ecōuerso. ergo in tertio. a. nō est vnū ipsi. b. ꝙtum distincta nō sunt ꝑ se vnū: q: neutrū est de per se alte rius intellectu. ꝙ vt in toto neutrum est per se vnū alteri ergo to tū non est per se vnū. ⁊ tūc nihil erūt ꝑse suppositi nature diuine quia nec hoc nec illud. nec hoc ⁊ illud est per se suppositum natu re prima ꝯña probať ex opposi to ꝯñtis. Rñdeo ex eis fit vnum: nō q: hoc ⁊ hoc: sꝫ ꝑ aliqd aliud nō per respectū nec ꝑ absolutum sꝫ illud includit magis absolutū ⁊ respectum.

Cōtra si illud tertium sit aliud ꝙ hoc. ergo psona erit aliud ꝙ hoc ⁊ hoc dico illud tertiū est ista ⁊ simul.

Contra ergo tm̄ hoc ⁊ hoc Solutio illud ter tiū est simul vtrūꝙ vt hñs respectū ad inuicē nō tm̄ vt potētia ⁊ et actus sed vt res ⁊ modus. ¶ Ad primū ð: ad maiorem cū accipi tur ex distictis vt distincta sūt nō est verius vnū ꝙ eis vt indistincta nisi ꝑ aliud ꝙ per rōnem formalē distinctoꝝ. dico illud aliud qð est rō vniēdi est identitas. s. ꝙ ista duo sunt idē idētice.

Cōtra vt distincta sunt ex cludiť ab eis identitas realis. ¶ Cōtra accipiam⁹ pcisissime vt pōt accipi ab intelle ctu essentiā illā essentia sic accepta ⁊ paternitas nō sunt idē: q: vnum ad se alterum ad aliud. ex illis igitur est diuersitas formalis ex illis etiā precissime sumptis est vnitas identica: si enim deitas hoc habet ꝙ quodlibet si bi possibile sit idem sibi: in illo habet vñ

habet vñ relatio sibi compossibilis sit eadē sibi: aliter nunq̄ erit compossibilis sibi. Dico aliter q̄ nunq̄ per aliqd quocunq̄ in rōne pncipii vnū est ex istis formaliter qd est aliud formalr ab illis vt distinguit: vñ idem pōt esse rō cōuenientie vnius et distinctiōis alterius: ratio q̄dditatis eorū est ratio nō inclusiōis eorū: et nō idetitatis formalr: et eadē est rō prima idētitatis realis eorū: et ideo compossibilitatis eorum.

Colla. XXIX

Utrum voluntas in diuinis vt cōcors sit pncipiū formale spirandi. s. s. ¶ Arguit q̄ nō: q̄ nulla potētia libere actiua inq̄tū talis est pncipiū formale pductiuū pductiōis necie volūtas vt cōcors est hmōi. ergo. Probatio antecedentis: q̄ fm phm. 6. ethi. actiuū distinguit a factiuo: et q̄ actiuū nō hz terminū aliū ab actu: potētia autē factiua seu practica hz aliū terminū q̄ ipsam pductionē: sed volūtas vt cōcors est actiua. ergo vt est sic nō est productiua. Minor pz: q̄ nō est cōcors nisi p velle: sz velle est actio manens in agente. ¶ Item q̄d intelligit per concors: aut dicit aliud a voluntate re vel rōne: aut nihil. Si nihil habeo ppositū videlicet q̄ volūtas absoluta sumpta absq̄ aliquo addito est pncipiū &c. Si aliqd rōne: aliqd rōnis esset pncipiū &c. et tūc etiam alia psona ad esse suū reale supponeret aliqd rōnis. Si sit aliquid re hec nō esset nisi relō et tunc plures essent relationes in diuinis q̄ cōmuniter ponuntur a doctoribus.

Cōtra Ricar. 3. de tri. ca. 2. amor iucūdissim⁹ non potest esse nisi in amore mutuo: sz hoc est volūtati vt cōcordi. Ric. 3. de tri. c. 2. ¶ Ad primū dico q̄ q̄ voluntas in volēdo nihil pducit: ideo manet secunda ad producendum.

Cōtra nulla potentia habens actū adequatum pōt habere aliuim: sed voluntas diuina hz actū adequatū .s. velle infinitum. ¶ Dicit q̄ verū est alium vniformē et eiusdem rōnis. Sed istud nō videtur valere q̄ ex eo q̄ potētia est adequata actu suo et per actū infinitū adequatum nō pōt in alium. ¶ Ad scōm pōt esse relatio realis: et tūc est eadem q̄ spiratio actiua vel relatio rationis per comparationē patris ad filium et econuerso.

Cōtra principiū formale productiōis spūs sancti presupponit spiritui sancto: et per ꝯñs vt sic nō dicit respectum ad spiritū sanctū: q̄ spūs sctūs intelligitur nō esse. ¶ Item arguit q̄ nō vt cōcors q̄ quibuscunq̄ suppositis volūtas vt concors est ratio formalis producēdi spiritū sanctū. Ista supposita pducunt spiritū sanctum vt concordes. si igit ratio formalis producendi spiritū sanctum patri et filio est volūtas vt cōcors. igitur vt cōcordes pducunt: et ita non vt distincti: q̄ nō sunt vnū principiū pducendi spiritū sanctum cōtra Aug. Item rō formalis proxima respectu pductionis spūs sancti est distincta in patre et filio. ergo pater et filius sunt distincta principia. Probatio antecedentis: q̄ fm te voluntas nō absolute sumpta: sz sub actu impendendi gra

tuite: vel rependendi hoc est: sub amore filij debito ad patrē: et sub amore gratuito patris ad filium est rō formalis prima. Nūc autē sub isto actu tendit in obiecta vt duo: velle eñ patris tendit in filium et vt est filij tendit in patrē. Dicit' q terminꝰ est vnus vel volitio vna sm rem distincta: tamē sm rōnem sicut eadē via est ab athenis ad thebas et c.

Cōtra quero. an pater vt diligit filiū est principiū totale pducēdi spiritū sanctum: q nō pōt dici: q tunc filius nihil faceret vel esset superfluus tūc eñ spūs sanctꝰ eēt ab aliquo quo nō existēte nihil minus eēt: aut ptiale: q tūc imperfectū pncipiū et erunt sicut duo trahentes nauē qd est incōueniens. Dico q pr est totale principiū sm rem.

Cōtra volūtas est res et nō sic est principiū: sed vt concors sm te: hoc est sub duplici respectu vt dictū est: sed volūtas nō potest esse formale quo sub isto duplici respectu: nec i patre: nec in filio. ergo neuter erit principiū totale sm rem: sed quodlibet partiale. ¶ Item si voluntas est principium formale tūc essentia habetur in filio et spiritu sancto equiuoce: quia filius produci tur essentia absolute: quia essentia est principium formale producēdi filium: sed non est formale principium producēdi spiritū sanctum: sed voluntas vt cōcors et productio tunc dicitur equiuoca quādo pductum non assimilatur principio productiuo.

Cōtra illud qd dicebat in qōne: q amor iucūdissimus non pōt esse nisi amore mutuo: q amor iucūdissimus est beatificꝰ: alias voluntas nō quietaretur ibi: sz pater nō beatificatur videndo filium sed essentiā suam. ergo non oportet q amor iucundissimus sit mutuus.

Colla. XXX.

Cetera alia a deo sint volita necessario ab eo ad esse existētie: q sic. q immutabiliter volita necessario sunt volita: sz sunt immutabiliter volita: quia ab eterno quod autē est eternum et immutabile. ergo et c. q si nō necessario voluit ea ergo possibile ē deū ea nō velle et possibile est velle ea: ergo voluntas eius se habet ad vtrumlibet: et ita imperfecta. Dicitur q non: et per hoc adducitur Anselmus. Cur deus hō. ¶ Item voluntas est respectu finis: et eēntialem ordinē habet ad finē: iō in finem fertur: sed nō hz necessariā habitudinē nec essentialem ordinem ad alia que sunt ad finē. ergo nō necessario sunt volita.

Ad primū nō sunt immutabiliter volita: lz sint ab eterno volita: quia ibi est temporale connotatum. ¶ Ad scdm nō est imperfecte in voluntate sed effectu.

Contra positionem. eodem actu vult se et alia. probatio: quia in deo suū velle est suum esse qd nullo modo est aliud et aliud nec mutatur sed est idem omnino.

Contra responsionem ad primum argumentum si nō immutabiliter vult alia: potest ea nō velle: quero igitur an antecꝫ voluit: quod non potest dici: quia ab eterno voluit

nec post qr in eternitate. nec est prius nec posteri⁹ tunc etiam est inmutabilis nec simul duz voluit: quia tunc esset tradictio.

Ad primũ nõ sequitur ꝯha ipse eẽ est finis sui. ⁊ iõ vult se necessario alia aũt ad istũ finẽ ordinez hñt accidẽtalẽ. vñ act⁹ est in se necessarius nõ tñ: respcũ talis obiecti. ¶ Ad aliõ pt nõ velle ⁊ añ ⁊ post.

Contra solutionẽ pmi. qr nõ eẽntialio rẽ ordinẽ hz esse quiditatiuũ rei ad diuinã bonitatẽ ꝙ esse existẽtie sed de⁹ nõ necessario vult per se esse existentie. ꝯ nec esse quiditatiuũ hoc est incõueniẽs qr tũc hñs sciaz ab eterno de lapide nõ habuisset metaphysicã sciamvel scientiã realẽ qõ est falsum qr ab eterno habuit scientiaz realem. scientia aũt realis hz obm reale obiectũ aũt scientie est qõ qd rei. qꝛ scientia quã quis hz nõ est nisi de scito. ergo erit aliqd ⁊ distinctũ ab eo ⁊ erit quid. qr sciẽtia est de qõ quid est. ¶ Itez ꝯtra aliud omnis potẽtia vel est ante actuz vel cũ actu vel post actũ. ⁊ ita potentia ſm quam esse habent res ab eterno ⁊ qõ qd est representatũ actu simul. deus nõ põt velle qõ vult ante actum: qr tũc realr nõ vellet ⁊ postea vellet nec potẽtia cum actu potest non velle: qr potentia cum actu est qñ actus est. ergo simul opposita.

Ad primũ dicit qõ sufficit qõ illõ de quo est scientia habet esse representatiuum. non tamen quiditatiuum et reale.

Cõtra sciẽtia quã hz de⁹ de lapide non est de illo ſm esse qõ hz in deo: quia tunc nõ esset nisi sciẽtia de seipso ergo est de aliquo quod hz qditatẽ aliã. Dicitur ꝙ verum est de aliquo representatũ qõ representatũ vt representatum nõ habet nisi esse representantis: sed intellectus distinguit representando ꝙ quid representatum est indifferens vt sit ens vel non ens ⁊ tale nõ oportet habere aliquod esse existentie vel quiditatum.

Cõtra actus sciendi non põt eẽ act⁹ sciẽdi nisi termineẽ ad aliqõ obiectum qr mensurat ab obiecto. mẽsuratuz aũt dependet realiter a mensura ergo iste actus vt est hmõi transit super illud. quero igit de illo tali super qõ transit huiusmodi actus. aut est ens pfectũ aut diminutũ aut nullũ. Si nullũ nulla erit de eo scia realis. si diminutum ergo hz entitatẽ diminutaz realẽ distinctã. ¶ Item representãs nõ prio representat se vl' illõ in quo est sicut spẽs in aia nõ primo rep̃sentat se vel aiam. sz aliõ ad representãdũ igit aut ẽ nihil ⁊ cũ idea referat ad ideatũ relatũ ad nihil sit absolutũ: tũc idea inquãtũ idea esset absolutũ aut diminutũ aut pfectũ sicut pri⁹.

Ad primũ ⁊ secundũ dicendo ꝙ intellect⁹ dei fertur sup aliqõ factibile ⁊ terminatur nõ ad nihil. nec ad ens diminutũ sed ad ens perfectũ non perfectũ in esse substãtie. nec quiditatiuo sed ad esse representatum sed in idea vñ bene terminatur ad ideam ⁊ ad rẽ vt representantem in idea.

Contra res ista est correlatiua idee. ergo aliud ad idea et sic loquimur de ea ad presens vt idea

lis et sic aut est nihil aut ens di-
minutū ꝛc. vt p̄ri⁹. Dico q̄ idea
le vt ē correlatiuū ad ideā nō est
distictū nisi fm rōnē itelligēdi et
fm itellm sicut si pīgat ī pariete
yco ceru⁹ qd est nec est poīe ima
go illa nō rep̄sentat se.cū nō cor-
respōdeat aliqd sibi fm esse q̄di-
tatiuū nec fm esse exn̄tie.s3 intel
lectus dicit aliqd rep̄sentatū sic
intell'9 dei intelligēs ideas rep̄n
tatiuas ideatoꝝ distinguit rep̄n
tata ab ideis fm rōnē intelligē-
di.nec correlatiuū3 est aliqd fm
esse quiditatiuum vel existentie.

Cōtra relatiuum ad nihil est absolutu3.ergo
idea est absolutū.ꝭ idea q: corre
latiuū suu3 est nihil. Rn̄deo esse
ideabile i idea est eē idee. ¶Cō-
tra ad hoc arguit nō aliter nouit
deus fienda q̄ facta si nō nouit
de⁹ lapidē p ideā lapidis nisi tm̄
vt distinguat rōne ab idea.ꝭ nec
modo aliter nouit creaturā q̄ vt
nō factā l re's3 tm̄ nouit rōnes di
stictas in seipso.¶Itē in p̄rio in
stāti in quo idea rep̄sentat itelle
ctui est absolutū ergo tm̄ rep̄sen
tabit añ distictionē rōnis p te vl
rep̄ntabit vt rep̄ntatiuū aliđ ꝛc.
ad distinctionē rōnis erit rep̄sen
tatū distinctū ab idea rep̄ntante
aut igit h3 esse imp̄fectū ꝛ tūc vt
pri⁹.Dico q̄ rep̄resentabit illud
qd prius sed non eodem modo.

Cōtra si act⁹ terminabat ad idem ab eterno
ad qd modo sed nō modo deter-
minabat ab eterno ad aliqd disti-
ctū rōne tm̄ ab idea.ergo ad aliđ
Dico vtrumq̄ vidit ab eterno.
¶Contra si ab eterno nō cogno
uit lapidē nisi tm̄ vt distictū rōne
ab idea.ꝛ modo cognoscit re di-
stinctū.ergo est aliqd in obiecto
vt determinat modo actū ei⁹ qd
non tunc. Dico q̄ alietas est ex
p̄te rei q̄ ab eterno distincta rōne
ab idea nō distinguit re ab ea.
¶Contra. ergo res modo obijce
ret alio mō itellectui q̄ab eterno
Dico q̄ non.¶Contra arguitur
sic res hec fm esse fm q̄ itelligit
distiguit.realr ab idea terminat
actū intellectus: nō autē ab eter
no:ergo non terminauit tūc fm
esse fm qd modo dico q̄ res non
terminat actum intellectus dei
fm esse hoc vel illud sed esse vel
idea tantum terminat.

Cōtra intelligit s3 aliqd esse nō fm qd non
intelligebat tūc.veꝝ est a p̄te rei
ꝛ non a p̄te intellectus.Ad aliud
primo instanti representatur.

Cōtra igit representatu3 non h3 primo esse
suu3 p rōnē distinctā.Dico idea
statim representat aliud. ¶Con
tra tūc distinguit ex natura rei.
Nego.¶Cōtra.ergo in p̄mo in-
stāti ante actū rōnis tm̄ est possi
bile distingui q: nō distiguit fm
rem nec rōnē.q: tunc esset distin
ctio rōnis añ distinctionē rōnis.
¶Ad aliud principale qd addit
velle lapidem supervelle.dicitur
nulla realitas additur.

Cōtra igit totū q̄ vult lapidē eē vt hui⁹ ob
iecti est necessariū formalr cū ni-
hil reale addit a p̄te obiecti nec
actus addit sup actū. ergo neces
sario vult:q: per nihil rōnis vult
me sedere.Dico effect⁹ ɔtingēter
est a cā necessaria l3 totus actus
sit necessari⁹. ¶Aliter dr ad illđ
velle dei vt est respectu me sede-
re addit entitatē positiuā differē
tem rōne a velle sicut differt rela
tio in diuinis ab essentia p itell'3

⁊ ista entitas est itrinseca entitas deo. cui repugnat mutabilitas cui tñ nõ repugnat possibilitas. ¶ Simil'r de nolle hoc ẽ pfectio nis in volũtate: q: q̃d ẽ ab ea differens saltem ratione ⁊ tamẽ potest esse vel non esse.

Cõtra ex hoc sequit' aliq̃ incõueniẽs scȝ aliquid intrinsecũ deo esse possibile nõ eẽ ⁊c. vere idẽ simplex nõ põt esse ex possibili et necessario non em̃ idẽ pfecte simplex est possibile ⁊ necesse al'r idẽ erit ⁊ non erit. Dicitur ꝙ distinguit' formal'r vt res ⁊ modus. ¶ Cõtra tũc vel est q̃ est ẽm formã suam. 2. physi. ⁊ quãdo nõ ẽm illam formalitatẽ tunc non est ⁊c.

Colla. XXXI

Vtrũ theologia dei sit practica vl' speculatiua ꝙ speculatiua q: theologia ei⁹ ẽ nobilissima. aliq̃ speculatiua ẽ nobilior oi practica pmo metaphisice. ⁊ ergo ⁊c. ¶ Cõtra finis speculatiue est ṽitas sed si scia dei ẽ speculatiue ꝓprie igit' tm̃ cõsistet in speculatione ṽitatis ⁊ non vltra ordinaret' ad dilectionẽ ei⁹ q̃d falsum lest. Dicit' ꝙ est practica sed habitus intellectualis practic⁹ depẽdet ex quatuor causis. s. obiecto practico vel materia practica ⁊ fine practico ⁊ depẽdet ab intellectu tanq̃ ad efficiẽtẽ practicũ habituni vt tñ mouet' ab appetitu. 6. ethicoꝝ est quidẽ habitus practicus ab obiecto practico materialis q̃d opȝ esse appetibile ⁊ nõ tm̃ speculabile etiã in nobis req̃rit obiectum cõtingẽs opabile formal'r aũt est practic⁹ a seipso si duplex põt eẽ habitudo ei⁹ formalis notitie cõformis appetitui ⁊ hec est pina rõ ei⁹ formalis scõaria qua ẽ directiua ⁊ cõsideratiua obm̃ ẽt duplex ẽ appetibile ⁊ ꝯtigẽs operabile respcũ scie nr̃e oia ista quatuor sunt in deo q: essentia ei⁹ sicut obm̃ vel materia est summe appetibile vel diligibile ⁊ intellectus tanq̃ efficiẽs p'i⁹ intelligit hoc q̃ voluntas velit hoc. ⁊ iõ respectu sui ⁊ a se theologia ei⁹ est simpl'r practica respectu aũt aliorum a se si sint operanda est aliq̃ modo practica formal'r non q: intellectus p'i⁹ dictat illa faciẽda ⁊ postea illa volũtas velit sed p'i⁹ itelligit simplicia ⁊ post volũtas determinat ea esse faciẽda ⁊ post intellect⁹ itelligit ea faciẽda ⁊ eadem volũtas vult executiue illa ⁊ propter conformitatem illã est scientia practica.

Ad primũ dr̃ ꝙ phs nõ ponit sciam practicã respectu dilectionis, sed solũ respectu praxis q̃ est in viribus iferiorib⁹ ⁊ q̃ ẽ respcũ opabilis ꝯtigẽtis ⁊ veꝝ ẽ ꝙ oi tali practica est speculatiua nobilior. sed loquẽdo de praxi q̃ est actus elicitus volũtatis ⁊ hoc respectu obiecti nobilis non est ita.

Cõtra pedẽ q̃onis et p'lo cõtra illud q̃d dr̃ ꝙ habitus dr̃ practicus materialiter ab obiecto ⁊ effectiue ab intellectu. q: sicut se hȝ finis in expectabilibus sic pncipiũ in speculabilib⁹. quãtum ad hoc videlicet ꝙ sicut pncipiũ in speculabilib⁹ est pncipiũ effectiuũ respectu cõclusionis sic finis in opabilib⁹ ẽ principiũ cõtinẽs ṽtualiter ⁊ efficaciter oia alia q̃ sunt ad finẽ ita

q nihil est tale formaliter et essentia liter nisi per illud quod est tale virtualiter et effective. Exemplum de subiecto et passione et principio et conclusione: quia nunquam est conclusio formaliter vera nisi quia est principium efficaciter et virtualiter tale et similiter de passione respectu obiecti sed essentia divina est huiusmodi ut finis ideo continet omnia alia virtualiter et efficaciter que sunt ad finem non igitur tantum materialiter igitur. ¶ Item quod dicitur in theologia dei ordinatur ad dilectionem ut ad finem.

Contra finis est causa nobilissima unde si de omnibus causis esset scientia, scientia de fine esset nobilissima secundum Avi. 6. met. ergo si essentia ut obiectum non habet rationem finis sed ipsa dilectio ratione essentie in se non esset ratio nobilissima quod est falsum. ¶ Contra responsionem ad argumentum scientia speculativa est sui gratia non autem sic practica. sed gratia alicuius utraque est hec ergo scientia speculativa est nobilior scientia practica. ¶ Item contra illud quod dicitur in positione quod dilectio est praxis: quia praxis est in potestate illius cuius est praxis: sed dilectio dei non est in potestate eius quia necessario se diligit ergo dilectio dei non est praxis.

Ad primum dicitur quod obiectum et finis sunt causa effectiva respectu veritatum practicarum et opabilium: sed non tota causa sine intellectu similiter efficiente unde obiectum et finis que idem sunt in essentia divina differentia sola ratione cum intellectu divino sunt tota et completa causa efficiens respectu veritatum illarum operabilium et neutra per se est tota causa. sed tantum causa partialis.

Contra illud est argumentum ultimum quod fit in illa questione utrum intellectus primus sit principium formale exprimendi verbum quod si essentia divina ut obiectum vel finis non sit tota causa efficiens respectu talis veritatis opabilis et praxis ut dilectionis ergo non est simpliciter infinita quia perfectio eius modum causandi habet cum intellectu suo concurrente quam per seipsum ergo etc. Respondetur ibi aliqualiter. ¶ Ad aliud cum dicitur quod praxis que est dilectio est finis sed ratio finis est ratio nobilissima non ergo ratio essentie. Dico quod actus est finis. s. dilectionis sed ulterius ordinabilis ad finem ultimum quod est essentia divina et ideo essentia sub eadem ratione a parte sui est obiectum et finis sicut motus ab anima et ad animam est ab eadem et ad idem. ¶ Ad aliud dicitur quod praxis est in potestate cuiuscunque est: ita quod potest elici ab eo. sed potestas eius non est potestas elici et non elici quia hoc est potestatis imperfecte.

Contra 6. ethicorum dicit Commentator quod praxis sequitur electionem ergo potest voluntas non elicere praxim. ¶ Item necessitas naturalis non potest stare cum potestate voluntatis quia ista sunt principia activa opposita necessitas naturalis et libertas vel potestas voluntatis sed in potestate voluntatis non est magis diligere quam intellectus intelligere non solum non diligere. ¶ Item non est in potestate dei esse non volitas sed dilectio sua est idem quod volitas eius ergo non est in potestate voluntatis ad diligendum essentiam suam. Commenta. 6. eth.

Ad primum dico quod praxis in nobis sequitur electionem: nam quia voluntas nostra est mutabilis ideo determinatur per circunstantias tanquam directiva ad multa voluntas autem dei immutabilis et ideo dilectio in deo non sequitur di-

etiam en & consilium intellectus & ideo in deo non valet quod obijcitur.

Cōtra virtus est habitus electiu⁹ ergo sicut possumus habere habitū intellectiuum respectu eorum que sunt ad finez ita & respectu finis sicut patet de charitate que est virtus & respectu finis: igitur & respectu finis potest esse electio: sz electio potest dici volitio sequens perfectam cognitionez obiecti siue sit deliberatio siue non: nā delibera tio sicut consiliatio est de conclusione tantum & non de principio siue eis que sunt ad finem vel nō de fine. Nā ꝓpter pfectam cognitionē principij si assensero opari est electio ꝓprie sine tñ vt respectu huius honesti est viuendum est electio respectu huius ꝯclusionis ꝯcluse. s. caste est viuendum: sed imperfectior prima sicut cognitio conclusionis est imperfectior cognitione principij: vnde cognitio stricte est perfectio cognitionis conclusionis que est imperfecta: quia non habetur ex terminis sed concluditur ex terminis. Alio tamen modo electio perfecta est principij sine discursu & deliberatione cogniti: tamen perfectius cogniti & sic electio est praxis. ¶ Item circa finem post cognitionem perfectam potest esse electio & peccatum sed summum peccatum est vti fruendis & frui

Augu. 83.q.3. vtendis. ¶ Item ḿ Augustinū 83. q. q. 7. Omne peccatuz aut est ex infirmitate aut ex malitia: aut electione: sed quādo aliquis vtitur fruendis non hoc facit ex malitia: aut infirmitate ergo electione: ergo est praxis circa finem vltimum: vñ habitus practicus est directiuus praxis que est electio voluntatis. prima igit praxis est electio formaliter vel ḿ electionem actus vt volitio & ponit necessario delectationem circa finē in operatione practica qua attingit finez sicut & speculatio ponit circa obiectum speculatiuum necessario delectationē que est passio & non operatio: quia non est practica nec directiua passionis: nec delectationis quia ex obiecto presente & praxim elicita necessario sequitur praxis illa que est delectatio. ¶ Ad aliud speculatiua est nobilior practica quia sui gratia verum est accipiendo vtrūq̄ in se quando tamen speculatiua ordinatur moraliter & i genere moris inferior est ipsa practica ad quam ordinatur.

Contra speculatiua est simpliciter nobilior in se practica. ergo etiaz in speculatiua ordinata in genere moris. Probatio consequentie: quia mos non peruertit ordinez nature: sed conformatur sibi quātum potest. sed natura non statuit nobilius ordinari ad ignobilius. Respondeo dico quod intellectio non est nobilior volitione vel appetitiua vt appetitus finis est.

Contra hoc quod dicit rationem appetitiue esse finem et probo quod non est finis: quia appetitio si sit moralis non tantum dependet a fine: sed ex omnibus circunstantijs alijs vt per quas fit. sicut debet. et quando debetur. et circa quod debet &c. sed intellectio practica est nobilior tā i entitate nature q̄ moris quacūq̄ appetitiua virium inferiorum: q: est dire

actiuũ ⁊ regŀa respectu actuum aliaꝝ viriũ inferioꝝ ⁊ sic cã. ergo nõ ordinaṫ in genere moris: ad aliã appetitionẽ tanꝗ̃ ad finem cuiuscũqꝫ virtutis inferioris. vñ praxis nõ est finis intell'is practici sꝫ obiectũ. Diciṫ ꝙ scia practica ordinaṫ ad praxim vt finẽ propinquum talis est electio.

Cõtra tunc habeṫ ꝓpositũ: q꞉ consiliatio intellectus hꝫ ordinẽ ad volitionẽ cũ volitio sit praxis absqꝫ oi posteriori. ergo est vera practica. et hoc habes ꝯcedere vñ volens dare pecuniaꝫ debito mõ ⁊ hoc eligẽs nõ minus est liberalis moraliter ⁊ si nõ hꝫ pecuniã dũ in imagine ꝯgrue eligat dare sicut dꝫ. alr̃ eñ nec Christus nec apostoli nec alij pauperes quibus deficit materia exterior vere essent liberales. silr̃ eligere fortiter agere in imagine est esse moralr̃ fortẽ ⁊ si nihil terribile occurrat.

Ad principale

ꝙ theologia dei sit practica illa scia dei dr̃ eẽ practica cuius primũ obiectũ est opabile ꝯtingens hmõi est primũ obiectum theologie dei. ergo ⁊c. Probatio minoris xp̃s totus est obiectuꝫ istius scie q꞉ ꝯtinet virtualr̃ oẽs veritates illi⁹ sciẽtie ⁊ ſm aliqd sui est opabile ꝯtingens vt ſm naturã humanaꝫ. ⁊ est factibile. q꞉ tota trinitas fecit verbuꝫ esse hoiem. ergo ⁊c. Diciṫ ꝙ non est factiua ita ꝙ hẽat ꝓ termino suo necessario aliqđ operabile. ¶ Ad probationẽ dr̃ ꝙ xp̃s dicit compositũ cõtingens ⁊ opabile subsistens in duabus naturis: ⁊ ita est primuꝫ obiectũ dico ꝙ xp̃s nõ est primũ obm̃ ꝯtinẽs ṽtualr̃ oẽs ṽitates istius habitus sꝫ eẽntia diuina.

Contra eẽntia diuīa nõ ꝯtinet ṽtualr̃ articulos fidei q̃ ꝑtinent ad humanitatẽ xp̃i sꝫ humanitas. ¶ Iteꝫ subiecta ꝑtialia se hñt ad subiectum totius sicut ꝑtes ad totuꝫ. sꝫ m̃lta tractanṫ in hac scia que nõ sunt ꝑtes dei: sꝫ xp̃i ⁊ corporis ei⁹, vt decẽ tribus sunt subiectũ suꝑ Osee. sicut dicit glos. dicit ibi in primo libro. totum autẽ subiectum istius est totus xp̃s triplici vnitate sicut dicit Linconiensis. ¶ Ad istud ꝙ oẽs articuli reducunṫ ad deũ mediate vl' includũtur in eo mediate ita ꝙ oẽs veritates scibiles: includunṫ in deo virtualr̃ sed xp̃m esse passum nõ est ṽitas scibilis vt scibile sumiṫ ꝓprie sed bene creditum.

Conta ille ṽitates cõtingentes: lꝫ sint ꝯtingentes: tñ necessario ꝯtinenṫ in aliquo subiecto: sꝫ septẽ sunt articuli huius scientie que tñ cõueniunt xp̃o vt xp̃s. vñ siue sint scibiles siue nõ illud est subiectum eoꝝ primum cui insunt primo ⁊ formalr̃. talis est xp̃s ⁊ nõ de⁹. q꞉ illđ est subm̃ in sciẽtia de quo dici ꝑht oĩa q̃ sunt i illa scia tal' est xp̃s vn⁹ totus triplici vnitate.

Contra istã opinionẽ arguo sic. de eodẽ subiecto est theologia dei ⁊ nr̃a si igr̃ xp̃s est subiectum theologie ergo nulla veritas de trinitate ẽ theologica: nec multe ꝯtingentes vt deus misit filium suuꝫ ⁊c. ꝯñs est impossibile igiṫ ⁊ antecedens consequentiam probo. nulla est veritas necessaria alicuius scientie. nisi subiectum illius scientie illam veritatem contineat. vel oportet ꝙ illa prima veritas sit

de subiecto primo illius sciētie vel pte aliqua illius subiecti. vel pte integrali vel: subiectiua vel essentiali vel de aliquo attributo essentialr ad ipm primum subiectum multe veritates necessarie sunt que non sunt de xpo. vt pater generat: pater et filius spirāt spiritūsanctuz. nec pater est xps nec pars xpi. nullo mō nec attribuit essentialr ad xpm. qz si fm eum xps est vnum triplici vnitate: qz sic includit psonam ergo ei nō attribuit pater. nec attribuit ad filium verbū: qz filius non est essentialr posterior patre nec ecōuerso. ergo etc. ¶ Itē si xps est primum obiectū nulla veritas necessaria est theologica. Probo qz qd de se est falsuz de oi est falsum et de nullo verum. 5. met. c. de falso. ergo qd de se non est necessarium de nullo est necessariū huiusmodi est xps qz est quoddam opabile ꝯtingens, ergo nulla veritas in eo necessaria ꝯtinetur. g non est primum obiectum.

¶ Item nullum ens p accidens: hñs in se ꝯceptus diuersos: ē obiectum primū priō scie: qz añ sciētiaz de toto aggregato p accidēs presupponitur sciētia de vtraqz pte eius sicut añ scientiam de numero sonoro presupponitur scīa de numero et de sono in se: quia quiditas vtriusqz ptis est prius: scibile qȝ ipm totū p accñs sz xps includit ptes ex quib' nō fit vnū p se: sz p accñs. g p' erit scia theologica de vtraqz pte vel nlla erit theologia prima.

Ad primū dico qz xps vt subiectū includit oēs vitates istius: scie virtualiter sicut obiectū dz includere. s. primo et adequate ita qd nihil sit p se prius eo. lz em̄ quodammodo accipit p accidens.

Contra qd p accidens i cludit nō est subiectū sic em̄ possem dicere qz festuca includat oēs veritates sciētie mathematice metaph'sice et naturalis. et sic qz festuca ut sbdm illarū. et iō qd prio eas ꝯtinet dz eē primū s bm hoc est de'. g sequit oppositum positi.

Coll. XXXII

VErū cē intelligibile creature presupponat trinitatē psonarū qz sic qz' de' nōpt itelligere alia a se nisi: pri' itelligēdo eēntiā ꝯcurrētē cū volūtate affectata: sz de' intelligendo essentiā pducit verbū. et pater et filius volendo essentiam amicitia effectata pducunt spiritum sanctū. ergo etc. ¶ Itez de rōne cause potētis sufficienter et pfectissime aliqd pducere est pfectissime in se subsistere. ergo cum essentia diuina non pfecte subsistat nisi i trib' psonis vr etc. Maior pbat qz actiones sunt suppositorum. Minor patet de se.

Contra illud qd pluribus ꝯuenit p aliqd cōmune dēpto vno illorum nihilominus alteri pōt ꝯuenire. sicut sentire puenit homini et asino tanqȝ passio destructo hoie vel asino nihilominus conuenit alteri istorum sed productio creature in esse intelligibili conuenit psonis rōne essentie: qz infinita est. ergo circūscripta vna persona nihilomin': pōt alia omne pducibile in esse: inteligibili pducere. ¶ Ita illud de se et ex se est perfectum princi-

pium alicui⁹ act⁹ qd potest immediate exire in illū actū respectu cuius est principiū pfectum sed pater de se est principiū pfectū cuiuscūq creature in esse intelligibili.ergo. Probatio minoris. q: pater ptinet essentiā que sufficiēs principiū est cuiuslibet pductionis.et illud h3 ex se formaliter ⁊ nō ex filio:q: nihil h3 ex filio:sed quicqd h3 filius ⁊ spūs sanctus hoc h3 a patre.saltem loquēdo de pfectionibus essentialibus.⁊ de his que respiciunt aliqd extra.ergo ⁊c. ¶Dicitur ꝙ pductio in esse intelligibili presupponit de necessitate pductionē duaꝝ psonarum et vnius improducte.⁊ ita trinitatē in psonis:ꝙ declaratur sic.Omne qd est ex se necesse esse prius est omni eo qd nō est ex se necesse esse:s3 psone diuine sunt ex se necesse esse:⁊ creature in esse intelligibili nō. ergo sunt psone diuine priusq̄ creature in tali esse. Maior pbatur.q: illud qd est ex se oīno indepēdens prius est eo qd ab alio ꝰm omne esse qd h3 depēdet.talia sunt creature.ergo. Minor pbatur q: persone diuine sunt idē realiter cum essentia diuina:que ex se ⁊ formaliter est necesse esse.non sic creature in esse intelligibili:q: essent de⁹ igit. ¶Tn̄ ad argumēta pōt dici quia sicut ad possibile positū seq̄tur possibile: sicut posito homine ponit̄ risibile.sic posito impossibili ⁊ icōpossibili nō ē icōueniēs ex illo ipossibi ⁊ icōpossibili: iferre ꝯdictionē. Ita dico in pposito ꝙ posito possibili ⁊ necessario ꝙ tres psone sunt in essentia diuina.dicō ꝙ necessario eoꝝ emanatio quātum ad istas que emanāt presupponitur de illa que non emanat non est dubium:sed posita persona absoluta que positio impossibilis vel incōpossibilis. nō op3 ꝙ trinitas precedat creaturas pductas in tali esse.

Ad primū in oppositū dī ꝙ maior est vera q: illud icōe plurificatur in eis sicut est in exēplo addito. de sentire.nō sic essentia plurificatur in personis.

Ad secundum dico ꝙ qn̄ aliqd principiū h3 aliquos actus ordinatos nō potest i actū posteriorē nisi presupposito actu priori. Exēplum de anima respectu velle ⁊ sentire sic autem comparatur essentia diuina vel intellect⁹ vt principiū respectu actuū ad intra ⁊ ad extra.

Ad formā argumēti dico ꝙ maior est vera qn̄ illa que procedunt ab illo principio nō hn̄t inter se ordinem necessario qualis est in proposito. ¶Cōtra pedē qōnis ⁊ contra minorē rōnis p pede:in essentia diuina non est ordo nec prius nec posteri⁹.sed essentia diuina ab eterno est imago ⁊ exemplar creature i esse intelligibili. ergo non necessario est ibi priori emanatio psonarū presupposito ipso esse intelligibili creature. Itē contra aliā ptem minoris:nō seq̄tur si eēntia diuina sit necesse eē ex se ꝙ psone diuine pducte erūt necesse ex se:q: essentia est aliquo modo prior psonis ipsis pductis:q: aliquo mō preintelligitur in eis: ⁊ psone sunt aliquo mō posteriores:sed nō valet prius est ex se necesse esse.ergo posterius ⁊c.

Contra rn̄sionem ad primū argumētum

in creaturis ponunt duo subiecta talia & posito p impossibile q una albedo eet l eis nihilominus uno albo abstracto aliud album disgregaret. ergo a fiti in pposito. & si sic essentia cois eadem tribus psonis una psona p impossibile circunscripta nihilominus esset productio ab alia.

Ad primu dicit q licet essentia divina ab eterno fuerit causa exemplaris lapidis in esse itelligibili tn aliq ordine prioritatis fuerut psone prius pducte q lapis in isto esse. Et cu dicis in eentia no est prius nec posterius. veru est in ea: tn est ordo originis vt copara tur ad psonas itrinsecas & ad intra pductas & vt coparat ad qdcuq ad extra pductu q qdcunq aliud ab eo productu in quocuq esse & si sit eternu: tame dependet a personis prius origine productis q aliquid producitur.

Cotra eternum vt sic est formaliter necesse esse. s necesse ee vt tale no depen det. ergo nec eentia in ee intelligibili ab aliquo depedet. Probatio antecedetis. omne ee in quocuq gne erit formalr necessarium vel possibile: s lapis in tali ee no est possibile: q tale h prius non esse q ee: q h de se no esse: & vnu quodq prius h qd in se h q qd h ex alio. ergo est necesse. hec est demonstratio. ¶ Probas q creature non poterunt esse ab eterno. ¶ Ad scdm dr q essentia divina no est nata pfecte subsistere: nisi i psonis divinis & suppositis sue nature. Et cu dicis est prius psonis pductis: verum est prioritate originis & no prioritate suppli citatis: q hec prioritas non est prioritas simplr. & ideo no phibet eande esse necessitate oibus psonis et ipsa essentia l necessitas intelligatur prius origine in essentia q personis.

Ad primu dr q posito tali casu sequitur aliud impossibile. s. quod nullu veru est ita necessariu quin posito aliquo casu destruatur. ¶ Cotra. omne qd est in patre est a se & necesse esse: intelligere lapidem est in patre ergo est necesse esse. sed omne tale quod est a se est prius aliquo mo illo qd est ab alio. ergo psone producte ab alio erut posterius lapide in esse itelligibili qd est ɔ rnsionem ad primum argumentum.

Cotra rnsione ad tertium argumentu qn aliquid est coe aliquibus est prius illis quibus est coe: et oe cois est prius distinctis q consequunt illud coe: talis est essentia divina. ergo &c. ¶ Ad primu cu dr omni esse a se precedit esse ab alio. dico q sunt quatuor termini: quicqd est a se est prius omni eo qd est ab alio: esse intelligibile est a se hec est falsa. q in tali esse est ab alio etia causalr. ¶ Cu pbas intelligitur prius, est a se intelligere veru est q intelligere patris intrinsecu no cognotado extrinsecum est a se: hec est forma argumeti. ¶ Ad ratione dico q pater h a se intelligere lapidis. sed ordo nature est prius sine ɔdictione esse sine posteriori & hoc ex rone prioris l sit ɔdictio ex pte posteriorum. Istud patet. 5. metaphy. c. de priori: sed ordo originis est esse aliquid ab alio. et in isto ordine non potest esse prius sine posteriori sine contradictione q in

prior pôt eẽ cõpletus totus ordo originis ꝛ pri⁹ ꝛ posteri⁹ origine phr esse in eodẽ signo nature: cõparãdo intellectũ diuinũ ꝛ volũtatẽ diuinã respectu obiecti extrinseci et prius natura. Uñ vna persona est alia cõplete in .vno.s. instãti nature qñ cõparat̃ itell'᷒ ꝛ volũtas ad vnũ obiectũ. in primo signo nature intell'᷒ h₃ obiectũ adequatũ pñs memorie: ꝛ in illo signo pôt ꝓducere productũ sibi adequatũ: hoc aũt est ꝑsona filij infinita: qꝛ adequata potẽtie producentis infinite: ꝛ in illo primo signo nature cõicatur natura ꝛ volũtas q̃ in duob⁹ est pn̄cipiũ sufficiens ꝓductiuũ amoris infiniti.s. spũs sancti: ꝛ ideo nihil aliud preter essentiã est intelligibile nisi tres ꝑsone in illo primo instãti nature essent ꝓducte hac origine posita p intellectũ in primo instãti nature cõparat̃ intellectus et volũtas ab alio in sc̄do instãti nature i quo est idẽ ordo originis in ꝑsonis: q̄ fuit pri⁹ in primo instãti nature: qꝛ in illo secũdo instãti nature pr̃ h₃ a se intellectionẽ lapidis ꝛ filius a pr̃e: ꝛ spũs sanctus ab vtroq₃. tũc quicquid est in patre est a se cõparando ad intrinseca: nõ tñ in primo instãti nature est prius q̄ qđ est ab alio in eodẽ instanti nature: ꝛ ideo pri⁹ pater intelligit essentiã q̄ filius. Unde primus ordo sc₃ originis est in p̄mo signo nature ꝛ iõ si nihil aliud esset intelligibile nisi intrinsecũ deo: nulla ꝑfectio tolleret̃ a personis: nõ aũt in telligẽtia patris ꝓducit aliquid in filio q̄ ꝓducit intrinseca in tali esse: sed ꝓducit in filio essentiã qua filius h₃ posse intelligere: et iõ cõcomitatur intellectionẽ eoꝝ que dicunt̃ per intelligentiã: sed in instãti nature non producitur lapis in eẽ itelligibili a memoria paterna vt est in memoria: qꝛ nihil h₃ in memoria nisi essentiã ꝛ essentialia: s₃ tñ est intelligẽtia. si enĩ lapis in tali esse esset a memoria cũ a memoria sit actus in telligendi secũdus: sequit̃ ꝙ intell'᷒ diuinus vilesceret qꝛ reduceret̃ ad actũ aliquẽ per alia a se. Unde nõ est res in esse itelligibili prius q̄ in esse itellecto: in tali eẽ sit a memoria cũ memoria sit actus cuius ꝟtute hr̃ actus itelligendi secũdus: ꝛ sequit̃ ꝙ intell'᷒ diuinus ꝓducit p actũ intelligẽtie in oĩbus ꝑsonis in sc̄do instãti nature vt potentia propinqua lapidem in esse intelligibili.

Cõtra non tñ essentia patris ꝯtinet̃ ꝟtualr̃ cuiuslibet essentie perfectionẽ: s₃ etiã ꝑfectiones attributales oẽs qꝛ essentia vt in patre in p̄mo signo originis est abyssus omniũ ꝑfectionũ diuinarũ: s₃ pri⁹ absq₃ ꝯdictione pôt esse sine posteriori ergo ꝛc. Itẽ prius natura nõ est essentia ipsis rõnibus attributalibus. ḡ in primo instãti nature: ḡ cõplet̃ totus ordo originis nõ cõicatur essentia filio vt abyssus omniũ: et tũc nulla ꝑfectio attributalis cõicaret̃ filio a patre. Itẽ Ansel. de cõcor. dicit ꝙ in diuinis nõ est prioritas. Item ꝙ intellectio lapidis vt h₃ eẽ a deo in primo instanti nature. Probatio. qꝛ per Hylariũ oẽ qđ est in filio est natũ vel h₃ nasci. ergo cũ fili⁹ ꝓducit̃ per modũ intelligẽdi et vt verbũ oẽ qđ intelligit̃ prius intelligit̃ simplici itelligẽtia saltẽ: ḡ prius intelligunt̃ idee et rõnes oĩm factibiliũ. Item qñ potentia

adequat obiecto fm id quo adequat neutrũ pcedit aliud. ergo si in primo instãti quo intellectus intelligit essentiã est infinite itelligibilitatis essentia repñtabit ĩfinita quia est infinite itelligibilitatis: et ita repñtabit oia factibilia et primo nõ fabricabit alias rõnes: quia quãta intellectus põt intelligere tãta obiectũ põt repñtare ĩ primo instanti. ¶ Ad primuz cum dr quod essentiã esse intelligibilez lapide nõ existẽte intelligibili includit ꝯdictionez a parte essentie. ergo etc. põt concedi ꝯñs: vel negari ꝯñtia. nam posterius natura est depẽdens: sed idẽtice idem aliquis non depẽdet ab eo lapis in eẽ intelligibili depẽdet nõ aũt aliqd idez essentie diuine. ¶ Ad scdm dico quod Ansel. loquitur de primitate nature. Unde ponit exẽplũ quod materia est prior forma: quia in potẽtia et ẽ perfectibilis et mouetur ad actũ nõ aũt ẽ sic ibi. primitas pcedẽs aliqd p mutationẽ ad actũ sicut loquitur Aristoteles de illa fm quod prioritas. q sine ꝯdictione esset sine posterior illa ẽ prioritas ad scdm alter nõ esset obiectuz fm illud cũ in tota intelligibilitate depẽdet a primo primũ in nullo dependet ab isto. Ad aliud dico quod filius nõ nascitur p intelligere sed per dicere: quod est exprimere de notitia habituali perfectaz illius quod hñ actu primo quia exprimere ẽ memorie nõ itelligẽtie actu agẽdi nõ producit verbũ: sed actu dicendi qui presupponit cognoscibile scz essentiam.

Cõtra nihil cõcipit pater nisi cognitiue. Rñdeo quod si caperetur cõcipere p pře: sic est falsum: quia si sic, nihil ꝯciperet nisi cognitũ: et sic pater prius intelligeret verbũ quam ꝯciperet verbum: et si nosceret lapidis prius de notitia lapidẽ pduceret vbũ quia essentia eque repñtaret vbũ. Unde verbũ: cõcipitur nõ de cognito verbo nec de lapide: nec de eẽntia vt cognita sic a pře. ¶ Cõtra. si pater nõ ꝯciperet essentia: nõ ꝯciperet essentiã verbo. prius enim ẽ sic notitia: quia intelligit eẽntiam quam notitia expssiua q concipit aliqd de essentia: nõ enim cõciperet essentiã vt cõicando eã cõcepto nisi prius intelligere eẽntiam simplici notitia. ergo cũ cõicat filio oia intelligibilia et rationes oim factibiliũ prius eã intelligit ergo cum cõicat intellectionẽ oium prius sola intelligit. ¶ Rñdeo. prioritas que est patris intelligẽdo essentiã ad ipm patrẽ in pducẽdo filiũ scz intellectus actualis essentie: nõ est rõ principij pductiui: sed in pposito nõ est principium. Tũc dico quod in essentia tm est rõ formalis respectu pductionis. si per impossibile pater prius non intelligeret: nihilominus pduceret filiũ: sed quod est principiũ operãdi sine habẽdi actũ in se et principium producẽdi prius est principium operãdi quam pducẽdi. essentia aũt est primũ obiectuz patris pficiens patrẽ in operãdo et pducẽdo: et primo pficit patrẽ in operando quam in pducendo: nõ tñ ista est ratio pducendi: sed pater hz essentiã pñtem memorie: et cõicat eam filio q vt in filio est ratio, ita perfecte repñtandi filio sicut patri lapidẽ in quocũque esse: et alia q nõ sunt perficiẽtia: sed qñ aliquid põt esse principiũ pducendi vniuoce et alia equiuoce prius pducit se in filii vniuoce quam alia equiuoce: alia pducta extrinsece sunt

equiuoce pducta: quia sunt alia essentialr a deo. ideo prius pr nouit alia a se ꝙ pducit sibi sile in natura; vniuoce cui cōicat vtutē pducēdi oia alia equoce: ⁊ ideo principiū in operādo: sꝫ ꝙ equiuoce exprimūt ab illo principio ⁊ ideo nō procedunt illam pductionem qua pr pducit vniuoce.

Cōtra sicut in pre ē essentia primū obiectū ydealia scdm ita in filio: sed licꝫ scdaria obiecta nō sint pfectiua pris: tn̄ essentia vere ⁊ actualr ⁊ pfectissime cōtinet illa. igr essentia vt primū obiectū nō pfectissime intelligit nisi illa intelligat. Itē idealia fm esse ideabile sunt eterna: ꝙ primo intellecta: et sic perficiūt intellectuꝫ diuinū pris. Item ꝫ dicta in priori ante pductionē filij qn pater intelligit eentiam: essentia est ꝫ reprsntandi ⁊ exprimēdi se nō ante gignitionē verbi. ꝙ cū gignet pr alia intelligit q̄ nō ante: ꝙ pater aliqd acqrit per gignitionē. Iteꝫ ex dictis erūt plura vba in diuinis qr eentia diuina prius cōicat se sub rōne vniuoca ꝙ equiuoca: sꝫ essentia vt in pre est rō cōicandi se: et ita pducendi verbū. ꝙ a simili in filio erit rō cōicandi se ⁊ pducendi verbū: ⁊ silr in spū sancto ⁊ sic multa verba. Itē voluntas anꝙ cōicatur filio nō est principiū pximū pductionis spūs sancti: vt aūt cōicatur filio est principiū pductiuū. ꝙ si sola sit principiū pductiuū ⁊ operādi ⁊ pducēdi secꝫ filium, cuꝫ intellectu ⁊ non rōnes attributales vt sapiētia bonitas ille rōnes attributales i filio erūt rōnes pducendi aliam personā. s. sapientiā existētem. Huic dr ꝙ sapiētia nō est principiū pducti-

uum sicut eēntia. ¶ Cōtra ꝙ sit actiuū nō sicut potentia: sꝫ sicut obiectū. ꝙ vel erit principiū pducendi siue cōicandi sapientiā in filio: vel habebit filius sapientiā per generationē equiuocā vel p alteratione sequentē. Item intelligere pris respectu essentie ⁊ respectu lapidis nō differūt essentialr: qr sunt vnus ⁊ idem actus

Ad primū dr ꝙ obiectum cōicari psupponit ipꝫ cognoscit: quia cognitū est pncipium pfectiuuꝫ intells nō ꝙ est ratio pducēdi sic aūt obiectū secundariū nō est perfectiuum intellectus.

Ad probationē dico ꝙ in primo instāti tres psone cognoscunt essentiā nō aliud Cum dicis nō eque pfecte. Dico ꝙ nō cognoscunt alia nisi qr tn̄ sunt in primo obiecto ⁊ priꝰ pfecte cognoscūt intensiue primum obiectū lꝫ nihil aliud cognoscat ab eo. Exēplum principiū in cognitione diffinitiua est ex terminis: lꝫ nunꝙ alqua cōclusio cognoscatur: qr sic cognoscitur ex cognitione diffinitiua extremorum tn̄ cognitio eius virtualr cōtinet cognitionē omniū cōclusionum ⁊ extensiue quasi in potētia sꝫ noscere pncipiū diffinitiue qd virtualr continet cōclusiones ē noscere pncipiū tn̄ ⁊ nō cōclusiones nisi potentialr: qr pōt eē cā eoꝝ sicut lapis cognitus in essentia dei virtualr est cognitio dei tn̄ ⁊ essentie ⁊ nō lapidis nisi potentialiter: ⁊ ita pōt haberi pfectissima ratio essentie ⁊ cognitio intēsiue: ⁊ si nūꝙ lapis cognosceretur. sic igr deus in primo instāti nature cognoscit sapla i scdo.

Cōtra obiectū p̄mū3 fuit pfectissime cognitū &c. Responsio verum est intensiue lapis nō h3 esse perfectissime cogniti. Ad aliud dico q̄ qn̄ est aliqua cā effectuum ordinatoꝝ & neutrum effectuū pducit alium: prius cā pducit vnum effectū q̄ alium: s3 tūc cā nō est in potentia proxima & ppinqua applicabil' ad actum scd3 nisi vt subest actu priori: vt anima ad velle: & intelligere: non tn̄ h3 causalitatem per actū scd3: nec ab effectu posteriori essentia est pncipiū cōicandi se vniuoce psonis diuinis & est pncipiū cōicandi se equiuoce creaturis quas h3 in se virtualr: ille cōicationes sunt ordinate respectu eiusdē principij: nō existit in actu respcū posterioris: nisi prius sit sub priori. nō tamē acquiritur sibi causalitas per illud: s3 quasi tollit impedimentū nō tn̄ datur actualitas alia in essentia. Unde non pōt causare lapidē in esse intelligibili nisi pducto filio & producto filio pōt: nō q3 hoc accipit ab eo: sed pducto filio tollit impedimentū. s. potentia ppinqua ad productionem.

Col. XXXIII

Utrū3 ad intellectionē3, qua deus intelligit lapidem & asinū preexigant respectus diuersi & rōnes diuerse q̄ sic. q3 idē manens idē oino nō pōt esse rō cognoscēdi diuersa: q3 tūc eodem mō se hret ad idē & diuersa: s3 eēntia diuina, vt primū obiectum intell's dei est vnū. s. essentia diuina oino & eodē mō se hn̄s & nō est s3 se ratio cognoscēdi pdistincta vt distincta.

Cōtra Dionysius de di. no. ca. 7. Deus per spēm oīa contēplans vel sub vna esse circūstātia oīa cōtemplās: & per vnā cām presuppositā oīa cognoscit. Ite3 qd̄ posterius est in essendo est posteri' in cognoscendo: s3 iste respectus est posteri' i essendo subiecto: q3 sequit extrema. & est posterius in eē cognito: & non est rō cognoscendi prius.

¶ Ad qōnem dr̄ q̄ respectus: rōnis precedit in essentia determinans ipm in cognoscendo illud cuius est respectus. Et hoc pbat rōne sic vl'iter est veꝝ tam in agēte naturali q̄ l artificiali q̄ agēs agit distincta per distinctas rōnes. Hoc idē dicit Cōmentator. de di. no. c. 6.

Ad primum argumētū i oppositū dr̄ q̄ de' est oīa ptemplās per vnā cām realē. s. essentiā: sed diuersam s̄m rōnē: q3 determinatur s̄m diuersos respectus.

Ad secūdum argumentū dr̄ q̄ minor ē falsa de respectu rōnis: q3 qd̄ ille nō sequit extrema nec terminos: q3 inesse cognito est prius suo obiecto.

Contra si aliqd̄ cadit medīū iter potētiā cognoscēdi, & ipm obiectu3 prius fertur potentia p actum suū cognoscendi sup illud qd̄ presentatur p illud mediū q̄ super illud: obiectū: si igit repectus rei precedit suum obiectū in esse cognito: quero per quid cognoscit respectus illos si p se: ergo eadē ratione prius intelligit ista quoꝝ sunt respectus isti si per alios re-

spectus: erit qd de illis: respectibus quo cognoscat. ergo erit processus in infinitum: nec opz dicere q essentia diuina sine aliquo respectu put est illimitata ex se ad hoim et asinu indistincte sit ro cognoscedi ista. Ite qd causatur p actu ronis no est aliqd reale: sz iste respectus causatur p actum ronis: igitur isti respectus q dicuntur determinate itellectu diuinu vel obiectu ad cognoscedu diuersa q no sunt nisi respectus ronis no pnt esse no pducedi aliud reale: sz intelligere dei respectus distinctorz est actus realis. g no causatur ab istis respectibus ronis: q: magis dz ens esse ca vel illud qd hz rone cause q effectus vel illud qd hz rone effectus. Ite ois relo sequit suu fundametu: fundametu vel ro fundadi seqtur re q dz fundametu. g si relo seqtur ipsam re in q fundat: ergo isti respectus ronis no sunt ro cognoscendi istas distincas res vt holez et asinum.

Ad primum dicit q est falsa qn vtrucz. s. ta potetia q obm est indeterminatu. sic est in pposito: q: essentia de se est illimitata ad cognitione illius vel illius et determinatur per relone ronis.

Contra infinitu no determinat nisi p infinitu iste rones no sunt infinite: g no determinat ecntia. ¶ Contra ista simul et ptra positione si mediu limitatu ad. a. pot ee ro distincte cognoscedi. a. et mediu limitatu ad. a. b. c. pot ee mediu cognoscedi. a. b. c. sine determinatione aliqua ex se pot ee mediu cognoscedi. a. b. c. ergo et mediu infinitu ex se pot se solo sine alia determinatione ex pte sui esse ro cognoscedi infinita. talis est essentia diuina. ergo. pbatio pne. medio illimitato p hoc qd ponit illimitatu ad. a. et. b. nihil tollit ab eo q est pfectiois medio limitato tm ad. a. si addit sibi pfectio in qua est illimitatu ad. a. et. b. pbatio. alr species albi est medium distincte cognoscedi albu et si sibi esset pcreata. spes odorz posset simul esse ro illimitato cognoscedi albu distincte et odorabile: et hoc simul est. pbatio pne antis. Ite essentia diuina vt est sub relone ronis copara ta per intellectu ad lapide: aut est finita. si finita sine aliqua determinatioe vel relone vel rone determinate ex pte sui est determinata. et sitr illa relo est mutabilis et no essentia diuina: q: ipsa est de se formaliter infinita. Si aut infinita cu respectus hois no sit talis nihil facit ad intellectionem cuiuscucz. Ite q alia sit relo repsentatiua vel ro intelligedi aliqd obiectu et q intells no pot in tale obiectu de se. hoc est dicere simul ptradictoria: siue pclusio sit vera siue falsa: no curo. Ista vultia inferre ponedo essentia esse ronem representandi intellectui diuino oia intelligibilia: et tn q no possit in ea intellectus diuinus ferri sine talibus relonibus ronis. Ad primu de medio limitato et illimitato. dico q nec mediu nec limitatu et illimitatu est ratio cognoscedi alia mestrum fm sua ronem absoluta psideratur: sed inquatum tale mediu est vel relo vel determinatu p relones pot esset ro representadi diuersa. et ita essentia diuina inquatum fm se absolute psideratur no est ro cognoscendi aliud: quia impossibile est aliqd representare aliud nisi ipsum sit silitu=

fit silitudo alteriū: vel includēs eius silitudinē: ⁊ isto mō cōcedit̄ ꝯñtiā eē bonā: s₃ añs est falsum s̄m se sumptū absolute ⁊ sine respectu. ¶ Cōtra illud si nihil est rō distincte cognoscēdi: nisi ꝑ relationē diuinā. ergo essentia diuina nō erit rō cognoscendi se sine respectu: igit̄ ⁊ in visiōe essentia repñtat se intellectui patris vl̄ alicuius alteri⁹ ꝑsone mediāte relatione: s₃ nō mediāte relatione rōnis: q₂ ista relo p̄cedit oēm actū intell'9: ⁊ est rō intelligēdi s₃ mediāte relatiōe reali. ergo in vna ꝑsona intelligēte essentiā erūt due relatiōes reales. hoc est falsum. Itē si relatio silitudinis determinat essentiā cū qualitas in oculo vt albedo dicat̄ silitudo alteri⁹ albedinis. nō q₂ est relatio: s₃ q₂ qualitas absoluta ipsa de se erit s̄m rōnem eius absolutā rō repñtandi aliud: nec ista relatio silitudinis cōicatur cū ista qualitate: nec sic est ratio repñtandi aliqd. Primo: q₂ nō est maior vnitas in effectu ꝙ̄ sit vnitas in cā. ergo actionis ꝑ se vnius est tm̄ vna causa ꝑ se: s₃ relatio rōnis cu₃ essentia diuina vel quacūq₃ essentia absoluta nō est per se aliqd vnum. ergo nō sunt rō vnius intellectiōis: ergo vel est essentia diuina vel relatio tm̄ s₃ non pōt esse relatio tm̄: q₂ relatio nō ē causa actus realis sicut intellectionis: relatio etia₃ nec ē principiū nec terminus alicuius actiōis absolute: minor p₃: q₂ nō est per se vnu₃ cum alio q₂ nō: h₃ esse ex eisdem principijs si sit ꝑ̄ncipiatū: vel si nō sit principiatū adhuc erit illud quo erit vnū ꝑ̄ncipiatu₃: sed iste respectus rōnis non est ex principijs rei vt essentie: q₂ tunc esset relatio rōnis: vl̄

si scd̄m tenetur saltē essentia diuina ē vt principiata: relatio aūt omnis que tantū est rōnis causatur per intellectum.

Ad primū istoꝝ. dī ꝙ essentia intellecta a patre nō requirit se ex ꝑte intelligibilitatis vt rōne₃ intelligēdi: s₃ ipsa intelligit̄ ab intellectu vt obm̄ eius ꝑmo primū ⁊ nō vt scd̄ariū. Uñ q₂ superi⁹ dī ꝙ impossibile est aliqd repñtare aliud nisi sit silitudo eius vel includēs silitudinē eius vel relōnē rōnis hoc intelligebatur de obiecto scd̄ario quocūq₃: s₃ nō de primo. Unde impossibile est essentiam diuinā vt scd̄ariu₃ obiectū repꝛesentare aliqua distincta nisi per relatiōes rōnis distinctas determinatur ab intellectu.

Cōtra si aliqd ex se solo sine alia relatione rōnis pōt esse rō cognoscēdi obiectum excellētius: s₃ nihil repñtet illud vt silitudo eius illud pōt se esse rō sufficiēs cognoscendi qd̄cūq₃ aliud inferius sine omni respectu qñ inferius includit̄ i suo superori s̄m totā intelligibilitatem sui: s₃ essentia diuina se sola est ratio cognoscēdi seipsam sine omni respectu s̄m te: ⁊ includit eminētur intelligibilitatē cuiuscūq₃ obiecti scd̄arij. ergo se sola sine omni respectu pōt esse mediū cognoscendi oīa alia. ¶ Rñdeo qñ obiectū est extra intellectū ⁊ nō est ipsum: requirit̄ silitudo obiecti in intelligēte obiectū: qñ aūt obiectu₃ est p̄ns nō requirit̄. sic ē in proposito de obiecto primo ⁊ scd̄o ꝙ essentia vt primū obiectū semp est ex se rō cognoscendi se: vt aūt repñtat alia q̄ nō sunt ipsa determinat̄ silitudinibus ipsoꝝ

¶ Tunc ad formā argumēti dico q̄ p̄ma ꝯña vera est ceteris existētib⁹ eq̄lib⁹: sȝ q: obā extrinseca vt scd̄aria nō sunt p se principia: iō req̄runt eoꝝ similitudines: obiectū aūt primū ex quo est p̄ñs semꝑ intellectui p̄mo ex se solo est rō cognoscēdi intrinseca ꝛ se.

Cōtra si intell's ꝑcise vt ꝑcedit intellectionē obi determinātis actū intell's ex hoc solūmō q̄ potētia est nihil req̄rit inter ob̄m eminēti⁹. multo magis nec req̄rit aliq̄d circa q̄dcūq̄ aliud obiectū inferi⁹: ergo si essentia nō solū hȝ rōnē terminā tis actū potētie: sȝ etiā rōnē principij principiatiui h̄r ꝓpositum. Probatio ꝯñtie quecūq̄ potētia se sola est principiū sufficiēs eliciēdi actū: ꝛ pōt h̄re actū circa obiectū eminētissimū pōt circa q̄dcūq̄ inferi⁹ obiectū. Dicitur q̄ verū est alijs existib⁹ essentialibus: veȝ q̄n vtrūq̄ intellectui essentialiter est presens: q̄ aūt sunt principia s̄m se nō req̄rūt similitudinē sicut de alijs extrinsecis.

Contra potētia q̄ nō hȝ suū obiectū p̄ñs ꝛ pōt p actū suū facere suuȝ ob̄m p̄ñs pōt se sola elicere actū. Exemplū si color pōt se solo facere obiectū sibi p̄ñs p actū suū pōt se solo elicere actū calefactionis: sed intellectus diuinus ex se solo facit oīa obiecta p̄ñtia. ğ se solo intelligit. ğ sine talib⁹ respectib⁹. Item essentia diuina sub ista relatione aut est finita aut īfinita: si finita. igit̄ est imitā: ꝛ nō imitabilis: q̄d falsuȝ ē. Si infinita: tūc nō ē magis ꝓpria vni ad rep̄ñtandū vnū q̄ȝ aliud. Dico q̄ nec sub rōne finita nec infinita est rō rep̄ñtādi sic asinū: sȝ vt determinata respectu itell's accipit̄ sub rōne finita:

Contra illud cui⁹ est intell's nō intelligitur q̄d est, impossibile: q: intell's cōparat aliq̄d vt essentiā ad aliud sub alia rōne sub qua intelligit: sed si intell's nō cōparat essentiā ad aliud nisi vt in se intellecta. ğ intell's pōt ex se vtrūq̄ extremū distincte cognoscere. Item si non vt infinita est rō rep̄ñtandi: ğ nō vt mutabilis est rō representādi: q̄d falsuȝ est: q: nō est mutabilis inq̄ātū finita: ꝛ si vt infinita erit de se rō oīm representatiua. Iteȝ illi respectus rōnis representātes essentiā intelligibiles sunt vt obiecta. quero ꝑ quid intelligunt̄. si p essentiā. ğ ꝓpositū q̄d essentia de se sine aliqua relōne est ratio cognoscendi alia. si per alias relationes quero de alijs rōnibus ex quo sunt intelligibiles per quid cognoscunt̄ si per essentiam sicut prius. si p alias ꝓcessus in infinitū: nec pōt dici q̄ sunt cognoscibiles per seipsas: q: quodcūq̄ ob̄m intelligibile etiā minimū natū ē formare in intellectu ꝯceptū suū: sicut in passo approximato: sed si intell's diuinus intelligit infinitas relationes p se vilesceret: q: pateret̄ vel reciperet aliquā ꝑfectionē formal'r ab aliquo q̄d formal'r non est de⁹. Dr̄ q̄ intelligit vt obiecta nō mouētia intellectū sȝ intell's de se mouet se ad intelligēdum talia intelligibilia siue cognoscibilia. ¶ Cōtra aut intellectus se solo mouet se ad intelligendū istas relationes diuersas aut essentia sola: aut iste relōnes sole mouent. Si iste relōnes sole mouēt vel ēt particul'r vilesceret intell's diuin⁹: si essentia sola haberet propositū. si intell's solus. ğ

se solo est rõ cognoscendi distincta vt distincta qđ est prius negatũ. Itẽ intellectio lapidis est perfectio simplr: ꝛ per ꝯñs infinita: sed relatio rõis qua per te essentia determinaꝛ est finita ꝛ ens minutum. 6. metha. ergo nõ potest esse ratio cognitionis alterius finiti.

C. XXXIIII.

Verũ itelligi lapide adeo necessario ꝯcomiteꝛ i lapide aliqđ eẽ realꝛ extra intellectũ diuinũ. ꝙ sic omni exẽplari in actu corñdet exemplatũ in actu sed deus est causa exẽplaris lapidis ꝛ hec i actu tale ẽ reale ꝫ minor patet de se. Maior ꝓbaꝛ per hoc ꝙ relatiuũ reqrit correlatiuũ in actu: exẽplar referꝛ ad exẽplatũ. ergo exẽplar in actu ad exẽplatũ in actu. Itẽ scientia nõ đꝛ realis nisi sit obiecti realis scientia dei respectu creaturaꝝ est maxime realis: qꝛ maxime meta. ergo obiectũ scitũ ab ipso est ens reale: qꝛ quale est ens tale ẽ esse. nec põt dici ꝙ illud eẽ nõ est alrđ ab esse diuino: qꝛ deus cognoscit ea in ꝓprio gñe. ꝛ sic hꝫ sciam de illis vt sunt aliud a se. ergo hñt esse reale aliud ab esse diuino.

Contra terminus creationis est omnino non ens. sed si lapis ante productionẽ habuit aliqđ esse reale nõ fuit omnino nõ ens: ergo nõ potuit ꝓduci ꝑ creationẽ qđ ẽ incõueniẽs. Itẽ per auctoritatem Aug. 5. super Gen. loquiꝛ de electis. Illos ab eterno deꝰ apud se habuit nõ in sui natura que non dũ erant: sed in sui presentia q̃ illos nouit ac si essent. ¶ Diciꝛ ꝙ nõ qꝛ si lapis intellꝰ sit res: aut accidẽs: aut substãtia: nõ substãtia: quia illius sit propria ratio subsistere. sequiꝛ ꝙ subsistentia eius fuisset ab eterno. ꝛ per ꝯñs nihil posset deus facere de nouo si accñs cuꝫ accñtis sit inesse subsistenti sequiꝛ qđ prius: ergo nullo mõ precessit creationẽ vt res alia. Itẽ si sic. aut hꝫ esse creatum aut increatũ. nõ increatũ: qꝛ tunc eẽt deus. si creatũ: ergo totũ ꝭm se nouũ. Itẽ Augu. ad volusiañ. tota ratio facti est potẽtia faciẽtis in rebus mirabiliter factis ergo nihil prefuit eius qđ producitur. ¶ Ad primũ dico ꝙ cause in actu correspõdet effectꝰ in actu verũ est in actu intellecto: sed nõ in actu reali realitate propria canti. ¶ Ad scđm đꝛ ꝙ scie reali corñdet obm reale intellectũ: nõ reale sub ꝓprio actu ꝛ in ꝓprio gñe. ꝛ hoc sufficit ad sciam realẽ.

Contra pedem questionis arguitur sic substãtia đꝛ de quiditate substãtie que est natura vt prima substantia ꝛ etiã ꝭm ꝑfectiorem rõnem realem. ꝛ accñs đꝛ de quiditate accidentis ꝛ ipso vt subsistit in subiecto. ergo negare simplr in cõi aliquo per defectũ alicuiꝰ infimi ꝛ postremi in gñe illo est facere fallaciã ꝯñtis. Item ratio quiditatis est naturaliter prior ratione suppositi ꝛ prime substãtie. ergo nõ opꝫ ad negationem posterioꝝ seq negationẽ prioris essentialr. ꝛ hoc ita ꝯcludit đ substãtia ꝛ accñte: ꝛ de rõne eoꝝ q̃ditatiua: ꝛ de rõe suppositi. Iteꝫ lꝫ incõueniens sit aliqđ simul esse creatũ ꝛ increatũ ꝭm aliqđ eẽ. tñ ꝭm aliud esse potest esse creatum

situt fm esse in itellu diuio est in creatū ⁊ fm esse extra est creatū. Et tūc arguo exēplatū terminat actū exēplaris:fm illđ esse qđ est pducibile ab exēplarisʒ lapis ē pducibilisab exēplari ab eterno ⁊ hoc est in eē reali ergo ab eterno termiabit actū exēplaris fʒ illud esse ergo. Itē si scia realis est obiecti realis ergo de obiecto nō reali nō est scia realis:ʒ deus ab eterno itellexit lapidē ergo si nō fuisset lapis in aliquo esse reali nō habuisset de⁹ de eo sciam realē qđ est icōueniēs. Itē nō tm̄ itellexit se ʒ alia a se ab eterno sicut ⁊ mō itelligit.ʒ alia a se nō itelligitvt sunt in se:q: sic sunt idē qđ ipse ꝙ ab eterno intellexit alia a se extra se. Itē scitum a deo refert ad deū sicut mēsuratū ad mensuram:ʒ relatio mēsurati ad mēsurā est realis ex pte mēsurati maxime ꝙ scitū qđ sic refert est res. Itē.7.meta.cause in actu correspōdet effectus in actu fm idem sūs cāe. ¶Ad pmū dʒ ꝙ hoc nō est formalis ꝯña suba. ꝙ subsistētia th̄ hec est bona ꝯña suba est realiter extra animaʒ ꝙ subsistit q: nūꝙ fm rē separant. iō si quiditas ab eterno fuisset realr.: tū nunꝙ realr esset nisi in subsistēte concomitantur substantiam realiter fuisse ab eterno.

Cōtra dicit aduersarius: nō est pbatū qn quiditas posset eē exēplatū ⁊ sic posset hr̄e esse reale sine ptialitate quiditatē. Iō ponit alia rō fūdamētalis talis ois entitas q̄ nō ē de⁹ hʒ entitatē a deo:ʒ pri⁹nihil erat ergo est pductū respect⁹ non hʒ esse a se ergo a deo ⁊ non de aliq̄ materiā:ꝙ de nihilo ⁊ sic creatur et ita creatio est pma prodoctio.

Itē creatio nō est nisi respectu eē existere ʒ ab eterno habuit eē quiditatiuū ⁊ eēntie ad q̄ nō terminat creatio.s.eē itelligibile ⁊ est pductio rei in esse intelligibili:ꝙ creatio nō ē pria pductio. Itē ab eterno fuerūt in esse volito pducto: ergo pri⁹inesse intelligibili ergo relatio nō est pria pductio infert ex ista quatuor:sequit lapidē habuisse ab eterno verū ⁊ reale esse q: si lapis ex se nō hʒ aliqđ eē cū lapis ex se in nullo eē hʒ necesse esse ergo in omni esse est pductū et creatū ꝙ est pductū inesse itelligibile:ergo creatio nō est pma pductio. Unde si sit cū sit ab eterno creatū in esse intelligibili et omne creatum est productum in eē reali fm te.ergo ab eterno habuit verum esse reale.

Cōtra istas rōnes ꝙ eēntia et existere non differūt fm eos ⁊ iō si essentia sit ab eterno sequit ꝙ creatio sit ab eterno. ¶Rñsio.lʒ alia opinio cōcedat ꝯtradictoria th̄ si dʒ argui contra eā conuenienter dʒ argui p aliqđ pri⁹ maximuʒ qđ posset cōcludere magis inconueniēsꝙ qđ ponit ⁊ non dʒ argui ꝯtra eā p illa q̄ sequunt ad illā tāꝙ inferiora ad superi⁹ vel p ea q̄ ꝯtinētur sub ea ʒ ꝙ creatio sit ab eterno:⁊ ita exñtia non est magis inconueniēs ꝙ qđ ponit ꝙ etiā dicere existentiā fm totā realitatē eius pcedere ab eterno nec quod non pōt deus annihilare aliquā rem ꝯcederet ab opināte: ⁊ ita p ista sufficienter arguit cōtra eū. ¶Contra tunc creatio Moysi nihil esset ꝙ gñatio si aliquid prefuisset ab eterno fʒ aliquod esse reale. Dicit ꝙ non q: aliquid existēs precedit in gñatione tm̄ ge=

neratiõis vt materia realr existẽs vel aliqd hmõi in motu et mutatiõe pcepit subsistẽs z nõ tñ materia existẽs. ¶ Contra. in eucharistia qñ trãsubstantiat panis in corpus ibi cõuertit eẽntia panis in essentiã corpis aliodn totũ nõ cõuerteret ergo totalr annihilat essentia panis. Dico q trãsubstãtiatio est substãtie in actu in substãtiã in actu q̃ sunt termini illi⁹ mutationis nõ esse eẽntie: sz esse existẽtie ita q añ creationẽ mũdi nõ potuit transubstãtiare vnũ in aliud: vt panẽ in corpus: nec manẽt ibi duo esse ppie: q: est eẽ existẽtis in pposito: sed tñ iste due essentie. ¶ Cõtra de⁹ põt cõuertere qditatẽ in qditatẽ. ¶ Rñdeo: q nõ: q: vtraq formalr est necessaria. ¶ Contra gñatio est de non esse ad eẽ: ita q accidit sibi q aliquid sibi subsistat. tũc creatio est generatio. Itẽ producẽs aliquid z cognoscẽs cognoscit oẽ illud qd pducit z nõ esse z prius nõ esse q̃ esse ergo oĩno nihil presupponit. ¶ Ad pmũ dr sicut prius q gñationi psupponit eẽ existẽtie creationi aũt tñ esse existentie. ¶ Ad scdm dr: q falsum est qd assumit deus eñ licet intelligendo pduceret filium: non tñ cognoscit nõ esse filij. falsum est ergo qñ p cognitionẽ aliqd pducit. Uñ respectu illoꝝ deus non dr agens artificia: sz pducit illa vt natura nõ vt cognoscẽs. ¶ Contra primam responsionẽ quero de esse exẽplari: aut existere est alia essentia ab essentia existentie: aut eadẽ essentia. si eadẽ ergo creata vna z creatur altera z si vna ab eterno z altera. si eẽ existere sit vel alia essentia aliã ab eẽ existẽtie z q̃libet res fm istos: sz esse eẽntie ẽ ab eterno. ergo adhuc esse existentie fm essentiã erit ab eterno. z tũc vlterius erit q̃stio: q pot de existere et essentia ei⁹ vtrũ sint eadẽ vel nõ vt pri⁹ et pcessus in infinitũ. Ad pmũ dr q actio scdi agẽtis psupponit esse existere alicui⁹ z termini pmi agẽtis vt existere. ¶ Cõtra cognoscens producens aliqd pri⁹ cognoscit illud. Respõsio. falsum est qñ illud per cognitionez producit. Unde respectu istorum de⁹ est naturalis artifex z omnia producit vt natura nõ vt cognoscens in esse essentie. ¶ Contra. gñatio est de nõ tali ad tale idest de nõ eẽ existere ad eẽ existere. ergo gñatio est creatio. ¶ Responsio verum est si non existere dicat priuationem que est in materia.

Cõtra quiditas magis hz itelligibilitatis q̃ materia ergo magis hz actualitatis q̃ materia ergo si materia prohibet creationem magis quiditas. Dicit q esse existere z esse qditatiuũ tunc esse alteri⁹ rõnis z ideo nõ cõparabilia. z ideo non potest cõcludi q vnum sit magis ens q̃ aliud cũ vnũ sit aliud p virtutem infinitã: q: potest vertere albedinẽ in angelum. Unde vno modo qditas est intelligibilioz z magis ens: q: pot aliquo modo. Aliter esse exñs est magis ens et actualius: q: imitat deũ fm duplicem rõnem cãlitatis exẽplaris videlicet z efficiẽtis. ideo hz creationẽ q: talis entitas est in termino ad quẽ. Aliud est in termino a quo z ecõuerso. ¶ Ad argumẽta in oppositũ dr q esse volitum lapidis ab eterno est esse q lapis habet modo. z omne creatum voluit ab eterno modo esse. Ad aliud q intelligi lapidis: non dicitur

ab intelligi dei.rc.

Coll. XXXV

Utrum relatio creature ad deū sit realiter ipsa eētia creature vel alia res ab essentia creature. Qd nō q: ois relatio hz suā realitatem a fundamēto et est realitas fundamēti sz essentia creature est imediatū fundamētū relatiōis ei⁹ ad deū. ergo realitas ei⁹ est realitas fundamēti. Probatio maioris q: si realitas relatiōis sit alia realitas a realitate fundamenti: ergo ad eā posset eē mutatio realis qd falsum est sm phm. 5. phy. q: i ad aliqd nō ē mot⁹ neqꝫ vt termini neqꝫ vt subiecti. Itē nō min⁹ depēdet essentia cuiuscunqꝫ ad deū ꝙ īherētia accidētis ad subiectū sz essentia accidētis est sua inherētia. ergo et dependentia creature ad deum est sua essentia.

Cōtra scdo de ci. dicit august. ꝙ ois relatio creature ad deū est accidēs. Item de tri. c. 5. oē qd nō sm substātiā dr restat vt sm accns dicat. ¶ Ad qōnem dr ꝙ relatio creature ad deum realiter differt ab essentia creature qd pbat p auctoritatē beati August. li. tri. c. 7. 7. 2. omnis essentia q̄ relatiue dr est aliquid excepta relatione. Et ibidē c. 8. omnis essentia que nō est ad se sm accidēs dicit. Item per rōnem sic. quādocunqꝫ aliqua duo sic se habēt ꝙ vnū potest manere quocunqꝫ casu posito possibili et non possibili alio non manēte illud nō est idem realiter cum eo sed posito casu possibili vel non possibili ꝙ deus non esset adhuc essentia creature posset esse. sed independens q: a quo dependet ponit non esse. ergo eius essentia 7 eius dependentia non sunt eadem res. Item si lapis essentialr dependet ad deum ergo includit formaliter duas formalitates: ergo 7 duas realitates: q: formalitates diuerse accipiunt a diuersis rebus 7 qua rōne duas 7 infinitas: ergo est impossibilis.

Ad primū argumētū dicit ꝙ maior est falsa: q: relatiōis realitas non est realitas fundamenti nisi materialiter: sed non formaliter: sicut actio et passio sunt diuersa pdicamēta realiter: 7 tamen sunt idē realiter in motu in quo fundantur. Ad probationem dicit ꝙ nō est incōueniens quin ad rem de genere relationis possit esse mutatio. ¶ Ad secūdum dicitur ꝙ accidens nō est sua dependētia nisi denominatiue: sed nō formaliter nisi loquendo de relatione que sm illud quod est dependet formaliter.

Cōtra solutionē questionis quo aliqd distinguitur ab alio est idem realiter cum illo. Exemplum de differētia que distinguit vnū ab alio quia idem est principiū essendi 7 distinguendi sed quecūqꝫ essentia creata est essentialiter dependens: ergo probatio minoris: q: quecunqꝫ alia essentia ab essentia diuina non est ipsum esse: sed illud cui conuenit esse participatum: tale est dependentia: ergo essentialiter dependēs ergo. Itē quod non potest esse nec intelligi sine alio videt esse idem realiter 7 essentialiter cū illo: sed essentia creature nō posse esse sine de-

pendentia eius ad deum:ergo ꝓbatio minoris creatura non potest esse nisi effectus dei sit: effectus essentialiter includit relationem ad deum: vt ad causam:relatio includit depēdentiam nec potest intelligi sine alio extremo quia vt sic:aut vt essentia determinata:aut vt idifferēs si vt idifferēs tm̄:igit̄/distincta nō pōt intelligi sine depēdentia:sed vt determinata:ergo intelliget relationē eius ad deum: q: posita essentia creature et deo statim ex natura extremorum necessario oritur relatio inter illa.

Cōtra respōsionem ad primum argumētum si sit idem materialiter:ergo idē realiter quod est propositum.

Contra scdm̄ est phs.5.& 7. physicorum. ꝙ in ad aliquid non est motus & nota rationem eius ibi.

Contra tertium argumētum sic accidentia non sunt entia nisi quia sunt entis.7.meta.ergo eorum essentia est eorum dependentia:& cuȝ non minus dependeat creatura ad deum ꝙ̄ accidēs ad substātiā essentia creature non est ens nisi quia depēdet ad deum. ¶Ad primū dicitur quod distinguit pōt esse aliquid illius generis cū qd distinguit & de natura sua intrinseca sic maior est vera vt patet de differentia essentiali que distinguit rē intrinsece: & sic est minor falsa:quia relatio nō distinguit. primo tanꝙ̄ intrinsecum rei:sed sicut secūdarium & accidens rei. ¶Ad scdm̄ dicit̄ ꝙ consequentia non valet si non potest intelligi nec esse sine alio.ergo est de essentia eius intrinsece. Exemplum vita hominis non potest intelligi nec potest esse sine proportiōe humorum adinuicem: & tamen illa proportio est accidens homini de genere relationis ita hic. Ad probationem dico ꝙ nō pōt creatura intelligi nisi sit effectus dei vel naturaliter vel aptitudinaliter:sed istud nomen effectus includit duplicem conceptum in omnibus excepta relatiōe quia formaliter dicit conceptum relationis ad causam: & naturaliter siue denominatiue includit oēm conceptum illius in quo fundatur quod formaliter nō refertur & cum vlterius infers ꝙ posita essentia creature. & deo statim arguitur relatio & dependentia ex parte creature verum est aptitudinaliter vel fundamētaliter vel denominatiue:sed non formaliter inquantum est creatura dicit cōceptum duplicem. Et cū vltra dicis:si per essentiam distinguitur:ergo non distincta cōcedo ꝙ per essentiam suam quecūꝙ creatura distinguitur & primo a deo & a quocūꝙ alio: sed secundario per accidens & cōmuniter per relationem. Ad aliud dico ꝙ in ad aliquid est mutatio.quere Marcum & Uaron. Ad aliud dico ꝙ accidentia sunt entia:quia entis verū est effectiue:quia ab aliquo efficiūtur & causantur ad hoc qd sint essentia.cum hoc tamen stat ꝙ sint entia in se formaliter alia a substantia.

Contra relatio si sit alia realitas a realitate fūdamēti: ergo illa realitas aut erit formal'r alia habitudo: aut aliqd aliud p̄ter habitudinē. si sit aliud ab habitudine est absolutum qd est impossibile:q:

diuidētia ens sunt: impossibilia ens ad se & ad aliud sunt talia: ergo est indifferēs & indistincta ꝓm se ad oēm habitudinē hāc & illā: & per ꝯñs genus relationis non hꝫ ppriū distinctiuū in gñe suo. Jllud nihil vꝫ: q: dico ꝙ quiditatiue ē alia realitas a realitate fundamēti: ergo indifferens: falsum est: quia ois relo creature ad deū fundat̄ sup tertiū modum relatiuoꝝ q: sup rōnē mēsure & mēsurati vel sup pⁱmū & scdm & determinate & distincte habitudines & maxime relatio existens in alio cum sit accidens maxime erit distincta: q: existit in distincto sicut albedo lꝫ per se sit indifferens vt existat in aliquo supposito semꝑ est necessario determinata.

Cōtra Augu. 5. de tri. c. 5. docēs naturā accidentis dicit ꝙ nō solet dici accidens nisi ꝙ aliqua mutatione accidētis amitti pōt. tūc arguo sic. illud qd nō est amissibile non est accidēs. sed aliqua relatio nulla mutatione accidētis amitti pōt ergo nō est accidēs. probatio minoris. impossibile est intelligere essentiā lapis amittere rōnē exēplari ad intellectum diuinum vt exēplar. rō exēplari dicit relonē: ergo nō est accidēs. Jtē si sit aliud a sua relone: ergo illa relo q̄ refertur habebit aliā relonē qua referetur: & illa aliam & sic erit processus in infinitum. q: ꝓm Aug. Augu. 7. de tri. c. 5. 7. de tri. c. 5. omne qd relatiue dr est aliquid excepto illo qd relatiue dr. Jtem tunc essentia lapidis necessario depēdet ad deū & quelibet alia res relatiue hꝫ q̄tuor terminos: q: essentia creature absolute est depēdētia ad deum. & similiter relo pert e vt quedaꝫ res alia depēdet ad deum: ergo includit alios terminos: ergo quatuor termini duo reales in creatura: duo ꝓm rōnem ex parte dei.

Ad primum dicit̄ ꝙ Augu. distinguit ibi duplex accidēs. s. separabile & inseparabile. separabile pōt amitti non inseparabile. Ad minorē cū dicis ꝙ relo nulla mutatione amitti pōt: manente subiecto denolatiue relo: sed non essentialr. ergo nō est accidēs. nō sequitur: sed est fallacia ꝯñtis ab aliquo hñte plures causas veritatis ad vnā nō eīn sequitur nulla mutatione amitti pōt: ergo non est accñs: q: accñs inseꝑabile nō pōt amitti: & tñ est accidēs.

Cōtra si hoc est verum qd ꝓm substātiā dicit̄ ꝓm accidēs dr: ꝯñs est falsum. pbatio ꝯsequētie. nihil destruitur destructo subiecto qd nō est essentiale subiecto. ergo si subiecto destructo destruatur relatio: vel ecōuerso destructa relone necessario destruitur subiectum. sequitur ꝙ vnum est de essentia alterius. Ad hoc dr ꝙ peccat ꝓm fallaciā ꝯsequētis: q: & si dicat Aug. ꝙ omne accñs est mutabile: nō tñ dicit ꝙ oē mutabile sit accidēs: sed ē ꝯñs ab inferiori ad supiꝰ affirmādo.

Cōtra August. pbat hanc passionē. s. esse accidēs de subiecto: ꝑ hoc mediū qd est esse mutabile. lꝫ ego arguo eodē mō: q: est accidēs: igit̄ mutabile: & non ecōuerso. ¶ Ad hoc dicit̄ ꝙ mutabile non est medium: sed quia de se est mutabile. igitur qd non est mutabile nō est accidens non vꝫ pro accidēte inseparabili. ¶ Ad secundum dico ꝙ essentia creature nullā dependētiam di=

erit formaliter circūscripta relatio ne ad deum: sed formaliter refert per relationem & denominatiue ex se: q2 denominatur relatione que est formalis dependentia ad deū & cū diciś ergo relatione habebit aliā relationē qua formaliter refert. nego ꝯñam: q2 relatio seipsa tm̄ refert ad deum et ibi erit status: nec erunt duo termini ex pte subiecti: nisi materialiter vel denominatiue tm̄: sed formaliter termini erunt ex parte illius qua refertur formaliter & correlatiuū eius. Item illa relatione non refert aliqd formaliter & primo q̄ circunscripta refert nihilominus: s3 circūscripta oī dependētia & relatione creature manente creatura non minus ipsa ex se intrinsece dependet ad deum ergo relatio creature ad deum ei⁹: dependētia erit ei⁹ essentia. Item ideo vnū nō dependet ex alio totaliter: q2 est aliquid ƀm qđ non refert ad aliud. ergo ꝑ oppositum cum creatura dependeat formaliter ad deum & totaliter eius dependentia erit eius essentia. Itē ens diuidiť ꝑ creatū & increatum sufficienter. ergo omne quod nō est creatū est increatū: q2 diuidentia prima euacuant totā naturā diuisi: sed essentia creature ꝑ se est extremū creationis. ğ est creatura. ergo includit formaliter respectum. ergo &c. Item quādocū ꝗ aliquid predicatur de aliquo primo & ꝑ se: & passione eius predicantur de eodem per se secundo mō si igiť predicatur de lapide & omnes passiones eius predicantur de eo tam conuertibiles ꝗ̄ distincte: ergo sicut lapis: est essentialr̄ bonus vel vnus sic creatū vel increatū. ¶ Ad primam rationem dz ꝗ minor est falsa: q2 circūscripta omni relōne eentie absolute ad deum non refert ipsa essentia in potentia: nec pōt fieri circūscriptio nisi in itellectu tm̄ & non in re: q2 simul sunt realiter & eius dependentia. Exemplum positis duobus albis: statim ex natura extremorum oriť relatio similitudinis: et tñ posset natura: vtriusꝗ albi intelligi et esse per potentiā dei sine relōne actuali sitūdinis: & in sitūdo est posterior naturalr̄ natura extremoꝝ: q2 est effectus eoꝝ: nec tñ pōt intelligi nec eē sine relōne: sitūdinis aptitudinali. ꝑ quācunꝗ credo potentiā nisi deus: mutaret alboꝝ naturā: & tūc nō essent alba: q2 ex natura rei sunt apta nata vt sint totalis cā sitūdinis. ¶ Ad scđm dz ꝗ creatura nō depēdet totalr̄ ad deū nisi mālīter & subiectiue loquēdo de creatura q̄ eentialr̄ includit duos cōceptus acceptos a duab⁹ rebus: cuiusmodi sunt oīa predicamēta & res oīm predicamētoꝝ excepta sola relōne: q2 res cuiuslibet generis includit & essentiā absolute sumptā & creationem & sic formalr̄ nō depēdet ad deū nisi per relationem. ¶ Ad tertiū dico ꝗ quelibet res est creata nō tanꝗ res: vna includens formaliter dependentiam ad deū: sed oīs res excepta relōne dz creata tāꝗ due res includentes dependentiā ad deū formaliter per relationem & subiectiue vel denominatiue per ꝓpriam essentiam absolutam: que nata est naturaliter & formaliter referri per relationem.

¶ Rationes propositione nō valent contra opinionem oppositā & ideo respondeo ad illas. ¶ Ad

primam dicitur ad maiorem q tale impossibile nõ dz poni q includit 2dictionẽ ex rõne intrinseca illi⁹ de quo ponit̃ ita dicerent ipsi q est in pposito: qꝛ posito q de⁹ nõ esset ponit̃ positio impossibilis ꝛ includẽs 2dictionem illi respectu cuius ponit̃ nã itrinsece ipa est essentia essentialis dependentia ad deũ ꝛ iõ posito q deus non esset ponit̃ ẽt ex hoc 2sñter q creature essentia non sit: qꝛ essentialr̃ est dependentia quedã ad deũ: ꝛ iõ ponit̃ incõpossibile. Ad aliud 2ceditur q eadẽ res includit mltas formalitates. igit̃ realitates. nego 2ñtiã: qꝛ in multis eadẽ res hz multas formalitates acceptas sub eadẽ re diuersimode significãtes illã rem: sicut oĩa attributa sunt eadẽ realr̃ ꝛ differunt formalr̃: ꝛ eadẽ res in creaturis est ens ꝛ vna ꝛ bona: et sic de alijs. ꝛ eadẽ albedo est albedo ꝛ color. Unde est fallacia consequentis ab aliquo hñte plures: cãs veritatis ad vnã. Cũ vlterius dr̃ q cõtinet duas igit̃ infinitas. Non vz qꝛ nõ est res in quocũqꝫ genere ꝛ in rerone quin 2tineat multas realitates. s. hecceytatem ꝛ naturã speciei. ꝛ sili mltas formalitates hecceytatis ꝛ nãe cõis. ꝛ tñ hic nõ cõtinet infinitas quia nulla talis est que sit vel 2tineat naturas vel res infinitas nisi illa sola que est: ifinita talis est de⁹ tantum.

Co. XXXVI

Eru: vestigium sit ratitudo Qꝺ sic q̃dlibet preter primũ cõponit̃ ex qꝺ est ꝛ quo est: vel ex eẽn ꝛ esse: vel ex aliquiditate vl' ratitudine: sz essentia rei est vestigiũ in re sicut eẽ in eo qꝺ est ꝛ sic. ratitudo in aliquiditate ergo vestigium est ratitudo.

Cõtra hoc arguit̃ q vestigiũ non sit ratitudo ꝛ q ratitudo nõ sit in aliquiditate. Probatio: qꝛ illa aliqditas aut est opinabile ꝛ tũc cũ tale sit ficticiũ: ꝛ nihil ratitudo fundat̃ in nihilo a ficticio: aut aliquitas est res q̃ditatiua: ꝛ cũ oĩs talis sit res rata sequit̃ q ratitudo fundat̃ in ratitudine: ꝛ ita idem in se: ꝛ sic erit pcessus in infinitũ Itẽ aut aliquitas est positiuum absolutũ: ꝛ cũ omne tale sit exemplatum ꝛ nõ sit ficticiũ ꝛ esse exẽplatũ est ratũ. ergo ratitudo fundat̃ in rato: ꝛ ita fundat̃ vestigiũ in vestigio: aut respectiuum ꝛ tũc fundat̃ in nihilo: qꝺ est inconueniẽs: aut est dare aliqꝺ aliud in q̃ fundatur. Item aut illa aliquitas determinat sibi esse: ita vt esse clauditur in sua intentione: tũc ꝛ semper esset ꝛ esset deus: aut determinat in intentione sua non esse ꝛ tunc nõ põt fieri: aut est indifferens ad esse ꝛ nõ esse: sz omne tale est absolutũ: ꝛ p 2ñs exemplatũ: qꝛ nõ ficticiũ. ergo vt pri⁹. Item q respectus ratibilis non sit ratitudo rei: qꝛ oĩs res est actiua sua ratitudie: nlla res est actiua sua rerone ex. 5. physicorum. Itẽ q ratitudo nõ sit tñ respect⁹ ad deũ. Probatio. Tum: qꝛ plus differrẽt psone diuine inter se q̃ deus ꝛ creatura: qꝛ tñ per respectũ differũt rõnis ex vna pte. ꝛ realiter ex alia: sz psone diuine differũt per respectus reales ex vtraqꝫ. Item que differunt formaliter sunt alia ꝛ alia formalitas: sz absolutum ꝛ respectiuum differunt

formaliter.ergo sunt alia et alia formalitas:sȝ ratitudo ē formalitas absoluta qꝛ formalitas rei absolute est absoluta.ergo ratitudo:sed relatio non est formaliter ratitudo absoluta.ergo ratitudo nō:est tm̄ relatio.Itē philosophus.4.meta.reducit dicētes oia apparentia esse vera ad hoc inconueniens ꝙ oia sunt ad aliquid:sed oia esse ad aliq̄d denominatiue non est incōueniēs cū oia sint vel causa vel causatū ergo est incōueniēs ꝙ oia sunt ad aliq̄d essentialr.ergo respect⁹ nō est illud quo res sunt rate: sicut ponit positio prima. ¶ Ad qōnē dico:ꝙ vestigiū nō est impressio derelicta ex transitu gradiantis cōformis sibi ex ea parte qua tāgit in gradiēdo:sed ante mundi creationē intell'e ⁊ volūtas ferebat sup mundū creandū ex illo velle ⁊ intell'u sequit in tpe mūdus cōformis illi velle et intelligere:iō mundus est vestigiū dei. Illud ptȝ.22.de ciui.dei.c.9.Secūdo dicendū est de differētia inter imaginē vmbram et vestigiū et silitudinē:ad cuius intellectū sciendū est ꝙ oia ista important relationē et respectū sed silitudo nō importat causalitatē:sed vestigium importat causalitatem ꝑm Aug.83.q.q.64.Umbra hȝ ꝯfusam cōformitatē ad corpus inter positū.cōfusam dico:qꝛ videntes vmbrā scimus corpus interpositum inter solē ⁊ vmbrā:sed nesci mus cuius figure qꝛ qn̄ꝗ corpus rotundū facit aliam figurā in vmbra.imago representat rē nō ꝑm genus nec spēm tm̄:sȝ ꝑm indiuiduum et ꝑm lineamēta:ꝙ scilicet longa sit lata ⁊c.vestigiū repn̄tat rem medio modo.perfectius em̄ vmbra et imperfectius imagine:qꝛ non representat rem ꝑm indiuiduū:nec tm̄ ꝑm genus sed ꝑm speciē: vel ꝑm indiuiduū vagum:sic vidētes vestigiū cerui scimus ꝙ trāsiuit ceruus:sed nescimus inde iste vel iste.Sed angelus vel aia q̄tum ad potētias vel actus importat ordinem vel distinctionem formalē in eadem essentia:ideo est imago dei.vestigiū representat deū vt est cā efficiēs formalis,et finalis q̄ appropriatur psonis:tm̄ non tm̄ representat deū vt vnū nec ꝑm ꝓprietates psonales sȝ ꝑm appropriata psonis.s.potentiā bonitatē sapientiā siue ꝑm triplicē cālitatē.

Phs. 4. metaphy.

Cōtra ista arguit de differentia vestigij et imaginis.Contingit em̄ aial trāsiens nō hr̄e nisi vnū indiuiduū speciei:⁊ tunc est spēs tota in indiuiduo illo.et tunc vestigium qḋ est similitudo ꝑm speciem erit similitudo ꝑm indiuiduum.Item in deo nō est distinguere genus nec species nec indiuiduū.ergo non est dare vestigium dei: si representat ꝑm genus vel speciem. ideo assignat cām accidentalem vestigij.Ideo est alia differētia ꝙ vestigium differt ab imagine:qꝛ representat partem q̄titatiuam imago totum.non autē ꝙ vestigium repn̄tat vniuersale ⁊ imago particulare.ideo qḋ derelinquitur ex transitu partis simile parti est imago totius vestigij.qꝛ representat totum animal ratione partis.

Ad primū istorū dico ꝙ scientia est tantum de vniuersalibus ꝑm Aristo. et significat subiectum essentiale scientie non acciden-

tale: nec est hic dicendū cū sciētia pōt esse de aliquo cū quo cōuertunt ꝓpositiones de vli ⁊ de individuo vt de deo vel de sole: tñ vle est subiectū in sciētia essentialiter. Vñ. 7. met. Si aliq̄ sciētia ē de vno vt de deo vel de sole est de deo ac si essent mille dij: pꝫ ꝓm cōmē. 6. ethi. iō sciētia ē de eo vt de vli ac si essent plures lꝫ sit singulare: sic tñ cōuertit spēs cū individuo ꝙ repñtat individuū in vli: ac si mille individua essent i illa spē. Ad aliud in deo nō ē genus nec spēs. Vñ ꝓm eos distinctio ꝑsonaꝝ assimilat magis individua li distinctiōi ꝙ̄ specifice: tñ relationes differūt quasi spē. Vñ ꝓut cōueniūt in eēntia vt vno: eēntia ē q̄si spēs: iō aliq̄d ē in illa repñtās ꝑsonas quātum ad ꝓꝓria: aliq̄d quātū ad appropriata: q꞉ ꝑsone differūt tñ ꝯueniūt in aliquo. Ad positionē istoꝝ dicūt falsuꝫ si enim sigillū imprimeret cere delebit: ita ꝙ nihil derelinquet de sculptura ⁊ colatura: sꝫ de quātitate est vmbra si colatura et totū quo distinguit ab illo sigillo derelinquat nō eēt imago sꝫ vestigiū: sic hic derelictū ex pede nō ē imago pedis nisi distiguat pedē ab alio eiusdē spēi. De alio dico ꝙ res cōponit ex aliquiditate ⁊ ratitudie et res rōnis ex aliquiditate solū nō ratitudine. Vñ ꝑ aliquiditatē intelligo qd ē ꝑ ratitudinē illud quo existens in aliquo: ⁊ hꝫ essentiam ⁊ oē extra sicut lapidē eē est qd est eius: ⁊ existētia est quo est: eēntia etiā lapidis distinguit in quo est ⁊ qd est. igit essentia qd: ē et esse existēs quo esse: et sic accipiēdo essentiā est aliquitas pure potētialis q̄ nō hꝫ aliquā formalitatē: sꝫ est oino informis de illa aliquiditate q̄ informis est respectu omniū superuenientiū: loquor sicut phi loquunt de materia vt in potētia ad oēs formas. Unde materia sic est in potētia ꝙ si ois forma tollat materia est tantū in aīa: nec tñ forma aduenit rei in aīa qñ aduenit materie: sic aliq̄tas de se nō est intelligibilis: nec est ens: tñ ratitudo prima aduenies ei: aduenit enti qua ē ens: ⁊ nō enti sicut patuit de materia. Exēplū aliud: quātitas nō est in substātia nō quāta: tñ substātia ante omnē quātitatē ē nō quāta de se: tamē quātitas aduenit rei quāte ⁊ nō rei nō quāte. Vñ ꝑ eē intelligo eē vel rei vel rōnis: aliq̄tas qd ē sicut hō hūanitate ē hō. Si querat quo hūanitas ē: dicā ꝙ esse est. Et ꝓm Boetiū esse ꝓter primū hꝫ quo est: ⁊ qd est: que nō sunt idē. Vñ Cōmentator hō est ꝑ esse: esse aliq̄d humanitate. ꝙ.

¶ Ostēdo ꝙ in omni itelligibili circa primū respectus positiuus ad deū intelligit vt de primo intellectu eius. Itē Cōmētator est alia forma q̄ nō mutuat hoc nomen est: et ē alia forma q̄ ab alio mutuat hoc nomē ē: et sequit de illis ꝙ ē in ordine ad suū principiū: ideo cū esse intelligibile positiuū primo intelligit eē: et esse est respectiuū. ꝙ ⁊c. Item Aug. 6. de tri. c. 4. qñ intelligit hoc bonum simul intelligit illud cuius ꝑticipatiōe est bonū. sꝫ intelligēdo lapidē intelligit hoc bonū. ꝙ simul intelligit bonū ipm nō vt aliq̄d ei⁹. ꝙ vt hoc refert ad aliud. Iteꝫ Diony. de di. no. Itē. 6. physi. nō pōt intelligi aliquid hñs causas nisi extrinsece cause cognoscant vt pars. ꝙ vt terminās respectū. 6. phy sico.

Itē Cōmen. 7. met. circa princi-

pitu3. Itē illud quo distinguitur ens a nō ente: et hoc positiue est de primo eius intellectu inq̄tu3 est: s3 illud quo ens distinguit̄ a nō ente est esse: s3 illud esse est re spectiuu3. Probatio. q2 illud esse vel est ipm eē a se: vel ab alio eē: diuisio pt3 p Aui. 1. meta. esse ab alio est cui ↄuenit esse: ab alio di cit respectū: negek ipsa minor: q2 respect⁹ non est primū quo aliqd distinguit̄ a deo. Intelligēdo em̄ deū absolute: et lapidē absolute nō intelligendo sub ratiōe cause vel causati vel non ab alio vel ab alio: erunt duo distincta licet for te ab alio sit primo notum.

Cōtra nullus ↄceptus ꝓ prius creature est simpl'r simplex: ⁊ prim⁹ ↄceptus quē habeo est ens. ḡ intelligit̄ in cōi ↄceptu priori: conceptus crea ture ꝓprius est posterior ↄceptu entis: q2 ens est cōe deo ⁊ creatu re quē hic habemus: nō est igit̄ simpl'r simplex: q2 includit ens: ⁊ ↄceptū exprimētē deū: s3 differē tia inter ↄceptū cōpositū de deo ⁊ creatura: q2 cōpositioni in cōce ptu ꝓprio de deo: nō corr̄ndet cō positio in re ex esse ⁊ nō eē de esse et hoc includit̄ in ꝓprio cōceptu lapidis. ḡ si in primo cōceptu en tis nō a se intelligit̄ ab alio. ergo hoc est ⁊ non esse a se est ab alio. Dicitur non sequitur vltra ↄn̄a.

Cōtra ista negatio nō eē a se dependet ab alia priori affirmatiue in quā re ducit̄: nō ab esse: q2 tūc omne esse esset esse nō a se. qđ est falsum: q2 deus nō est nō esse a se: s3 est eē a se: relinquit̄ q dependet ab esse ab alio: tale includit respectū ⁊c. Item in intellectu intelligit̄ esse per se ipm: ḡ in intellectu creatu re intelligit̄ oppositū. s. nō per se participatio: ita q sicut deus di stinguit̄ a quolibet alio p esse a se ipsum: sicut nō deus primo di stinguitur p oppositum. s. esse ab alio sicut esse participatū: q2 non per se siue ab alio opponitur ei quod est per se: ⁊ participatio op ponitur ei quod est ipsum.

Confirmat q prime differen tie sunt opposite ⁊ includunt̄ in primo intellectu differentiū. Itē sapiētia predicatur cōiter de deo ⁊ creatura: quo igit̄ primo diffe runt sapiētia creata a deo: non p sapientiā: q2 illa cōis analogice: ergo p aliam rem q̄ est de suo in tellectu qua distinguitur a deo: puta q2 est qualitas accidētalis: ḡ cum accidētalis includit respe ctus ⁊ prior ⁊ essentialior est cui⁹ respectus vel depēdētia ad deu3 sc3 esse a primo vel ab alio q̄3 ad subiectū ⁊ esse in alio. Item posi tiuus quesiuit cū ab esse in loco ↄsurgat p̄dicamentū ⁊ ab esse in tēpore sit: quare ab esse in subie cto: non ↄsurgit p̄dicamentū. II. Dicit supplicius q aliqui respe ctus nō sunt de intellectu eoꝝ in quibus fundant̄: ⁊ alij sunt de in tellectu eoꝝ in quib⁹ fundant̄: et ita essentiales eis ꝑm eū: ⁊ ita in eodē p̄dicamento est talis respe ctus accidētalis ad subiectum: ḡ ille respectus est de genere quan titatis sicut est respectus ꝑm eū: q2 albedo est in primo mō dicta p aliqd qđ est de primo eius in tellectu: sed analogia accidentis ad deū est intimior ⁊ essentialior accidēti q̄3 analogia eius ad sub iectum: q2 esse in pōt separari ab accidēte: sicut pt3 in sacro: sed nō esse ab: ḡ si illa est de ei⁹ itellectu

multo magis ista. Itē primū in ordine essentiali includit in intellectu cuiuslibet posterioris: sed obiectū esse est primū in ordine essentiali: q2 illud habuit res ab eterno: ergo includit in esse cuiuslibet creati: s3 esse obiectū est relatiuū cū sit i obici & ad aliud esse. Item sicut se h3 cognitio perfecta cause ad cognitionē pfectam causatorum: ita impfecta ad imperfectam: s3 nō hr pfecta cognitio causatorum nisi habita perfecta cognitiōe cause: sicut p3 in visione dei in patria. ergo nec impfecta nisi habita cognitiōe impfecta ipsius cause. ergo &c. Item q nunq inuestigauit diffinitionē iusti nec q est iustū audiēs actionē esse iustam h3 penes se quo iudicet de illa actionē: an illa actio sit iusta: an nō. s. ipm iustū essentialr: qualiter h3 tn ɔceptū vt innatū. ergo impressuz audiēdo hoc iustum. ergo in impssiōe huius iusti includit ipm in eius intellectu. Itē indeterminata sunt priora ordine eēntialr: s3 ipm eē est indeterminatū cum sit indeterminatū negatiue & ens analogū priuatiue tm. Tūc dico q eē est id quo res ē & id quo res est aliqd hoc vel illud ē aliqtas: sicut hō est aliqd hūanitate. s. hō sed nō esse. Un i humanitate nō includit esse: tunc dico q hō hūanitate est hō: ita q humanitas ē aliqtas tm & nuda distincta ab esse: sic aliqtas nullū esse sibi determinat: nec erit in intellu ens Aui. 5. rōnis nec esse ratū. Un aui. 5. meta. meta. eqnitas est tm eqnitas: nec vna nec multe: nec actu nec potentia: nec in intellectu nec extra: iō humanitas vt sit nullo mō est: ens: nec rōnis nec actū: s3 tm determinat sibi cōsignabilitatez: qd. s. sit significabile p nomē: & hoc nō est determinatū sibi qd est intelligibile: est em significare q nō sunt & phr esse: nō aūt est intelligere nisi que sunt vt dicit ibidē. Unde ens prima impressione imprimit in intellectu ɓm Auicē. Unde nihil significat ɔceptus: sit tn non pōt intelligi qd est impossibile.

Cōtra illud oē significabile p nomē est eē aliqd cui possemus nomē impo phs. 7. nere: s3 ɓm phm. 7. met. nō possu meta. mus nomē imponere nisi illi qd intelligimus: si igit aliquitas p te determinat sibi esse significabile ergo & esse intelligibile. Itē qd determinat sibi diffinibilitatē determinat sibi itelligibilitatē: s3 hūanitas determinat sibi vt homini diffinibilitatē. vt genus & dr̃am ergo &c. Itē intells distinguit hūanitatez ab alijs intelligibilibus. ergo eā intelligit quō et loqueremur de ea nisi intelligeremus: nō solū igit qd intelligimus erit intelligibile s3 etiā actu intellectum.

Ad primā istorum imponere nomē est ad placitum. ideo possimus nomē imponere ei quod non cognoscimus nec intelligimus. vt quoddaz intelligibile: s3 ei quod intelligimus esse quoddā significabile. Exēplum nullus intelligit nihil: & tn nihil est significabile: & est intelligibile significabile licet nō sequatur tunc est intelligibile significabile. ergo est intelligibile. Unde quiditas omnino nuda preter esse nihil est nec ens rōnis nec ratum: ideo tm significabile per nomē: & ideo nō est intelligibile: q2 non ens: tamen intelligibile significabile: nō tamē intelligibile.

Ad secundū minor ē falsa hūmanitas. Uñ hūanitas nō ē nisi hūanitas tm̄: nec determinat sibi diffinibilitatē: q: vt sic nec in gñe nec in spē: s3 tm̄ significabile per nomē. Uñ si esset diffinibile ⁊ in genere sitr ⁊ yrocerunt ⁊ similia. ¶ Ad argumēta principalia. Ad primū in oppositū qd itelligit̄ p aliqtatē: dico q aliqtas nō determinat sibi intētionē opinabilis: nec ratitudinis nec rōnis: s3 determinat sibi esse significabile p nomē. Ad scđm dico q aliquitas nec ē aliqd absolutū nec respect⁹ s3 tm̄ aliqtas ⁊ significabile p nomē aliqtas. Aut ē aliqd positiuū aut nō. Dico q positiuū: s3 p illō positiuū nō intelligo nec ens absolutū: nec respectiuū: s3 tm̄ significabile p nomē. Ad tertiū dico q nec includit sibi esse: nec nō esse: s3 tm̄ est significabile per nomē.

Cōtra si nō determinat sibi esse. ergo de se est nihil: sed in nihil nec pōt recipi esse nec ratitudo alia: ergo in eo nō fundatur respectus ad deum nec esse ¶ Rñdeo. significabile p nomen eē nihil: pōt intelligi dupl'r. Uel q significabile qđ est a determinet sibi nō esse ⁊ nihil. ⁊ sic chimera est nō ens ⁊ significabile p nomē qđ determinat sibi sp̄ nō eē. Alio mō. a. est nō ens: ⁊ vel q: nō determinat sibi eē: nō tñ determinat sibi nō eē: s3 possibile esse indifferēs ad esse ⁊ nō esse tale pōt recipere eē ⁊ respectū: aliter creatio erit impossibilis: qđ est contra articulū fidei. Uñ qđ ante creationē fuit pōre obiectiue siue vere nihil tñ determinauit sibi non esse ita semp in intētione sua non intelligitur esse tale potest fieri ⁊ esse.

Contra saltē hō cōponit̄ ex ente ⁊ nō ente nō absolute: s3 ex ente ⁊ non ente de se equiuoce cum entitate posita que esse recipit sicut materia prima ex quo est p se de se nullu3 h3 esse in effectū: s3 tm̄ in aīa: nec tñ sequit̄ q forma recipit̄ in ea vt h3 esse in aīa tm̄. s. in eo qđ p̄misse non h3 eē nisi in aīa tm̄: tamē esse extra p aliquid aliud. s. p eē ipsi⁹ forme. Similiter pt3 de quātitate vt supra: ita ratitudo recipitur in aliqtate rata q̄ de se est nihil: rata tñ ipsa ratitudine nūq̄ tñ recipitur in nō rata: sed in non rata ex se tm̄: ⁊ hoc est necessarium. Cū dr̄ vltra q est exēplatum: fal sum est: nec est eñ fictitiū nec exēplatu3. Ad q̄rtū res rata agit sua ratitudine ⁊c. falsum est. Uñ esse rei nulli enti creato est rō agēdi: hoc est elicitiua actionis inquātum eē aliqtas absoluta formalis sub ratitudine: calore eñ cale facieti causalitate tribuit: nō suo eē: q: tūc nō plus ageret ad calorem q̄ frigus q: eē est indifferēs ⁊ eiusdem rōnis sm̄ Boetiu3 de ebdo. ergo res nō agit ratitudine. i. illo eē quo etiā res rata ē formaliter. Si accipis ratitudinē pro re que rata est: sic ratitudo nō est respectus: sed res absoluta.

Contra tunc non sequit̄ in suo intellectu respectus. Dico nō est forma absoluta nisi per eē ⁊ respectiuuin: tamen respectus non est eius absolutio: sed tamen respectus siue esse est quo res est absoluta. Uñ res agit aliquiditate: non aliquiditate nuda ab ente qđ est nihil sed aliquiditate vt sub esse. Ad aliud creatura minus differret a deo q̄ persone diuine abinui-

cem dico q non sequitor. Unde male imaginat. s. q creatura non sit nisi respectus hoc est falsum: sed dico q omne creatum componitur ex respectu & aliquiditate. Unde creatura est aliquitas absoluta sub respcu tn vt absoluta includit respectum. ideo creatura differt a deo aliquitate absoluta vt lapis lapiditate non includente ad aliud in sua aliquitate. Ad aliud q differunt formaliter nō sunt formalitas vna &c. Dico q ratitudo est formalitas respectiua non absoluta.

Contra aliquitas vt sic. nec est absoluta nec respectiua: ergo non est quo substātia est rata absoluta: & ratitudo. s. respectus non est quo res est absoluta vel rata: g ratitudine nō est substātia absoluta vl' rata. ¶ Rndeo. Sicut materia est ens extra intellectū circūscripta oi forma. forma tn q̄ est disparata a materia q̄ nō ē materia est a formalr materia est materia extra & q̄ hz esse in re extra: q: de se materia nō est extra. Similr substantia de se nō hz partem extra partem. substantia: est quiditas: tamen est quedam forma disparata a substantia sicut respectus ab absoluto quo formaliter substantia habet partes extra partes de genere substātie sic respectus est quo aliquitas est rata et absoluta. Unde si esse differt realiter ab essentia essentia vt nuda ab esse nullū esse habet extra: de se tamen esse reperitur in essentia: quia fm illos esse est primus actus quo essentia est essentia extra sic formalitas respectiua est illud quo aliquitas q̄ de se est absoluta sit absoluta. Ad illud phi dico q illa est falsa creatura est tantum ad aliquid: & non est aliquid preter ad aliquid: tamen est tale per respectum vt per esse. Unde cum in omni creatura est & quo est in oi creatura est aliqd preter ad aliquid &c.

Finis collationum.

Incipit tabula Collationum seu disputationum Scoti.

¶ Expliciūt Disputationes Collationales a Subtilissimo Theo
logorum omnium principe Joanne Duns Scoto ordinis mi-
norum editum: nuperrime ab innumeris erroribus castiga-
tum adiunctisq plurimis additionib' ab eximio docto.
Antonio de Fantis Taruisino: Lugduniq excusum
in edibus Joannis Crespin: sumptu honesti viri
Jacobi.q. Francisci de Giunta ꝛ socij florētini
cuius impulsu atq diligentia ꝛ opus ip-
sum recognitum: ꝛ adnotamenta ad
iecta sunt. Anno salutiferi par-
tus quingentesimo trigesi
mo supra millesimū
pridie Kalēd. Ja
nuarij.
✠

